

BKI
NIT

Handwritten signature or initials, possibly "AK", on a textured background.

Επισημειωμένη έκδοση του: Μολόχα: ΒΑ

Απιδ. ειν. 42.086

N I L I A R C H I E P I S C O P I T H E S S A L O N I C E N S I S

DE
P R I M A T V
P A P Æ R O M A N I Lib. duo.

I T E M
B A R L A A M M O N A C H I.
cum interprete vtriusq; Latino.

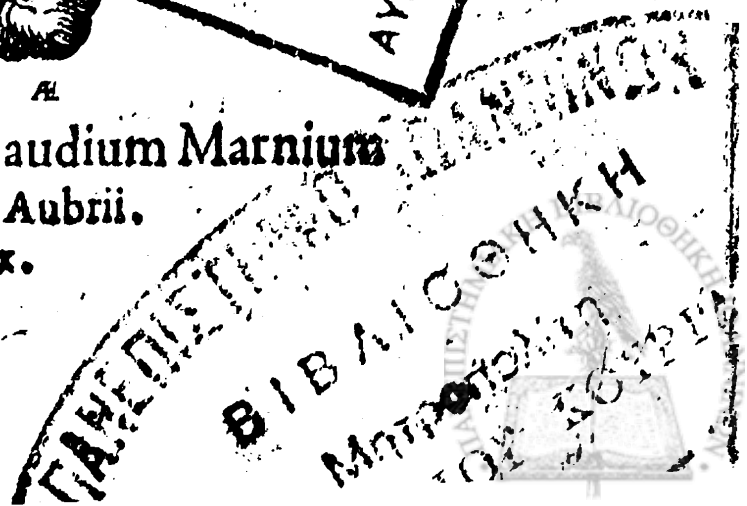
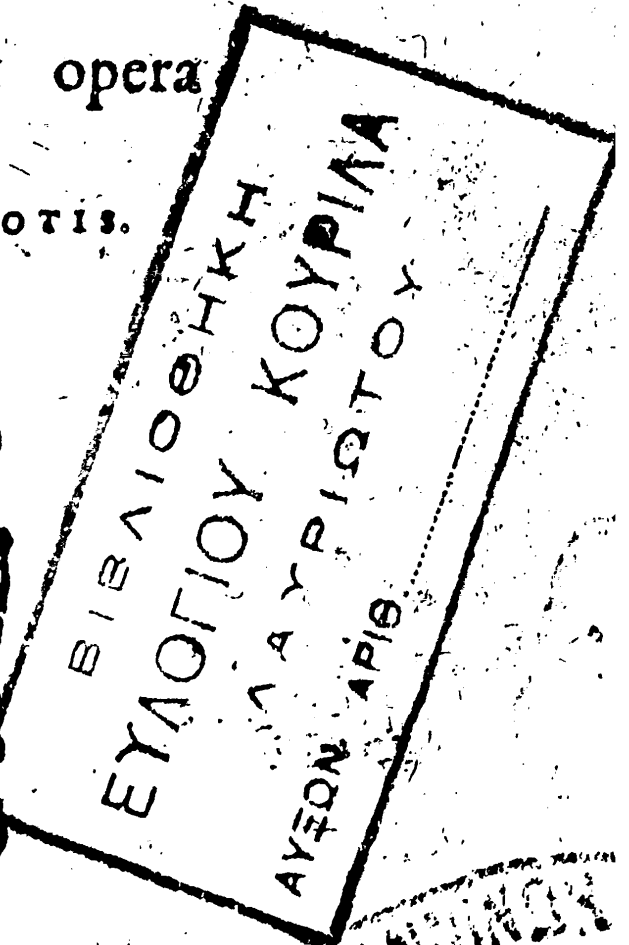
C L. S A L M A S I I opera
& studio.

Cum eiusdem in utrumq; Notis.

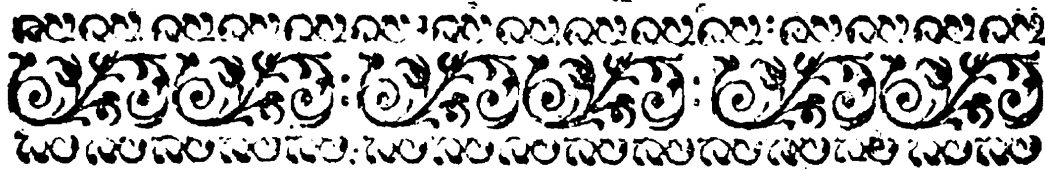

H A N O V I Æ

Typis Wecheliani, apud Claudium Marnium
& heredes Ioannis Aubrii.
c1o 13c 11x.

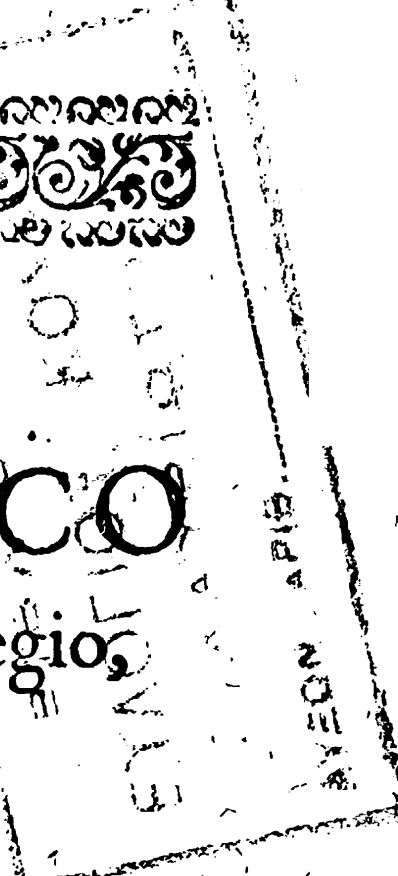
*Amplissimo, & celeberrimo
Viro,*

DN. LVDOVICO

SERVINO Aduocato Regio,

CL. SALMASIVS

S.

ITTERARVM studio, vir
Amplis. & earum dis-
ciplinarum, quas qui
tenent, eruditi vocan-
tur, professione, nihil esse quidquã
melius, ἐπὶ τῆ ὑπ' ἔργων, nihil præstan-
tius, satis multi sunt, qui libenter a-
gnoscent, & nulla re mala, sed soli-
us vi veritatis coacti, fatentur. Sed
pauci sunt, atq; iterum dicam, pau-
ci, nec alii quam quos æquus ama-
uit Iuppiter, qui etiam cultum ea-

rum, ex studio profiteri, ex animo amplecti, totum se illis quasi purgandum & lustrandum dare, ex fontibus illarum, ut poetæ loquuntur, haurire gestiunt. Abstinent omnes, fugiunt, & tanquam sacris parcunt. Hæc tempora sunt, hi mores. Hinc latissimè liberrimèq; *ὕψιστα καὶ ἀμυσία* regnat, hinc doctos indocti oderunt, hinc denique rari docti sunt, & qui sunt, in tenebris suis perpetuò delitescere, quã tam tenebroso ostendi sæculo, tutum magis, & gloriosum sibi arbitrantur. Cum hæc communis sit omnium qui hodie sapiunt querela, propriam facere eo consilio volui, ut facilius quo tendo, peruenire possem. Vnum te hoc tempore, cum aliis quibusdã paucis restare scimus, qui litteras ames, & litterarum amâtes favore tuo digne-

ris;

ris; sed qui animo proniore, flagran-
 tiore desiderio, & calidioribus vo-
 tis, restitutum velit pristinum me-
 liorum artium decus, amissum pri-
 dem quia neglectum, non alius est,
 aut tu inter paucos vnus maximè.
 Tu is deniq; es, quem diu multum-
 que quaesiuimus, longè longèq; e-
 ruditissimus, & eruditorum homi-
 num amantissimus. Nam vt ceteras
 tuas virtutes non tangam, quæ ma-
 xime sunt, & in oculis lucet nostro-
 rum hominum, quæq; in re summa
 sæpius ab eo tempore quo felicissi-
 mè, & gloriosissimè τῆς πικρῆς τῆς ἡνίας
 moderaris, spectatae sunt: possumne
 sine piaculi nota, auream illam lin-
 guam silentio præterire,

— ἀφ' ἧς μέλιτος γλυκίων ῥέει αὐδή?

Qui Periclem mihi, qui Demosthe-
 nem, qui Isocratē, qui Ciceronem,

A 3

6
vetera illa eloquentiæ fulmina, καὶ
δωδεκάχρονα σώματα, longa nimis, & mo-
rosa recensioe enumerare paratus
erit, rē compēdi facere iubebo, teq;
vnum audire, te in vno cuncta συλλή-
θῳ admiraanda reperturum, quæ in
illis omnib. simul iunctis si quære-
ret, frustra esset. Nō is es, qui pedib.
& manibus cassam, vt ita dicam, &
mortuam quamdam sapientiam a-
nimo comprehendisse contentus,
cæcis deinceps angusti Musæi pari-
etibus inclusus, tibi soli viuere & sa-
pere, neminiq; prodesse, concupi-
ueris: (quam vitam ego multos, tæ-
dio vitę potius, quàm sano consilio,
rectaque & matura deliberatione
persuafos sequi puto) sed ille qui ad
omnia summa se natum esse memi-
nens, vbi latam sibi, & amplā omni-
genæ eruditionis supellectilem pa-
rauit,

rauit, vbi variis τῆς αὐθρείας ἐκείνης καὶ
 δρατικῆς φιλοσοφίας præceptis genero-
 sum pectus impleuit, vbi sese multis
 aliis necessariis rebus muniuit, non
 illa tot auri, argentiq; pondera, mul-
 tis laboribus quæsitâ, defossæ terræ
 mandare, atque ita supprimere: sed
 in apertum ponere, sed sibi suisq; ad
 rectum vsum exhibere destinauerit.
 Frustra laboramus, nisi laboris no-
 stri, non dico nobis, quibus partem
 minimam nostri, sed publico, cui
 maximam debemus, constet ratio.
 Sed dum tuis laudibus immoror, at-
 que illis pro dignitate tractandis pa-
 rem eloquentiâ, hoc est tuam, fru-
 stra desidero, dum maiora præter-
 mitto, minima verò, quæq; meum
 non superât captum laudanda mihi
 adsumo, hoc tamen facio, quod illi;
 qui vires suas iniquis ponderibus:

A 4

submittere non verentur. Desinam igitur hoc immensum pelagus ulterius tentare, & laudes tuas quas nisi tu, alius nemo celebrare dignè posset, paupertini ingenii culpa deterrere. Nam te laudare, & virtutes tuas quæ per se satis notæ sunt, hominibus mea oratione notiores facere, non est mihi propositum. Tantum mea tibi commendare, & meam tibi operam approbare, certum mihi consilium fuit, cum hanc editionem suscepi. Nilus est, quem tibi damus, & quem tibi commendatum esse volumus. Non nostrum, inquam, Nilum tibi damus, sed tuum tibi reddimus. Quem iam dudum tibi deberi intelligebas, is est qui nunc tibi cum fœnore redditur. & scin quo fœnore? Illo certè quo, etsi maxime iniquus esses, maius à nobis exige-

9
exigere non potuisti. Haecenus ob-
scure loquor, nec rem tibi satis pa-
tefacio. Bongarsius, ὁ πανάρετος & κρεί-
νους καὶ πάνσοφος, nobis ante aliquot
dies misit Nili Archiepiscopi Thef-
salonicensis duos tractatus tua ma-
nu cum scripto codice comparatos,
& tuas ad illum doctissimas quasdam
animaduersiones. Has ut in publi-
cum vulgaremus, & si quid ampli-
us haberemus siue ex ingenio, siue
ex libris, id uti adderemus rogauit.
Barlaam Monachi doctissimi tra-
ctatum, qui ad eam materiam face-
re, imo qui prorsus idem dicere vi-
debatur, adiunxit. Vtrumq; igitur,
& Nilum & Barlaamum, Amplifs.
Bongarsii suasu edimus, & tibi di-
camus. Quos si iucundè acceperis,
si operam in illis positam probaue-
ris, bene nobiscum actum esse, nec

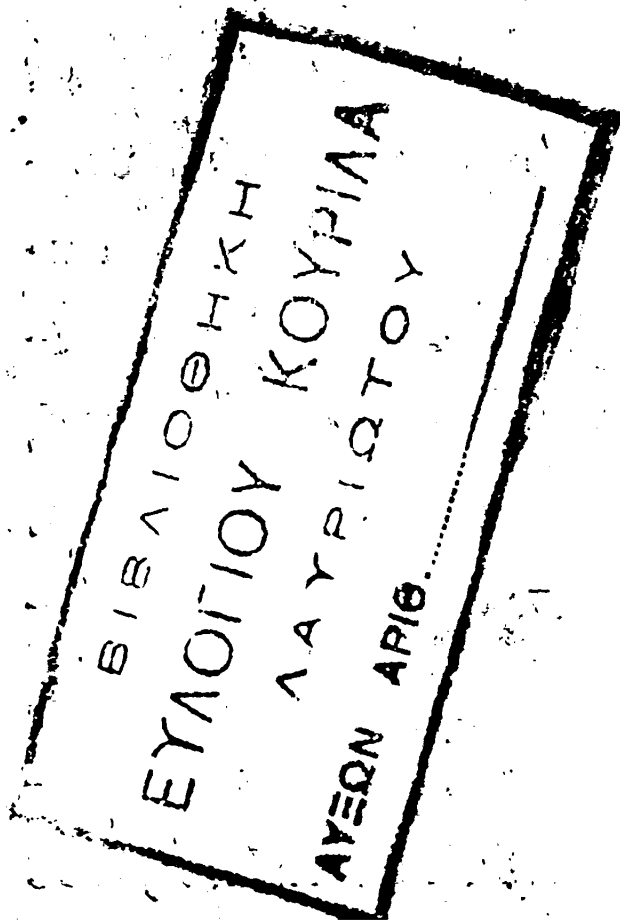

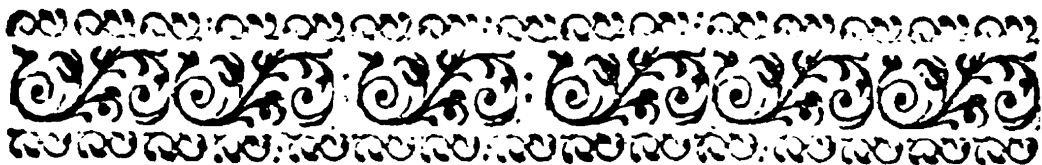
planè laborem nostrum in cassum
 cecidisse interpretabimur. Nec mo-
 ramur iam aliorũ iudicia, satis no-
 bis in nominis tui splendore præsi-
 dii aduersus maledicorũ hominum
 linguas, positum esse rati. Vale.

Heidelbergæ ex Musæo nostro
 idibus Aug. clō. Io

CVIII.

CL. SAL-

C L. S A L M A S I V S

candido Lectori S.

NILI Archiepiscopi Thes-
salonicensis qui meminerit,
ex veteribus neminem ex-
tare puto. Alias causas
non possum dicere, quam quod nimis re-
cens est. Plures quidem Nili huius co-
gnomines nominantur & memorantur. si
quis aliquem ex illis hunc nostrum esse pu-
tat, ut paucis dicam fallitur. illi omnes
sunt vetustiores, istum recentissimum esse
mihi constat. Thomæ enim Aquinatis,
in aliis scriptis suis, quæ nondum edita
sunt, meminit. Thomam vero illum re-
centissimum esse, nemo est qui ignoret.
Nilum Constantinopolitanum, cuius
mentio apud Nicephorum, nemo eundem

esse credat, cum hoc Thessalonicensi Archiepiscopo. Temporū ratio id nullo modo patitur, ut de stilo nihil dicā, qui diuersissimus est. Stilus huius, quem edimus, planus, æquabilis, breuis & simplex: illius alterius, multiplex, abundās, eruditus, καὶ πάντα κάλως τὴ τέχνης σείων. Vidimus enim scriptum illud, cuius meminit Nicephorus, de occisione τῶν ἁγίων πατέρων in montē Sina & filii ipsius Theoduli captiuitate, ex quo nobis iudicium ferre licuit. Hic, ut idem testatur Nicephorus, cum præfectus fuisset Constantinopolis, & diuitiis abundaret, uxore relicta atque altero ex filiis, ἐρημικὸν βίον amplexus est. Quoties igitur Nilum Monachum legis, toties hunc Nilum intelligere debes. Inter nostrā χειρῶν ἁπλοῦς ἐπιγράμματα, legitur epigramma distichon hoc modo, eis

Νεῖλον μοναχόν, τὸν μέγαν ἐν ἀσκηταῖς,
 ὡς Νεῖλος ποταμοῖο ῥόος χθόνα οἶδε ποτίζειν,
 Νεῖλος δ' αὖ μοναχοῖο λόγος φρένας οἶδεν ἰαίνειν.

Quod

Quod de illo, de quò nunc loquimur, accipiendum est. Nam postea idem epigramma ad finem illius διηγήματ©, cuius mentionem fecimus supra, positum reperimus, paucis mutatis. nam pro οἶδεν, εἶδεν habet, & pro ἰαίνειν, ἰδύωεν, sed, nisi fallor, corruptè. nos διήγησιν illam Latinã factam brevi, si Deus fauerit, edituri sumus. Sed ad rem. Non mediocriter errare mihi videtur vir eruditissimus, qui Nilum Thessalonicensem eundem facit cum Nicolao quodam Methones Episcopo, & binominem hunc Nilum fuisse sciscit. Sed quibus, quæso, rationibus inductus ita censet? Codex, quo usus est, tractatus alios quosdam eiusdem, aut nõ multùm absimilis argumenti continebat, quibus interdum nomen Νικολάου additum, interdum βασιλᾶ fuisse refert. Hoc igitur argumento ductus, Nilum & Nicolaum eundem putat. Et cum

nos quoq; in codice Palatinae Bibliothecae, eiusdem Nicolai Methonensis disputationes aliquot aduersus Latinos, ite dissertatione Basilii Thessalonicensis Metropolitaniani inuenerimus, hoc eodem usi argumento ex Nilo Nicolao & Basilio, ex his tribus, Geryonem unum, & triplicem creare possumus. Nam quod idem adstruere; ex stili affinitate conatur, id quale sit nos non ignoramus; qui plura scripta eiusmodi recentium Graecorum patrum tum manu exarata, tum excusa legimus, ut argumento, ita stilo paria. nec tamen unquam ex eo, authores qui diuersi erant, confundendos esse statuimus, sed id tantum coniecimus, eadem illos aetate vixisse, qui stilo iidem pæne videntur. Atq; hæc hæctenus de authore, quæ quidem, ut video, curiosis satisfacere non poterunt. nobis tamē, qui adeo curiosi non sumus, ubi rei τὸ ἀδύνατον curiositatem omnem

mnem

mnem superat, aut eludit, hæc satis su-
 perque dicta sunt. restat, de editione ut
 aliquid dicamus, & quo consilio eam sus-
 ceperim, indicemus. Nihil enim minus
 quam de Nilo edendo unquam cogita-
 veram: ne qui sint fortasse qui nos nimia
 otij abundantia, aut meliorum negotio-
 rum inopia, ad hanc accessisse, aut famæ
 avidos, ex tam levi labore eam captare
 voluisse existiment. Nihil, inquam, de
 Nilo cogitabamus, cum ecce, ab Amplif-
 simo Bongarsio litteras cum hoc eodem
 Nilo accipimus, quem vir celeberrimus,
 Servinus cum suo scripto Codice olim
 contulerat: Huius, & Barlaami quem
 iisdem literis & Nilo adiunxerat, edi-
 tionem adornare uti vellem, rogat. Quî
 potuissem recusare? suscepi, & aliquot
 horas huic rei impēdi. De BARLAAM
 monacho, quem Nilo comitē addidim⁹,
 quid dicam non habeo. Nihil enim illius

legimus, præter hunc breuem tractatum,
 λογιστικὴν ipsius atq; ῥηθμικὴν. Doctif-
 simum hunc fuisse liquet. Stilus tritus &
 subactus, nec prorsus ἀπεδέκτος. Vixisse
 autem cum Pediafimó Chartophylace,
 Agathemero, Plethone, & alijs eiusmo-
 di, nec procul abesse ab ætate Nili no-
 stri facile conijcio, si quid conjecturis fi-
 dendum est, verum tamen nescimus.

Vale benigne Lector.

NILI

NILI
ARCHIEPISCOPI
THESSALONICENSIS
Libri duo:

- I. De causis diffensionum in Ecclesia.
II. De Papæ primatu.

Quibus accesserunt alia quedam:

Initium disceptationis cuiusdam Græci, & quorundam Caldenatorum ex veteri Româ.

Loca nonnulla ad idem argumentum pertinentia, excerpta è variis eiusdem NILI scriptis.

De Purgatorio igne; liber I.

omnia Græcè & Latinè.

BONAVENTURA VULCANIO interprete.

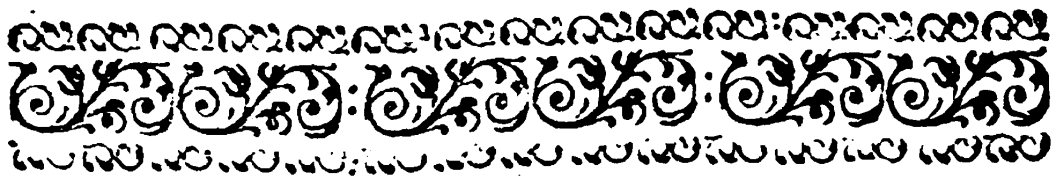

Adhuc

Excerpta ex Actis Generalis octavæ Synodi, quæ
Ferrariæ incepta an. MCCCCLVIII. peracta fuit
Florentiæ, tempore Eugenii P.P. IV.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ
ΛΑΥΡΙΩΤΟΥ
ΑΥΕΩΝ ΑΡΙΘ.

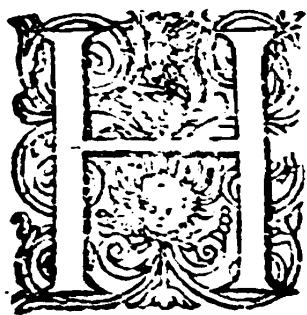

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ,

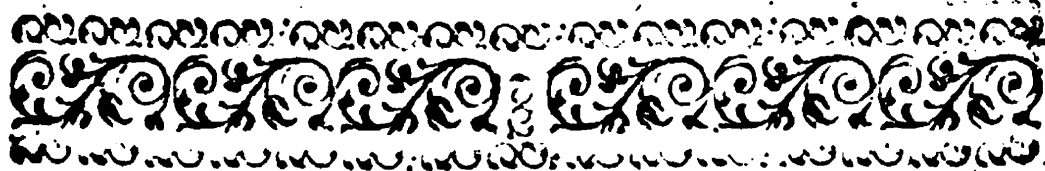
ἢ
ἦΤΟΙ

ΛΟΓΟΣ ἀποδεικνύς μὴ ἄλλο πὸ τῆς διασάπτεως τῆς Λα-
πύων ἐκκλησίας ἢ ἡμῶν μέχει τοῦ παρόντος, αἴτιον εἶναι,
ἢ τὸ μὴ βούλεσθαι τὸν πάπαν οἰκουμένην συνίστηναι τὸ
ἀμφισβητημένου διαγνώσιν ὅτι πρὸς αὐτὸν αὐτὸν μόνον
ἐιδάσκαλον ἐθέλειν τοῦ ζητουμένου καθεξέσθαι, τὸς ἄλ-
λους ἂν μαθητῶν μοίρα ὑπακούοντας ἔχῃ. καὶ ὅτι τὸ
πιοῦτον ἀλλότριον ἢ ἀποστολικῶν καὶ πατερικῶν ἐνόμων,
καὶ παραξέων.

ΗΓΟΥΜΕΘΑ δεῖν πρὸς Λατίνους
ποιουμένους τὸν λόγον, ἀρχικῶς πιναι
Ἰπνοῆσαι τῶν αὐτῶν λόγων, τὸ εὐλο-
γον μεθ' ἑαυτῆς ἔχουσιν. ἢ δεῖ εἶναι,
πῶς αἰτίαν ἰδεῖν, δεῖ γὰρ ὁ τῶν ἐκκλησιῶν πόλε-
μος ἤρξατο μὲν καὶ ἤκμασεν εἰς ποσούτον, λῆξαι
δεῖ εἰδὲν αὐτὴν ἐλπίζειν εἶναι, αὐτὴ μὴ θεὸς χεῖρα ὑπερ-
σχη. ὁρῶμεν δεῖ καὶ τοὺς ἰατροὺς καὶ τοὺς ἄλλους οἱ
πρὸς τέλος ἀφορῶντες ἐργάζονται, μὴ πρότερον
τῆς θεραπείας εἰδὲν ὁρίζονται, πρὶν αὐτὸ τῶν ἰ-
αίτιων λόγῳ σαφῆς γίνηται. τῆς μὲν γὰρ αἰτίας
πρὸς αἰρεθείσης, πάνυ καὶ πρὸς τὴν εἰρήνῃς ἐστὶν ἐλπί-
ζειν.

LIBER PRIMVS,

siue

ORATIO, demonstrans non aliam dissidii Ecclesiarum Latinarum & Græcarum causam esse, quam quòd Papa eius quòd controuersum est cognitionem ac iudicium ad Oecumenicam Synodum deferre detrectet: Sed ipse solus controuersia magister ac iudex sedere velit; reliquos uerò discipulorum instar dicto audientes habere. Quòd quidem ab Apostolorum & Patrum legibus actionibusq; est alienum.

QUIDEM existimo oportere me cum Latinis uerba facturum, eiusmodi orationis initium inuenire, quòd probabilem rationem in se habeat. Hec uerò est, causam inueniri propter quam hoc Ecclesiarum dissidium & ortum sit primum, & in tantum efferbuerit, ut ne sperandus quidem sit finis, nisi Deus auxiliatricem manum porrexerit. Videmus sanè & Medicos, & alios qui operibus suis finem aliquem propositum habent, non antè de curationis genere discernere, quam causarum ratio manifesta fuerit. Causam enim sublatam, omnino etià de pace bene sperari po-

test. quâ manente, frustra omnis labor suscipitur. Causa itaque huius dissidii, ut ego quidē existimō, non est dogmatis sublimitas, humanum captum superans. Nam & reliqua quæ diuersis temporibus Ecclesiæ negotium fecerunt, eiusdem generis fuerunt. Neque hæc igitur dissidii est causa, multo quæ minus ipse Scripturæ sermo, quod tanquam concisus nihil apertè de eo quod controuertitur, pronuntiet. Scripturam enim incusare tantundem fuerit ac Deum ipsum incusare. At Deus extra omnem culpam est. Penes quem verò sit culpa, qui uis mente præditus facile dixerit. Atqui homines qui ex utraque natione, Italicâ scilicet & Græcanicâ confluunt, docti pariter ac probi, non patiuntur ut hominum idoneorum penuriam incusemus, eique distractionem hæc imputemus. Neque verò illud in causâ est, quod Latini asserunt, nos nobis Primatum arrogare uelle, & in secundis post Romanorum principatum nolle consistere, simulque idcirco pacem detrectare. Neque enim unquam cum Romanâ Ecclesiâ de Primatu contendimus; neque de secundo loco nunc agitur. Sed neque uetus consuetudo, neque Patrum decreta nos latent; quibus Romana Ecclesia antiquissima omnium Ecclesiarum declaratur. alioqui neque æquum fuerit, ut id quod inficiamur, nobis obiciatur, certa quæ huius rei demonstratio hoc prætextu occultetur. Quænam igitur tandem est huius dissidii causa? quod scilicet questio controuersa communi Oecumenicæ Synodi decreto non sit confirmata;

THEATRUM BIBLIOTHECÆ
 2570v. I.
 1776

ζειν· μενούσης δὲ αὐτῆς, μάταια ἢ ἀσπουδή. ἔστι τίνω
 νω, ὡς γὲ ἐγὼ νομίζω, ἔτ' ἐπὶ τοῦ δόγματος ὑψηλόν,
 κατόπιν ἑῶν τὸν ἀνθρώπινον νοῦ. καὶ γὰρ πάντα τ'
 ἀλλὰ τριαῦτα, ὅσα τῇ ἐκκλησίᾳ πράγματι παρ-
 15 ἔλαχε καὶ κληρὸς. ἔτε τίνω τούτο τῆς διαζύσεως αἴ-
 πιον, ἔτε πολλῶ μάλλον ὁ τ' γραφῆς λόγος, σω-
 τεμημένον ἔστω, ἔμὴ σαφῶς διαγορεύων περὶ τοῦ
 20 ζητημένου. τὸ γὰρ τὴν γραφὴν ἀπιᾶσαι, ἴσον ἐστὶ καὶ
 θεῶν ἀπιᾶσαι. ἀλλὰ θεὸς ἀναίτιος. ³ αἰτία ἢ ἐλο-
 γομένης, πᾶς τις ἀνθρώπου ἔχων. ἔστω ἀνθρώποι ἢ, ἀφ'
 ἑκατέρου γένους ὁρμώμενοι, Ἰταλῶν τε ἔστω Ἑλλήνων, σο-
 φοί τε καὶ ἀγαθοί, οὐκ ἔωσιν ἡμᾶς ἐρημίαν ἀνθρώπων
 ἀπιᾶσαι, καὶ ταύτη τὰ τ' διαζύσεως νέμεν. ἀλλ' ἔστω
 ὅπερ λατῖνοι φασίν, ὡς ἄρα ἡμεῖς πρωτείων ἀντι-
 25 ποιούμενοι, οὔτε δευτέροι τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς ἀνε-
 χόμεθα δεικνυομαι, ἀμα δὲ διὰ τούτο καὶ τῆς εἰ-
 ρηνῆς ἀπεκηδόμεν. ἔτε γὰρ περὶ τῶν πρωτείων ἡμ-
 φισθηθήσασμεν πῶποτε τῇ Ῥωμαίων ἐκκλησίᾳ, ἔτε
 περὶ δευτέριων ὁ λόγος νεῦν. ἀλλ' ἔστω τοσούτον ⁴ ἢ-
 30 γνοήσασμεν, ἔτε τὸ παλαιὸν ἔθος, ἔτε τὸς τ' ποιητῶν
 θεσμοῖς, ἐν οἷς ἡ τῆς Ῥώμης ἐκκλησία πρᾶσεν ὑμῶν
 πασῶν ἐκκλησιῶν ἀνηγόρευται. ἄλλως τε οὐδε δι-
 κημον, ὅπερ ἀνεχόμεθα ἔστω φέρειν ἡμῖν, καὶ ταύτη
 συγκαλύπτειν πρᾶσεν τ' ἀληθῆ τ' ἐπράγματος ἐλεῖ-
 35 χον. Τί τίνω ἐστὶ τὸ τ' διαζύσεως αἴπιον; τὸ μὴ κοι-
 νῆν τ' οἰκουμένης σιωπῶν ⁶ κυρωθῆναι τὸ ζητούμενον.

22 ΝΕΙΛΟΥ ΠΕΡΙ ΑΙΤΙΩΝ ΔΙΣΤΑΣΕΩΣ

τὸ μὴ προσβῆναι τῷ λύσει κατὰ τὰ παλαιὰ τῶν
 πατέρων ἔντοι οὗτοις ἔφη· ἀλλὰ τοὺς μὲν Ῥωμαίους
 διδασκάλους τοῦ ζητημῆσου ἐθέλειν καθέζεσθαι,
 τοὺς δὲ ἄλλους ἐν μαθητῶν μοίρα ὑπακούοντες ἔ-
 χειν· ἀλλ' οὐχ' οὕτως ἔχουσιν οἱ τῶν πατέρων θε-
 σμοί· μαρτύρον ἱκανὸν τῷ λόγῳ, αἱ τῶν πατέρων
 πράξεις ἀνάγραφται Διαμύουσαι, καὶ περὶ τῶν
 κρινῶ τῆς πίστεως λόγων, κρινῶ ποιούμεναι καὶ τῷ
 ζήτησιν· πάντες δὲ ἄσπεν, τοὺς μὲν πατέρας μὴ ἔ-
 χοντας ὄρα δειγμάτια, ἀφ' ἐαυτῶν σιωπεῖν τὸ ¹⁰
 βέλτιον· ἡμᾶς δὲ ἐκείνους ἔχοντας, μήδ' οὕτω
 σιωπεῖναι· καὶ τῆς μὲν χάσεως ἀρξάμενης, ἴσως συγ-
 γνώμη τοῖς ἀγνοοῦσιν, ὡς ἄρα ὅσα ἀναγκαῖα ἐν
 τοῖς τοιούτοις τὰ τῶν πατέρων ἔφη, ὡς δειματὸν καὶ
 ἄλλως διαλυθῆναι τῷ ἀμφισβήτησιν· τὸ δὲ ¹⁵
 ποσούτων ἐνιαυτῶν ἐρρηκτέων, μὴ μίαν καὶ μόνην
 ὁδὸν εἰς εἰρήνην ἀγεῖναι εἶδαι, καὶ διὰ ταύτης
 ἐθέλειν ἵεναι, δι' ἧς ἦλθον καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν, πῶς
 οὐ σφόδρα ἀπιστομένων εἰρήνην; ἀλλ' ὁ πάπας,
 Φησὶν, δεξιερὺς ἐστὶν ἄκροθ, καὶ ποιμὴν, καὶ πα- ²⁰
 τὴρ, καὶ ἔξεστιν ἐκείνῳ καὶ σωσθῆναι οἰκουμένην
 ἀθροίζειν, καὶ καθ' ἑαυτὸν ἰδίᾳ, τῶν ἄλλων χωρὶς,
 τὰ ἐκκλησιαστικὰ κυροῦν· ἀλλὰ καὶ ὁ Ἰβλιθὸς πά-
 πας ἦν, καὶ Δάμασθ, καὶ Κελεστίν, καὶ Λέων,
 καὶ Ἀγάθων, καὶ πολλὴν ἐκείνοις οἱ πατέρες ἐ- ²⁵
 μάρτυρον τῷ ἀγιότητι· ἀλλὰ ταῦτα ὅσα εἶπον·

ἀλλὰ

quòd eius solutio explicatioque non fiat ex veteri Patrum in cuiuscemodi negotiis consuetudine. Sed quod Romani quidem magistrorum in hac quæstione partes sibi sumunt, alios verò instar discipulorum dicto audientes habere velint. Ceterum, non hoc volunt veterum Patrum decreta; cui rei idoneum testimonium præbent eorum Acta, quæ in hunc usq; diem litteris consignata seruantur. in quibus, in communis fidei causâ, communis quoque omnium sententia quæritur. Absurdum verò prorsus sit, Patres exempla non habentes, per se ipsos quod rectum est vidisse: nos verò cum eorum exemplum habeamus, ne ita quidem intelligere. Ac primùm quidem ortâ contentione, venia forsan danda erat ignorantia, videlicet quum nondum veteris consuetudinis ratio necessariò habenda esset, cum aliunde controuersia diiudicatio haberi pòsset. Nunc verò tot iam annorum decurso spacio, nondum vnicam hanc viam ineundæ pacis obseruasse, neque eam quam patres nostri ingressi sunt instituisse, quis non pacem prorsus detrectantium esse censeat? At Papa, inquit, summus est sacerdotum princeps, & pastor, ac pater, cui & vniuersalem Synodum conuocare, & priuatim, absque aliis, de ecclesiasticis negotiis statuerelicet. Ceterum & Iulius, Papa erat, & Damasus, & Celestinus, & Leo, & Agathon, quorum insigni pietati Patres testimonium perhibuerunt: neque tamen vnquam hæc dixerunt;

sed vnâ cum aliis fratribus conuenientes, adiuuante bono spiritu, & dogmata stabiliebant, & pacem Ecclesiis conciliabant. Quòd si vnica hac ratione dogmata stabiliebantur, id verò hodie minimè fiat; quis dubitet omnem dissidii causam hac vnâ in re esse positam? In nobis certè huius rei culpa non hæret. Quòd verò dicitur, Concilii generalis conuocationem, & rerum Ecclesiasticarum in eo Concilio ordinationem ad Papam pertinere: non aliud est quàm si dicatur, Papa, vnâ cum aliis conueniens, de rebus Ecclesiasticis deliberat. At si Papæ tribunal his decernendis sufficit, superfluum ac superuacaneum omnino fuerit sanctorum Patrum conuentus. Verùm non ita se res habet. nequaquam. quamdiu Spiritus sanctus per beatos illos loquatur. Nam & Papam Agathonem, & diuinum illum Celestinum, & Leonem priuatim quidem de rebus controuersis Synodum conuocasse videmus; ita tamen vt quæ illic particulariter disceptata fuissent, ad vniuersalem Synodum referrentur, & communi sententiâ veritatem stabiliri postularent. alioqui si Papâ priuatim Synodum cogente, reliquos eius decretis assentiri necesse esset, nemine contradicente, superuacaneum planè foret Oecumenicum tribunal. Si verò multi, imò verò innumeri sunt qui contradicant: quo pacto æquum fuerit medicinam, quâ solâ salus obtineri potest, repudiare?

Adhæc,

ἀλλὰ τοῖς ἀδελφοῖς σωζόντες, μὲν τοῦ ἀγαθοῦ πνεύ-
 ματος τὰ τε δόγματα ἐκυρούω, καὶ εἰρηνώω τῆ ἐκ-
 κλησιαίαι ἐσθλάθων. εἰ ἢ ἔτω μόνως ἐκυροῦω τὰ
 δόγματα, τὸ δὲ οὐκ οὐκ γίνεται, οὐ παρὰ τούτο μόν-
 ον τὸ τῆς Διατάξεως αἴτιον; παρὰ τίνος δὲ τὸ αἴ-
 τιον; οὐ παρ' ὑμᾶς; τὸ δὲ εἶναι λέγειν τὸ πᾶσα
 σωθῆσον οἰκουμένην ἀπορίζειν, καὶ τούτη κυροῦω
 τὰ ἐκκλησιαστικά, ἔσθ' ἄλλο λέγειν ἔστιν ἢ, ὁ πάπας
 μετὰ τῶν ἄλλων σωζών, ὡς τῶν ἐκκλησιαστικῶν.
 10 Βεβλήετα. εἰ ἢ τοῦ πάπα δικαστήριον ἰκανὸν ἔω ἐν
 τοῖς τοῖς, ὡς τῶν λοιπῶν καὶ παρέλκεν οἱ τοσούτοι
 τῶν μακαρίων πατέρων σύλλογοι. ἀλλ' οὐκ ἔστι τού-
 το, οὐκ ἔστιν, ἕως αὐτὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον διὰ τῶν μα-
 καρίων ἐκείνων φθέρηται. ὁρῶμεν δὲ καὶ τὸν πά-
 15 παν Ἀγάθωνα, καὶ Κελεστίνον τὸν θεῖον, καὶ Λέοντα,
 καὶ τοὺς ἄλλους, καὶ ἰδίαν μὲν ἀπορίζοντας σωθῆσον
 περὶ τῶν ζητημένων ἐκάστοτε ἀλλὰ τὰ μερικῶς ἐκεί-
 διπλαμύνα πρὸς τὴν καθολικὴν ἀπέστειλον σωθῆ-
 δον, καὶ κυρωθῆσαι κοινῆ τὰ τῆς ἀληθείας ἡξίου. ἔ-
 20 μὲν ἀλλ' εἰ μὲν ὁ πάπας ἰδίαν συνησίου σωθῆ-
 δον, τοῖς παρ' ἐκείνους λεγομένοις ἀπαίτας ἔχει σω-
 θῆμεν, καὶ ὁ ταύταντα λέγων ἔσθ' εἰς, ὡς τῶν τῶ
 οἰκουμένην ἐκαστήριον. εἰ δὲ αὐτὸ λέγοντες πολ-
 25 λοὶ, καὶ ποσούτοι ὡς μηδὲ ἀριθμῶ ἵσχυρίσθαι δύν-
 ομεθα, πού δικαίον ἀτεθεῖσθαι θεοσέπειαν, δι' ἣς μόν-
 ος ἔξέστι σωθῆσαι, καὶ ἔω δικαίον ἔξέστι πρὸς ἀπείν;

δε:

ἔτι εἰ μὲν τυχόντες εἶεν οἱ δίκασμοι, οἷον αὐτὸν
 φασιν ὁ λόγος, ὡς μὴ δίκασμον φροντίζειν οὕτω ἡ-
 νῶν, ὡς ἐκείνων χάριν τῶν οἰκουμένην κατελεί-
 νειν ἐθέλειν. νῦν δὲ τῶν κεφαλαίων τῆς οἰκουμέ-
 νης σχεδὸν δίκασμένων, πῶς οὐ (φύδρα ἀποπον) ⁹
 μὴ μετὰ τῆς οἰκουμένης περὶ τῆς οἰκουμένης σω-
 θησκέπλευσαι πίσεως; ¹⁰ τῶν πατέρων ταῦτα,
 καὶ δι' ὧν εἶπον καὶ δι' ὧν ἔπραξαν, βοώντων. ἔτι
 τῶν ἀτόπων δοκεῖ, μὴ μονον περὶ πίσεως, ἀλλὰ καὶ
 περὶ μόνης ἐκκλησιαστικῆς εὐταξίας τοὺς μακαρί-
 οὺς ἐκείνους ¹¹ σώσειν οἰκουμένην ἀφροΐζειν, ὡς
 ταύτη πεφυκότων τῶν ἐκκλησιαστικῶν διακρίνε-
 σθαι. ἐν ταῦτα δὲ, ἐνταπίσις ἐστὶ τὸ ζητούμενον, οὐκ
 ἀναγκαῖον εἶναι νομίζειν οἰκουμένην σωθῆναι σύν-
 οσον. εἰ δὲ πολλάκις λατῖνοι τὰ αὐτὰ λέγειεν, ἐ-
 πιστεῖοντες ἡμῖν τῶν ῥῶ πάπαι ἀρχὴν, ἐκείνο ἐροῦ-
 μεν, ὅτι τὸ ταῦτα ποιῆν, κατὰλύειν μᾶλλον ἐστὶ ¹²
 τῶν ἀρχῆν τῶν αὐτῶν. τὸ δὲ ἐμμένειν τοῖς ἀρχαίοις
 ἔθεσι, ἀνδρὸς σαουδαίου, καὶ σώζοντες τὰ αὐ-
 τοῦ. καὶ πρόσθεσι τῶν τὰ δίκασμα ποιῆν, πρᾶγμα ²
 πσοῦτον. σκέψασθαι γὰρ δίκασμον, τί μὲν αὐτὸν ἐξέβη
 κοινῆ ψήφῳ ζητηθέντες τὸ δόγματ. τί
 δὲ ἐξέβη αὐτονομία χρησαμένων λατῖνων. ἐκεί-
 νως μὲν γὰρ, εἰρήνῃ αὐτῶν ἡγήνη ἢ ἐκκλησία, καὶ
 θορύβων ἀπὸ ἡλικίας πάντων, οὐδενὸς βασιλείας ²
 τοῖς κοινῆ δεδογμένοις ἀντιλέγειν τολμῶντες.

εἰ γὰρ

Adhæc, si è vulgo tantùm hominum aliqui diffiderent, prætextum aliquem haberet eorum oratio, atque adeò iniquum cenferi posset, tanti quosdam facere, vt ipsorum causâ totum orbem concutere velimus. Nunc verò cùm capita orbis terrarum propemodum inter se dissentiant: an non valde absurdum fuerit de vniuersali fide aliter quàm cum vniuerso orbe simul statuere atque decernere: cùm Patres ipsi hoc tum dictis tum factis proclamant. Quin & hoc absurdum videtur, quum non tantùm ob fidei causam, verum etiam disciplinæ ordinisque Ecclesiastici gratiâ, vniuersalis Synodus aliquando conuocata fuerit, vtpote in quares Ecclesiasticæ iudicari soleant: nunc quum de fidei negotio agitur, non necessarium esse censere vt vniuersalis Synodus conueniat. Quod si verò Latini idem subinde inculcent, obiicientes nobis Papæ primatum, dicemus iis, Papam hæc agendo suum ipsius potius primatùm euertere. at verò antiquæ consuetudini inhærendo, officium boni viri & sua tuentis atque seruantis facere. Si enim quod iustum est fiat, tale quid consequitur. Æquum enim est vt consideremus quid euenturum fuisset si communi sententiâ hæc controuersia disceptata fuisset: quid verò nunc euenerit Latinis authoritatem præscribendi leges sibi arrogantis. Nam illo modo Ecclesia omnibus motib. & tumultibus libera in pace tranquillitateque degeret, nemine facilè contradicere audente iis quæ communi decreto sancita fuissent.

Tametsi enim veterum quidam eò dementiæ venerunt, sed & pauci admodum & perquam exiguo tempore visi perierunt. Conturbatâ verò Ecclesiæ pace, ipse quoque iis quæ ipsi debentur excidit. quippe qui quatuor patriarchalium Sedium primatu sit priuatus. Rebus autem ita constitutis, nusquam pax. Remedia verò excogitantur quidem non pauca, colloquia multa, legationes etiam crebræ; morbus autem manet, & mansurus porro est, quandiu Latini in proposito suo perstiterint. Atqui potestatem, inquit, in rebus Ecclesiasticis habuit Papa. aio & ego. Ne igitur Patrum decretis aduersetur. Illi vniuersali Concilio Ecclesiastica negotia stabilierunt. vnusquisque alterius auxilio indigebat. Humanæ enim imbecillitatis erant conscii. Illorum legibus etiam Papa obtemperet, neque ante dogma aliquod sanciat, quàm vnâ cum aliis de eo disceptatum sit. Quod si verò non à Patribus, sed ab Apostolis potestatem accepit, audiat Paulum Apostolum dicentem, *Nunc quidem non sum usus hac potestate, ne quod offendiculum demus Euangelio Christi.* alibi verò, *De potestate quam nobis dedit Dominus in adificationem, & non in destructionem.* Si ergo etiam ipse potestatem habet, ne vtatur illâ nisi ad profectum Euangelii; vt Pauli vestigiis insistens Apostolicum virum in omnibus se declaret. aut vtatur illâ quidem ad adificationem, & non potius ad euerisionem.

1. Cor. 5.

2. Cor. 13.

An

εἰ γὰρ καὶ ἴνες τῶν παλαιῶν εἰς τὸ τοιαύτου ἀφίκοντο,
ἀλλ' ὀλίγοι δὲ ἦν ἴνες, καὶ ὅτι βραχὺ, ¹³ καὶ περισ-
σοῦντες ἀπόλωντο. ¹⁴ εἰρήνης ἢ κεχυμένης ἐν ἐκ-
κλησίᾳ, καὶ ὁ πάπας τῶν αὐτῶν παροικούντων ἀπηλαύ-
σεν τὰς τεσσαρῶν πατριάρχικων θρόνων ἀρχῆς νυνὶ
σερδίου. ἔτι δὲ ἔχοντες, εἰρήνη μὲν ἔδαμξ. θε-
ραπείαι ἢ ὀπινοοῦνται μὲν πολλὰ, καὶ πολλὰ δὲ δι-
λέξις, καὶ περισσοῦνται τῶν νόμων. ¹⁵ ἔτι μένει,
καὶ μὲν γὰρ εἰς αἰεὶ, ἕως αὐτῶν λατῖνοι συχῶ-

Ι Ο ΣΙΝ. ἔχουσι ἐν ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς πράγμασιν ἔ-
χον ὁ πάπας, φημι καὶ γὰρ. ὅσοι μὴ ἀντιλεγέτω
ταῖς τῶν πατέρων νόμοις. σκεῖνοι οἰκουμένην ἀδικα-
σηρῶν τῆς ἐκκλησίας ἐκύρωσαν. ἐκ τῶν παρ'
ἐκείνου μαχίας ἐδέετο. ἠδὲσαν γὰρ τὴν ἀνθρωπί-
νην ἀδελφείαν. ταῖς σκεῖνων καὶ ὁ πάπας ἐπέδω νό-
μοις· καὶ μὴ πρότερον κυρῶν τὸ δόγμα, πρὶν αὐτῶν
τῶν ἀλλῶν πρὸς τὴν ἐκκλησίαν κείνηται. εἰ δὲ ἔπαρθε
τῶν πατέρων, ἀλλὰ πρὸς τῶν ἀποστόλων τῶν ἐξουσίαν εἰ-
λήφει, ἀκούετω Παῦλε λέγοντ' ἡμῶν, οὐκ ἐ-
χουσίαν τῆς ἐξουσίας, ἵνα μὴ ἐκκεπύπῃ τὸ εὐαγγέ-
λιον τῶν ἀποστόλων. Περὶ τῆς ἐξουσίας ἡμῶν
ἔδωκεν ἡμῖν ὁ κύριος εἰς οἰκοδομήν, καὶ ἕκαστος καθάρει-
σιν ἡ ἑαυτοῦ ἐξουσία· ἔχων μὴ κερῆσθω ταύ-
την ἐφ' οἷς ἐπεκόπη τὸ εὐαγγέλιον. ἵνα καὶ Παῦλον ἔ-
δωκεν ἡμῖν τὸ ἀποστολικὸν ἀνδρῶν ἐν πᾶσι δόκους ἢ κε-
χρησθῶμεν, πλὴν εἰς οἰκοδομήν. ἕκαστος καθάρεισιν.

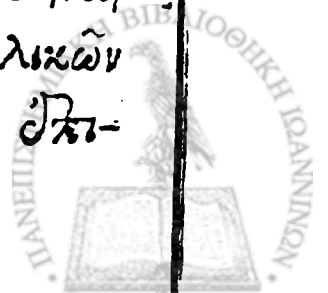

3.ο ΝΕΙΛΟΥ ΠΕΡΙ ΑΙΤΙΩΝ ΔΙΣΤΑΣΕΩΣ

αὶς νῦν γε, εἴτε εἰς οἰκεδομὴν τὸ πρῶτον ἀφ' ἑαυτοῦ, εἴ
τε μὴν εἰς ἰδνάντιον, ἀγνοεῖν εὐθένα νομίζω. ἀνάγνω-
θι δὲ καὶ τὸν περὶ τῶν τῶν θείων¹⁷ ἀποστόλων κα-
νόνα, λθ' ἀρτι μέρηρον. Τὸς ἑπισκόπους ἐκάστω ἔθνους
εὐθένα γρηῃ τ' ἐν αὐταῖς πρῶτον, καὶ ἡγεῖσθαι αὐτὸν
ὡς κεφαλὴν, ἕ μηδέν τε πράττειν πειθεῖον, ἀλλ' αὐτῆς
ἐκείνης γνώμης. ἐκείνα ἢ μόνον πράττειν ἐκάστω, ὅσα
τῆ αὐτῆς παροικία Ἰπιδάλλης, ἕ τ' ὑπὸ αὐτῶν χῶ-
ραις. ἀλλὰ μηδὲ ἐκείνῳ ἀλλ' αὐτῆς πάντων γνώμης
ποιεῖται τι. ἔτω γὰρ ὁμόνοια ἔσται, ἕ δοξαζήσεται ὁ
θεὸς διὰ κυρίας ἐν ἀγίῳ πνεύματι, ὁ πατήρ καὶ ὁ υἱὸς
καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ἡκαστος τὴν ἀρετὴν ὁ νό-
μος βούλει, ἕτε τοῖς τ' ἔθνῶν ἑπισκόποις κυρῶν ἔξεστι
εὐθένα ὅτι ἐν αὐτῶν τ' ἑ πρώτων γνώμης, ἕτ' ἐκείνῳ καὶ
τ' ὁμοίον τρόπον, μὴ συμφωνούντων τ' ὑπὸ αὐτὸν. διὰ τὴν
τίς ὅτι τῶν μὴ γνησμένων, λύεται καὶ ὁμόνοια, αὐτοσά-
ρατος ἢ ἕχθρος. ἕ χίσματα ἕ ἕριδες τὸ ἢ δεινότατον,
ἕτι καὶ τ' ὀφειλομένης δόξης τὸ θεῖον σέρεται. ἐλεξ-
νότατα ἐν ἀσκειμένων ἡμῶν,¹⁸ μὴ ἀπλῶς ὡρα-
δράμητε ὡρακαλῶ τὸ, ΟΥΤΩ ΓΑΡ ΟΜΟ-2
ΝΟΙΑ ΕΣΤΑΙ. ἕ γὰρ εἰκῆ καὶ ὡς ἔτυχεν εἰρη-
τα τῶν τοῖς μαθηταῖς τῆς ἀληθείας· ἀλλ' εἰδότες,
ὡς τὸ διδασκέπεισθαι καὶ συζητεῖν καὶ ἀληθείας εὐ-
ρεθῆκεν, καὶ εἰρήνης αἵτιον, ἕτω τὸν νόμον ἐξήνεγκαν.
εἴτε δὲ λέλυσται τῆς ὁμονομίας διὰ τὸ κυρωθῆναι 2
τὰ δόγματα, ἀγνωσῶτων τῶν ἀλλῶν καθολικῶν

ἑπι-

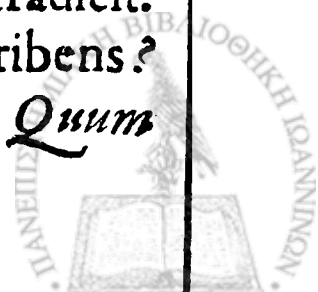

An verò nunc quidem ad ædificationem, an contrà ad destructionem res pertineat, neminem latere puto. Legat autem qui volet, his de rebus Canonem Apostolicum xxxiv numero: *Episcopos singularum gentium, nosse oportet eum qui inter ipsos est primus, eumq̄, censere tanquam caput, neque quicquam curiose facere absque illius sententia: Illa autem sola quemque facere, quæ ad Ecclesiam ipsius, & loca ei subdita attinent. Sed neque ille sine omnium sententiâ aliquid faciat. Ita enim concordia erit, & Deus glorificabitur per Dominum in sancto Spiritu, Pater & Filius & Spiritus sanctus.* Audisti quid Lex apertâ voce proclamet: Neque Episcopis gentium licet quicquam absque eius qui primus est sententiâ statuere: eâdemque planè ratione ne illi quidem qui primus est, non consentientibus iis qui ipsi subditi sunt. Quid ita? quòd scilicet, nisi ita fiat, concordia dissoluatur, inimicitia contrà & schismata ac rixæ introducantur; quodque grauissimum est, diuino numini debitus honos adimatur. Cùm igitur res nostræ miserandum valde in modum se habeant, hortor vos, ne clausulam illam, **ITA ENIM CONCORDIA ERIT**, leuiter percurratis. Neque enim temerè aut fortuitò dictum illud fuit à discipulis veritatis: sed quum scirent disceptando simulque inquirendo veritatem inueniri, & pacem conciliari; ita legem protulerunt. An verò soluta sit concordia, ideo quòd stabilitum sit dogma, insciis aliis vniuersalibus

Episcopis, nec ne, considerate quæso per Dominum. Quinam verò sint qui id pro rato habeant, ante communem de eo disceptationem, ne hoc quidem quisquam ignorat. Porro Primatus quem Episcopus Romanus obtinet in alios universales Episcopos, non est æqualis ei quem obtinet Episcopus vnius gentis in subditos. Illic enim, Primatus, ordinis tantum est; & in verbis magis quam in rebus positus; cum in plurimis æqualitas spectetur. At verò in iis qui primatum obtinent alicuius gentis, non item; sed æqualitas quidem in verbis, primatus verò in rebus. Non igitur hæc quidem diuini Apostoli dixerunt, & veluti regulam ac terminum præfinierunt. Ipsi verò aliter rem instituerunt, authoritatem præscribendarum legum vsurpantes. Sed Paulus quidem quantumuis Christum habens in se loquentem, & vocatus vas electionis: nihilominus tamen ad Apostolos ipso priores se refert, communicatque cum eis Euangelium, ne quo modo in vanum curreret vel cucurrisset. Quin etiam sacri illius duodenarii cœtus præsul ille inquam Apostolorum coryphæus diuinus Petrus, etiam corrigi se à Paulo patitur, & reprehensus, silet. cumque iustius quam Papa dicere posset: Quæ à me facta sunt coryphæo sacri cœtus declarato, Lex sunt aliis: hæc nequaquam dixit: imò verò reprehensionem æquo animo amplexus est, & iis quæ Paulo visa sunt, non contradicit. Quid enim ait B. Paulus ad Galatas scribens?

Quum

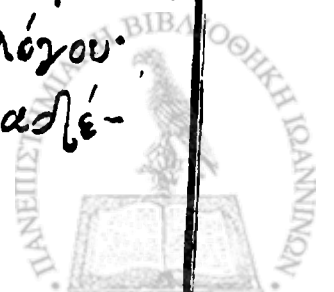

Ἐπισκόπων, εἴτε καὶ μὴ, σκέψασθε πρὸς θεοῦ. τίνες
 ἦοι κύριον τούτο νομισάντες, πρὸ τῆς κεινῆς ἐξετά-
 σεως, καὶ τούτο ἔδει ἀγνοεῖ. καί τοιγε, ὅσκι ἴσον τὸ
 πρῶτεϊον τῷ τε Ῥώμης Ἐπισκόπῳ πρὸς τὰς ἄλλας
 καθολικὰς ἱερεῖς, καὶ τὸ πρῶτα μὲν ἔθνους ἑνὸς
 πρὸς τὰς ἑσὶ αὐτόν. ἐκεῖ μὲν γάρ, ἐν τάξει μόνον,
 καὶ ἐν λόγοις μᾶλλον ἢ πρᾶγμασι τὰ πρῶτεϊα, ἰ-
 σότητι ὅ ἐν πλείστοις θεωρημένης. Ἐπὶ ἣ τῶν πρῶ-
 των ἑκάσθ' ἔθνους, ἔχ' ἕτως, ἀλλ' ἢ μὲν ἰσότης, ἐν
 ἰσολόγοις, τὸ δὲ πρῶτεϊον, ἐν πρᾶγμασιν. Ἐτοίνω
 εἶπν μὲν ταῦτα οἱ θεῖοι ἀποστόλοι, καὶ ὡς κανόνα καὶ
 ὄρον ἐξέθεντο, αὐτοὶ δὲ ἑτέρως ἐπίειχεν, αὐτονομία
 χεώρητοι. ἀλλ' ὁ μὲν μακάριος Παῦλος, ἰσ
 καί τι τὸν Χριστὸν ἔχων ἐν ἑαυτῷ λαλοῦντα, καὶ
 ἰσ κηθεῖς ἐκλογῆς, ὅμως ἀνέρχεται πρὸς
 τὰς πρὸ αὐτῶ ἀποστόλους, καὶ κεινῆται αὐτοῖς τὸ ἰ-
 αγγέλιον, μήπως εἰς κενὸν τρέχη, ἢ ἑδραμεν. ὁ δὲ
 τ' ἱερῶς δωδεκάθετος ἑξάρχος, ὁ τῶν ἀποστόλων
 ἀκροθετος, ὁ θεῖος Πέτρος, καὶ διορθοῦμενος ὁ
 20 τ' Παῦλος, ἀνέχεται καὶ ἐπιτιμώμενος, σιωπᾶ, καὶ
 δικαιοτέρον ἢ ὁ πάπαις λέγειν ἔχων, ὡς τὰ γε ἐμοὶ
 πεπραγμένα νομῶ τοῖς ἄλλοις, κερυφαίω γε
 ἀποδείχ' ἐν τῷ ἱερῷ χορῷ. ταῦτα ἔκ εἶπεν, ἀλλὰ
 τῷ τε ἐπιτίμησιν ἀσμένως ἐδέξατο, καὶ τοῖς ὁ
 25 τ' Παῦλος κειμένοις ἔκ ἀνιλέγει. τί γάρ φη-
 σιν ὁ μακάριος Παῦλος Γαλάταις χεάφων;

34 ΝΕΙΛΟΥ ΠΕΡΙ ΑΙΤΙΩΝ ΔΙΣΤΑΣΕΩΣ

» Ὅτε δὲ ἦλθε Πέτρος εἰς Ἀντιόχεια, καὶ πρόσωπον αὐ-
» τῷ αὐτίς ἔω, ὅτι κατεγνωσμένος ἔω. καὶ πάλιν, Ἀλλ'
» ὅτε εἰδὼν ὅτι ἐκ ὀρθοποδῆσαι πρὸς τὴν ἀλήθειαν, εἶπον
» τῷ Πέτρῳ ἔμπροσθεν πάντων, Εἰ σὺ Ἰσραελῆαιος ὑπάρ-
» χων, ἐθνικῶς ζῆς καὶ ἐκ Ἰσραηλῶν, τί τὰ ἔθνη ἀναγ-
» γάζεις Ἰσραηλίζειν; ἡμεῖς φύσιν Ἰσραηλοῖ, καὶ ἐκ ἐξ
» ἔθνῶν ἀμαρτωλοὶ εἰδότες ὅτι ἐδικαιῶν ἄνθρωπος
» ἐξ ἔργων νόμος, ἐὰν μὴ διὰ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ.
» Ἐπεὶ δὲ πάλιν κεκίνηται ὁ τῷ πρεσβυτέρῳ λόγος,
» διὰ τὸ κεκρατηκέτα νόμον Μωσέως, καὶ ζήτημα ἐν ἱε-
» ρουσολύμοις πρεσβυτέρων, τί δεῖ ποιεῖν ἀξιόστι-
» μαθεῖν διακονουῦνται δὲ ταῖς ἀποκρίσεσι, Παῦλος
» καὶ Βαρνάβας καὶ τινες ἄλλοι. γενομένων δὲ ἐν ἱε-
» ρουσαλήμ, ἐπὶ πρῶτον ἀρπάζει Πέτρος, ἐπὶ ἐ-
» μοὶ φησὶ κανονίζειν ἐφείτα τάγε τοιαῦτα: ἀλλὰ συν-
» ἄγονται μὲν οἱ ἀπόστολοι, σιμῶνται δὲ οἱ πρε-
» σβύτεροι, ἰσχυρῶν περὶ τῷ λόγῳ τῷ τῷ. καὶ ἔτε Πέτρος
» τῷ ἀποστόλῳ ἐλαύνει, 2^ο ἑαυτῷ τὸ πρῶτον ταύτη
» περιπέμψους ἔτε οἱ ἀπόστολοι, τῷ ἐν ἱερουσαλήμ 2^ο
» πρεσβυτέρῳ. ἐπὶ γὰρ τοιαῦτα ἐπαυθύνθησαν ἑξῆς
» τῷ Χριστῷ, ἐπὶ ἔτω τὸ πρῶτον ζητεῖν. ἀλλὰ καὶ τῷ
» ἐσχάτων ἀποκαλυφθέντων ὁ πιητέον ἐπὶ, σιγῶσιν οἱ
» πρῶτοι. σημεῖον δὲ συμπίπτων γὰρ τῷ ἀποστόλων καὶ
» πρεσβυτέρων, ἐπὶ πολλῆς περὶ τῷ πράγματος γενομέ- 2^ο
» νης ζητήσεως, Πέτρος μὲν προκαίρει τῷ λόγῳ.
» διαδέ-

Quum autem venisset Petrus Antiochiam, in faciem ei restiti, quia reprehensibilis erat. Et rursus; Sed quum vidissem quod non recte ambularent ad veritatem Euangelij, dixi Cepha coram omnibus: Sit cum Iudeis, Gentiliter vivis & non Iudai- cè; quomodo Gentes cogis Iudaiizare? Nos naturâ Iudai, & non ex Gentibus, peccatores. Scientes autem quod non iustificatur homo ex operibus legis, nisi per fidem Iesu Christi. Rursus verò quum sermo esset motus de Circumcisione ex præscripto Legis Mosaicæ quæ obtinebat, quæstioque in Ecclesiâ proposita esset ab Apostolis & presbyteris Hierosolymitanis, quid facto opus esset discere cupiunt. Inserviunt verò responsionibus Paulus & Barnabas, ac nonnulli alii. Cùm autem Hierosolymis essent, non ad se primatum rapit Petrus, neque inquit. Mihi permis- sum est regulam in his præscribere; sed congregantur Apostoli, congregantur & presbyteri; ut de hoc dispiciant. & neque Petrus Apostolos arceat, sibi ipsi eo pacto primatum vendicans; neque Apostoli presbyteros qui erant Hierosolymis. Nec enim talia edocti erant à Christo; neque sic primatum captare; sed quum postremi quid faciendum esset propalarent, tacent primi. Argumentum verò ac signum, hoc est. Cùm enim convenissent Apostoli simul & presbyteri, magnaque hac de re quæstio orta esset, Petrus quidem præ aliis sermonem auspicator;

cuius orationem excipit diuinus Iacobus, & Iacobi sententiæ assenserunt omnes, & Petrus ipse, & Apostoli ac presbyteri. Ad eò beati illi Christum amabant, ad eò illis veritas pariter & pax Ecclesiastica curæ erant. Deinde Apostoli quidem hoc pacto veritatem quærentes, etiam legem de his statuerunt. Vos autem, quum contraria ab illis faciatis, ane alios quospiam potius quàm vosmet ipsos huius tam grauis dissensionis merito inculcare possitis? Ceterum, inquit, dogma de quo disceptatis vetus est in Ecclesiâ, & ab Apostolis ac Scripturis traditum; neque iustum Oecumenicam ob hoc Synodum congregari. Primum quidem hoc quæritur, An ab Apostolis traditum sit. neque oportet quæsitæ pro confessis statuere. Præterea quis nescit, quod etiam hoc, Filium esse coessentialem Patri, & Spiritum Patri & Filio, & alia quæcunque Oecumenicis Actis stabilita sunt, vetera erant, & Apostolicæ Propheticæque traditiones, imò potius Spiritus sancti oracula. Quæ quidem cum talia essent: nihilominus tamen, vniuersalia Concilia Ecclesiæ habenda fuerunt: vt veritas inuestigaretur, inuentaque stabiliretur, omnisque contradicentibus occasio præriperetur. At inquit, vniuersalibus Conciliis nequaquam proposita fuit inquisitio veritatis, sed conuenerunt vt eam confirmarent: ideoque etiam nunc, non in dubium vocari hoc dogma, iustum esse, sed

διαδέχεται δὲ τὸ λόγον ὁ θεὸς Ἰάκωβος, καὶ τοῖς
 παρὰ τῶν Ἰακώβου²¹ ἐπέθοντο πάντες, καὶ Πέτρος
 αὐτός, καὶ ἀπόστολοι, καὶ πρεσβύτεροι. ἕτως ἐφί-
 λουον τὸν Χριστὸν οἱ μακροὶ ἐκεῖνοι· ἕτως ἐκεῖνοι
 ἀληθείας ἀμα καὶ ἐκκλησιαστικῆς εἰρήνης ἐφρόνι-
 ζον. εἶτα ἀπόστολοι μὲν, ἕτω ζητουῦτες τὴν ἀλή-
 θειαν διετέλεσαν, καὶ νόμον περὶ τούτων ἐξέφευτο·
 ὑμεῖς δὲ ταῦναντία δρῶντες ἐκείνων, ἄλλους τινὰς πρὸ
 ὑμῶν αὐτῶν, τῆς τοιαύτης διατάξεως ἀλλοῦσα δι-
 οκαιοί;²² καὶ πῶς ἀνέχοι ταῦτα λόγον; ἀλλὰ, τὸ δό-
 γμα περὶ ἧς ἀμφισβητεῖτε, φασὶν, ἀρχαῖον τῆς ἐκ-
 κλησίας, ἔστι παρὰ τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν γραφῶν παραδέ-
 δοται· καὶ ἔστί δικαίον περὶ τούτων σιωπῶν οἰκουμενικῶν
 ἀθροίσεν. πρῶτον μὲν τούτο ζητεῖται, εἰ παρὰ τῶν
 ἀποστόλων, εἰ παρὰ τῶν γραφῶν παραδέδοκται ἢ ἢ
 τὰ ζητούμενα, ὡς ἐμολογούμενα ὑποτίθεσθαι. ἐπει-
 τα τίς ἐκ οἶδεν ὅτι ἔστι τὸ, ὁμοούσιον εἶναι τὸν υἱὸν τῷ πα-
 τρι, καὶ τὸ πνεῦμα πατρὸς ἔστι υἱῶ, καὶ τὰ ἄλλα ὅσα γε οἰ-
 κουμενικαῖς ἐκυρώθησαν πράξεσιν, ἀρχαῖά τε ἦσαν,
 καὶ ἀποστολικὰ καὶ προφητικὰ παραδόσεις, μᾶλλον
 δὲ πνεύματος ἁγίου φωναί;²³ ἀλλὰ καὶ τῶν ὄντων,
 σιωπῶν οἰκουμενικῶν τῆς ἐκκλησίας ἐδέησεν, ἵνα τὸ
 ἀληθὲς ζητηθῆ, ἔστω εὐρεθῆν κηρυχθῆ, καὶ τοῖς ἀντιλε-
 γουσι πᾶσα πρόφασις περὶ αὐτῆς ἀφαιρεθῆ. ἀλλ' ἐν ταῖς οἰκου-
 μενικαῖς τῶν σιωπῶν, φησὶν, ἔστι πρόφασις ἣν ζητηθῆ-
 ναὶ τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ σιωπῶσαν, ἵνα ταύτην κυρώ-
 σωσιν· ὥστε ἐν τῷ²⁴ ἐζητηθῆναι τὸ δόγμα δικαίον,

38. ΝΕΙΛΟΥ ΠΕΡΙ ΑΙΤΙΩΝ ΔΙΣΤΑΣΕΩΣ

ἀλλὰ κυρωθῆναι. πῶς τῆτο λέγεις; εἰ μὲν μῆδε-
 μιᾶς καθολικῆς ἐκκλησίας ἀνιλέγεις, ἢ μι-
 ᾶς μόνης, ἢ ὀλίγων ὀλίγων, φημι καὶ γὰρ. εἰ δὲ πέντε
 τῶν καθολικῶν ἐκκλησιῶν ἕσων, ἢ μία ταῖς λοιπαῖς
 ἀνιλέγεις, ἔδίκαιον σωμέναι πείσας, καὶ μετ' εὐχῶν
 μυσίων ἐπὶ τσαύτης ζητήσεως κυρωθῆναι τὸ δόγμα;
 ἔπειτα ἢ βέλονται τὰ ἐν ταῖς εὐνόδοις ἀναγνω-
 σκόμματα, τὰ προβαλλόμενα, αἱ ἐνστάσεις, αἱ πρὸς ταύ-
 τας λύσεις; ἔχ' ἵνα εὐρεθῆ ἡ ἀλήθεια; πῶς δ' ἂν εὐ-
 ρεθῆ, μὴ ζητηθεῖσα πρότερον; ἀνάγνωθι δὲ καὶ τὰ 1
 ἐν τῇ πρώτῃ σωόδῳ. ἐντεύξῃ γὰρ ἐκεῖ φιλοσόφοις,
 μέχρι πολλῆς ἴνως ἀνιλέγουσιν, εἶτα, τῆς ἀληθείας
 ἀποδειχθείσης, κατὰ θεμύοις τὴν μάχην. ἀλλὰ τίνες,
 φασίν, αἱ τέσσαρες ἐκκλησίαι; πρὸς μίαν ἡμῶν ὁ
 πόλεμος, τὴν ἐν Κωνσταντίνῳ πόλει. αἱ γὰρ τρεῖς, λόγῳ 1
 μόνον, πρᾶγμα ἄλλος ἔρημος, ἐπὶ βαρβάροις τελευτῶσι,
 καὶ ἠκίστα ἔχασται τὴν ὑπὲρ ἀληθείας ἐρῶντα, ἄτε σο-
 φίας μῆδε μιᾶς ἐκεῖ χώραν ἔχουσιν. ἔτῆτο, ὡ μα-
 κάρε, ὅτῃ δικάσθ' ἐλέεται λόγος. ἔδὲ, διότι παρ-
 εδόθησαν θεῶν κέρμασι, κατὰ φρονητέας αὐτὰς εὐ- 2
 θύς νομιζόμενοι, ἕως ἂν εἰδῶμεν, ἴδιον Χριστιανῶν εἶναι
 τῆς πειρασμῶς. ἔπειτα, αἱ τοιαῦται ἐκκλησίαι καὶ
 καὶ τὴν ἐβδόμενῃ σωόδῳ. ἐπὶ βαρβάροις ἦσαν. ἐπα-
 ρὰ τῆτο, τὰ αὐταῖς προσηκόντων ἐκ ἐσπερήθησαν, ἀλλὰ
 ἐπὶ τῶν καθολικῶν ἀρχιερέων μὴ ὡς ἀγενομένων, τοπο- 2
 κρητικῆς ἕκαστῶν τῶν ἑαυτῶν καθέδρων ἐπλήρου.

sed stabiliri. Quo pacto verò hoc ais? Si quidem nulla vniuersalium Ecclesiarum contradicat, aut alioquin vna sola, aut pauci aliquot, assentior & ego. Si verò, cum quinque sint Ecclesie vniuersales, vna reliquis contradicit; an non iustum sit omnes conuenire, & infinitis votis, summaque disquisitione habitâ dogma stabiliri? Adhæc, quid sibi volunt in Conciliis quæ recitantur, quæ proponuntur, quid instantiæ, ac super his solutiones? an non, vt inueniatur veritas? Quo pacto autem inueniatur, nisi prius quæsitâ? Lege verò etiam Acta primæ Synodi. Incides enim ibi in Philosophos, prolixè admodum contradicentes; postea, demonstratâ veritate, ab omni conflictatione desistentes. At, quænam, inquirunt, sunt quatuor Ecclesie? cum vnicâ enim conflictauerit Constantinopolitanâ. Reliquæ enim tres, verba sunt tantùm, re vacua, quum sub barbaris degant, minimeque habeant qui de veritate sciscitentur, vt pote Sapientiâ ibi neutiquam locum habente. Sed non hoc, ô bone, iustitiæ ratio postulat; neque quia iudiciis diuinis traditæ sunt, contemnendas eas statim censeamus, quandiu intelligimus proprias Christianis esse tentationes. Præterea, tales Ecclesie etiam tempore septimæ Synodi sub barbaris erant, neque tamen idcirco iuri ipsarum quicquam derogabatur; sed quum vniuersales metropolitani ipsi non adessent, per vicarios suam quisque sedem obtinebat;

& papa Adrianus acta laudauit atque approba-
uit. Quòd verò Sapientiæ in illis Ecclesiis nulla
sit cura: rogo, de quanam Sapientiâ sit sermo: de
internâ ne ac spiritali, an verò de externâ. Si de
interna; sit ita. nequè quicquam ad rem facit. ne-
que enim nos per hanc ad diuinam veritatem ma-
nu ducti sumus, ne euacuetur crux Christi. Si
verò de spiritali & internâ, non verè dicitur.
Testes enim huius rei sunt multi iis in locis de-
gentes, mundum despicientes, solumque cœlum
respicientes. multi verò etiam ad sanguinis pro-
fusionem vsque impietati sese opponentes; &
sanguine non verbis assiduè Ecclesiam fulcien-
tes. Hæc verò quod non sine magna in Scriptu-
ris exercitatione præstent, verbis non eget. In
sextâ verò Synodo papa Agathon deflexis eam
quæ Romæ erat Ecclesiam, ad reges Romano-
rum scribens, ita ait: *Mittimus hosce conseruos no-
stros N. & N.* deinde statim subiungit: *Ab homi-
nibus enim in medio gentium versantibus, & victum
ex corporali labore cum magnâ animi distractione
comparantibus, quo pacto plenè Scripturarum co-
gnitio inueniri poterit? nisi quod canonicè à sanctis
antecessoribus, & sanctis quinque Synodis quæcunque
decreta sunt, in simplicitate cordis & indubitâter, ex
tradita à Patribus fide seruamus, unum hoc atq; exi-
mium perpetuo retinere optantes & laborantes, vt ni-
hil præter ea quæ canonicè decreta sunt excipiat,ur,
neque*

1. Cor. 1.

καὶ ὁ πάππας Ἀδριανὸς ἐπὶ τὰ πεπραγμένα. ὅτι ἡ
σοφίας ἐν ἐκείναις τῷ ἐκκλησίαις λόγος εἶδεις. Ζηλω-
πείλινος σοφίας ὁ λόγος, τὸ καθ' ἡμᾶς καὶ πνευματι-
κῆς, ἢ τὸ ἔξωθεν; εἰ μὲν τὸ ἔξωθεν ἔστω, καὶ εἶδεν πρὸς τὸ
λόγον. εἶδε γὰρ διὰ ταύτης ἡμεῖς πρὸς τὸ ἀλήθειαν ἐχθ-
ραγωγῆθημεν, ἵνα μὴ κενωθῆ ὁ σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ. εἰ
ἡ πείλινος σοφίας καὶ τὸ ἡμετέρας ἐκ ἀληθείας ὁ
λόγος. καὶ μαρτυροῦσι τῆς, πολλοὶ μὲν τὸ ἐκεῖ δια-
πίσαντες κόσμον, καὶ πρὸς τὸ ἔρανον μόνον βλέπον-
τες. πολλοὶ ἡ καὶ μέγιστος αἵματος πρὸς τὸ ἀσέβειαν ἀν-
τικαθίσταμενοι, καὶ αἵμασιν εἰς λόγους ἐκάσποτε τὸ ἐκ-
κλησίαν σπείζοντες. Ταῦτα ἡ ὡς ἐκ ἀνδρῶν πολλῆς με-
λέτης γραφῶν, εἶδε λόγος δεῖ. ἐπὶ ἡ τὸ ἐκείνης σιωπῆς ὁ
πάππας Ἀδριανὸς ἀποκλαυόμενος τὸ τῆς Ῥώμης ἐκκλη-
σίαν, πρὸς τῆς βασιλέας Ῥωμαίων γραφῶν, τοιαύτε
φησί. Στέλλομεν τῆς παρόντας σιωπῆς ἡμῶν, τὸ
δεῖνα καὶ τὸ δεῖνα. εἴτ' εὐθύς ἐπάγει. Παρὰ γὰρ ἀν-
θρώποις ἐν μέσῳ ἐθνῶν τευχάνουσι, καὶ ἀπὸ σωμα-
τικοῦ μόχθου πλὴν τροφῆ μετὰ μεγάλῃ δισταγμῶ
πρὸς τὸ πλῆρες διυνήσε) εὐρεθῆ-
ναι ἢ τὸ γραφῶν εἰσδησις; εἰ μὴ ὅτι κανονικῶς ἀπὸ
τῶν ἀγίων τῶν προηγησαμένων, καὶ τῶν ἀγίων πέντε
σιωπῶν, ἀπερ' ὀρισμένα εἰσιν, ἐν ἀπόλοτητι καρδί-
ας. καὶ ἀναμφιβόλως, ἀπὸ τῆς παραδοθείσης πα-
τρῶν πατέρων πίστεως φυλάττομεν, ἐν καὶ ἐξαι-
ρετον διὰ παντὸς ἔχειν εὐχόμενοι καὶ ἀπεύθοντες,
ἵνα μὴ λέν παρὰ τὰ κανονικῶς ὀρισθέντα σημειώθῃ,

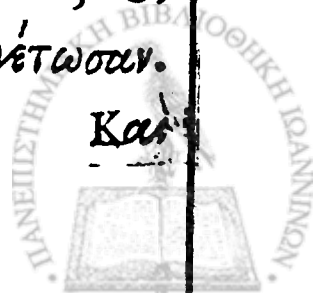
αὐτῶν

10

μηδ' ἐναλλαγῆ, ἢ προσεθῆ, ἀλλὰ ταῦτα καὶ ῥή-
 μασι καὶ νοήμασι ἀπαράτρωτα φυλαχθῶσιν. εἰ δὲ
 καὶ κείνοι ἐπὶ τῷ κεινῇν ἀκρόασιν καλέμενοι, τὰ αὐ-
 τὰ φαῖεν ἄπερ καὶ ὁ μακάριος Ἀγάθων, ὃ δίκαια
 ἀν' εἶποιεν καὶ προσήκοντα τῷ εὐαγγελίῳ Ἐ. Χριστοῦ;
 εἰ δὲ ὁ πάπας, διὰ τὸ μὴ τελείως ἔχειν τὰ τῶν γρα-
 φῶν εἰδῆσιν, καὶ διὰ τὸ ἀπολοικῶς τὰ περὶ πίστεως
 εἰδέναί, ἔτι διὰ τὸ ἐξαίρετον ἔχειν ἰδίωμα, μὴτε ἐναλ-
 λάττειν, μὴτε προστιθέναι, μὴτε ἐν ῥήμασι, μὴτε ἐν
 νοήμασι, καὶ μὴ μόνον ἔχειν τὸ ἰδίωμα, ἀλλὰ καὶ
 εὐχεσθαι διὰ τέλους ἔχειν, ὅμως διὰ ταῦτα οὐκ ἀπε-
 ζήτηται τῶν προσηκόντων αὐτῷ· πῶς δίκαιον τὰς
 ἑτέρας ἐκκλησίας διὰ ταῦτα τὰ ἑαυτῶν ζημιῶσθαι;
 ἢ γὰρ κακεῖν Ⓞ, εἶπερ καὶ αὐταὶ· ἢ μήδ' αὐταὶ, ²⁵
 εἶπερ μήδ' ἐκεῖν Ⓞ. εἰς γὰρ καὶ ὁ αὐτὸς διὰ πάν-
 των ὅτ' ἔδικαί' λόγ' Ⓞ χωρεῖ, καὶ ἄλλοτε ²⁶ ἄλλως
 ἔχη τὰ πράγματα. * ἀλλὰ κληθέντες, φασὶν, ἐπὶ
 τῷ σὺν ὁδῶν ἀπαντήσῃ οὐκ ἠνέχεσθε. πῶς ἐν δι-
 κάμον, ἐπὶ σὺν ὁδῶν μὴ καλουμένους ἀποπηδῶν,
 σὺν ὁδῶν δὲ διαλυθῆσαν πάλιν αἰτεῖν; ποτε ταῦ-
 τα, ἐπὶ τίν' Ⓞ βασιλέως, τίνος ἐπισκόπου Ῥώμης ἱε-
 ραρχοῦτος; πῶς τὰ ἐπιστολῶν ²⁷ ἀντίγραφα πρὸς
 τὴν βασιλέα Ῥωμαίων, τὰ πρὸς τὴν ἡμετέραν ἐκκλη-
 σίαν, τὰ πρὸς ἄλλας καθολικὰς τῶν ἐπισκόπων; αἰ-
 δεῖ παρ' ἡμῶν ἐπιστολαὶ ἀποσείομεναί τὴν σὺν ὁδῶν, πῶς;
 ἢ γὰρ ταῦτα δεικνύτωσιν, ἢ ἐκεῖνα μὴ λεγέτωσιν.

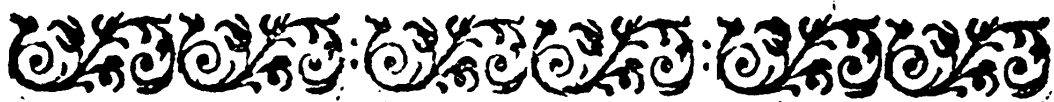
Καὶ

neque immutetur, vel addatur; sed hæc & verbis & sensibus integra illa scq, conseruentur. Si verò etiam illi ad cōmunem audientiam vocati, eadem dicant quæ & beatus Agathon, an non iusta dixerint, & consentanea Euangelio Christi? Si verò Papa, quia Scripturarum cognitione perfectè præditus non est, & quia simpliciter quæ ad fidem pertinent nouit; vel propterea quòd eximiam hanc proprietatem habet, neque immutandi neque addendi quicquam siue in verbis, siue in sensu; neque solum hanc proprietatem habet, sed & optat in finem vsque retinere: propter hæc tamen suo iure non est priuatus; quo pacto æquum sit alias Ecclesias propter hæc iure suo fraudari? Aut enim etiam ipse, si quidem & illæ: aut ne illæ quidem, nisi etiam ipse. Vna enim atque eadem iuris ratio per omnia comitat, tamen si alibi aliter sese res habeant. At vocati, inquit, ad Synodum, venire detrectastis. quo pacto verò æquum sit, ad Synodum vocatos, regressari? solutâ verò Synodo, rursus eam postulare? Vbi hæc, sub quo rege, quo Episcopo Romæ pontificem agente? vbinam sunt exempla litterarum ad regem Romanorum, vel ad nostram Ecclesiam, vel ad alios vniuersales Episcopos? Nostræ verò Epistolæ ad illos scriptæ, quibus Synodum detrectamus, vbinam sunt? aut enim eas proferant, aut hæc dicere desinant.

Ac de eo quidem, quod non liceat Romanorum Ecclesiæ priuatim quæ Ecclesiarum communia sunt decernere ac stabilire; quodque hoc Christi Ecclesiam dissipauit, simulque & Apostolicis, & Patrum legibus atque institutis repugnet, hæc dicta sufficiant.

EIVSDEM,
DE PRIMATV PAPÆ,
LIBER II.

FIRMANT Latini, quum B. Petrus sacri illius duodenarii cœtus princeps sit constitutus, meritò etiam ipsi potestatem clauium regni cœlorum traditam, & super ipsum ædificatam esse Ecclesiam, aduersus quam portæ inferni non sunt præualituræ. præterea Christum pro fide ipsius orasse, ne deficeret. Illud etiam, *Confirma conuersus fratres tuos, &, Pasce oues meas*; aliaque huiusmodi, eodem spectare aiunt, manifestè Petri primatum declarantia cuius successor constitutus Papa, cum omnem illius primatum acceperit ab ipso Petro, eandem quoque quam ille in rebus fidei potestatem obtinere.

atque

Καὶ πρὸς μὴ τῷ μὴ ἐξεῖναι τῇ Ῥωμαίων ἐκκλη-
 σία καθ' ἑαυτῷ τὰ κρινὰ τῆς ἐκκλησίας κυροῦν,
 καὶ ὡς τὸ τῶν Χριστῶν ἐκκλησίαν διέρρηξε, καὶ ὡς
 ταῦτα ἔτε οἱ τῶν ἀποστόλων, ἔτε οἱ τῶν πατέρων βέ-
 λοντα νόμοι, ²⁸ τὰ παρόντα ἀρκεῖ.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ

Περὶ τῆς τῷ πάπα ἀρχῆς
 β. βλ. β'.

ΠΑΣΙΝ οἱ λατῖνοι τὸ μακάριον Πέτρον, κα-
 10 **τὰ** ῥυφαῖον πρὸς τῷ κυρίῳ καταστάντα τῆς
 ἱερέως δωδεκάβουλος, εἰκότως καὶ τὰς κλείς ἐγχει-
 ρηθῆναι, ἧς πύλαι ἀδὲ ἐκπιούσθαι· καὶ ὑπὲρ
 τῆς πίστεως αὐτῶν δεηθῆναι τὸν Χριστὸν, μὴ ἐκλιπεῖν· ἔ-
 15 τὸ, Στήριξον δ' ἐπιστραφεὶς τοὺς ἀδελφούς σου, καὶ, “
 Ποίμανε τὰ πρόβατά μου, καὶ ὅσα ποιᾷτα, εἰς ταῦτα.”
 Φασὶ φέρειν, δεικνύτα σαφῶς τῷ τῷ Πέτρῳ ἀρ-
 χιῷ. ἔστι διάδοχος ὁ πάπας κατὰ τὰς, καὶ τῷ ἐκεί-
 νῳ πᾶσαν ἀρχὴν εἰληφῶς παρ' αὐτῶν τῷ Πέτρῳ,
 διώτα καὶ αὐτὸς ὅσα ἔστι Πέτρῳ περὶ τῷ πίστιν.

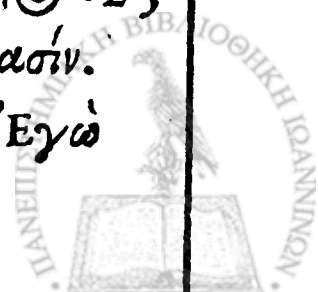

καὶ ἀδύνατον εἶναι αὐτὸν διὰ ταῦτα καὶ τῶν ὀρθῶν ἐκπεσεῖν
 δογμάτων. ἐκπεσόντος γὰρ τῆς πίστεως οἴχεται. τῆ-
 πο δὲ καὶ ὁ μακάριος. Ὁ ἄγιος μαρτυρεῖ λέγων,
 Ἡ ἀποστολικὴ ἐκκλησία αὐτῆς ἐδέξατο ἀπὸ τῶν ὀρθῶν
 τῆς ἀληθείας ἐν οἰκωδῆ ποτε μέρει πλάνης ἐκδήμωσιν. καὶ
 ὅτι διὰ ταῦτα καὶ τὸ πρῶτον εἶναι ὡς αἱ τῆς ἀποστο-
 λων εἰλήφει, καὶ τῆς ἐφείσιν ἔχει λαβάν. καὶ τὸ πρῶ-
 τεῖον αὐτῆς τῆς τὸν τὸ λόγον ἔχει πρὸς τῆς ἄλλης κα-
 θολικῆς θρόνος, ὃν δὲ ἔο Κωνσταντινουπόλεως ἔχει
 πρὸς τῆς ὑπὸ αὐτὸν ἱεράρχας. Ἐὶ ὅτι αὐτῶ μόνω ἐξε-
 σιν, οἰκωδῆ κλιῶ ἀθροίζειν σωδοὸν ὅτε βέλεται. καὶ
 τὰ ἐκκλησιαστικὰ κανονίζεσθαι ἀνευ τῆς αὐτῆς γνώμης,
 ἐξ ἡμέρας. καὶ αὐτὸς πάντας ἀνακρίνων, ὡς ἐδέξενος
 ἀνακρίνε. ἔτε ἐν δόγμασιν, ἔτε ἐν ἄλλοις ἔθεσι. καὶ
 ὅτι ἐκ εἶναι ὁ πάπας ἐπίσκοπος ἑνὸς πόλεως, Ῥώμης ἰσ-
 τυχόν ἢ ἑν ἄλλης. ὡς περ ἐκάστης πόλεως ἰδίᾳ ποι-
 κλιῶ ἐκαστος ἀλλὰ ἀπὸ τῶν ἐπίσκοπος, ὅπερ ὅσκι εἶναι
 ἐπὶ ἄλλων ἰδεῖν. Διὰ τῆς τῆς ἐν οἷς γράφει Ῥώμης ἐ-
 πίσκοπον ἑαυτὸν καλεῖ. καὶ ὅτι μόνος ὁ τῆς πάπας θρόνος
 ἔχει τὸ ἀποστολικὸν ὀνομάζεσθαι θρόνος. ἐν γὰρ τῆ Ῥώ-
 μη καὶ πολὺν διέτριψε χρόνον ὁ μακάριος Πέτρος, καὶ
 καὶ ἐν ταύτῃ καὶ τὸ βίον κατέλυσε. καὶ ὅτι πάντα τὰ
 ἀνωτέρω εἰρημένα ὡς αἱ τῆς Πέτρος καὶ τῶν ἄλλων ἀπο-
 στόλων ὁ πάπας ἔχει λαβάν, ἔδει πάντας αὐτῶ πεί-
 θεσθαι, καὶ μεθῆνα ἀντιλέγειν, ἐκείνους κελεύουσι. 25

Ταῦτα μὲν ὑπὲρ τῆς ἑαυτῆς ἐκκλησίας Λατῖνοι φασίν.

Ἐγὼ

atque idcirco fieri non posse, vt circa integritatem dogmatum labatur. Labente enim ipso, fides ipsa perit atque euanescit. Quod ipsum testatur B. Agathon, dicens: *Apostolica ipsius Ecclesia nunquam à via veritatis in qualicumque erroris parte deflexit.* quodque ideo primatus ipsi ab Apostolis sit delatus, & summam ad se prouocationem vsurpat, & primatus ipsius eandem rationem obtinet ad alias vniuersales sedes, quam habet Constantinopolitana ad Episcopos sibi subditos. quodque ipsi soli liceat Oecumenicam synodum conuocare, quando voluerit: quodque Ecclesiasticas sanctiones absque ipsius sententiâ sancire, nefas sit; quod ipse etiam omnes iudicans, à nemine iudicatur, neque in dogmatibus, neque in moribus. præterea, quod Papa non sit Episcopus alicuius ciuitatis, Romæ videlicet aut alicuius alterius, quemadmodum vniuscuiusque ciuitatis peculiariter singuli sunt pastores: sed simpliciter atque absolute, Episcopus. quod quidem in aliis videre non est. eamque ob causam, neque in iis quæ scribit, Romæ Episcopum se vocat. quod etiam sola Papæ sedes, Apostolicæ sedis appellationem obtineat: Romæ. n. beatus Petrus per multum tempus egit, ibique è vita decessit. & quod omnia quæ superius dicta sunt, Papa à Petro aliisque Apostolis accepta obtineat. quodque omnes ipsi obedire oporteat, neminemque contradicere, ipso iubente. Atque hæc quidem sunt quæ Latini pro Ecclesiæ suæ dignitate asserenda adferunt.

Ego verò non quid respondeam, sed ad quos orationem meam instituam, ambigo. Nam, si ad Latinos, quî fieri potest vt & ipsis contradicam, & ipsi eorum quæ à me dicentur iudices sedeant? Si verò ad Græcos, iniquum minimeque consentaneum esse dicent Latini, eos iudices statui quos in rebus Ecclesiasticis hostes censent. At non idcirco tamen æquum est vt veritas silentio prætereatur. quin potius liberè, bonâ spe nixos, dicere oportet, optareque vt in quorum manus hoc scriptum peruenerit, nihil veritate prius potiùsve habeant. Veritatis enim studiosi indagatores, aliquam ex eo vtilitatem reportabunt. Dicamus itaque. De primatu Petri, & quomodo sacri illius cœtus præsul sit constitutus, & quantum illi aliorum Apostolorum concessu debitum fuerit, in præsentiarum inquirendum nequaquam censeo! Sit verò tantum quantum quis voluerit. Illud tamen non dico, quòd Papa à Petro id iuris acceperit, vt aliorum Episcoporum primus esset. Cùm enim duo circa Papam consideranda sint: quòd & Romæ Episcopus sit, vt & Synodi testantur, & præterea, quòd sit primus aliorum Episcoporum: prius illud à Petro accepit, quòd scilicet sit Romæ Episcopus: alterum verò, à sanctis Patribus & piis Regibus, multo post tempore, quòd æquum esset; in Ecclesiasticis quoque rebus, & multo quidem magis quàm Politicis, ordinem statui.

Quæ

Ἐγὼ δὲ λόγων πρὸς ταῦτα οὐκ ἀπορῶν, ἀπορῶ
 πρὸς τίνος τὰς λόγους ποιήσομαι. εἰ μὲν γὰρ πρὸς
 Λατίνους, καὶ πῶς ἐστὶν αὐτοῖς τε ἀντιλέγειν, καὶ τὸ λέ-
 γομένων καθίζειν κερτάς; ἀνδρῶν δὲ πρὸς Γραικούς, ἃ δὲ
 καὶ αὐτὸς μετέτρετα πάχειν ἀν. φαῖεν Λατῖνοι, κερτῶν
 καθημύων, ἃς ἐχθρὰς τὰ ἐκκλησιαστικά νομίζουσιν.
 ἃ μὲν διὰ ταῦτα δίκαιον σιωπῆν τὸ ἀληθὲς παρελ-
 θεῖν· ἀλλὰ λέγειν μὲν μὴ παρρησίας τὴν ἀγαθὴν
 προβαλλομένους ἐλπίσαι· εὐχεσθαι δὲ, ὡς τε τὰς ἐν-
 οτῶζομένους τῷ συγγράμματι, μηδὲν τῆς ἀληθείας
 πρότερον ἀγεῖν. ἴσως γὰρ τοῖς ταύτῃ ζητοῦσιν, ἔσται
 ἀπὸ τῶν λόγων ὠφέλεια. λέγωμεν δὴ. πρὸς μὲν τῆς
 ἀρχῆς τῆς μακαρίου Πέτρου, καὶ ὡς ἕξαρχος κατ-
 ἔστη τῶν ἄλλων ἀποστόλων, καὶ πόσον ἐκείνω τὸ συγ-
 γρηχωρητικὸν ἄρα τῆς ἱεροῦ χοροῦ ὠφείλετο, ἐν τῷ
 παρόντι ζητεῖν, ἃ κούμαι δεῖν. ἐγὼ δὲ τοσοῦτον, ὅπο-
 σον ἂν τις καὶ βάλαιτο. ἃ μὲν ἐκείνο λέγω, ὡς ὁ πά-
 πας ἄρα τῆς μακαρίου Πέτρου, τὸ πρῶτος εἶναι τῶν
 ἄλλων ἐπισκόπων εἰλήφει. δύο γὰρ πρὸς τὸ πάπιν
 θεωρουμένων, τὸ τε εἶναι Ῥώμης ἐπίσκοπον, ὡς αἱ σὺν-
 οδοὶ μαρτυροῦσι, καὶ ἔτι τὸ πρῶτον εἶναι τῶν ἄλλων ἐπι-
 σκόπων· τὸ μὲν, παρὰ τῆς Πέτρου ἔχει λαβῶν, τὸ εἶναι
 Ῥώμης ἐπίσκοπος· τὸ δὲ, ἄρα τῶν μακαρίων πατέ-
 ρων, ἃ τῶν εὐσεβῶν βασιλέων, πολλοῖς χρόνοις ὑστερον,
 ἃ διὰ τὸ δίκαιον εἶναι, καὶ τὰ ἐκκλησιαστικά ὑπὸ
 τάξιν τελεῖν, καὶ πολλῶν πρότερον ἢ τὰ πολιτικά.

D

καὶ ὅτι ταῦτα ἀληθῆ, παρέξομαι σοι μάρτυρας, ἢ δύο
 ἢ τρεῖς, οὐδὲ δις ποσούτους, ἀλλὰ τριάκοντα ἢ ἑξακο-
 σίους, ἔστι τῶν ἁγίων πατέρων. ἀνάγνωθι κανόνα τῶν
 ἁγίων καὶ οἰκουμενικῆς τεταρτῆς συνόδου, εἰκοσὸν ὄγδο-
 ον ἀριθμὸν ἔχον, ὃς φησὶ· Πανταχῶς τοῖς τῶν ἁγίων πα-
 τέρων ὅροις ἐπόμφοι, ἔστι ἀρτίως ἀναγνωσθέντα κα-
 νόνα τῶν ἑκατὸν πενήκοντα θεοφιλεστάτων ἐπισκό-
 πων, τῶν συναχθέντων ἐπὶ τῷ εὐσεβῆς τῷ μνήμῳ με-
 γάλῃ Θεοδοσίῳ, τῷ γρηγορίου βασιλέως ἐν τῇ βασι-
 λίδι Κωνσταντινῆ πόλει, νέας Ῥώμης, γνώριζοντες, τὰ
 αὐτὰ καὶ ἡμεῖς ὀρίζομεν τε ἔψηφίζομεθα πρὸς τῶν
 πρεσβύτων τῆς ἀγιωτάτης ἐκκλησίας, τῆς αὐτῆς Κων-
 σταντινῆ πόλεως, νέας Ῥώμης. καὶ γὰρ τῷ θρόνῳ τῆς
 πρεσβυτέρας Ῥώμης, διὰ τὸ βασιλεύειν τὴν πόλιν
 ἐκείνην, οἱ πατέρες εἰκότως ἀποδεδώκασι τὰ πρε-
 σβεῖα. ἔστι τῷ αὐτῷ σκοπῷ κινῆμενοι οἱ ἑκατὸν πεν-
 τήκοντα θεοφιλέστατοι ἐπίσκοποι, τὰ ἴσα πρεσβεῖα
 ἀπένειμαν τῷ τῆς νέας ἀγιωτάτῳ θρόνῳ· εὐλογον-
 κήσαντες, τὴν βασιλείαν καὶ συγκλήτῳ ἱμεθεῖσαν
 πόλιν, ἔστι ἴσων ἀπολαύσαν πρεσβείων τῇ πρεσβυ-
 τέρα βασιλίδι πόλιν, ἔστι ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ὡς ἐ-
 κείνην μεγαλιώεσθαι πράγμασιν, διὰ τὴν μετ'
 ἐκείνην ὑπάρχουσαν. τί διὰ τῶν μανθάνομεν; τί γε
 ἄλλο, ἢ τὸ μήτε παρὰ τῶν ἀποστόλων, ἀλλὰ παρὰ τῶν
 πατέρων δοθῆναι τῷ πάντα τὸ πρῶτον τῶν ἄλλων
 ἐκκλησιῶν καὶ διὰ τὸ εἶναι τὴν Ῥώμην, τῆς πόλεως

Βασι-

Quæ quidem vt vera esse ostendam, producant
testes non duos aut tres, aut duplo plures, sed
sexcentos & triginta, atque hos quidem san-
ctos Patres. Lege Canonem sanctæ atque vni-
uersalis quartæ Synodi, numero vigesimum
octauum, qui ait: *Omnino & per omnia, quæ-
cunque a sanctis Patribus definita sunt, sequentes,*
& modo recitato Canone cL pientissimorum E-
piscoporum congregatorum sub pientiss. memoria
magno Theodosio rege in vrbe regiâ Constantino-
poli, nouâ Româ, perpenso: eadem etiam nos stâ-
tuimus atque decernimus, de honoribus & præro-
gatiuis sanctissima Ecclesia Constantinopolitana,
noua Romæ. Etenim Sedi Veteris Romæ, quod
vrbs illa imperatrix esset, meritò Patres prima-
tus dignitatem tribuerunt: eademque ratione
moti centum quinquaginta Episcopi, Sedi No-
uæ Romæ parem primatus honorem attribue-
runt: contentaneum rationi iudicantes, vr-
bem & Regiâ & Senatu Imperii decoratam,
pari etiam cum Veteri regiâ vrbe honoris præ-
rogatiuâ fruente, in rebus quoque Ecclesia-
sticis parem atque illa præminentiam obtine-
re; cum tamen secunda ab illâ existeret. Quid
ex hoc discimus? quidnam aliud, quàm not
ab Apostolis sed à Patribus datum esse Papæ
primatum aliatum Ecclesiarum, & quidem id-
circo, quod scilicet vrbs Roma reliquis vrribus

imperaret. Si verò, quia caput Imperii vrbs illa
erat, primatum obtinet Papa, certè non eo no-
mine eum est consequutus, quòd sit successor
Petri. Si autem à Patribus hoc habet, non er-
go ab Apostolis. Lege etiam Nouellam centè-
simam Iustiniani, vt Veritatem omni ex parte
congruentem videas: *Sancimus, inquit, iuxta
sanctarum Synodorum decreta, Sanctissimum ve-
teris Romæ Episcopum, primum esse omnium sa-
cerdotum: beatissimum verò Constantinopoleos
nouæ Romæ Episcopum, secundum locum obtine-
re, post sedem veteris Romæ; reliquis verò omnibus
honore præire.* Audis apertè, primum omnium
sacerdotum esse Papam. *Decretum est, inquit,
sanctarum Synodorum.* At si decretum est san-
ctarum Synodorum; quopactò Papa prima-
tum sacerdotum à Petro accepit? Quidnam i-
gitur dicat aliquis, an non est Papa in vniuer-
sum Petri successor? Est quidem, sed eâ ratione
quâ est Episcopus. quòd ipsum vnusquisque
Episcoporum sibi vendicare potest, qui ab
illo ordinati sunt. multi verò sunt qui per
ipsius manus hoc beneficii acceperunt. At-
qui vnusquisque sacerdotum successor hac ra-
tione est cuiusque Apostoli à quo per tradi-
tionem sacerdotium accepit. Hac itaque ra-
tione, multi & Petri, & aliorum Apostolorum
sunt successores. secundum alia verò, nequaquam.

Petrus

Βασιλεύσαν, παρὰ τῶν πατέρων γὰρ Φησὶν ὁ κανὼν δέ-
 δοται τῷ πάπῳ τὰ πρεσβεῖα, διὰ τὸ βασιλεύειν τὴν
 πόλιν ἐκεῖνῳ. εἰ δὲ διὰ τὸ βασιλεύειν τὴν πόλιν ἐκεῖ-
 νῳ, ἔχει τὰ πρεσβεῖα, ἔκ ἄρα ἔχει ταῦτα, διὰ τὸ
 εἶναι Πέτρος διάδοχος. εἰ δὲ καὶ παρὰ πατέρων τῶν
 ἔχει, ἔκ ἄρα παρὰ τῶν ἀποστόλων. ἀνάγνωθι ἡ νε-
 αράν ἐκατοστὴν Ἰερωνιανῶν, ἵνα διὰ πάντων τῶν ἀλή-
 θειαν ἰδῆς συμβαίνεσθαι. Θεωροῦμεν, Φησὶν, καὶ τῶν
 τῶν ἁγίων σωόδων ὄρους, τὸ ἀγιώτατον τὸ πρεσβυτέ-
 ρας Ῥώμης ἐπίσκοπον, πρῶτον εἶναι πάντων τῶν ἱε-
 ρέων τὸ δευτερευόντα ἐπίσκοπον Κωνσταντινου-
 πόλεως, νέας Ῥώμης, δευτέραν τάξιν ἐπέχειν μετὰ
 τὸν θρόνον τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, τῶν δὲ ἄλλων
 πάντων προτιμάσθαι. ἀκέραια, τὸ πρῶτον εἶναι τὸ πά-
 παν πάντων τῶν ἱερέων. Ὅρος ἐστὶ, Φησὶ, τῶν ἁγίων σωό-
 δων. εἰ δὲ ὄρος τῶν ἁγίων σωόδων, πῶς ἄρα πα-
 ρὰ τῶν Πέτρος τὸ πρῶτερον τῶν ἱερέων ὁ πάπας εὐλήφει;
 τί οὐκ, ἀντιφάση, ἔκ ἐστι λοιπὸν ὁ πάπας τὸ σωό-
 λον τῶν Πέτρος διάδοχος; ἐστὶ μὲν, ἀλλ' ὡς ἐπίσκοπος.
 Ὅπερ καὶ τῶν ἐπισκόπων ἕκαστος ἔχει τῶν ὑπὸ ἐκεῖνῶν
 χειροτονηθέντων. πολλοὶ γὰρ οἱ διὰ τῶν χειρῶν ἐκεῖνῶν
 τῶν χάριν δεξάμενοι ταύτην. καὶ τῶν ἱεραρχῶν δὲ
 ἕκαστος, διάδοχος κατὰ γὰρ τῶν ἕκαστων τῶν ἀπο-
 στόλων ὑφ' οὗ κατὰ διάδοχον τὸ ἱερωσύνην εὐλή-
 φει. καὶ μὲν οὐκ ἔστι λόγον τῶν Πέτρος καὶ τῶν
 ἄλλων ἀποστόλων διαδοχοὶ καὶ δεῦρα, ἔδαμῶς.

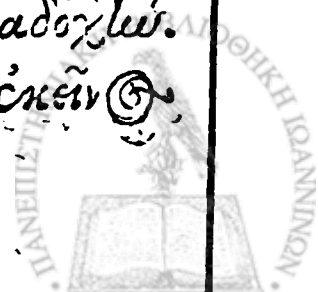

54 ΝΕΙΛΟΥ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΟΥ ΠΑΠΑ

Πέτρος μὲν γὰρ ἐπίσκοπος ἐπίσκοπων ἑξάρχος· ὁ
 ἢ πάπας, οὔτε ἐπίσκοπος, (εἶδε γὰρ ἐπίσκοπος, ἀλλὰ
 καὶ ποιμνίας ἐπισκόπος οἱ ἐπίσκοποι χειροτόνη-
 σαι) ἔτε πολλῶν μᾶλλον ἐπίσκοπων κερυφαῖος. καὶ ὁ
 μὲν Πέτρος, διδάσκαλος πίστεως τῆς οἰκουμενικῆς. ἢ-
 κησε γὰρ μὲν τῶν ἄλλων καὶ αὐτὸς, κηρύξατε τὸ εὐαγγέ-
 λιον πάση τῇ κτίσει. ὁ ἢ πάπας, ἐπίσκοπος Ῥώμης
 ἐστὶ ἐνομαζόμενος. καὶ ὁ μὲν Πέτρος ἐν Ἀντιοχείᾳ
 μὲν τὸ δεῖνα χειροτονεῖ, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ δὲ ἕτερον, καὶ
 ἄλλον ἄλλαχθ'· τῶν δὲ Ῥώμης, ἐκείνῳ ταῦτα ποι-
 εῖν. καὶ ὁ μὲν Πέτρος, Ῥώμης ἐπίσκοπον χειροτονεῖ·
 ὁ ἢ Ῥώμης, πάπαν ἕτερον ἐπιβάλλεται. καὶ ὁ μὲν
 Πέτρος ἀπολύτως ἤκουσεν, ὁ λύσει ἢ δήσει, ἔσαι λέ-
 λυμένον ἢ δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς· πρὸς ἢ τὸ Ῥώ-
 μης αὐτὸς διαβιβάζων τὴν χάριν, ἐκ ἀπολύτως εἰ-
 ρηκεν, ἀλλὰ, Δίσει ἢ δεῖ δεβλυῖαι, καὶ λύσει πάλιν
 μετὰ τῆς δέουσης. καὶ ὁ μὲν εἶπε Πέτρος, πνεύματι
 ἁγίῳ φωνάει· πᾶσι δὲ ταῦτα καὶ τῶν πάπα κρινάει· ὅσα
 ἄρα λοιπὸν καὶ πάντα ὁ Ῥώμης ἐπίσκοπος τῆς Πέ-
 τρου διάδοχος, ἀλλὰ κατ' ἐκεῖνα μόνον, καθὰ καὶ τὸ
 ὑπὸ ἐκεῖνον χειροτονηθέντος ἕκαστος ὡς δηλονότι δε-
 σμῆναι τε καὶ λύειν, ὡς βαπτίζειν, ὡς διδάσκειν ὡς
 τε ὑπερέφειν τῆς ἐκ τῆς ἀληθείας παρασυρέντας. Ἐ-
 τὴν ἄλλα πειν, οἷς ὁ ἱεράρχης χαρακτηρίζεται. ὅτι
 δεῖ ἀνωγειν τὸν πάπαν τῶν ὀρθῶν ἐκπεσεῖν δογματά-
 των, τῆν δὴ καὶ ὑπὲρ τῶν τῆς Πέτρου διάδοχῶν.

ἐκεῖν

Petrus enim & Apostolus est, & Apostolorum princeps. Papa verò, neque Apostolus (neque enim Apostolos, sed pastores & doctores ordinarunt Apostoli) multoque minus Apostolorum princeps. Et Petrus, doctor totius orbis. Audiuit enim vnâ cum aliis etiam ipse: *Pradicate Euangelium vniuersæ creature.* Papa verò Episcopus Romæ est, & vocatur. Et Petrus quidem, alium in Antiochiâ, alium in Alexandriâ ordinat, & alium alibi. Romæ verò Episcopo hæc non permittuntur. Et Petrus quidem, Romæ Episcopum ordinat; Romæ verò Papa, alium Papam non creat. Petrus etiam simpliciter audit, *Quidquid solueris aut ligaueris, erit solutum aut ligatum in cælis.* In Romanum autem Papam ipse transferens hanc gratiam, nō simpliciter id absoluteq; dixit: Sed, *Ligabis quod ligari oportet, & solues contra quod solui par est.* Ad hæc, quæ Petrus dixit, voces sunt Spiritus sancti. Vbinam verò hæc etiam Papæ sunt communia? Reliquum est, vt non in omnibus Romæ Episcopus Petri sit successor, sed in illis tantum quæ diximus, vt & vnusquisque eorum qui ab ipso sunt ordinati: Vt soluat & liget, vt baptizet, vt doceat, vt à Veritate auullos in viam reducat, aliaque munia obeat, quibus Episcopus est insignitus. Quod verò impossibile sit Papam à rectitudine dogmatū aberrare, id ipsius etiam Petri successionē excedit.

Ille enim etiam impegit & lapsus est, quantum-
uis vehementer alleueraret se hoc non admis-
surum. At ego hoc quoq; interrogo; An & Pa-
pa possit, mendacio, auaritiæ, inani gloriæ, aliis-
que rebus vetitis esse obnoxius; an verò ab his
planè sit immunis? Si ab his immunis est, ita vt
hæc in ipsum cadere non possint; dicant sanè, At
si hoc vanum est dictu (errat enim etiam ille in
multis, testante suâ ipsius conscientia; cum sit
homo) manifestum profectò est, quòd cum in
his peccet, etiam circa fidem naufragium face-
re possit. quod ipsum B. Paulus testatur Timo-
theo scribens: *Habens fidem & bonam con-
scientiam; quam quidam repedentes, circa fidem
naufragium fecerunt.* Vidésne, eum qui sanâ in-
tegraque conscientia non sit, etiam circa fidem
malè affectum esse posse? Si verò Papa non in
vniuersum sanam habet conscientiam, eâq; ipsâ
ratione etiam circa fidem malè affectus esse po-
test: alienum certè à veritate est, Papam à recti-
tudine dogmatum nullâ ratione aberrare posse.
Ipsum verò illud, circa conscientiam peccare, an
non species est impietatis defectionisq; à Deo?
*Deum enim, inquit Paulus, verbis quidem profi-
tentur, operibus autem abnegant.* Quomodo itaq;
fieri potest, vt Papa operibus quidem Deum ab-
neget, verbis autem nequaquam? Atqui Hono-
rius Romæ Episcopus à rectitudine dogmatum
aberrauit; & quidem à sancta & vniuersali
Synodo publicè damnatus est. Quod autem
hæc ita se habeant, lege hoc testimonium.

ἐκείνῳ μὲν γὰρ καὶ προσέκρουσε, καὶ τοί γε σφόδρα διατεινόμενον μὴ τῶτο παθεῖν. ἐρωτῶ δὲ καὶ τῶτο διώαται ὁ πάπας ψεύδους, φιλοχρηματίας, κενῆς δόξης, καὶ τῶν ἄλλων ἀπειρημένων ἡτῶν ὀφθίωμαι, ἢ καὶ τῶτων ἀνώτερος; εἰ μὲν δὴ κακείνων κρείττων, εἰπάτωσαν. εἰ δὲ τῶτο οὐδὲν λέγειν ἐστὶ, σφάλλεται γὰρ κακείνῳ πολλὰ πρὸς τὴν σωείδησιν, ἄνθρωπων, δῆλον, ὡς περὶ ταῦτα ἀμαρτάνων, ἐνδέχεται καὶ περὶ τὴν πίσιν ναυάγιον ὑποσφίωμαι. τῶτο καὶ ὁ μακάριος Φησὶ Παῦλος Τιμαθέω γράφων, ἔχων πίσιν καὶ ἀγαθῶς σωείδησιν, ἢντινες ἀπώσιμφοι, καὶ πρὸς τὴν ἐναυάγησαν. ὁρᾷς ὡς τὸν πρὸς τὴν σωείδησιν οὐχ' ὑγιαίνοντα, ἐνδέχεται καὶ περὶ τὴν πίσιν ἀδενῆσαι; εἰ δὲ ὁ πάπας ἔπαάντη τὰ πρὸς τὴν σωείδησιν ὑγιῆς, τῶ δὲ τοιούτῳ καὶ ἀδενῆσαι περὶ τὴν πίσιν ἐνδέχεται. ψεῦδος λοιπὸν, ὡς ἀδύνατον τὸν πάπαν τῶν ὀρθῶν ἐκπεσεῖν διογμάτων. αὐτὸ δὲ τὸ περὶ τὴν σωείδησιν ἀμαρτάνειν, ἐκ εἰς ἀθείας ἐστὶ; Θεὸν γὰρ Φησὶ ὁ Παῦλος, τοῖς μὲν λόγοις ὁμολογοῦσιν, τοῖς δὲ ἔργοις ἀρνοῦνται. πῶς οὖν ἔργοις μὲν ἐνδέχεται τὸν πάπαν ἀρνεῖσθαι Θεόν, λόγοις δὲ ἔδαμῶς; καὶ Ὀνώριος δὲ Ῥώμης ἐπίσκοπος τῶν ὀρθῶν τε ἐξέβη διογμάτων, καὶ πρὸς τὴν ἀγίας καὶ οἰκουμενικῆς ἐκκλησίας σωόδου ἀποκεκήρυκται. ὅτι δὲ ταῦτα ἀληθῆς ἀνάγνωθι ταύτῃ τὴν μαρτυρίαν.

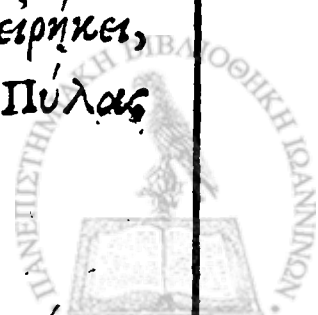
ἀπὸ τῆς 15^{ης} πράξεως τῶν πρακτικῶν τῆς
οἰκουμενικῆς ἑκτῆς σινώδου.

ἡ ἁγία σινώδος εἶπε, τοὺς καθάπαξ κατακρίτους
ἀπολειχθέντας, καὶ κτ' ἀπόφασιν ἡμετέραν ἡδη
ἐκβληθέντας ἐκ τῶν ἱερῶν διπλῶν, δεῖον καθέστη-
κεν καὶ εἰς τὰς ἐκβολήσας τῆς ὀνομασίαν ἀνάθεματι-
θεῖαι. εἶτα τῆς εὐφημίας τῶν βασιλέων γεγενημέ-
νης, ἐπάγουσι ταῦτα προσεχῶς· Θεοδώρῳ αἰρετι-
κῶ τῷ Φαριανίτῃ, ἀνάθεμα·⁴ Σεργίῳ αἰρετικῶ, ἀνά-
θεμα· Πύρρῳ αἰρετικῶ, ἀνάθεμα· πᾶσι τοῖς ἀντιποι-
εμένοις τῶν αἰρετικῶν, ἀνάθεμα. ἀνάγνωθι καὶ ἑτέ-
ραν μαρτυρίαν, ἀπὸ τῶν αὐτῶν πρακτικῶν.

ἀπὸ τοῦ προφωνητικῆς λόγου τῆς ἁγίας σινώδου
πρὸς τὸν βασιλέα.

Τὰς δὲ καινάς κενοφωνίας, ἑστῆς τούτων ἐφευρε-
τάς, πόρρω παρὰ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πειβόλων ἐκ-
βάλλομεν, καὶ τῷ ἀνάθεματι δικαίως καταποβαλ-
λομεν. Φαμὲν δὲ, Θεόδωρον τὸν τῷ Φαριανῷ, Σεργ-
μόντε, καὶ Παῦλον, Πύρρον ἅμα ἔτι Πέτρον τῆς Κων-
σταντινουπόλεως προσεδρεύσαντας, ἐπι δεῖ ἔτι Κύρον
τὸν τῆς Ἀλεξανδρέων ἱερατεύσαντα, ἔτι αὐτοῖς,
Ὀνώριον τῆς Ρώμης γενόμενον πρόεδρον. εἰ δὲ Ὀ-
νώριος τῆς Ρώμης ἐπίσκοπος ἐστίν, ἐστὶ δὲ καὶ αἰρετικός,
διωκτὸν ἄρα τὸν πάπαν τῶν ὀρθῶν ἐκπεσεῖν δι-
γμάτων. οὐκ ἄρα ἐκλιπόντος αὐτοῦ τῆς πίστεως, ὅτε κυ-
εῖα διαπέπλωκε λόγος, ὃν περὶ τῆς ἐκκλησίας εἰρήκει,

Πύλας

Ex decimo sexto decreto Actorum sextæ
Œcumenicæ Synodi.

Sancta Synodus dixit; *Quos semel damnatos declarauimus, nostroq; decreto e sacris voluminib. erasimus, eos statuimus oportere etiam per proclamationes publicas nominatim anathematizari.* Deinde faustâ principum acclamatione factâ, hæc mox subiiciunt: *Theodoro Pharanita anathema: Sergio hæretico anathema: Honorio hæretico anathema: Cyro hæretico anathema: Pyrrho hæretico anathema: omnibus fautoribus hæreticorum, anathema.* Lege etiam aliud testimonium ex iisdem Actis.

Ex oratione qua Sacra Synodus Regem
compellat.

Nouas verò vocum inanitates, earumque inuentores procul ab Ecclesiasticis septis eiicimus, & anathemati iuste subiicimus. quales declaramus Theodorum Pharaniten, Sergiumq; & Paulum; simul etiam Pyrrhum & Petrum qui Constantinopoli presederunt. præterea Cyrum Alexandrinorum Episcopum, simulq; cum iis Honorium Romanæ urbis antistitem. At si Honorius Romæ Episcopus est, simulque est hæreticus: fieri itaque potest vt Papa à rectitudine dogmatum excidat. Neque tamen ipso circa fidem errante sermo Domini irritus factus est, quem de Ecclesiâ pronuntiauit,

Portas videlicet inferni aduersus eam prænalturas. Potest enim in aliis Episcopis & quidem firmiter pietas religionisque integritas conseruari. Manifestum verò ex his est, neque hoc Romanæ Ecclesiæ conuenire, vt super hanc petram Ecclesia Dei sit ædificata. Durum enim & graue hoc esset, neque multum à Iudaica vilitate distans, Ecclesiam Româ circumscribere. Sed ædificauit quidem Ecclesiam Christus; ædificauit autem eam super Petri de Deo professionem, & super omnes qui eiusdem professionis custodes fuerint. Si verò B. Agathon affirmat, Ecclesiam suam nunquam à viâ veritatis aberrasse, nihil miri est. Velimus autem, eum qui talia dicit, non res ad verba trahere, sed potius verba rebus accomodare; cumque animo suo reputare tropos œconomix quibus sancti vtuntur, quum de re aliqua vtili ac necessariâ quæstio instituitur. & quia rarò Ecclesia hæc à veritate in rebus fidei aberrat, B. Agathonem vt talia scriberet inductum fuisse. Alioqui, quomodo interpreteris illud; *Omnes declinauerunt, nõ est qui faciat bonum, non est vsq; ad vnum.* Præterea quum dixit, Ecclesiam Romanorum à viâ veritatis non deflexisse, de præterito tempore loquutus est; futurum non inclusit. Quod verò maximū est, ante sextam Synodum hæc ab Agathone dicta sunt. Mirum a. videri nõ debet, si Synodus è multis S. Patribus collecta intellexit, quæ vnū ignorasse contigit.

Quòd

Πύλας ἀσίου μὴ διωκθῆναι ταύτης πεινεύσασθαι. ^{ce}
ἔστι γὰρ ἐν τοῖς λοιποῖς ἐπισκόποις, καὶ μάλα τὴν
εὐσέβειαν σώζουσι. Φανερόν δὲ ἐκ τούτων μὴδὲ
τῆ τῆς Ῥώμης ἐκκλησία προσήκειν, τὸ ὅτι ταύτη
τῆ πέτρα τὴν ἐκκλησίαν οἰκοδομεῖται. τὸ γὰρ καὶ
Φοῦλκον, καὶ ἔπειτα τὴν Ἰουδαϊκῆς ταπεινότητος,
πεινέει τῆ Ῥώμῃ τὴν ἐκκλησίαν. ἀλλ' ὡς
δοκίμησε μὴ τὴν ἐκκλησίαν ὁ Χριστός, ὡκοδόμησε
δὲ αὐτὴν ἐπὶ τῇ θεολογίᾳ τῆ Πέτρας, καὶ ἐπὶ τῇ
οὐσιν οἱ τῆς τοιαύτης ὁμολογίας Φύλακες ἔσονται. εἰ
δὲ ὁ μακάριος Ἀγάθων τὴν ἑαυτοῦ ἐκκλησίαν,
ἐδέχθη λέγει διὰ τὸ ὅτι τὴ ἀληθείας πεινέει
ναί, θυμαστὴν οὐδέεν. ἀξιώσασθαι δὲ τὰ ταῦτα λέ-
γοντα, μὴ τὰ πρᾶγματα ἔλκην ἐπὶ τῆς λόγους, ἀλ-
λά μᾶλλον τῆς λόγους ἐφαρμόζειν τοῖς πρᾶγμασιν.
ὁ ἐν θυμῷ δὲ δεῖ ἐ τῶν οἰκονομίας, οἷς οἱ ἄγιοι
χρῶνται, ὅταν περί τινος ἀναγκαίων ἢ ζήτησις
ἢ ἐ τὸ σπασίως δὲ τὴ ἐκκλησίαν ταύτῃ τῆς ἀλη-
θείας ἐκπίπτειν, ὅσαυτε εἰς πίστιν φέρει. ἢ πῶς ἐρ-
ομιλεύσεις τὸ, Πάντες ἐξέκλιναν, ἀμα ἠχρηώθησαν, ^{ce}
ὅτι ἐστὶ πεινῶν ἀγαθόν, ὅτι ἐστὶν ἕως ἐνός. ἀλλως τῆ
εἰπὼν ὅτι ὅτι ἐκάμψθη ἡ ἐκκλησία τῆ Ῥωμαίων
διὰ τῆς ὁσίου τῆς ἀληθείας, τὸ παρωχηκὸς εἶρη-
κε, τὸ μέλλον δὲ ὅτι ἀπέκλεισε. τὸ δὲ μέγιστον,
ἵππο τῆς ἐκτῆς ταῦτα σιωδου τῷ μακαρίῳ ἐκείνῳ
εἶρηται. θαυμάζειν δὲ ἔχει, εἰ σιωδου πολλῶν
ἀγίων σιωῆκε, ὅπερ τὸν ἕνα ἀγνοῆσαι συμβαίνει.

ἢ ὅτι ταῦτα ἀληθῆ, ἀνάγνωθι τὴν Ἐπιστολὴν Λέοντος
πάπα διαλεξαμένου τὴν Ἀγάθωνα προσεχῶς, καὶ τὴν
ἐκτὴν ἀσπαζομένου σωῶδον.

Ἐπεὶ τὸ τέλος τῆς προσηκουστικῆς ἐκτῆς σωῶδου,

Ἐπὶ τῆς ἐπιστολῆς Λέοντος πάπα πρὸς

τὴν βασιλεῖαν Ῥωμαίων.

Ὡς οὕτως ἀναθεματίζομεν τὰς ἐφ' ὄρεταις τῆς νέας
πλαγῆς, τὰς ἐπιθεωροῦσας τὴν φάρμακον ἐπίσκοπον,
Κύρον τε Ἀλεξανδρείας, Σέργιον, Πύρρον, Παῦλον,
Πέτρον τὴν ἐκκλησίαν Κωνσταντινουπόλεως, ὑποκα-
θιστὰς μάλλον ἢ περὶ κληρικούς· ἐμὴν ἀλλὰ καὶ ὁ νό-
μιον, ὅστις ταύτην τὴν ἀποστολικὴν ἐκκλησίαν ἐκνε-
χείρησε διδασκαλία ἀποστολικῆς παραδόσεως ἡ-
γιάσας, ἀλλὰ τῆ βεβήλω προδοσίᾳ τὸ ἀσπίλον παρε-
χώρησεν. τὸ δὲ λέγειν τῆτον τὸν λόγον ἔχειν τὸ πάπιν
πρὸς τὴν Κωνσταντινουπόλεως, ὃν αὐτὸς πρὸς τὴν Καί-
σαρείαν εἰ τύχοι, ἢ πρὸς τινὰ τῶν ὑπὸ αὐτὸν ἱερέων,
πῶς ἐκομισθῆ πάνδεινον; ὁ μὲν γὰρ Ῥώμης, πρῶτος
πρὸς τὴν Κωνσταντινουπόλεως λέγεται, ὡς αὐτὸς γε
διδυτέραν τάξιν ἐπέχοντ. Ἐκεῖτι δὲ ὁ Κωνσταντι-
νουπόλεως, πρῶτος οὕτω πρὸς τὸν Καίσαρείας, ὡς
ἐκείνη γε τὰ διδυτέρεια σώζοντος. ἀλλ' ὁ μὲν τῆς
Κωνσταντίνης, ἕττω πρῶτος τῶν ὑπὸ αὐτὸν, ὡς μονὰς,
καὶ ὡς μὴ τοῖς ἄλλοις σωτεταγμένῳ. ὁ δὲ Καί-
σαρείας, ἐδιδυτέρος ὀνομάζεται, ἀλλὰ καὶ αὐ-
τὸς πρῶτῳ, πλὴν ὡς τοῖς ἄλλοις σωτεταγμέ-
νῳ; καὶ δευτέρον ἔχων μεθ' ἑαυτὸν καὶ τρίτον.

ἔτε

Quòd verò hæc ita se habeant, lege Epistolam Leonis Papæ, qui proximus Agathonis successit, sextamque est amplexus.

Ex fine Actorum Sextæ Synodi, ex Epistola Leonis Papæ ad reges Romanorum.

Simili modo anathematizamus auctores novi erroris, hoc est, Theodorum Pharanitanum Episcopum, & Cyrum Alexandrie, Sergium, Pyrrhum, Paulum, Petrum Ecclesie Constantinopolitane substitutos potius quam prepositos: nec non Honorium, qui hanc Apostolicam Ecclesiam doctrinam Apostolicæ traditioni consentaneam non illustravit, sed eam qua immaculatam erat, impure prophanamque proditori obnoxiam fecit. At verò dicere, eandem esse rationem Papæ ad Constantinopolitanum, quæ est ipsius ad Cæsariensem, vel ad alium quemvis Episcoporum qui sub ipso sunt, quo pacto non omnino durum sit? Romanus enim Episcopus primus respectu Constantinopolitani dicitur, veluti hoc secundum ordinem obtinente. nequaquam verò Constantinopolitanus primus ita respectu Cæsariensis, tanquam illo secundas partes obtinente: sed Constantinopolitanus quidem ita est primus eorum qui sub ipso sunt, tanquam solus, & tanquam aliis non coordinatus. Cæsariensis verò ne ipse quidem secundus vocatur; sed etiam ipse primus; eo excepto, quòd sit aliis coordinatus, & secundum post se habens atque etiam tertium.

Quòd verò Papæ primatus coordinatus sit, & non liber atque exemptus, patet ex Can. xxxvi, Synodi vi. qui sic habet: *Renouantes quæ à cl sanctis Patribus in hac à Deo custodita regiâ urbe, & DCXXX, Chalchidone congregatis, decreta fuerunt: decernimus ut sedes Constantinopolitana iisdem honoris prærogatiuis fruatur, quibus sedes veteris Roma, & in Ecclesiasticis negotiis æquè atque illa emineat; cum sit post illam secunda. postquam, magnæ illius Alexandrinorum urbis sedes; deinde, Antiochenum, & post hanc Hierosolymitanæ urbis sedes numeretur.* Si verò, quia primus es in numeratione, idcirco dominatum arripis, concede hoc ipsum etiam Constantinopolitano, nam & hic præponitur Alexandrino. Alexandrinus verò, eâdem ratione sub se habeat Antiochenum; hic verò rursus Hierosolymitanæ sedi præscribat. At, quid hæc, nisi tumultum adferant? At si Constantinopolitanus Cæsariensem, qui que eum sequuntur, ordinat: Romanus autem, neque Constantinopolitanum, neque aliam quenquam ex generalibus patriarchis: quomodo censi possint veraces, qui dicunt, Eâdem ratione esse primum Romanum respectu Constantinopolitani, quâ hic ipse, respectu antistitum qui sub ipso sunt? Lege præterea Canonem sextum sanctæ & vniuersalis Synodi primæ;

▼

ὅτι ἡ τοῦ πάπα πρῶτον σωτηριαρχίον ἐστὶ καὶ οὐκ
 ἀφετόν, δῆλον. ἀνάγνωθι καὶ κανόνας τετρακιστὸν
 ἕκτον τῆς ἑκτης συνόδου, ὃς φησιν· Ἀναγεούμηναι τὰ
 ᾧ τῶν ἑκατὸν πενήκοντα ἀγίων πατέρων ἐν τῇ⁸
 5 θεοφυλάκτῳ ταύτῃ βασιλίῳ σωελεθόντων, καὶ
 τῷ ἑξακιστῶν τετρακιστῶν ἐν Χαλκηδόνι συναθροί-
 10 θέντων νομοθετηθέντα, ὁρίζομεν, ὡς τὸν Κωνσταν-
 τίνου πόλεως θρόνον τῶν ἰσων ἀπολαύειν πρεσβείων
 15 πρεσβυτέρας Ῥώμης θρόνου, καὶ ἐν τοῖς ἐκκλησια-
 20 στικαῖς ὡς ἐκείνον μεγαλιώτερον πράγμασι, δεύτερον
 μετ' ἐκείνον ὑπάρχοντα, ὃ μετ' ἑὸς τ' Ἀλεξανδρείων
 μεγαλοπόλεως ἀριθμείσθαι θρόνος, εἶτα ὁ τ' Ἀντιο-
 25 χέων, καὶ μετ' αὐτὸν ὁ τ' Ἱεροσολυμιτῶν πόλεως. εἰ ἡ
 ὅτι πρῶτος ἐν τῇ ἀριθμείσθαι, ἀλλὰ τούτῳ ἐστὶ δευτε-
 30 ρεῖον ἀρπάξις, ὃς τούτο ἐστὶ τῷ Κωνσταντινῆ πόλεως.
 35 Ἐν καὶ ἕτερον περὶ ταῦτα τῶν Ἀλεξανδρείων.
 ὅτι τῆς Ἀλεξανδρείας ὑπὸ αὐτὸν ὁμοίως ἐχέτω τῆς
 Ἀντιόχειας. Ἐστὸς ἡ ὁρίζομεν ἕως τῶν θρόνων τῶν Ἱεροσολυ-
 40 μων. καὶ πῶς οὐ ταῦτα θόρυβον ἀτεχνῶς; ¹⁰ οὐ
 45 μὲν ἀλλὰ, εἰ μὴ Κωνσταντίνου πόλεως τῆς Καισαρείας
 χριστονοῖ, καὶ τῆς μετ' αὐτὸν, ὅτι Ῥώμης ἕτερον τῆς Κων-
 50 σταντινῆ πόλεως, ἕτερον ἄλλοι ἕδρα τῶν καθολικῶν ἱε-
 55 ρέων, πῶς ἐστὶν ἀληθεύειν λέγοντα, ἕως ἐστὶ πρῶτος
 ὁ Ῥώμης πρὸς τῆς Κωνσταντινῆ πόλεως, ὡς πρὸς οὐτὸν
 60 αὐτὸς πρὸς τῆς ὑπὸ αὐτὸν ἱεράρχας. ἀνάγνωθι
 κανόνα ἕκτον τῆς ἀγίας καὶ οἰκουμενικῆς πρώτης συνόδου,

ἰν' εἰδῆς, ὡς μέγας μὲν ὁ Ἀλεξανδρείας, μέγας ἢ τῆς
 οἰκουμένης ἄρχειν ὁ Ῥώμης ἐκρέθη, μέγας ἢ ὁ Ἀν-
 τιοχείας, Ἐὼς οὐκ ἔξεστιν ἐτέρῳ τοῖς ἀλλοτρίοις Ἰπτι-
 » πηδῶν ὅς φησι· Τὰ δευχαιᾶ ἦθη κρατεῖτω, τὰ ἐν
 » Αἰγύπτῳ καὶ Λιβύῃ Ἐ Πενταπόλῃ· ὥστε τὸν Ἀλεξαν- 5
 — δρείας Ἰπισκοπον παύτων τέτων ἔχῃν τὴν ἐξουσίαν.
 » ἐπεὶ καὶ τῶ ἐν τῇ Ῥώμῃ Ἰπισκόπῳ ἔτο σὺνήγῆς ἐστίν.
 » ὁμοίως ἢ Ἐ καὶ τὴν Ἀντιόχῃ, καὶ ἐν τῇ ἄλλῃς ἐπαρ-
 » χείας, τὰ πρεσβεῖα σώζεσθαι¹¹ τῇ ἐκκλησίαις. ἀ-
 κούεις ὅπως τὰς δευχαιούς τῶ πατρῶν θεσμός ὁ κα- 1
 νῶν σέρβῃ οἰεῖ) δεῖν, οἱ τῇ ἐκκλησιῶν ἐκάστη τὰ πρεσ-
 βεῖα ἐνείμαντο ὡς τὰ μὲν τῶν ἐθνῶν ὑποκειῶσθαι τῶ
 Ἀλεξανδρείας, τὰ ἢ τῶ Ἀντιοχείας, ὅσα δηλαδὴ τῇ
 Συρίαν καὶ Κιλικίαν ἐκατέρωθεν νέμον), καὶ Κοίλῳ Συ-
 ρίαν, Ἐ τῇ Μέσῳ τῶ ποταμῶν· Ἐ ὅτι τῶ Ῥώμης Ἰπι- 1
 σκόπῳ τοῦτο δέδοται, δηλαδὴ τῇ ἑσπερίων κρατεῖν. ὁ
 δὲ τῆς Αἰλίας Ἰπισκοπος, ὡς ὁ ἑβδομῶ τῇ αὐτῆς
 σωόδῃ θεσπίζει, τῇ ἐν Παλαιστίνῃ Ἐ Φοινίκῃ καὶ Ἀρα-
 βία κατάρχει πόλεων. ὑπὸ ἢ τῇ θρόνον Κωνσταντινου-
 πόλεως, ὡς ὁ εἰρησὶς ὄγδοῦ τῇ τετάρτης σωόδῃ φη-
 σὶ,¹² τὰς τε Ἀσίας εἶναι διοικήσας, Ἐ ὅσαι τοῦ Πόντου,
 καὶ τῇ Θράκης. εἰ μὲν οὖν ἑκάστος δευχεῖται τῆς ἑαυ-
 τοῦ, τὴν γηνομένην σώζει τάξιν. εἰ δέ τις κατέχων
 τὰ αὐτοῦ, καὶ τὰς ἐτέρων παροικίας ἀδίκῃς ὀφθαλ-
 μοῖς ὄρᾳ, τοῦτον οὐκ ἔστι μὴ καταλύειν τὰ ἀρχαῖα.
¹³ τῶν πατέρων ἦθη. ἀλλ' ὁ κανὼν οὐ τοῦτο βούλεται,
 ἀλλὰ,

vt videas decretum fuisse, vt parti orbe terra-
 rum Alexandrinus, parti Romanus, parti verò
 Antiochenus præsit; neque licere alteri, aliena
 inuadere. Canon ita habet: *Antiqua consue-
 tudo valeat, qua in Ægypto, Libya, & Pen-
 tapoli obtinuit; vt Alexandrinus patriarcha in
 hac omnia potestatem habeat. quandoquidem
 & Romano Episcopo hac ipsa consuetudo est. Si-
 militer verò etiam in Antiochiâ, similiter
 & in reliquis prouinciis, suæ cuique Ecclesiæ præ-
 rogatiuæ conseruentur.* Audis, quo pacto vete-
 rum Patrum decreta Canon amplectenda esse
 censeat, qui singulis Ecclesiis prærogatiuas tri-
 buerunt. vt nimirum aliæ gentes Alexandrino
 subiectæ essent, aliæ Antiocheno. quæcunque
 videlicet Syriam, & vtrunque Ciliciam incolunt,
 & Cælo-Syriam & Mesopotamiam. quodque
 Romano Episcopo hoc datum est, videlicet vt
 occidentalibus præsit. Hierosolymitanus verò
 Episcopus (vt septimus eiusdem Synodi Canon
 definit) vrbibus quæ in Palæstinâ, Phœnicia, &
 Arabiâ sitæ sunt, præest. Sub Constantinopo-
 litanâ verò sede (vt vigesimus octauus quartæ
 Synodi Canon definit) omnes Asiæ diœceses,
 & Ponti, & Thraciæ. Si itaque vnusquisque
 suis finibus sit contentus, ordinem institu-
 tum obseruat. Si quis verò, cum suas reti-
 neat, alienas etiam ecclesias iniquis oculis a-
 spicit: is, fieri non potest, quin veterum Pæ-
 trum instituta violet. At Canon hoc non vult:

sed, *Antiqua, inquit, consuetudo valeat.* Enimverò si climata orbis terrarum Canon singulis vniuersalibus Episcopis distribuisset, nihil verò præfinitè Romanæ sedi attribuisset; sed solum cum dixisset, principatum accepisse: verisimiliter utique existimari posset, totum orbem terrarum ipsi subiectum esse, & vniuersales Episcopos illius res administrare, quemadmodum Constantinopolitani patriarchæ res administrant, qui ei subsunt Episcopi. Nunc verò si illud quidè Romano Episcopo distinctè attributum est, illud verò Alexandrino, illud Constantinopolitano: nihilo magis Romanus Episcopus sub illis, quàm illi sub Romano esse censebuntur.

Si verò, quod Prouocationem in rebus Ecclesiasticis habeat, idcirco etiam eum dominum censes: hanc, quum etiam Constantinopolitanus habeat, sint ergo eâdem ratione aliæ sedes metropolitanæ ei subiectæ. Sed neq; Constantinopolitanus eam ob causam iurisdictionem in illas vsurpat; neq; Papa ob eam prærogatiuam, iustè aliorum Patriarcharum ecclesias turbare potest. Lege canonem nonum vniuersalis quartæ Synodi, vt videas sedem etiam Constantinopolitanam prouocationem habere. Ait enim: *Si cui clerico cum clerico controuersia intercedat, ne deserat suum Episcopum, & ad mundana tribunalia se conferat: sed prius rem aperiat suo Episcopo; vel certè ex arbitrio Episcopi, apud quos utrique parti placuerit, controuersia ventiletur.*

ἀλλὰ, τὰ ἀρχαῖα φησὶν ἦδη κρατεῖται. ἔμειν ἀλ-
 λά, εἰ μὴ τὰ κλίματα τῆς γῆς ἐκάστῳ τῶν καθολικῶν ἐ-
 πισκόπων διανεμημένα, ὡς ἰσχυρῶς ἔθεν ὑπὸ τῆς
 τῆς Ῥώμης θρόνον κατέστη, ἀλλὰ μόνον αὐτὸν τῆς ἀρχῆς
 εἰληφέναι ἔλεγμα ὁ καιῶν, εἰκὸς ἴσως δὴ πρὸς λογίζεσθαι
 πᾶσαν τὴν οἰκουμενὴν ὑπὸ αὐτῆς εἶναι, ὥστε καθολικῶς
 ἐπισκόπος τὰ κείνη διακρίνει, ὡς ἐρτὸς τῆς Κωνσταντι-
 νουπόλεως, οἱ ὑπὸ αὐτῆς ἱεράρχαι. εἰ δὲ ἐκείνο μὴ ἀ-
 πεκληρώθη τῶν Ῥώμης, ἐκείνο δὲ τῶν Ἀλεξανδρείας,
 ὁ δὲ τῶν Κωνσταντίνου, ἔμειλλον γὰρ ὁ Ῥώμης ὑπὸ ἐ-
 κείνης, ἢ ἐκείνοι ὑπὸ τῆς Ῥώμης, ὅσα τε εἰς τὸ ἴσχυρον.

εἰ δὲ, ὅτι τῶν ἐφεσίων τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἔχει, διὰ
 ταῦτα ἔδειξεν αὐτὸν ἀξιοῖς ταύτης ἔστι Κωνσταν-
 τινουπόλεως ἔχοντες, ἔσωσαν ὑπὸ ἐκείνον ὁμοίως οἱ
 λοιποὶ θρόνοι. ἀλλ' ἔτε ὁ τῆς Κωνσταντίνου ὁρμηθῆς, ἐ-
 κείνων διὰ τὸ κατέστη, ἔτε ὁ πάπας διὰ ταῦτα δί-
 καιαὶ αὐτῆς παροικίας τῶν ἄλλων πατριαρχῶν
 ἐποχλεῖν. ἀνάγνωθι κανόνα ἕνατον τῆς οἰκουμένης
 τετάρτης συνόδου, ἢ εἰδῆς τῶν ἐκκλησιῶν προσούσαν
 καὶ τῶν θρόνων τῆς Κωνσταντίνου πόλεως. φησὶ γὰρ
 εἰ τις κληρικὸς πρὸς κληρικόν, πρᾶγμα ἔχει, μὴ
 ἐγγράμμην πάντως τὸν οἰκεῖον ἐπίσκοπον, καὶ ἐπι-
 κοσμητὰ δικαστήρια κατὰ τρεχέτω· ἀλλὰ πρότερον
 τὴν πόλιν γυμναζέτω πρὸς τῶν ἰδίων ἐπισκόπων,
 ἢ τοῦ γνώμη ἐπισκόπου πρὸς οἷς αὐτὰ ἀμφοτέρω-
 ρα μέρη βούλωνται, τὰ τῆς δίκης συγκροτείτω.

„ εἰ δέ τις ᾧ ἄρα ταῦτα ποιήσῃ, κανονικεῖς ἑπιμυΐοις
 „ ὑποκείτω. εἰ δὲ κληρικὸς πρᾶγμα ἔχει πρὸς τὸ
 „ ἴδιον, ἢ πρὸς ἕτερον ἑπισκοπὸν, ᾧ ἄρα τῆ συνόδῳ τῆς
 „ ἐπαρχίας δικαζέτω. εἰ ἢ πρὸς τὸ αὐτὸ ἐπαρχίας
 „ μέτροπολίτῳ ἑπισκοπῶ ἢ κληρικὸς ἀμφισβη-
 „ τείῃ, κτ' λαβέτω τὸ ἐξέρχον τὴ διοικήσεως, ἢ τὸ τὴ βα-
 „ σιλευσίας Κωνσταντίνης πόλεως θρόνον, καὶ ἐπ' αὐτῷ
 „ δικαζέτω. τὰ αὐτὰ ἔοπι ακαμδλεκατ ἔ αὐ-
 „ τῆς συνόδου φησίν. ὁ ἢ εἰκοστὸς ὄγδοῦ τὸ αὐτὸ συνό-
 „ δου, καὶ ὁ τετρακοστὸς ἔκτος τὸ ἕκτης, τὸ αὐτῶν ἀξιουῶτες
 „ πρεσβείων ἀμφοτέρως τῆς θρόνος, σαφῶς καὶ τῶν
 „ ἔφεσιν τῷ θρόνῳ τὴ Κωνσταντίνης διδώσιν.

Ὅτι δὲ, πάντας ἀνακρίνων αὐτὸς, ὑπὸ ἔδενος
 ἀνακρίνεται, τοῦτο καὶ ψεύδῃ, καὶ τῆς τῶν ἀποστό-
 λων ἔθεσιν ἔ συμβαίνει. εἰ γὰρ Παῦλῳ κοινοῦται
 τοῖς ἄλλοις τὸ εὐαγγέλιον, μήπως εἰς κενὸν τρέχει
 ἢ ἔδραμε, καὶ πάλιν Πέτρῳ ἑπιμυΐωντ' ἀνέ-
 χεται Παῦλος, πῶς ἔτ' καὶ ἀπερτύραντ' ἀν-
 εὔθυμον ἔξει τὸν βίον, καὶ ταῦτα Πέτρου Διάδοχῳ
 εἶναι φιλομήμη; ὅτι δὲ καὶ ψεύδῃ τὸ τῆς ἕ-
 τος, σαφές. πρὸς μὲν τῶν διογμάτων, Ὀνώριῳ
 τοῖς πρὸς ἡμῶν μερτυρεῖ. ὅς κρηθεῖς ᾧ ἄρα τῆς ἕκτης
 συνόδου, τῷ ἀναθέματι παρεδόθη, ἔδὲ τοῦ θανάτου
 παρατησαμῆς τὸ ἀνθρώπων. πρὸς ἢ τὴ ἄλλης πολι-
 τείας, καὶ πᾶσιν μὲν νόμοις οἷς ἕκαστος τὸ ἑπισκοπῶν
 ὑποκείται, ἐνέχεται ἔ αὐτὸς, εἰς ἑπισκοπῶν τελῶν.

Si quis verò contrà fecerit , canonicis correptionibus erit obnoxius. Si autem clerico controuersia sit cum suo , vel cum alio Episcopo , apud Synodum prouincia iudicetur. Si verò cum metropolitano controuersia intercedat alicui Episcopo , vel clerico , adeat præfectum diocæsis , aut regie urbis Constantinopoleos sedem , & apud ipsam iudicetur. Idem decernit etiam decimus septimus eiusdem Synodi canon. Vigésimus verò octauus eiusdem Synodi , & trigésimus sextus sextæ , iisdem prærogatiuis dignantes vtranque sedem , manifestè etiam Prouocationem Constantinopolitanæ Sedi tribuunt.

Quòd verò Papa omnes iudicet , ipse verò à nemine iudicetur , falsum est , & Apostolicis institutis dissentaneum. Paulus enim communicat aliis Euangelium , ne in vanum currat , aut cucurrerit. Petrus item patitur se à Paulo increpari. Quo pacto verò Papa Romanus instar tyranni nullum admittet vitæ suæ censorem ? cùm alioqui Petri se successorem esse gloriatur ? At hoc manifestè falsum esse , quod quidem ad dogmata attinet , Honorius testatur , qui iudicatus à sextâ Synodo anathemati traditus fuit , ne morte quidem hominem excusante. quod verò ad vitæ rationem actionesque attinet , omnibus etiam legibus , quibus singuli Episcopi sunt obstricti , subditus est & ipse ; quippe qui inter Episcopos censetur.

Multæ porrò huiusmodi leges partim ab Apostolis, partim à generalibus conciliis sunt cōstitutæ. imo verò etiam peculiariter illum à beatis Patribus increpatum fuisse constat. Lege Canonem sancti & generalis concilii sexti decimum tertium, qui sic habet: *Quoniam in Romanorum ecclesiâ loco Canonis traditum esse cognouimus, ut ij qui ordinandi sunt diaconi vel presbyteri, profiteantur, quòd non ultra suis copulentur uxoribus: nos antiquo insistentes canonis & Apostolica disciplina, atque ordinationi sacrorum virorum, legitima coniugia ab hoc tempore valere volumus, nullâ ratione eorum cum uxoribus suis copulam dissoluentes.* Deinde id quod dictum est latius persequens atque explicans Canon, subdit: *Si quis igitur contra Apostolicos canones præsumserit aliquem ex ijs qui sacros ordines acceperit, presbyterum scilicet, vel diaconum, ab uxoris suæ copulâ societateque dirimerè, deponatur.* Eiusdem quoque sancti & œcumenici concilii Canon LV ita habet: *Quum cognouerimus in Romanâ urbe, in sancto Quadragesimæ ieiunio, eiusdem Quadragesimæ sabbatis ieiunari, præter ordinationem Ecclesiastica traditionis: Visum est sancto concilio, ut etiam in Romanâ Ecclesiâ firmiter atque inconcusse teneatur Canon, qui ait: Si quis clericus fuerit deprehensus*
sancto

πολλοὶ ἢ οἱ τοῖσιν τῶν νόμων, οἱ μὲν τῶν ἀποστόλων,
 οἱ δὲ τῶν οἰκουμηνικῶν ἐκτεθειμένοι σωό-
 δων. καὶ ἰδία φαίνεται τῶν μακαρίων πα-
 τέρων ἐπιμύθησι. ἀνάγνωσι κανόνα τῆς ἀγίας
 καὶ οἰκουμηνικῆς ἐκτῆς συνόδου τρισκαίδέκατον, ὅς
 φησιν· Ἐπεὶ ἐν τῇ Ῥωμαίων ἐκκλησίᾳ ἐν τάξει
 κανόνος τῶν δεδωδαι διέγνωμεν, τοὺς μέλλοντας
 διακόνου ἢ πρεσβυτέρου ἀξιοῦσθαι χειροτονίας, κα-
 τομολογεῖν, ὡς εὖ ἐπὶ ταῖς αὐτῶν συνάπτοιται γα-
 ομεταῖς· ἡμεῖς τῶ ἀρχαίῳ ἐξακολουθοῦντες κανόνι
 τῆς ἀποστολικῆς ἀκροβασίας καὶ τάξεως, τὰ τῶν ἱε-
 ρῶν ἀνδρῶν κατὰ νόμους συνοικέσια καὶ ἀπὸ τοῦ
 νῦν ἐρῶσθαι βουλόμεθα, μηδαμῶς αὐτῶν τῶ πρὸς
 τὰς γαμετάς συνάφειαν διαλύοντες. εἶτα τὸν
 λόγον ἐπεξεροζόμενοι ὁ κανὼν ἐπάγει· Εἴ τις
 οὐκ ὀρμήσει τῶν τοῦ ἀποστολικεὺς κανόνας κι-
 νοῦμεν, ἵνας τῶν ἱερομύθων, πρεσβυτέρων φα-
 ρύ, ἢ διακόνων, ἢ ἐπιδιακόνων, ἀποσερεῖν τιμῶ
 πρὸς τιμῶν γυναικῶν συνάφειαν καὶ κεινώνισαν, κα-
 θαιρεῖσθαι. καὶ πάλιν τῆς αὐτῆς ἀγίας καὶ οἰκου-
 μηνικῆς συνόδου κανὼν πεντηκοστῆς πέμπτῃ φη-
 σιν· Ἐπεὶ μεμαθήκαμεν, ἐν τῇ Ῥωμαίων πόλει,
 ἐν τῇ ἀγίᾳ τεσσαρακοστῆς νηστεία, τοῖς ταύτης σαβ-
 βασι νηστεύειν, τῶν τῶν δεδωδαισιν ἐκκλησια-
 στικὴν ἀκολουθίαν· ἔδοξε τῇ ἀγίᾳ συνόδῳ, ὡςε κρα-
 τεῖν καὶ ἐπὶ τῇ Ῥωμαίων ἐκκλησίᾳ ἀποσταλεύ-
 τως τὸν κανόνα τῶ λέγοντα, Εἴ τις κληρικὸς εὐρεθεῖ

ἢ τῆ ἀγία κυριακῆ νηστεύων, ἢ τῷ σαββάτῳ, πλὴν
 ἑνὸς μόνου, καθαρείσθω εἰ δὲ λαϊκὸς, ἀφοριζέσθω.
 ὅτι μὲν οὖν ὡς περ καὶ τῶν τοῖς δόγμασιν, οὕτω καὶ τοῖς
 ἄλλοις ἐπιτηδεύμασι, μὲν τῶν κρηνομένων καὶ ὁ τῆ Ῥώ-
 μης ἐπίσκοπος ἐσηκέν, εἴ τι παρὰ τὰ Διατεταγμέ-
 να εὐρεθῆι τολμῶν, σὺ τῶν εἰρημύων δῆλον.

Ὅτι δὲ ἐμείζον ἐπιτάξεως ἢ κατ' ἐπίσκοπον ἔκ-
 ἔστι τὸ κατ' αὐτὸν, δῆλον μὲν, ἐξ ὧν εἶρη). πῶς γὰρ εἰ-
 μείζον ἐπιτάξεως ἦν, ὡς γὰρ τῶν ἐλαττον ἐχόντων εὐ-
 θυνέτο αὐτῶν; δῆλον δὲ καὶ ὡς ἐπίσκοπον Ῥώμης αὐτὸν οἱ
 πατέρες καλοῦσι, καὶ οἷς αὐτῷ ἐπιστέλλουσιν. ἔμειν
 ἀλλὰ ἐπεὶ κατ' ἐπίσκοπων χειροτονεῖ). ἔκ αὐτῶν, εἴγε
 κρείττων ἢ κατ' ἐπίσκοπον ἦν. ἔτε γὰρ αὐτῶν τίς ἐτέρῳ με-
 ταδόει, ὅπερ ἔδεδε τὸ δὲ χεῖρ ἔσχε. καὶ ἅμα τὸ ταῦτα λέ-
 γειν, λύειν τὴν τάξιν ἐστίν. ἔδεδε μακάρι. Διονύσι. ἐπι-
 ἐπὶ τῶν ἀποστόλων γεγονώς, μάλλον δὲ, τῶν μὲν ἀκροα-
 τῆς, τῶν δὲ ἡγεμῶν ἐδιδάσκαλ. καταστάς, εἰς λει-
 τουργοὺς ἐιερέας ἐπίσκοπος τῆ ἐκκλησιαστικῆς
 ἱεραρχίας διακρίων φαίνε), καὶ μείζονα τῆς ἐπί-
 σκόπου ἀξίας ἔκ ἔστιν ἐκ τῶν ἐκείνων λόγων ὑπονοεῖν.
 ἀλλ' ἔδ' αὐτῶν ἢ ἔσαν ἠγνόησαν, ἢ εἰδώς παρέλιπεν αὐτῶν,
 ὡς εἰ πάσης ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας ποιῆσαι τὴν
 λόγον ἐπαγγελία μύθος. ἀλλ' ἔσω ταῦτα φασί. πῶς
 εἰς κωνόνων ἑκτῆς σιωδου μεμνηῖται δικαίον, τῆς
 ἑκτῆς, ἢ ὡς τῶν δύο θελημάτων τῆ σωτῆρ. διέ-
 λαβε, μηδαμῶς κανόνων φροντίδα ποιησαμένης;

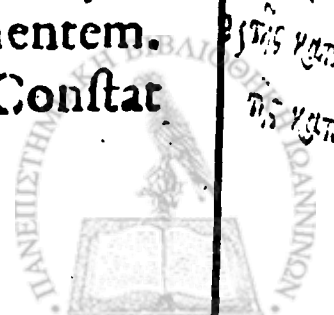
sancto dominico die, aut sabbato, praterquam uno solo ieiunans, deponatur. Si vero laicus, excommunicetur. Quod itaq; sicut in dogmatibus, ita & in aliis actionibus Patrum etiam inter eos qui iudicantur censeatur, si quid prater statuta decretaque tentare deprehendatur: ex iis que diximus constat.

Quod vero maiori ordine non sit, quod ad ipsum attinet, quam Episcopali, ex dictis liquet. Quopacto enim si maioris ordinis esset, ab inferioris ordinis hominibus corrigeretur? Constat vero etiam ipsum a Patribus Episcopum vocari, vel ex ipsis ad eum scriptis Epistolis. Atqui ab Episcopis quidem ordinatur. quod non fieret, si ipse Episcopo maior esset. Neque enim ququam alteri impertiri potest, quod ipsemet antea non habuit. At vero hæc ipsa dicere, est ordinem dissolvere. Beatus vero Dionysius qui Apostolorum temporibus vixit, imò potius nonnullorum ex iis auditor, nonnullorum dux atque magister extitit, in diaconos, sacerdotes & Episcopos omnem Ecclesiasticam hierarchiam aperte diuidit, & maiorem Episcopali dignitate ex eius scriptis nullam vel imaginari possumus. Neque vero vel existentem omnino aliam maiore ignoravit, vel datâ operâ prætermisit, cum de vniuersâ Ecclesiasticâ hierarchiâ scripturum se professus esset. At, sint hæc ita, inquit. Quopacto autem iustum fuerit Canonum sextæ Synodi meminisse, quum sexta Synodus, quæ de duabus in Christo voluntatibus differuit, Canonum nullam mentionem fecerit?

Primum quidem, ô bone, vt maximè hæc Synodus firma ac rata non esset, propositum tamen nostrum comprobatum est. Si enim non est vlla dignitas Episcopali maior, sed neque Episcopo Episcopus maior, quatenus Episcopus est: (omnes enim Episcopos ait Dionysius esse eiusdem ordinis ac dignitatis) manifestum utique est Papam etiam Episcopum esse, & in vnum cum aliis ordinem redigi, omnibusque legibus quibus & reliquum Episcoporum genus subiacere. Tot verò sunt leges quæ ad Episcopos attinent, tantumque de iis curæ fuit œcumenicis conciliis, quibus contradici non potest, vt non faciliè omnes enumerari queant. Quòd autem canones quos supra recitauimus sanctæ œcumenicæque Synodi sextæ & dicantur esse & sint, & pro firmis ac ratis habeantur, nemo ignorat qui vel mediocriter in ecclesiasticis rebus est versatus. Cùm enim quinta & sexta Synodus nullos Canones ediderint, Synodus quæ hæc dicit, statim post sextam instaurata, (œcumenica verò etiam ipsa) illarum defectum suppleuit. & sicut illæ de dogmatibus differentes, nullum de canonibus verbum fecerunt: ita hæc in tractatione de dogmatibus breuis, tota verò in constituendis canonibus fuit. Quod autem etiam œcumenica fuerit, manifestum est etiam ex historia Basilii habente Gortynes quæ est in Creta Episcopum, totius in Synodo apud Romam Ecclesiæ locum tenentem.

Constat

πρώτον μὲν, ὡς βέλτιστε, καὶ μὴ τούτης τῆς σωόδου
 τὸ βέβαιον ἐχούσης, τὸ προκείμενον δείκνυται. εἰ γὰρ
 οὐκ ἔστιν ἀξία τῆς τοῦ Ἐπισκόπου μείζων, ἀλλ' ἔδὲ
 Ἐπίσκοπος Ἐπισκόπου, κατὰ γὰρ τὸ Ἐπίσκοπος
 εἶναι· πάντας γὰρ ὁμοθαγεῖς καὶ ἰστίμους καλεῖ ὁ
 μακάριος Διονύσιος· δηλον, ὡς Ἐπίσκοπος καὶ
 ὁ πάπας, καὶ τοῖς ἄλλοις ὁμοθαγῆς, καὶ πᾶσιν νό-
 μοις ὑπόκειται, οἷς καὶ τὸ τῶν Ἐπισκόπων γένος.
 τοσοῦτοι δὲ οἱ τῶν Ἐπισκόπων νόμοι, καὶ ἔτι περὶ τῶν
 τῶν οἰκουμηνικῆς ἐμέλησε τῶν σωόδων, αἷς οὐ-
 δε ἀντιλέγειν ἐστίν, ὡς μηδε ραδίως αὐτὰς ἀριθμεῖ-
 σθαι διύαδα. ὅτι εἰ καὶ οἱ κανόνες, οὓς ἀνωτέρω
 αἰεγνωμῆν, τῆς ἀγίας καὶ οἰκουμηνικῆς ἑκτῆς σω-
 ὄδος καὶ λέγονται καὶ εἰσίν, καὶ τὸ βέβαιον μετ' ἑαυ-
 τῶν ἔχουσιν. οὐδεὶς ἀγνοεῖ, ὡς καὶ βραχύ τι τῶν ἐκ-
 κλησιαστικῶν ἐμέλησε. τῆς γὰρ πέμπτῆς καὶ ἑκτῆς,
 κανόνων μηδένα λόγον ποιησαμένων, ἢ σωόδι ἢ
 ταῦτα λέγουσα ἡ ἑκτῆς τῆς ἑκτῆς συγκροτη-
 θεῖσα, οἰκουμηνική δὲ καὶ αὐτῆ, τὸ ὑσέρημα ἐκείνων
 οὐκ ἀπληρῆ. καὶ ὡς περ ἐκεῖ ποιησάμενοι τὸν λόγον
 περὶ δογμάτων περὶ κανόνων εἶπον ἔδ' ὅτι ἐν ἔτι
 αὐτῆ περὶ δογμάτων λόγος βραχὺς, τ' ἢ πάντα λό-
 γον περὶ κανόνων ποιεῖται. ¹⁶ ὅτι ἢ ἡ οἰκουμηνική, δη-
 λον μὲν ἐκ τῆς ἰσχυρίας Βασιλείας, ἐχέσης Γερτυῆς
 τῆς κατὰ Κρήτιν Ἐπίσκοπον, πάσης ἐν τῇ σωόδῳ
 τῆς κατὰ Ῥώμην ἐκκλησίας τὸν τόπον ἐπέχοντα.

δηλον ἢ κ' ἐξ ὧν αὐτὴ πρὸς ἑαυτῆς συνεχῶς φθέρηται, οἰκουμενικῶς ἑαυτῷ ὀνομάζουσα. ὅση αὖ ἢ ἕχοντες χορὸς πατέρων τοσούτος, ὅτι φανερὸν ἔστι ψεύδους ἀλῶναι. ἔμειν ἀλλὰ καὶ ἡ ἀγία καὶ οἰκουμενικὴ ἐκδόμη συνέδος ἐν τῷ πρώτῳ αὐτῆς κανόνι, τοιαύτως φησιν Ἐκδοσίως τὰς θείους κανόνας ἐκτερνίζομεθα, ἕκδοκλον¹⁷ τῶν ἀποστόλων καὶ ἀποστόλων κρητιώμεθα, τῶν ἐκτερνέντων ὑπὸ τῶν σαλπίζων τοῦ πνεύματος, ἕκδοκλῶς συναθροισθέντων ὅτι ἐκδοσίως τοιαύτων δογματῶν, καὶ τῶν ἀγίων πατέρων ἡμῶν. ἐξ ἑνὸς γὰρ ἅπαντες καὶ τοῦ αὐτοῦ πνεύματος ἀναγενόμενοι, ὡρῶμεθα πᾶσι συμφέροντα. καὶ ἔστι μὲν ἀναθεματῶν ὡρῶμεθα, καὶ ἡμεῖς ἀναθεματίζομεθα. οὐδ' ἢ τῶν ἀφορισμῶν, ἕκδοκλῶς ἀφορίζομεθα ἔς ἢ τῆς καθαρῆς, καὶ ἡμεῖς καθαρῶμεθα. ἔς ἢ ὁπιτιμῶν ὡρῶμεθα διδάσκει, ἕκδοκλῶς ἡμεῖς ὡσαύτως ὑποβάλλομεθα. Ἀφιλάργυρον γὰρ ὁ τρίτος, ἀρκεύμεθα τοῖς ὡρῶμεθα, ὁ βεβηκῶς εἰς τρίτον ἔρανον καὶ ἀκεύσας ἀρρητὰ ῥήματα, Παῦλον ὁ θεὸς ἀποστόλων ἀρρητῶν βεβηκῶν. εἰ δὲ καὶ κανόνων μέμνηται ἡ ἀγία συνέδος αὐτὴ τῶν ἀποστόλων ἀποστόλων, τῶν τε ἐξ ἀγίων καὶ οἰκουμενικῶν συνόδων, ἢ ἢ κυρίως ἐκτὴ πρὸς κανόνων ἐμέλησεν ἔδαμῶς πῶς ἐπρόδηλον, ὡς πρὸς τῶν κανόνων τῶν συνόδων ταύτης φησιν, ἢ τὸ τῶν ἐκτῆς ἐκδοκλῶς ἀναπληρώσει φαίνε; τὸ ἢ ἀναθεματῶν ὡρῶμεθα τὰς τὰς κανονικά ἐν ἔκδοκλῶν λόγῳ ποιουμένους θεασίματα, πῶς

Constat etiam ex eo, quòd ipsa Synodus, de se continuè loquens, œcumenicam seipsam vocat. Neque verò commisisset adeo frequens & celebris Patrū cœtus ut in tam aperto mendacio deprehenderetur. Porrò sancta etiam atque œcumenica septima Synodus primo canone, ita ait: *Libenter obuijsque vlnis amplectimur sacros canones, firimumque & inconcussum eorum tenorem roboramus, quæ exposita sunt à tubis Spiritus, & ijs qui localiter congregati fuerunt ad edenda eiusmodi dogmata, & sanctis Patribus. Ex uno enim eodemque Spiritu illustrati, utilia decreuerunt. & quos illi anathemati tradiderunt, nos etiam tradimus; quos segregarunt, & nos segregamus; quos deposuerunt, etiam nos deponimus; denique quos aliis pœnis mulctarunt, & nos similiter mulctamus. Mores enim piorum debent esse à pecuniarum cupiditate alieni, contenti suâ sorte; quemadmodum in tertium cœlum raptus, quique ineffabilia verba audiuit, diuinus ille apostolus Paulus, aperte clamat: Si verò sancta hæc Synodus mentionem facit canonum Apostolicorum, simulque sex sanctorum atque œcumenicorum conciliorum: sexta autem Synodus propriè ita dicta, nullos omnino canones conscripserit; cuiam dubium esse potest, quod de canonibus huius Synodi loquatur, quæ id quod sexta deerat suppleuille cernitur? Quod verò anathemati tradantur canonicarum constitutionum contemtores;*

quo pacto non sit terribile, & vel saxum cor penetret? Quinimo etiam ipse Romanus episcopus usque adeo hosce canones ratos habuit, quamdiu pax & concordia inter Ecclesias viguit, ut & papa Adrianus Tarasio scribens summo opere eum laudaret, quod in sanctæ huius Synodi canonicorum decretorum observatione persisteret. Lege ex Actis septimæ Synodi, ex Epistolâ papæ Adriani ad Tarasium Constantinopoleos Episcopum scripta in hunc modum: *Inuenimus in prædictâ Synodicâ Epistolâ vestra sanctitatis, post plenitudinem fidei ex confessione sacri Symboli, & omnium sanctorum sex conciliorum, & circa sacras venerandasque imagines, rem profectò mirum in modum laudabilem atque exosculandam. in quâ etiam continetur, quod & illa quæ à sanctâ sextâ Synodò statuta sunt recipio, cum omnibus quæ legitimè & diuinè pronuntiata sunt ab ipsius canonibus; in quibus infertur, quòd in nonnullis sacrarum imaginum picturis, agnus digito Precursoris ostensus insculpitur, qui in typum gratiæ assumptus est, verum nobis per legem præmonstrans agnum, Christum Deum nostrum. Veteres itaque typos & umbras, tanquam veritatis symbola & lineamenta Ecclesiæ tradita amplectentes, gratiam plusis estimamus & veritatem ipsam tanquam adimplerionem legis, hanc suscipientes, ut nimirum perfectio adimplerioque illi etiam pictura artificio*

omnium

πῶς ἔσφοδρα φερόν, καὶ ψυχῆς λιθίνης καθεκτέ-
 αται δυνάμην; ἔτω δὲ τῆς καιónας τῆς κυρίας
 ἡγεῖτο καὶ ὁ τῆς Γάλλης Ἐπίσκοπος, ἕως αὐτὸν ἐν εἰρήνῃ τὰ
 ἐκκλησιαστικὰ διετέλεθ' ὄντα, ὡς ἔτ' ἅπαν' Ἀδρια-
 νὸν Ταρρασίῳ γράφοντα, ἐν θαύματι ἀγῶν τὰ κατ'
 αὐτὸν, ἐμμελῶντα τῆς ὑπὸ τῆς ἁγίας ταύτης συνόδου
 κανονικῶς ἐραθεῖσιν. ἀνάγνωθι δὲ τὴν πρὸς τῶν
 τῆς ἐσδόμης συνόδου, ἀπὸ τῆς Ἐπιστολῆς ἔτ' ἁπ' Ἀδρι-
 ανῆ πρὸς Ταρρασίον Κωνσταντινουπόλεως, ταῦτα· Εὐ-
 ρομεν ἡ ἐν τῇ προειρημένῃ Ἐπιστολῇ τῇ συνοδικῇ τῆς
 ὑμετέρας ἀγιωσιῆς μετὰ τὸ πλήρωμα τῆς πίστεως τῆς
 ὁμολογίας τοῦ ἱερῆς συμβόλου, καὶ πασῶν τῶν ἁγίων ἐξ
 συνόδων, καὶ πᾶσι τῶν ἱερῶν καὶ σεπτῶν χαρακτήρων
 θαύμα αἰνέσεως καὶ πειπνύσεως ἄξιον. πειέχον, ὅτι
 καὶ τὰ ὑπὸ τῆς αὐτῆς ἁγίας ἑκτῆς συνόδου δέχομαι
 μετὰ πάντων τῶν ἐνθέσμως καὶ θεωδῶς ἐκφωνηθέντων
 παρ' αὐτῆς κανόνων, ἐν οἷς ἐμφέρεται ἐν πίστι, τῶν σε-
 πτῶν εἰκόνων γραφαῖς, ἀμνὸς δακτύλῳ ἔτ' προδρό-
 μῳ δεικνύμενον ἐγχαράττεται. ὅς εἰς τύπον παρε-
 λήφθη τῆς χάριτος, τὸ ἀληθινὸν ἡμῖν θεῶν νόμος προ-
 ὑποφαίνων ἀμνὸν. Χριστὸν τὸ θεὸν ἡμῶν. τῆς ἐν πα-
 λαιῆς τύπῃ καὶ τῆς σκιάς, ὡς τῆς ἀληθείας σύμ-
 βολά τε καὶ προχαράγματα τῇ ἐκκλησίᾳ ὡς
 δεδομένα κατὰ σαζομενοί, τῶν χάριν προτιμῶμεν
 ἐπὶ τῆς ἀλήθειας, ὡς πλήρωμα νόμος πᾶσι ὑποδε-
 ξάμενοι, ὡς αὐτὸ τὸ τέλειον καὶ τῆς χρωματουργίας

82 ΝΕΙΛΟΥ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΟΥ ΠΑΠΑ

ἐν ταῖς ἀπάντων ὕψεσιν ἐπιγράφηται, ἃ δ' αἴρον-
 ται τὰ ἁμαρτῖαι τοῦ κόσμου, Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν,
 κατὰ τὸ ἀνθρώπινον χαρακτήρα. καὶ ἐν ταῖς εἰκείσιν
 ἀπὸ τοῦ νυῦ ἀντὶ τοῦ παλαιῦ ἀμνοῦ ἀνάσηλθῶς ὀρι-
 ζομένη, δι' αὐτὰ τὸ ἐκτεχνώσεως ὑψίστου τοῦ Θεοῦ λόγου,
 κατανοουῦτες, καὶ πρὸς μνήμην τῆς ἐν σαρρῖκι πολι-
 τείας, τοῦ τε πάππου αὐτῆς, καὶ τοῦ σαττερῖε θανάτου
 χειραγωγέμενοι, καὶ τῆς ἐντεῦθεν γυρορρήτης τῷ κό-
 σμῳ ἀπολυτερώσεως. ὅτι μὲν αὖ ὁ ἡσανὼν οὐτὸς
 καὶ πρὸς τὸ μακαρίεσθαι Ἀδελφικοῦ τὸ κύριον ἔχει, καὶ
 ὅτι τὸ σωθῶς ταύτης πρὸς ἧς ὁ λόγος νυῦ ὀρθοκρο-
 τῶς δευτέρου ἀριθμῶμενοι ἐσὶ, τὰ βιβλία μαρ-
 τυρήσῃ τῷ λόγῳ. πρῶτον δὲ ἀποπῶν, μὴ μόνον πρὸς
 τὰς οἰκουμενικὰς τῶν σωθῶν Λατίνους ἀπεχθῶς
 ἔχειν, ὡν ἡγεμόνες αὐτὸι κατέστησαν, καὶ ὡν τὸ σέπτον Ι
 καὶ μέχρῃς ἔρανοῦ προήλθεν, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἑαυ-
 τοὺς εἰσιάζειν. καὶ νυῦ μὲν τὸν πάππῳ Ἀδελφικῶν
 τῶν κανόνων τέτταρτα αἰδέσεως, ἢ πρὸς πύξῃως
 ἀξίως καλεῖν, νυῦ ἢ τὸν Ἰνοκέντιον, ἢ ἕτερον εἰτύχοι,
 τῶν αὐτῶν ἀποδοκιμάζειν συμφωνεῖν. εἰ δὲ τις
 ἔχῃ ὑπὸ ἀγῶς τὸ πάππῳ τῶν πατρῶν κειμένων
 νόμοις ἐρεῖ, ἢ ἀνεκτὰ πάντως ἐρεῖ. Διὰ τί οὕτως πρὸς
 τὸ πατρῶν αὐτῶν τὸ πρὸς εἶον εἰλήφει. ἢ ἡκιστα φο-
 ρητὸν, δι' ὧν ἐκεῖνος ἤρθη τε ἢ μέγας εἶναι δοκεῖ, τέ-
 τταρτα ἐν ἐξῆς πίστεως. ἄλλως τε τὸ ἔτως Διακείμενον, ἢ
 ἑαυτὸν ἐστὶν ἀθετεῖν, εἴπερ αὐτὸς ἐστὶν, ὁ τῶν νόμων θεός.

ὁ δὲ

omnium oculis subiciatur, Agni videlicet tollentis peccata mundi, Christi Dei nostri, secundum humanam effigiem. & in imaginibus, ab hoc deinceps tempore; loco veteris agni erigi statui- mus; per ipsum sublimitatem humilitatis verbi Dei contemplantes, & ad memoriam vitæ ipsius in carne actæ, passionisque ipsius, & salu- tifera mortis veluti manu ducti, simulque redem- tionis quam mundus hinc est consequutus. Quòd itaque Canon hic etiam à B. Adriano confirmatus; quodque sit Synodi de quâ nunc sermo est octuagesimus secundus, libri te- stantur. Planè verò absurdum est, Latinos non modò Oecumenicis conciliis infensos esse; quibus ipsi præfuerunt, & quorum dignitas in cælum vsque euecta est; verùm etiam inter sese dissidere, & modo quidem Adria- num Papam hos ipsos Canones rem laude exosculationeque dignam appellare; modò ve- rò Innocentium, aut alium aliquem, in iis ipsis reiiciendis consentire? Si quis verò di- cat Papam Patrum legibus ac statutis non esse subiectum, is nullâ ratione est ferendus. Quamobrem? quia ipsemet à Patribus præ- rogatiuam accepit; minimeque ferendum est; per quos ille euectus est, magnusque esse videtur, eos ipsos nihili facere. Præterea qui ita affectus est, etiam seipsum reprobare possit; siquidem ipse est qui leges statuit.

B. verò Paulus, præuaricatorem seipsum vocat, si quæ destruxit iterum ædificare in animum inducat. Si verò demonstratū est Papam tam in dogmatibus quàm in moribus Patrum censuræ obnoxium esse, quopactō Patrum legibus non sit subiectus? vel quonam tandē modo æquum sit vt alii ipsum tanquã patrem reuerentur, qui tam multos sanctos Patres contemnat? Quod verò aiunt, Papã non esse præfiniti alicuius loci, sed simpliciter absoluteq; Episcopũ: quomodo non manifestæ veritati repugnet? Superius enim demonstratum est, ipsam eiusdem cum aliis Episcopis ordinis esse. Deinde, quotiescunque in Conciliis œcumenicis eius per occasionem fit mētio, vt quidē fit sæpenumero, Romæ Episcopum ipsum appellant. Quo pacto itaq; Romę Episcopus, non erit Episcopus certi alicuius & circumscripti loci; nisi forte quispiam Romã certo loco circumscriptam negare velit. Si verò, quia in Epistolis suis non Romæ Episcopũ seipsum appellat, sed absolutè Episcopũ, eãq; ob causam, certi alicuius loci Episcopum seipsũ nequaquã esse censet: nō ignoramus illum, verbis magnã humilitatē præ se ferentibus, magna rapere. Imo verò hæc oratio pro nobis facit, si modò ipsi⁹ dignitatē euertere voluissē⁹. Cùm enim se Episcopum appellat (quę quidem appellatio maximè cōmunis est) & non Papã, Oecumenicũ, vel summũ Pontificem, vel aliis titulis quibus homines plerunque ei blãdiuntur:

argu-

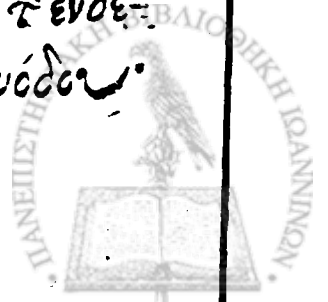
ὁ ἡ μακάριος Παῦλος, ὡς ἀβάτω ἐαυτὸν φη-
 σίν, εἰ γε ἀκατέλυσε, ταῦτα πάλιν οἰκοδομεῖν προ-
 θυμεῖται. εἰ δὲ δέδεικται, τὸ πάπαν ὡσαύτως ἐν τοῖς δόγ-
 μασιν, ἔτω δὴ καὶ τοῖς ἄλλοις ὡς αἱ τῶν πατρῶν εὐθύ-
 νευται, πῶς ἔχ' ὑπάγεται τοῖς πρὸς τῶν πατρῶν κει-
 μενύοις νόμοις; ἢ πῶς δίκαιον τοὺς ἄλλους ὡς πατρὶ-
 τῆτι προσέχεν, πατέρας τοσούτους αὐτῷ διαγραφά-
 φονία; τὸ ἡ λέγειν μὴ εἶναι τὸ πάπαν ἀφωρισμένως
 εἰς τὸνδε τὸν ὄρον, ἀλλ' ἀπλῶς ἐπίσκοπον, πῶς ἔσφό-
 10 ὄρα τοῖς φανεροῖς ἀντιλέγειν ἐστί; πρῶτον μὲν γὰρ δέ-
 δεικται ἀνωτέρω²⁰ ὁμοθυμῶν ἔσθ' ὅτι τοῖς ἄλλοις τῶν Ἐπι-
 σκόπων. ἔπειτα ἐν πάσῃς ταῖς οἰκουμένησιν τῶν σω-
 ὄδων, ὅσα κίς ἐκείνη μνησθῆναι καμρὸς, (πολλάκις δὲ
 τὸ τοιοῦτο) Ῥώμης ἐπίσκοπον αὐτὸν ὀνομάζουσι. πῶς
 15 οὐκ ὁ Ῥώμης ἐπίσκοπος, οὐκ ἔστιν ἐπίσκοπος ὡρι-
 σμῆνός τὸν ἰνός; εἰ μὴ τις τινὲς Ῥώμην ἐστὶν ἔσθ' ὅτι
 πείρα φημι διαφύγειν βέλοισι. εἰ δὲ ὅτι ἐν οἷς
 αὐτὸς ἐπίσκοπος, ἔσθ' Ῥώμης ἐπίσκοπον ἐαυτὸν ὀνομά-
 20 ζει, ἀλλ' ἀπλῶς ἐπίσκοπον, ἢ διὰ ταῦτα ἔδε ὡρι-
 σμῆνός τὸν ἰνός ἐπίσκοπον ἐαυτὸν ἀξιοῖ ἔσθ' ἡμεῖς
 λόγοις πολὺ τὸ ταπεινὸν ἔχουσι τὰ μεγάλα ἀρπάζων.
 μάλλον γὰρ πρὸς ἡμῶν ὁ λόγος, εἰ γε διὰ τοιούτων
 καθαρῶν αὐτὸ τὸ ἀξίωμα ἐβλήθημεν αὐτῷ. τὸ γὰρ ἐ-
 αὐτὸν ἐπίσκοπον καλεῖν (τοῦτο δὲ κοινότατον ὄνομα)
 25 καὶ μὴ πάπαν, οἰκουμένην, καὶ ἄκρον δεξιέρειαν,
 καὶ τ' ἄλλα οἷς αὐτὸν χαίρουσι καλεῖν ἀνθρώποι,

ἑαυτὸν ἐστὶ τραπενοῦτος. ἀλλὰ ἔθ' ἡμεῖς διὰ ταῦτα
 δίκαια αὐτὸν ποιοῦμεν, εἰ τῆτοις αὐτὸν κερταμερῆν ὠήθη-
 μεν. ἑκείνός τε ἀπὸ τοιῶτων ἑαυτὸν ἐλπίζων ἐξαι-
 ρει, ἔδεν ἄλλο ποιεῖ, ἢ ἐκ ψάμμον χοινίον πλέκειν
 ἵπιχειρεῖ. ἔμιν ἄλλα, εἰ διὰ ταῦτα μέγας ὁ πά-
 πας ἐστίν, ἐχέτω ταῖσα διὰ ταῦτα καὶ Κύριλλο, ἑ
 πολλῶ πλέον ἑκείνου, ὅσω καὶ παρ' ἄλλων τὰ τοιαῦτα
 ἀκεύει. ἀνάγνωθι ταύτην τὴν μαρτυρίαν. Θεοδόσιο.
 ἔνδοξο θεομαρτυρῆς, αἰεὶ αὐγαστος, Κυρίλλω ἵπι-
 σκόπῳ. ὁρᾷς, ὅτι ἔπεροτίθησι καὶ τίνε ἵπισκο-
 πος; ἔμιν ἄλλα, εἰ καὶ τις ἵπισκοπος ἂν, ἐν οἷς γρα-
 φει, οὐδέ τὸ τοῦ ἵπισκόπου περοτίθησιν ὄνομα, ἀλλὰ
 μόνον, εἰ τύχοι, ἑ ἰδίε μεμνημηδύος ὀνόματος, τὰ ἄλλα
 ἔα, μηδέ ἵπισκοπο λοιπὸν ἔσω ὁ τοιῶτος. ἀλλ' αὐ-
 μηδὲ γραφει ἵπισκοπος μόνον, φεγγέτω τὸ περιγρα-
 φῶ, καὶ καθολικὸς τὸ οἰκεμηδύης ἵπισκοπο ἔσω.
 αὐτὸ ἑ ἑτο ἀφῆ. ἑ ὑπερτὸ τοιῶτον ἔσω. καὶ πῶς ἔπε-
 τα ἀνίγμιασι περὶ ἀπλήσια; ὅτι δέ εἰσι καὶ πολλὰ τι-
 αῦτα, δῆλον. Τῶ ὀσιωτάτω καὶ θεοφιλεστάτω πατρὶ
 Κελεστίνῳ Κύριλλο ἐν κυρίῳ χαίρειν. καὶ πα-
 λιν. Τῶ εὐλαβεστάτω καὶ θεοφιλεστάτω συλλειτρυγῶ
 Νεστορίῳ Κύριλλο ἐν κυρίῳ χαίρειν. καὶ πολ-
 λα ἂν εὐροις τιαῦτα.

ἀλλ' ἔδε, ὡς φασὶ, μόνος ὁ τὸ Γῶμης θρόνος ἔχει,
 τὸ ἀποστολικὸς ὀνομάζεσθαι. κοινὸν γὰρ αὐτὸ τοῦτο ἑ τοῖς
 ἄλλοις τὸ καθολικῶν ἀδελφῶν. δῆλον ἢ ἀπὸ τὸ ἔνδε-
 κῆτις περὶ ἑξῆως τὸ περικληκῶν τῆς ἑκτῆς σιωδου.

argumentum est humiliantis seipsum. Sed neque nos idcirco iuste fecerimus, si his ipsum subvertere velimus. Ille vero sperans ex hisce seipsum extollere, nihil aliud agit quam si ex arena funiculum necere conetur. Atqui, si ob hæc magnus est Papa, idem etiam ob hæc obtineat Cyrillus, & quidem multo æquius illo, quod etiam ab abis hic titulus ei tribuatur. En tibi testimonium : *Theodosius gloriosus triumphator, semper Augustus, Cyrillo Episcopo.* Vides quo pacto non adiciat cuius loci sit Episcopus? Porro si quis etiam Episcopus, in iis quæ scribit, ne ipsum quidem Episcopi nomen apponat, sed tantum sui nominis mentionem faciat, alia omittat, Episcopus ideo non sit? At si se inscribat Episcopum tantum, refugiat circumscriptioem, & universalis totius terrarum orbis sit Episcopus? Si verò etiam hoc omittat, etiam supra talem sit. At quomodo non sint hæc ænigmati similia? Quod autem sint etiam multæ eiuscemodi inscriptiones, manifestum est. Verbi causa: *Sanctissimo & Deo dilectissimo patri Celestino, Cyrillus in Domino Salutem.* Et rursus: *Religiosissimo & Deo dilecto comministro Nestorio, Cyrillus in Domino Salutem.* multaque eius generis reperias.

Sed neque, ut ipsi affirmant, sola Romana sedes Apostolicæ appellationem obtinet. Cõmunis. n. hæc ipsa est etiã aliis catholicis fratribus. Manifestum id ex undecimã actione Actõrum sextę Synodi:

*Constantinus p:entissimus archidiaconus eius qua
 ibi est sanctissima Dei catholica Apostolica que
 Ecclesia. Item, ex iisdem Actis & decreti
 subscriptionibus: Petrus presbyter & vica-
 rius Apostolica Sedis Alexandrinorum ma-
 gnae urbis. Georgius minimus presbyter., &
 locum tenens Theodori Theophylacti presbyteri
 & Vicarij Apostolicae sedis sanctae Christi Dei
 nostri urbis Hierosolymorum, subscripsi. Item
 ex primâ actione Actorum VII Synodi, cu-
 ius initium est: In nomine Domini nostri Iesu
 Christi, veri Dei nostri, &c. vbi postquam
 recensuit eos qui Româ, qui que Constanti-
 nopoli missi essent, in hunc modum exprel-
 sè subiungit: Ioannis & Thomae reuerendissimo-
 rum presbyterorum, monachorum, & vicari-
 orum Apostolicarum sedium, quae sunt in O-
 rientali diœcesi. Hoc ipsum reperies statim in
 initiis omnium Actorum septimæ Synodi: &
 rursus in subscriptionibus determinationis eius-
 dem Synodi: Ioannes per Dei misericordiam
 presbyter & patriarchicus assessor, vicarius & lo-
 cum tenens trium Apostolicarum sedium,
 Alexandriae, Antiochia, & Hierosolymo-
 rum, Patrum dogmata traditionemque uni-
 versalis Ecclesiae sequens, decernens subscripsi.
 Thomas miseratione diuinâ presbyter & præ-
 fectus habitationis sancti patris nostri Arsenij,
 qua*

Κωνσταντῖνος ὁ θεοσεβέστατος ἀρχιδιάκονος τῷ ἐπιταύθια «
 ἀγιωτάτης ἁγίας καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλη- «
 σίας. πάλιν, ἀπὸ τῶν αὐτῶν πραικλικῶν, ἐκ τῶν ὄρων ὑπο- «
 γραφῶν Πέτρος πρεσβύτερος ἐ τοποτηρητῆς ἁγίας ἀπο- «
 στολικῆς θρόνου²¹ τῆς Ἀλεξανδρέων μητροπόλεως. «
 Γεώργιος ἐλάχιος πρεσβύτερος, ἐπέχων τὸ τόπον «
 Θεόδωρος ἁγίου Θεοφυλάκτου πρεσβυτέρου ἐ τοποτηρητοῦ «
 ἁγίας ἀποστολικῆς θρόνου τῆς ἁγίας Χριστοῦ θεοῦ ἡμῶν πό- «
 λεως Ἱεροσολύμων, ὑπέγραψα. καὶ πάλιν ἀπὸ τῶν «
 πρώτης πράξεως τῶν πραικλικῶν τῆς ἐβδόμης σινόδου, «
 ἧς ἡ ἀρχὴ· Ἐν ὀνόματι ἁγίου κυρίου καὶ δεσποῦτος Ἰησοῦ Χρι- «
 στοῦ τοῦ ἀληθινοῦ θεοῦ ἡμῶν, βασιλείας τῆς εὐσεβεστά- «
 των καὶ φιλοχριστιανῶν ἡμῶν δεσποτιῶν. εἶτα μετὰ τὸ κατ- «
 λέξαι τὰς ἐκ τῆς Ῥώμης ἀποσταλέντας, καὶ τῆς Κωνσταν- «
 τίνης πόλεως, ἐπάγει ρητῶς ἕτως· Ἰωάννης ἐ Θωμάς τῶν «
 εὐλαβεστάτων πρεσβυτέρων, μοναχῶν, ἐ τοποτηρητῶν «
 τῶν ἀποστολικῶν θρόνων τῆς ἀνατολικῆς διοικήσεως. «
 ἔτι εὐρέστες ἐν τῶν ἀρχαῖς πασῶν τῶν πράξεων τῆς ἐβδό- «
 μης σινόδου. καὶ πάλιν ἐκ τῶν ὑπογραφῶν τῶν ὄρων τῆς «
 αὐτῆς σινόδου· Ἰωάννης ἐλέω θεοῦ πρεσβύτερος²² «
 ἐ πατριάρχικος σινέδριος, τὸ τόπον ἐπέχων τῶν τριῶν «
 ἀποστολικῶν θρόνων, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας, Ἱε- «
 ροσολύμων,²³ τοῖς τῶν πατέρων δόμασιν ἐξακολουθῶν, «
 καὶ τῆς ἀσφαδέσεως τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ὁρίσας «
 ὑπέγραψα. Θωμάς ἐλέω θεοῦ πρεσβύτερος, καὶ «
 ἰγούμνος τῆς μονῆς ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Ἀρσενίου. «

ὁ δὲ Διακρινόμενος ἐν Αἰγύπτῳ ἀπὸ Βαβυλωνίων, ἐπέχων
 τὸ τόπον τῶν βασιλικῶν θρόνων, Ἀλεξανδρείας,
 Ἀντιοχείας, καὶ Ἱεροσολύμων, τοὺς πατρικεῖς ἐπόμους
 τῶν δόγμασι, καὶ τῇ παρὰ τὴν καθολικὴν ἐκ-
 κλησίαν, ὁρίσας ἐπέγραψα. Ἔστι καὶ ἐν πάσαις
 αὐτῶν τῶν ἐπιγραφῶν εὐρήσις. ἦκσας πῶς ἔ-
 κασθαι τῶν καθολικῶν θρόνων, θρόνον δὲ βασιλικὸν
 ὀνομάζεται. ὥστε εἴ τις ἐθέλει τὰ δίκαια λογίζεσθαι,
 ἢ καὶ πάντα διὰ ταῦτα τῶν ἰσῶν ἀξιώσει τῷ Ῥώμης
 θρόνῳ, καὶ οὐκ οἶδα καὶ τίνων ἔξουσι τὸ πρῶτον ἢ μὴ
 διὰ ταῦτα ὁ Ῥώμης θρόνος τὸ ἐξαιρετικὸν καὶ τῶν
 ἄλλων ἐχέτω, ἕως αὐτὸ κενὸν ἰδίον γένος χώραν ἔκ-
 ἔχη. ὁ δὲ μακάριος Χρυσόστομος καὶ τὸ ἀρχιερέων
 ἕκαστον ἐν τῷ ἁγίου θρόνῳ καθίσταται λέγει, ὡσαύτω
 τῶν νομικῶν ἱερέων ἵπτι ἁθρόνον Μωϋσέως καὶ μεί-
 ζονα ἀξίαν πειρώσασθαι τέρας διατείνεται τῶν ἀγ-
 γέλων καὶ τῶν ἀρχαγγέλων, ἀλλὰ καὶ πάλιν γε-
 φων. ὥστε ἔμεγα τῷ Ῥώμης θρόνῳ παρὰ τῶν βασι-
 λικῶν καλεῖσθαι, ἕκαστος τῶν ἐπισκοπῶν ἵπτι τῷ θρόνῳ
 ἁγίου Χριστοῦ καθήμενος, καὶ μείζονα ἀξίαν ἢ κατὰ τῶν
 ἀγγέλων πειρωσάμενος.

Τοῦ δὲ λέγειν, αὐτῷ μόνῳ ἔξεστιν οἰκουμένην
 ἀθροίζειν σωσίον, δηλαδὴ τῷ πάπῃ πῶς
 οὐ τοῖς λίαν φανεροῖς ἀντιλέγειν ἐστι; μάλλον δὲ
 πῶς οὐκ ἀνὰ αἰσχύνῃ, ἀπὸ τῶν ἱερέων καὶ φιλο-
 ἡμεῖσθαι, ἀφ' ὧν ἐστὶ μέγα καὶ τὸ βασιλέα φρονεῖν.

qua sita est in Aegypto, ultra Babylonem, locum
 tenens trium Apostolicarum sedium, Alexan-
 dria, Antiochia, & Hierasolymorum, Patrum
 dogmatibus, traditioniq; uniuersalis Ecclesiae in-
 sistendo, decernens, subscripsi. Hoc etiam in o-
 mnibus ipsorum subscriptionibus reperies.
 Audisti, quo pacto singulae uniuersales sedes
 Apostolicae nominentur? adeo ut si quis rem
 perpendat, omnibus idcirco sedibus eandem
 quam Romanae dignitatis praerogatiuam tri-
 buet; neque satis scio in quos sint habituri pri-
 matum: aut certe neque Romana sedes pro-
 pterea eximium aliquid ac praerogatiuum pra-
 aliis obtineat, quandiu id quod commune est,
 proprium ac peculiare fieri locum non habeat.
 B. vero Chrysostomus unumquemque Episco-
 pum in cathedra Christi sedere ait, sicut legales
 sacerdotes in cathedra Moysis; & maiori eos
 dignitate praeditos esse asserit, quam sint angeli
 & archangeli, alibi rursus scribens. adeo ut ni-
 hil magni sit, quod Romana sedes ab Aposto-
 lis appellationem accipiat, cum singuli Episco-
 pi in cathedra Christi sedeant, maioremque i-
 psis angelis dignitatem obtineant.

Quod autem aiunt, Ipsi soli licere Oe-
 cumenicum Concilium congregare, Papae
 nimirum: quo pacto non manifestae veri-
 tati id repugnare censeamus? imo vero quo
 pacto non sit turpe, Episcopum ea ambitioso
 affectate, quibus par est regem ipsum gloriar

Neque verò hæc ideo à medicuntur vt regum, pusillanimitatem damnem. (rectè enim illorum res se habent) sed quod Ecclesiæ bonum, quæ nobis apparent despuēs, ad ea quæ in cælis sunt contendat. Vt autem intelligas, regibus potius, non Episcopis potestatem indicēdi concilia datam, lege hæc.

Ex Actis sancti & œcumenici primi
Concilii.

Sancta & magna Synodus, sancta magnaq³ Dei gratiâ Alexandrinorum Ecclesiæ, & per Ægyptum, & Pentapolim, & Libyam, & per uniuersum orbem constitutis dilectis fratribus, clerisq³ & populis orthodoxis: Nicæa congregati, & sanctam magnamque Synodum celebrantes Episcopi, Salutem in Domino. Quoniam Dei gratiâ & Deo dilectissimi regis Constantini qui nos ex diuersis urbibus & prouinciis congregauit, &c.

Item, ex Actis tertii Concilii
Oecumenici.

Pientissimis Deoque dilectissimis Theodosio & Valentiniano, victoribus, triumphatoribus, semper Augustis: Sancta Synodus, quæ gratiâ Dei, vestraque potentie annutatione congregata est in Ephesiorum metropoli.

Ex fine Actorum Sanctæ & Oecumenicæ
quartæ Synodi.

Subscriptio Epistolæ sanctæ Synodi: *Sancta*

καὶ ἔδήπερ μικροψυχίαν τῶν βασιλέων κατεγνωκώς
 ταῦτα λέγω (καλὰ μὲν γὰρ καὶ τακείνων) ἀλλὰ τὸ τῆς
 ἐκκλησίας ἀγαθὸν τὰ φαινόμενα κατὰ τὴν Διαπίπυον,
 πρὸς τὰ ἐν τοῖς ἔθρονοις ἀμιλλᾶται. ἵνα δὲ εἰδῆς ὅτι
 Βασιλεῦσι μᾶλλον, ὅσῳ ἐπισκέπεις τὰ τοιαῦτα ἀν-
 ῥίται, ἀνάγνωθι ταῦτα.

Ἀπὸ τῆς παρακλήτων τῆς ἁγίας Ἐοικουμενικῆς
 πρώτης συνόδου.

Ἡ ἁγία καὶ μεγάλη σύνοδος Θ, τῆς ἁγίας καὶ με-
 γάλῃ θεῷ χάριτι Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας, καὶ τῆς
 καὶ τῆς Αἰγυπτίων καὶ Πεντάπολιν Ἐλιθύου, καὶ τῆς καὶ
 τῆς ἑσπερίων ἀγαπητοῖς ἀδελφοῖς, κληροῖς τε καὶ
 λαοῖς ὀρθοδόξοις, οἱ ἐν Νικαίᾳ συναχθέντες, καὶ τῆς
 ἁγίας μεγάλης συνόδου συγκροτήσαντες ἐπίσκεπται,
 ἐν κυρίῳ χαίρειν. ἐπεὶ δὲ τῆς θεῷ χάριτος καὶ θεο-
 φυλάκτου βασιλέως Κωνσταντίνου συναγαγόντες ἡ-
 μαῖς ἐκ Διαφόρων ἐπαρχιῶν καὶ πόλεων. Θς.

Ἀπὸ τῆς οἰκουμενικῆς τρίτης συνόδου
 τῶν παρακλήτων.

Τοῖς εὐσεβεστάτοις καὶ θεοσεβεστάτοις, Θεοδοσίῳ καὶ
 Οὐαλεντινιανῷ, νικηταῖς, τροπαιούχοις, αἰεὶ αὐγού-
 ροις, ἡ ἁγία σύνοδος Θ, ἡ χάρις θεῷ, καὶ νεύματι
 ὑμετέρῃ κράτις συναχθεῖσα ἐν τῇ Ἐφεσίων μητρο-
 πόλει.

Ἀπὸ τῆς τέλους τῆς παρακλήτων τῆς ἁγίας Ἐοικουμενικῆς
 τετάρτης συνόδου.

ἡ ἐπιγραφή τῆς Ἐπιστολῆς τῆς ἁγίας συνόδου: Ἡ ἁγία

ἢ καὶ μεγάλη καὶ οἰκουμένη σωόδου, ἢ καὶ θεῶν χάρι
 ἢ καὶ θεοσιμα τῶν εὐσεβεστάτων καὶ φιλοχριστῶν ἡμῶν
 ἢ βασιλέων συναχθεῖσα ἐν τῇ Χαλκηδονίαν μητροπό-
 λει, τῶν Βιθυνῶν ἐπαρχίας, τῶν ἀγιωτάτων καὶ μακα-
 ρωτάτων τῶν Ῥωμαίων ἀρχιεπισκόπου Λέοντι.

ὅτι μὴ οὐκ τὸ συναγεῖν οἰκουμένην σωόδου, τῶν
 βασιλέων ἐστίν, ἐκ τῶν ἀναγνωσθεμένων δῆλον. ὁ δὲ
 μακάριος Λέων ὁ τῆς Ῥώμης ἐπίσκοπος Θεοδο-
 σίῳ τῷ βασιλεῖ γράφων, αὐτὴν μεγάλην ἀπέταξε
 κατανοῦσαι τῶν βασιλέων, ἰδικῶν συγκροτηθῆναι σύν-
 νοδον ἐν Ἰταλίᾳ. ὅσα αὐτὸν ἐζήτησεν, ὅπερ οὐκ ἔστι
 δικαίως ἔφθασεν ἔχων. ἀνάγνωθι καὶ ταύτην τῶν
 μεμετρημένων.

ἀπὸ τῆς παρακλιῶν τῆς τετάρτης σωόδου, ἀπὸ τῆς ἐπι-
 σκοπῆς Λέοντος ἐπισκόπου Ῥώμης, πρὸς
 τὴν βασιλέα Ῥωμαίων.

Ἔπειτα αἱ ἐκκλησίαι τῶν ἡμετέρων μερῶν, καὶ πάν-
 τες ἱερεῖς τῶν ἡμετέρων ἡμερότητα μετὰ δακρύων ἰκε-
 τεύουσιν, καὶ τὴν αἴτησιν ἔτι λιθέλλουσι Φλαβιανῶν τοῦ ἐπι-
 σκόπου, ὥστε κελεύσαι ἰδικὴν σωόδον ἐν τῇ Ἰταλίᾳ
 ἐπιτελεσθῆναι.

εἰ δὲ, ὅτι Πέτρος ἐν Ῥώμῃ τὸ βίον κατέλυσε, διὰ
 τὸ μέγαν τὴν Ῥώμης θρόνον ἡγήσθαι, πάντως ὁ τῶν ἱε-
 ροσολύμων τὸ πλεονέξει, ἐκείνου τοῦ σωτῆρος τῶν ζω-
 πτιῶν καταδεξαμένους θάνατον.

εἰ δὲ σε θορυβεῖ, τὸ τῆς ἡμετέρας μέγεθος, ὁ πῶς

Et magna atque œcumenica Synodus, qua Dei gratia, & decreto pienssimorum & Christianissimorum nostrorum regum congregata est apud Chalcedonem metropolim Bithynia provincia: Sanctissimo & beatissimo Romanorum Archiepiscopo Leoni.

Quòd itaque conuocatio œcumenici concilii ad Reges pertineat, ex iis quæ recitata sunt aperte constat. Beatus autem Leo Romæ Episcopus, ad Theodosium regem scribens, ingentis beneficii loco petit, annui sibi à Rege, vt priuatam Synodum in Italiâ cogere possit. at non petiisset profectò, si id iuris ipse antea habebat. *Legè & hoc testimonium.*

Ex Actis quartæ Synodi, ex Epistolâ Leonis Episcopi Romani, ad regem Romanorum.

Omnes Ecclesia nostrarum partium, & omnes Episcopi vestram clementiam suppliciter cum lachrymis orant, iuxta petitionem libelli Flauiani Episcopi, vt priuatam siue particularem Synodum in Italia peragi iubeat.

Si verò, quia Petrus Romæ diem suum obiit, idcirco Romanam Sedem Magnam censes: profectò Hierosolymorum sedes maior digniorque erit, cum ibi seruator noster Iesus Christus viuificam mortem obierit.

At si te turbat magnitudo honoris, quam

Romana sedes à beatis patribus est adepta : ordinis conseruandi causâ id factum puta. Multum autem valet apud sanctos Ordo : quippe quo & cælestia & terrena constant, & continentur. Præterea etiam Apostolica lex eos vrgebat, iubens vt inuicem honore præueniamus. Quin & ipse Dominus discipulis suis humilitatis exemplum præbuit; instar ministri pedes ipsorum abluens. & alia quæ ipse eximia edidit, quum nostram in carne degens salutem procuraret, abundè nos ad humilitatis studium adhortantur. Si verò Paulus ad Corinthios scribens, inquit; *Ego seruus vester propter Iesum Christum*; & Papa seipsum *Seruum seruorum Dei* vocat, quod & inscriptiones Epistolarum eius testantur; quid magni est, si etiam hic tali fruitur honore, quòd à Patribus id acceperit, vt sit primus?

At, non possunt, inquiunt, Canones Ecclesiastici constitui absq; Papâ. Rectè quidem. Sed neque Papæ id licet, absque aliis, quândiu certè Apostolicis legibus paret. Lege trigesimū quartum Canonem Apostolorum, qui sic habet: *Episcopos cuiusque nationis scire oportet, quisnam inter ipsos sit primus; & habere ipsum pro capite. nihilque novi & operæpretij agere, absque ipsius sententiâ. illa verò tantum quenque agere oportet, quæ ad ipsius Ecclesiam, locaque ipsis subdita attinget. Sed neque ille citra omnium sententiam, quicquam agat. Ita enim concordia constabit,*

& glori-

τῶν μακαρίων πατέρων ὁ δὲ Ρώμης ἐκκληράσθη τὸ θρό-
 νος, τάξιας φυλακὴν τὴν τοιῶν ἡγῆ. μέγα δὲ τὸ ἄρα
 τοῖς ἀγίοις ἢ τάξις, ἢ καὶ τὰ εὐράνια σωέχει, καὶ
 τὰ ἑπίγεια. ἄλλως τε καὶ ἀποστολικὸς αὐτῶν κρατέ-
 ς πηγῆ νόμος, κελεύων ἀλλήλους τῇ τιμῇ ἐφορηεῖσθαι.
 Ἐπὶ τῷ ταπεινώσεως δὲ ἑπίδειγμα. ὁ τοῖς μαθηταῖς
 ὁ κύριος περιέδειξεν, ἐν ὑπηρεσίᾳ τάξει τῶν πόλεως
 ἀποστολικῶν αὐτῶν, καὶ τὰ ἄλλα ὅσα ὑπερφυῶς ἐκείνῳ
 ἐνήργησε, τὴν ἡμετέραν οἰκονομῶν σωτηρίαν. ἰκανή
 τὸ ἄρα κλησις πρὸς ταπεινώσιν. εἰ δὲ ὁ μακάριος
 Παῦλος Κορινθίοις γράφων, Ἐγὼ δὲ δούλος ὑμῶν, καὶ
 φησὶ, καὶ Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ δούλον δὲ τῶν δούλων τῶν
 θεῶν ὁ πάπας ἑαυτὸν καλεῖ, Ἐπεὶ γράμμα δὲ τῶν αὐ-
 τῶν ἐπιστολῶν τὸ τοιῶν τὴν μέγα, εἰ καὶ ἕως τὰς ὁμοί-
 ς ας καρποῦται τιμας, τὸ πρῶτον εἶναι ἄρα τῶν πα-
 τέρων δεξιέρησι;

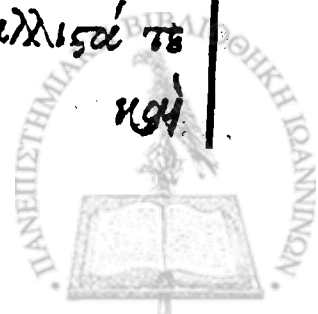
Ἀλλ' ἔτι φησὶ, τῶν πάπα χωρὶς τὰ ἐκκλησιαστι-
 καὶ κανονίζεσθαι. καλῶς γε. ἀλλ' ἔδειξεν ἡμῶν πάπα τῶν ἄλλ-
 ων χωρὶς, ἕως ἀνὰ τοῖς τῶν ἀποστόλων νόμοις πειθόμε-
 νος ἦ. αἰ ἀγιῶσι ἀποστόλων κανόνα τετρακιστὸν τέ-
 τартον, ὡς φησὶ. Τῶν ἐπισκόπων ἐκαστὸν ἔθνους εἰ-
 δεῖναι καὶ τὸν ἑαυτοῖς πρῶτον, καὶ ἡγεῖσθαι αὐτὸν ὡς
 κεφαλὴν, καὶ μηδὲν τι πράττειν χωρὶς αὐτοῦ
 τῆς ἐκείνου γνώμης. ἐκεῖνα δὲ μόνον πράττειν
 ἔχουσιν, ὅσα τῇ αὐτῶν παρρησίᾳ ἐπιβάλλει, καὶ ταῖς
 ὑπὸ αὐτῶν χώραις. ἀλλὰ μηδὲ ἐκεῖνος ἀνδρὶ τῶν
 πάντων γνώμης ποιῆτω π. οὕτω γὰρ ὁμόνοια ἔσται.

53 κ' δοξαθήσε) ὁ θεὸς διὰ κυρίου ἐν ἁγίῳ πνεύματι, ὁ
 πατὴρ κ' υἱὸς ἔ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. εἰ δέ τις πρὸς
 τὰς κανόνας τ' μακαρίων ἀποστόλων ἀντιλέγειν ἔ-
 θελοι, νόθους ἀποκαλῶν αὐτὰς καὶ ἡκιστα πρέποντας
 ἀποστολικῆς ψυχῆς, πρὸς τ' μακαρίων παιδύε σ
 ὄσω πατέρων. τινῶν τέτων: τ' πρώτης συνόδου, τ' τρί-
 τῆς, τ' τετάρτης, τ' ἕκτης, τ' ἑβδόμης. τούτων γὰρ ἡ μὲν
 πρώτη σύνοδος, ἐν τῷ πέμπτῳ αὐτῆς κανόνι, μέμνη-
 τα ἀποστολικῶν δύο κανόνων, δωδεκάτη καὶ τρια-
 κοστὴ δευτέρα. ἐν δὲ τῷ πεντεκαδεκάτῳ πάλιν αὐ- 10
 τ' μέμνηται ὡσαύτως ἀποστολικῶν πεντεκαδεκάτου. ἡ
 δὲ τρίτη σύνοδος πρὸς τ' βασιλέα Θεοδοσίον γράφου-
 σα, ἑβδομηκοστὴ τετάρτη ἀποστολικῶν κανόνων 15
 μέ-
 μνηται, ὡς χρησαμύνη καθεῖλε Νεστόρον. τῷ αὐτῷ
 κανόνι ὁμοίως κ' ἡ τετάρτη σύνοδος χρησαμύνη Διόσκ- 1
 κορον καθεῖλε. πάλιν δὲ ἡ αὐτὴ τετάρτη ἐν πέμπτῳ
 αὐτῆς κανόνι, πρὸς τὰς 16 καὶ 17, καὶ 18, καὶ 19 τῶν
 ἀποστολικῶν κανόνων, ῥητῶς οὕτω λέγει: Περὶ τ' με-
 2, τα κανόνων ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν ἐπισκόπων καὶ
 3, κληρικῶν, ἔδοξε τὰς περὶ τέτων τεθέντας κανόνας 2
 3, πρὸς τῶν ἁγίων ἀποστόλων καὶ πατέρων ἔχειν πῦν-
 ισχυῶ. οἱ δὲ κανόνες τῆς ἕκτης συνόδου, καὶ τὸν ἑ-
 ρηθμὸν τ' ἀποστολικῶν νόμων φασίν.

ἀπὸ τῆς δευτέρας κανόνας τῆς
 ἕκτης συνόδου.

22 Ἐδόξε καὶ τὴν τῆς ἁγίας συνόδου καλλιγράτε
 καὶ

*& glorificabitur Deus per Dominum in sancto Spiritu; Pater & Filius & Spiritus sanctus. Si quis verò canonibus Apostolorum contradicere velit; nothos illos vocans, & Apostolico spiritui nequaquam conuenientes: is à sanctis Patribus doceri se patiatur. quibusnam verò illis? primæ Synodi, tertiæ, quartæ, sextæ, & septimæ. Harum enim prima Synodus quinto canone, duorum Apostolicorum canonum mentionem facit; duodecimi videlicet, & trigesimi secundi. Decimoquinto item eiusdem Synodi canone, meminit etiam Apostolici canonis decimiquinti. Tertiã verò Synodus ad regem Theodosium scribens, septuagesimi quarti Apostolici canonis meminit, quo vsa, Nestorium deposuit. Eodem canone similiter & quarta Synodus vsa, Dioscorum deposuit. Rursus verò hæc ipsa quarta synodus in quinto suo canone, de duodecimo, & decimotertio, & decimoquarto Apostolico canone expressis verbis ita ait: *De commigrantibus ex urbe in urbem episcopis & clericis, visum est ut de his Canones à sanctis Apostolis constituti vigorem obtineant.* Canones verò sextæ Synodi, etiam numerum Apostolicorum Canonum recensent.*

Ex secundo Canone sextæ Synodi.

Visum est etiã hoc sanctę Synodo, pulcherrimè

G 1

optimeq̄, ut maneant ab hoc tempore firmi ac ratè ad animarum medelam, & curationem affectuum, à prædecessoribus nostris sanctis ac beatis Patribus suscepti & stabiliti, nobisq̄, per manus traditi nomine sanctorum & gloriosorum Apostolorum Canones numero octuaginta quinque. Septima verò Synodus, in suo primo canone, Ecclesiæ leges enumerans, anteponebat omnibus Canones ab Apostolis editos; illud Moysis in omnibus valere cupiens, Neq; licere quicquam ipsis addere, neque quicquam adimere. Nosne igitur eos qui à tot tantisque approbati sunt reiciemus, & spurios censebimus, ac tanquam inutiles damnabimus? Quo pacto verò hæc toleranda sint? Summa dictorum hæc est, Quamdiu quidem Papa ordinem seruat, & cum veritate stat; à primo & proprio principatu non remouetur, & caput est Ecclesiæ, & summus pontifex, & Petri reliquorumque Apostolorum successor; omnesque ei obedire oportet, nihilque est quod ipsius honori detrahat. Si verò, quum semel à veritate recesserit ad eam redire noluerit, damnatorum pœnis erit obnoxius.

*Hæc de primatu Papæ pro meis viribus dixi, & quidem veritati consentanea. Sin minus, medicina adhibeatur ægrotare nolenti. Ego enim ab illorum etiam partibus sto quibus curæ est canere: *Ne auferas de ore meo verbum veritatis.**

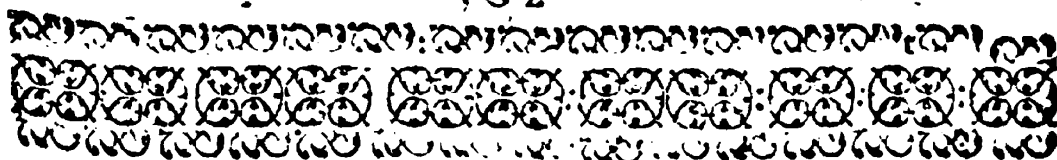
F I N I S.;

κὴ ἀσφαλείατα, ὥστε μένεν κὴ ἀπὸ τῶν νῦν βεβαίως κὴ
 ἀσφαλείς πρὸς ψυχῶν θεραπείαν κὴ ἰατρείαν πα-
 θῶν, τὰς ὑπὸ τῶν πρὸ ἡμῶν ἀγίων κὴ μακαρίων πα-
 τρῶν δεχθέντας ἔκκυρθέντας, ἀλλὰ μὴ κὴ παρα-
 5 δόθεντας ἡμῖν, ὀνόματι τῶν ἀγίων κὴ ἐκδόξων ἀποστό-
 λων, ὁ γδοήκηλα πέντε κανόνας. ἡ δὲ ἐβδόμη, ἐν τῷ
 πρώτῳ αὐτῆς κανόνι, τὰς τῆς ἐκκλησίας καταλέ-
 γουσα νόμους, προστίθησι πάντων, τὰς ὑπὸ τῶν ἀποστό-
 λων ἐκτεθέντας, τὸ τῶν Μωσέως ἐκεῖνο κτ' πάντων
 10 κρατεῖν ἀξιούσαι. Ἐν αὐτοῖς ἔκ' ἐστι πρῶθεναι, ἔκ' ἀπ'
 αὐτῶν ἔκ' ἐστιν ἀφελεῖν. τὰς ὑπὸ τοσούτων οὐκ ἔστι
 οὕτων μαρτυρημύους ἐκβαλεῖν εἰπέ μοι, ἔκ' νόθους
 νομιεῖν, ἀχρησίαν καταγνωκότες αὐτῶν; καὶ πᾶς
 ταῦτα ἀνεκτά; κεφάλαιον τῶν λεγομένων, ἕως μὲν
 15 ὁ πάπας σὺν τῶν τάξιν, ἔκ' τῆς ἀληθείας ἔσηκε, κὴ
 τῆς πρώτης ἔκ' κυρίως ἀρχῆς ἔκ' ἀφίσταται, κὴ κεφα-
 λὴ τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἀρχιερεὺς ἄκρος, ἔκ' Πέτρου
 καὶ πάντων ἀποστόλων διάδοχος. κὴ δεῖ πάντας αὐτῶν
 πείθεσθαι, καὶ ἔδεν ὅτ' τιμὴ ἐκεῖνου χωρεῖ. εἰ δὲ τῶν
 20 ἀληθείας ἀποχωρήσας, ἔκ' βούλεται πάλιν πρὸς ἐ-
 κείνῳ ἐπανιέναι, τὰ τῶν κατὰ δίκων πείσεται. Εἴρηται
 ταῦτα κτ' τῶν ἡμετέραν διύαμιν. ἀγε ἀληθῆ μὲν
 ὄντα, ὑπὲρ τῶν πάπα ἔσαι ἀρχῆς· εἰ δὲ ψαδῆ, θερα-
 πεύειν λοιπὸν τῶν ἔκ' ἐθέλοντων ἀναστῆναι. ἔσηκε γὰρ μετ'
 25 ἐκεῖνων, οἷς ἔργον ψάλλειν· μὴ πειθέλης ἐκ τῶν
 σωματός μετ' τὸν λόγον ἀληθείας.

ΑΡΧΗ
ΔΙΑΛΕΞΕΩΣ

Τινός Γραικῶ & Καλδαιαίων πανῶν ἀπὸ τῆ ὄψε-
σβυτέρας Ῥώμης.

Ο ΚΑΛΔΗΝΑΡΙΟΣ

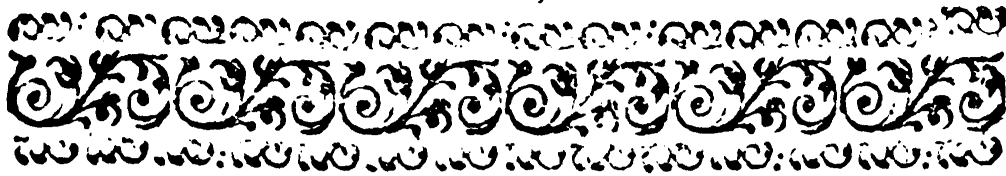

Ἡ Σ Ῥωμαίων ἀγίας ἐκκλησίας,
τὰ τῆ ἐκκλησιῶν πασῶν κληρωσα-
μύνης πρωτόλεια, καὶ τεύτων μη-
τέρος ἕσης τε καὶ καλουμύνης, διὰ
τῆ πρώτως ταύτῃ ποιμάνοντα Πέτρον, τὸν μέγαν
κερυφαῖον ἀποστόλων· τῆ δὲ τῆ Κωνσταντινουπολιτῶν,
διὰ τερας καὶ θυγατέρος ἐκείνης χρηματιζούσης, πῶς
ἡ θυγάτηρ καὶ πόικα αἰτίας ἀψοφρέτως ἕτως τῆς
μητέρος & ἀπεσκίρτησεν;

Ο ΓΡΑΙΚΟΣ.

Ἄνευγνωμότως ἀκούειν ἐφέλετε, τὸ πρὸς τιμῆν
πάχα τῆ κερυφαίης τῶν ἀποστόλων τῆτο παρ' ὑμῶν
εἰσαγόμενον, εἰς τοῦ αὐτίον μᾶλλον πειτεπέμνον
εὔρητε. πρῶτον μὲν, ὅτι τῆ οἰκεμύνης ὄντα διδάσκα-
λον, ἀπὸ τῆ Ἰερδαίας ἀρξάμενον τῆ κηρύγματι &, ἐν
δὲ τῆ Ῥώμῃ τῆ ἀποστολῆς δρόμον τελέσαντα, διὰ τῆ
τιούτου πρὸ βλήματος ὑμῶν, μόνης τῆ Ῥώμης διδά-
σκαλον τῆτον γενέσθαι καὶ ἀσκευάζει. σὺ τούτω, καὶ
τῆ σωτήρος πρὸς ἐκείνον ἐπαγγελίαν καθολικῶς

INITIVM
DISCEPTATIONIS
CVIVSDAM GRÆCI, ET
quorundam Caldenariorum
ex veteri Româ.

CALDENARIVS.

CVM sancta Romana ecclesia
primitiua sit omnium ecclesia-
rum, earumq; mater simul & sit
& vocetur, quòd primò eam re-
xerit Petrus magnus ille Apo-
stolorum antesignanus: Constantinopolitana
verò ecclesia, secundum ab hac locum obtine-
at, filiaque illius vocetur; quonam pacto & quâ
de causâ filia ita à matre resiliit?

GRÆCVS.

Si æquis animis audire velitis; id quod vos
veluti honoris causâ de coryphæo Apostolo-
rum adfertis, in contrarium potius vergere in-
telligetis. Primum quidem, quòd totius orbis
doctorem & magistrum, qui prædicationis
suz initium à Iudæâ fecit, Romæ autem apo-
stolatus sui cursum peregit, talivestrâ pro-
positione solius Romæ magistrum fuisse sta-
tuitis. atque ita etiam Seruatoris ad illum pro-
missionem, quam sancti patres vniuersaliter

104 DISCEPTATIO GRÆCI
de omnibus qui credidissent & credunt interpretantur; vos ad solam Romam coarctatis, violentaque interpretatione torquetis. Quo concesso, reliquum est omnino, eam quæ Romæ est tantum, non autem vniuersam fidelium Ecclesiam sibi adaptasse Seruatorem, ædificationemque huius tanquam super petram Petri doctrinam promississe. At verò qui ita & sentiunt & loquuntur, qualè honorem Apostolorum coryphæo defecant, ipsimet considerate. Nam si eam ob causam vestra Ecclesia Romana caput & mater omnium Ecclesiarum censetur & est, quòd Petrus Apostolorum coryphæus, pastor illius rectorque sit vocatus: multo certè æquius fuerit Antiochiam eiusmodi titulos consequi, quippe quæ antea à coryphæo Apostolorum edocta fuerit, & obedienter eius prædicationem sit anplexa; quodque eius incolæ primi æquissimis animis Christianorum appellationem susceperint; ideoque etiam Antiochia per excellentiam *θεούπολις*, id est, *urbs Dei*, sit vocata. aut certè Hierosolymitanam Ecclesiam, cui magnus ille ac primus pontifex, salutis nostræ dux & dominus Iesus Christus contigit, quippe qui sermonem veritatis in eam prædicauit & docuit, seque ipsum pro nobis voluntariam victimam obtulit; eamque ob causam id consequuta est, vt mater omnium Ecclesiarum vocaretur. An non enim qui ita & sentiunt & loquuntur,

seruum

πρὸ πάντων τῶν πισευσαύτων ἔπασχόντων τοῖς θεοῖς
 ἐρμηνευομένην πατράσιν, σενοχωρεῖν ὑμεῖς εἰς μόνην
 τὴν Ῥώμην ἔπαρομηνεύειν ὡς ἀδελφίκα. τούτου δὲ
 διδομῆναι, λέιπε) πάντως, τὸ τὴν ἐν Ῥώμῃ μόνον, ἔ-
 μὴν ἔπασαν τῶν πισῶν ἐκκλησίαν οἰκειοῦσθαι τε τὴν σω-
 τήρα, καὶ τὴν οἰκοδομὴν ταύτης, ὡς ἐπὶ πέτρα τῇ τῆ Πέ-
 περ δίδασκαλία κατεπαγγέλασθαι. ποῖαν δὲ τιμὴν
 οἱ ταῦτα καὶ φρονουῶντες καὶ λέγοντες τῷ κερυφαίῳ
 τῶν ἀποστόλων χαρίζονται, ὑμεῖς συλλογίζεσθε. τέως ἡ
 τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησία, ἔ, κερυφή καὶ μήτηρ πασῶν
 τῶν ἐκκλησιῶν εἶναι τε ἔκαλεῖσθαι τετύχηκεν, ὅτι δη-
 λαδὴ ποιμὴν ἐκεῖνος αὐτῆς ἐχημάτισε· πολλῶν μάλ-
 λον αὐτῷ εἶη δικαιοτέρον, ἢ μεγάλῳ Ἀντιοχείαν τὰς
 τοιαύτας κλήσεις κληρώσασθαι, προτέρως τῷ κερυ-
 φαίῳ μαθητῶν θεῖσαν, εὐπειθῶς τε ὡς ἀδελφίκα
 τὸ κήρυγμα, ἔμετ' εὐγνωμοσύνης ὅτι πολλῆς ἐπι-
 δεξιαμῆν τὸ, Χριστιανὸς κληθῆναι πρῶτους τῆς ταύ-
 της οἰκίτορας, κἀντεῦθεν καὶ τὸ, κατ' ἐξάρετον, Θεό-
 πολιν ὀνομασθῆναι, πλουτήσασαν. εἰδ' οὖν, ἀλλὰ
 τὴν ἐν Ἱεροσολύμοις ἐκκλησίαν, μέγαν καὶ πρῶτον ἀρ-
 χιερέα τῆς σωτηρίας ἡμῶν ἀρχηγὸν καὶ κύριον Ἰησοῦν
 Χριστὸν εὐτυχήσασαν, ὡς τὸ τῆς ἀληθείας λόγον ἐν αὐ-
 τῇ περὶ κηρύξασθαι καὶ διδάξασθαι, ἔεαυτὸν ὑπὲρ ὑμῶν
 προσενεγκόντα σφάγιον ἐθελόθυλον, οὕτω τε κληρω-
 σαμῆναι, τὸ, μητέρα πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν ὀνομάζε-
 σθαι. ἔ γὰρ ἔχ' ἔτω ταῦτα καὶ φρονουῶντες καὶ λέγοντες,

μείζονα λοιπὸν τῷ κυρίῳ τῷ θεῷ, καὶ τῷ πέμψαν-
 τος τὸν ἀπόστολον, ἀπέναντι τῷ Χριστῷ διδασκα-
 λίας ὡς ἀδιδάσσι. ταῖνυ εἰς διατάξιν νομιζομένην
 ὑμῖν αἰτιαν, ἀλλὰ διὰ τῆς βασιλείας καὶ τῆς μοναρ-
 χίας τιμῆν, ἣ καὶ περὶ τῶν ἀποστόλων κηρύγμα-
 τῶν ἢ παλαιὰ Ῥώμη ἐκεκόςμητο, καὶ τῆς ἀπά-
 σης τῆς οἰκεμένης ἡγεμονίαν ἐκέκτητο, τὰ τῶν ἄλλων
 φέρειν πρωτεῖα τῶν τοιαύτων ἐκκλησιῶν ὑπὸ αὐ-
 τῆς τῶν πραγμάτων ἐνεργείας διδασκόμεθα. μὲν
 γὰρ τὸ κήρυγμα πάντως ἀπέλουτον ἀλλήν, ἐπιμέ-
 νως τῇ βασιλείᾳ, καὶ τῶν τούτης ἱεροσυνην, τῶν
 τε τιμῆν καὶ τῶν τῶν ἄλλων ἀπασῶν ἐκκλησιῶν
 προσηφροσύνην κληρώσασθαι. μερῶν γε καὶ μείζονα
 προσεπιφιλοτιμηθῆναι ταύτῃ, ὡς ἀτὸς με-
 γάλῃ Κωνσταντίνου γνωρίζομεν, ἐκ τῆς αὐτῆς διατά-
 ξεως ἐκτεθείσης, ὅτε ἐξ ἐκείνης πρὸς ταύτην τῆς με-
 γαλόπολιν τὰ τῆς βασιλείας πάντα παράσημα με-
 τεβίβασε, τῶν οἰκείων τιμῆσιν ταύτῃ ὀνόματι, καὶ
 βασιλικοῦ καταξιώσας καλεῖσθαι τὰ πόλεων.

Κ Α Λ Δ.

Ἴνα τί οὐ μὴ τῇ καθ' ὑμῶν ἐκκλησίᾳ τῇ τῆς οἰκεί-
 ας κεφαλῆς ἐαυτῶν ἀναγνῶσκον ἀπορήσασθαι, τῇ δὲ
 μητέρι ταύτης μηδελίαν πρόφασιν διαστρέψεως
 παρασχομένη, ὁδωμομένη δὲ μάλλον διὰ τῆς ἐκτο-
 μήν, τὰ αἰτίαν τῶν σκανδάλων ἐπιγράψαι σπουδάσεις.

Γ Ρ Α Ι Κ Ο Σ.

Εὐσυνειδότης ἀποκρινάσθω ἢ ὑμετέροια εὐλάβεια.

seruum Domino, & Apostolum, hoc est *missum*, eo qui militat maiorem, contra Christi doctrinam tradunt? Quocirca non ob eam quam vos existimatis causam, sed propter regni & monarchiæ honorem quo etiam ante Apostolorum prædicationem vetus Roma prædita, & totius orbis terrarum principatum nacta erat, primatum in reliquis Ecclesiis huic celsisse ex rebus ipsis cognoscimus. Nam post prædicationem, consentaneum omnino erat, ut conuenienter regno, Episcopatus etiam huius urbis honor & prærogatiua sedis præ aliis omnibus Ecclesiis deferretur. Imò verò maiorem quoque huic quàm illi honorem tribuere conatum fuisse Constantinum illum magnum scimus. quando ex illâ in hanc verè magnam urbem omnia regni insignia transtulit, eamque proprio suo nomine insigniuit, & reginam urbium vocari voluit.

C A L D.

Cur non igitur vestræ Ecclesiæ, quæ seipsam capite suo auulsit; matri verò huius, quæ nullam diuulsionis causam dedit, sed potius ob diuulsionem dolet, causam scandalorum adscribere conamini?

G R Æ C V S.

Ex sua ipsi^o cōsciētīā respōdeat vestra reuerētia.

Cùm Seruator noster eum qui patrem aut matrem plusquam ipsum diligit, indignum se iudicet : Vestra autem Ecclesia nescio quo pacto tentarit puro frumento, hoc est, Dominica doctrinæ & Apostolorum ac Patrum traditioni asseminare zizania : si verò nostra Ecclesia primum quidem tale zizanium variis modis euellere conata sit (neque potuerit ab eâ quam iam semen susceperat) rursusque ei indiuulsu adherere, propter filialem erga illam affectum quo pacto non ipsa sibi ipsi reuerentiam erga communem dominum, & patrem, ac creatorem meritò vendicet, parti verò vestræ Ecclesiæ scandalorum causam rectè adscribat?

F I N I S.

LOCA

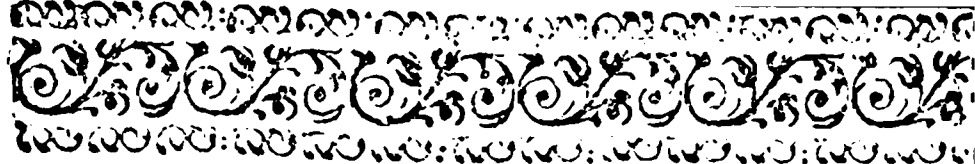

γωτῆρ^Θ, τ' πατέρα ἢ μητέρα φιλοῦντα ὑπὲρ
 ἑῶν, ἑαυτῶ ἀξίον κείμενος, τ' δὲ καθ' ὑμᾶς
 κλησίας ἐκ εἶδα πῶς ἐπιχειρησάσης τῷ κα-
 τῶσίτω, τῇ κυριακῇ διδασκαλίᾳ, καὶ τῇ τ' ἀπο-
 τῶν καὶ πατέρων παραθήσει ὡς ἀσπείραι ζι-
 ῶν· εἰ ἢ καθ' ἡμᾶς ἐκκλησία, πρῶτον μὲν, τὸ
 ζιζάνιον ἀνασπάσαι ποικίλως ἐπιχειρήσα-
 κή διωθηθεῖσα δὲ τ' σπειράσης καὶ πάλιν ἀνα-
 τᾶσως μὲν, ἀλλὰ τὸ πρὸς ἐκείνῳ φιλόσοφον·
 ἐκ αὐτῆ ἑαυτῆ τ' πρὸς τὸν κεινὸν δεσπότην
 πατέρα καὶ δεσποζόν ἀξιοῦντα δικαίως ἐπε-
 ηφίστατο, τῷ τοι καὶ καλῶς τῷ μέρει τῆς
 ὑμῶν ἐκκλησίας, τὸ τῶν σκανδαλίων
 ἄπιον ἐπιγράφεται.

ΤΕΛΟΣ.

LOCA NONNULLA

*Ad idem argumentum per-
tinentia.*

Excerpta è variis eiusdem
Nili scriptis.

*Ex disceptatione quadam Latinorum cum Gri-
cis, in qua Latini dogma suum hoc etiam in
alia argumento stabilire conantur; quod Pa-
pa à veritate aberrare nequeat.*

Ετι καὶ ἀπὸ τῆς μὴ διώματι τὴν πᾶσαν τὴν αἰ-
θερίας ἀμαρτεῖν, ὡς ἔομακέρ. Ὁ Ἀ-
θων φησὶ πρὸς τοὺς βασιλέας Ῥωμαίων γεράφ
ἔτι τὴν Ἰπριτολήν ὡς ἀποστολικὰς φωνὰς ἢ τὸ οἰ-
μυρικῶν σωόδων ἐκτὴ ἐδρέξατο. ἔμιν ἀλλε-
τὸ ποικίλον καὶ παντοδραπὸν τῆς σοφίας ὡπερ ἡ
Ῥώμης ἐκκλησία πλουτεῖ, μεθ' ἧς Ἰπριτὶ τὸ τὸ γ-
φῶν ἦλθεν ἔρδυναν, καὶ τὸ τῆς κυρίας φωνῶν, με-
τύρον ἰκανόν, μετ' τὴν ἀληθείας αὐτῶν ἰσχυρα-
γὼ τοῖς ιδιώταις καὶ ραθύμοις καὶ μηδὲν εἰδῶς
ποιαῦτα Ἰπριτρέψομεν.

Hoc est.

Praeterea ex hoc, quod Papa à veritate ab-
errare nequeat, quemadmodum etiam B-

gat

gathon scribit; cuius Epistolam veluti vocem Apostolicam sexta synodus est amplexa. varia etiam omniſque generis ſapientia, quâ Romanâ Eccleſia affluit, cuius ope ſulta ſe contulit ad ſcrutandum Scripturam, iuxta Domini vocem, ma-
5 niſto argumento eſt, ipſam cum veritate ſtare. Neque enim hominibus imperitis & negligenti-
bus; nullâque ſcientiâ præditis talia tribue-
mus:

10 *Ad quam Latinorum obiectionem
ita reſpondet.*

ΚΑΙ ὡς τούτων κτ' μέ. Θ Διὰ πλῶν ἡμῶν
εἶρηται, ἐν οἷς ἐσκοπέμεθα ὡς τῆς τῆ παπῆ
δεχῆς. δι' ἐδεικται γὰρ ἐκεῖ πάντα ἀτιμὰ καὶ δρᾶ-
5 σα καὶ παθεῖν τὸν τῆς Ῥώμης ἐπίσκοπον διώασαι,
ὡππερ καὶ τ' ἀνθρώπων ἕκαστον. καὶ Ὀνώρ. Θ δι' ἐ
μαρτύριον ἐγγενεῖ τῷ λόγῳ, Ῥώμης ἐπίσκοπ. Θ
ῶν, καὶ ὑπὸ τ' ἐκτῆς ſυνόδου τῷ ἀναθέματι κα-
θυποβληθεῖς, ὡς ἀρέσεως ἐξάρχος. ἢ ſὺ εἶπε καὶ ὁ
20 τ' Ῥώμης ἐπίσκοπ. Θ, ὁ μὲν τὸν Ἀγάθωνα, Λέων. Θ
πάπας δ' ἕτερον. Θ ἐν τοῖς ἀνω χρόνοις,
ἐκεῖνον καλοῦσι, τῆς Ἀρειανικῆς μαρίας ἐμφορη-
θεῖς, ὅτω τὸν βίον κατέλυσεν. καὶ Κελεστίνον δι' ἐ
πινα Λατῖνοι φασιν, ἐπιθρημῆσαι μὲν ἐκτοσως
25 τῆς Ῥωμαίων ἐπισκοπῆς, πῶσαν δ' ἐ συμμαχίαν
εἰς τὸ φέρειν ἀτιμάσασα, τὸν μὲν πρὸς θε-
ὸν ἐξομῶσαι πίστιν, μάχοις ὁδῆγοῖς, χεῖρ ἄμφοτερον.

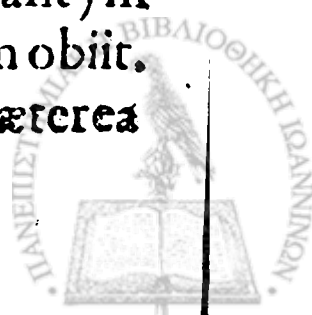

Διάμοσι δὲ ὀλεθρίοις ἑαυτὸν ὡφραδόντα, ὅτω τῆς
 ἑπιθυμίας τυχεῖν. τὸ δὲ ποικίλον καὶ πανήροδAPON
 τῆς σοφίας, παρὸν μὲν, ἐκ αὐτῆς ἀτιμαθείη· ἄπὸν δὲ,
 ζητηθείη μὲν αὐτῆς, ἐμὲν ἔτωγε, ὥστε τούτῃ χαρὶς μὴ
 αὐτῆς δύνασθαι ὑγιαίνειν περὶ τὴν πίσιν. οἷτε γὰρ τῆς ἡμετέρας
 εὐσεβείας κηθηγεμόνες, ἐκ ἐν πειθοῖ σοφίας αὐθρο-
 πίνης τὰς σωουσίας τὰς ἑαυτῶν ἐποιούτω, καὶ τῆς
 κέσμου σοφίαν κένωσιν ἠγούτω τῆς διωάμεως τῆς
 σαυροῦ. καὶ νῦν μὲν, ἢ τῆς Ῥώμης ἐκκλησία περὶ τὴν
 τῆς κέσμου σοφίας, καὶ τῆς ταύτης θαρρόυσα, τῆς ἐρδοναν
 τῆς θείων ποιείτω· ἰὼ δὲ, ὅτε πολλῆ συμέζων ἀρεσκία
 Ῥωμαῖοι, καὶ τὰ ἡμέτερα ἠνθη. ἀλλ' ἔτε τότε, Διά
 τὸ φαύλως περὶ τῆς λόγους ἔχειν τῆς ἐκκλησίαν τῆς
 ἐκείνων, καὶ περὶ τῆς πίσιν εἶχον ἐχ' ὑγιῶς· ἔτε νῦν
 Διά τὴν τῆς σοφίας χύσιν, ² πᾶσα ἀνάγκη τῆς ἀ-
 λήθειαν μετ' ἐκείνων ἐσηκέναι.

Hoc est.

AC de his quidem figillatim in iis quæ de pri-
 matu Papæ disseruimus dictum à nobis est. Ibi enim ostensum est, Episcopum Romanum omnia absurda & facere & pati posse quæ quivis alius mortalium. cuius rei fidem fecit Honorius Romæ Episcopus existens, & à sexta Synodo anathemati subiectus, tanquam hæreseos auctor atque antesignanus; cui consensit etiam Romæ epi-
 scopus Agathonem subsequutus. Alius quoque Papa superioribus temporibus (* illum vocant) in Arianam insaniam prolapsus, ita diem suum obiit.

Præterea

Præterea Celestinum quendam aiunt Latini impotenter Romanum episcopatum appetisse cunctaq; adminicula quæ ad eum consequendum pertinerent, contemnentem, fidem quidem in Deum abiurasse, & magorum opera visum fuisse, perniciosisque dæmonibus seipsum tradidisse, atque ita ad voti sui summam pervenisse. Varia autem omnimodaque sapientia quum adest, non est contemnenda: quum verò abest, expetenda quidem est, non ita tamen ut sine hac fidei religionisque integritas ac puritas constare nequeat. Nam & eorum qui nostræ religionis duces fuerunt atque authores conversatio & prædicatio non in persuasione sapientia humanæ versabatur, & sapientiam mundi censebant esse euacuationem potentia crucis. Et nunc quidem, Romana Ecclesia mundanâ sapientiâ excellit, eaque confisa Scripturas scrutatur. Fuit autem aliquando tempus quum magnâ imperitiâ inscitiâque laborarent Romani; Græci verò florent. Sed neque idcirco quòd illorum ecclesia tenui admodum exiguaque eruditione tum temporis prædita esset; fides etiam ipsorum atque religio laborasse parumque sana fuisse censenda est: neque nunc ob sapientia affluentiam necessarium planè est veritatem in rebus controuersis ab ipsorum partibus stare. Quod autem res ita se habeat, ex his constat.

Inserit verò hoc loco Epistolam Papa Agatho-

H

*nis ad reges Romanos, cuius initiū est, Στέλομεν τῆς
παρόντας σωδάλους; &c. quā require supra pagina 41.
cui author hac subiungit.*

Εἰθὲν νῦν διὰ τῆς σοφίας πλούτου, πᾶσα ἀνάγκη
Λατίνους μὲν μὲν τῆς ἀληθείας ἐστῆναι, ἡμᾶς
δὲ τῆς ἐναντίας γίνεσθαι μοίρας, Διὰ τὴν μὴ τότε κα-
κῶς εἶχον Λατῖνοι ἔτω πρὸ λόγους ἔχοντες ἐνδεῶς,
ὡς μὴδε τῆς γραφῶν ἀπλοικὴν γνώσιν τελείως εἶδε
καὶ δύνασθαι, καὶ μὲν καὶ ὁ εὐγενὴς σοφώτατος ἐν
Χριστιανοῖς γεγονώς καὶ πρὸ τὰς γραφὰς ἀπεδιδραμό-
τατος, ἔδιδεν ἀπὸ τῆς σοφίας, ὡς καθάραν καὶ
ἀδόλον διατηρῆσαι τῆς πίστιν. καὶ ἔπι τῆς ἀγίας καὶ οἰκονο-
μικῆς πρώτης σωδάλου Εὐσεβίου ὁ Καμοιρείας,
πάντων Ἐπισκόπων ἐν λόγοις ἐκράτει, ὡς ὁ θεολό-
γος Φησι Γρηγόριος, καὶ τῆς ἀγίας ἐκείνης χορείας ἡ
μέρος καὶ αὐτὸς ἦν. ἀλλὰ τὰς πρᾶγμα τῶν ἀ-
γίοις παρέσχε βλασφημιῶν εἰς τὸ ὕψος, ὡς εἰς πο-
ρῆσι ποτερον ἐκείνον προσήκει καλεῖν, ἀσεβῆ δόγμα-
πιστῶν, ἢ φιλόνηκον καὶ ἐχθρὸν τῆς ἀντιπρὸς τῆς ἐν
χρόνοις ἐκείνοις φιλοσοφῶν λέγοι, οἱ τὴν ἀλήθειαν ὁ
ἀγνοήσαντες Ἀρείω διετέλεσαν συμμαχοῦντες, καὶ
διὰ χρόνον μόλις ἐπίοις πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἐγένετο
διὰ βλεψαί, τῶν μαθητῶν ἡγουμένων αὐτοῖς. ἔκ ἀρχῆ
πᾶσα ἀνάγκη Λατίνους μὲν σοφία πειρρομένους
πολλῆ, καὶ πρὸ τὴν πίστιν ἐρρωῶσαι, οὕτω τῶν πρᾶγ-
ματων ἀντιδοῶντων.

Hoc est

SI verò nunc, ob thesaurum Sapientiæ quem sibi arrogant, necessarium planè est vt veritas à Latinorum partibus stet; Græci verò ab eâ aberrent: quamobrem non tunc temporis errarunt Latini, quum ita tenui exiguaque doctrinâ essent præditi, vt ne simplicem quidem Scripturarum cognitionem perfectè assequi possent? Atqui, ipsum etiam Origenem sapientissimum Christianorum habitum, & Scripturarum callentissimum; nihil iuuit Sapiencia, vt puram incorruptamque fidem retineret. Præterea in sanctâ œcumenicâque Synodo primâ, Eusebius Cæsariensis omnes Episcopos eruditione superabat, vt Theologus ait Gregorius; atque adeo sancti illius cœtus pars erat etiam ipse. Sed tantum negotii præbuit sanctis Patribus, blasphemans in Deum, vt dubitent an vocandus sit impius dogmatum author, an potius contentiosus & hostis. Quid verò dicat aliquis de philosophis illius temporis, qui veritatem ignorantes, Ario patrocinebantur? agrè autem successu temporis nonnulli istorum ad veritatem sese conuerterunt, eorum qui piscatorum discipuli fuerant ductu atque operâ. Non itaq; necessariò consequitur, Latinos quòd multâ sapientiâ affluent, etiam in fide validos firmosque esse, rebus ipsis adeò apertè reclamantibus.

F I N I S.

H 2

ΠΕΡΙ ΤΟΥ
ΚΑΘΑΡΤΗΡΙΟΥ

ΠΥΡΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΝ Ε΄Ν:

Εἰ μὲν περὶ ὧν ἀλλήλοις ἀμφισβη-
 τῆμεν, αἰδεσιμότητοι κύριοι καὶ πά-
 τρες, νίκη μόνον ἦν τὸ προκείμενον, καὶ
 μηδενὸς ἔχουσαν ἄλλα ἐπιέρμεθα λό-
 γον, ἢ τῶν νικῶν ἐκ παντὸς τρέψασθαι
 τῆν ἔτ' αὐτῶν εἰκότα, ἔτ' αὐτῶν ἀλλήλων δικαίως
 ἠνεχόμεθα δὴ πρ. ἐπεὶ δὲ ἡμῶν τε πόνον ὑποστῆσι καὶ
 τὴν μακρὰν πύττω ἀποδημίαν τοσοῦτον, ὑμῶν τε το-
 σόνδ' ὑπὲρ τὴν προκειμένης ἡμῶν συνελεύσεως προ-
 καταβαλλόμενοι σωθῆναι, ἔδεν ἕτερον τὸ προκείμενον,
 ἢ τὸ πῶς ἀλήθειαν ἀναφανείσιν ἀμφοτέρως ἀσπάζεσθαι
 καὶ εὐκταῖον ἠγήσασθαι ἕρμαῖον· μεγάλη αὐτῶν
 εἴη ἐλπίς, σωθῆναι συλλήπτου, πάντα πράξασιν καὶ
 νοῦν ἀμφοτέρως ἀπαλλάξαι ἀλλήλων. τούτου μὲν
 οὐκ ἔστι δὴ τῶν προκειμένων νῦν τούτων ζητήματ' ὅτι
 ἐλπίς ἐστὶ γενήσασθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅτι πάντων
 ἴσως τῶν ἄλλων τῶν ἡμῶν ἀδυνατῶν, δυνατῶν ὄντων
 πάντως τῶν καὶ τὰ λόγια φαῖται. ἀλλ' ἐκείνων μὲν
 εἴνεκα μέλει θεῶν, καὶ μελήσει, τῶν, πολλῶν ὄντων οἷς
 ὀνομάζεται, μὴ ἀπαξιώσονται ἕκαστὸν εἰρήνης κλη-
 θῆναι. πάντως ἔκτερος κενὸν ἡμῶν τρέχειν ἀφήσει, 21

ἔδε

DE PURGATORIO IGNE.

I de quibus inter nos contro-
uertitur, Reuerendissimi Domi-
ni & patres, victoria tantum es-
set propositus scopus, neq; aliud
quicquam spectaremus quam
omni ratione palmam quærere:
certè nequè consentanea æquo faceremus, ne-
que nos mutuo iustè ferremus. Cùm verò tan-
tis laboribus huius adeo longinquæ peregrina-
tionis susceptis, vobis verò tanto studio hunc
nobiscum institutum congressum anteuerten-
tibus, nihil aliud propositum sit quam vt verita-
tem erutam è tenebris vtrique amplectamur,
idque optabilis lucri loco ducamus: magna sa-
nè spes fuerit, Deo adiuuante, vt negotio toto
ex animi sententia vtrinque confecto inter nos
discedatur. Idque non solum de controuersia
nunc temporis proposita futurum speramus,
sed etiã fortassis de aliis omnibus que nobis im-
possibiles, possibiles existunt omnino ea ratione
qua secundum sacra oracula loquimur. Sed illorū
quidem cura sit Deo, & erit omnino, qui, quū
multa sint quibus nominetur, non dedignatus
fuerit etiam à pace nomen accipere; neque
permittet vt prorsus in vanum curramus,

neque tantum inter nos certamen felici euentu
 frustrabitur; sed ipse factus compago & lapis
 angularis coaptabit nos mutuo inter nos diuul-
 sa à seipso membra, ac veluti vnum omnes cor-
 pus sub vnum caput, quod est ipsemet, rediget.
 De quaestione verò quam nunc agitabimus,
 verba sunt facienda, Deo duce hinc factò initio.

Ignem purgatorium, & punitionē per ignem
 temporarium finemque omnino habiturum,
 nos à nostris doctoribus traditum non accepi-
 mus, neque Orientalem Ecclesiam ita sentire
 scimus, vt & alias diximus. Porro Ecclesiæ pro
 defunctis preces cum iis quæ ipsorum obitum
 antecesserunt precibus coniunctas aliquid præ-
 stare posse, hoc etiam prorsus statuimus, cre-
 dentes us quæ hac de re à Patribus sunt decre-
 ta; quòd quidem & piorum animæ & nullius
 vitii sibi conscia, æterna vita sint dignæ; & quæ
 præsentì vita abusc sunt ad fruitionem carnis
 eiusque voluptatum, nullâ virtutis ratione ha-
 bita, æterno supplicio, hoc & sentimus & pro-
 fitemur, vosque hoc ipsum profitentes lauda-
 mus atque admiramur, & Deo gratias agimus
 pro iis quæ de vobis antehac audierimus, da-
 mnantes vt non recte dicta. a quibus etiam hoc
 dictum fuit quòd & illæ quæ medio quoda mo-
 do se habent inter virtutem & vitium; & non-
 nulla (vtpote corpus indutæ passioni obnoxium)

peccata

ἔδετο ἵστον ἡμῶν ἀμφοτέρων μαλακώσθ' αἰῶνα· ἀλλ'
αὐτὸς γενόμενος σκῆψιστος ὡς λίθος ἀκρογωνιαῖος,
συνάψει ἀλλήλοισ ἡμᾶς τὰ διεσῶτα ἑαυτῷ μέλη· καὶ
ἀλλήλους ὡσεὶ ἐν ἅπαντας σῶμα, ὑπομίαν κεφα-
λίαν ἑαυτὸν ἀπεργάσει). οὗτοι δὲ παρεβόμην νυκτὶ
ζητήματ' ἐσκεψάμεθα, οὗτοι δὲ τὰ νυκτὶ ποιητέον
λόγον, ὑπὸ θεῷ ἡγεμονίᾳ ἀρχαμένοις ἐντεύθεν.

Πῶς καὶ θαρτήριον καὶ χόλασιν διὰ πυρὸς πρόσ-
καυρον καὶ τέλ' ἔξουσιν ὅπως, ἡμεῖς ὑπὸ τῶν
ἡμετέρων ἐπαρρησάμενοι διδασκάλων, ἔδε τὴν
τῆς ἀνατολῆς ἐκκλησίαν ἰσχυρὰ φρονέσων, ὡς καὶ
ἄλλοτε εἶπαμεν. τὰς μὲν τοι τῆς ἐκκλησίας ὑπὲρ τῶν
τεθνεωμένων εὐχὰς ὅτι τὰς προσθεν πρεσβείας ὑπὲρ
αὐτῶν, ἀύειν τι δυνάσθη, τὸ ὅσον πάντως τίθεμεθα, πει-
θεύοντες τοῖς ἀποφθιμένοις ὑπὲρ τούτων πατέρας·
ὅτι μὲν αἱ τῆς ἀγίων ψυχῆς, ὅσον μὲν αὐταῖς συν-
επιστάμενοι πονήρον, τῶν αἰώνιος ζωῆς εἰσὶν ἀξίαι, αἱ τῆς
τῆς κατὰ χριστιανισμὸν τῶν παρόντων βίω πρὸς ἀπόλυ-
σιν τῆς σαρκὸς ὅσον τῆς ἡδονῶν, ὅσον μὲν αὐτῶν καλῶς
λέγον πεπλημένων αἰώνιος χολάσεως· τὸ μὲν φρο-
νητικῶν καὶ λέγομεν, καὶ ὑμᾶς ἔτω διελομένους τὸν λόγον
ἐπαινεῖ μὲν τε καὶ θαυμάζομεν, ὅσον τῶν θεῶν χάριν ὁμο-
λογοῦμεν ὡς ἡ καὶ ὁμοῦ πρὸς ὑμῶν πρότερον, κατὰ γνώ-
τες ὡς ἂν καλῶς εἰρημένων. ὑπὸ τῶν ὡν περὶ καὶ εἰρητο,
ἐπι καὶ αἱ μέσως περὶ οὗτοι τὴν ἀρετὴν καὶ τὸ κακόν.
χρῆσται, καὶ τινὰ (ὡς αἴμα φεὶ βαλόμενοι παθητῶν).

Ἐπισυρόμεναι ἀμαρτήματα μὴ θάνασιμα, ἕτεροι
 αἰωνίω ὑπάγοντο αἰδίκη (ἔ γ' ἄξιον τῆς θείας Φι-
 λανθρωπίας, ὅπερ οὐδὲ δοκεῖ καὶ ἡμῖν) ἕτεροι δὲ τῆς θε-
 αλεύζοντος) δόξης, μὴ καὶ πῖνα πῖνασιμ δίκη, ὧν δέον ἔ-
 ἔπετέλεσαν. Ἐτ' ἐκείθεν ἀποδέμεναι μολυσμὸν, ἐ-
 τῆτω δὲ καθαρτηρίω πυρὶ, καλῶς ὑμεῖς ἐν τῇ πῆ-
 τῆτω ἀπολογία ἐξέθεσθε. ἐνταῦθα δὲ ἡ διαφορά, ἡ
 ταῦτα ἐστὶν ἃ ἔχ' ὁμολογούμεν ὑμῖν. τὸ μὲν γὰρ μὴ ἴ-
 αἰωνίως ταύτας ἀγίας εἶναι κελεύσεως, καλῶς λέγε-
 ται, καὶ ἀντιφῆσαι ἔκ ἐστὶ τὸ δὲ καὶ καθαρτηρίω ἔπι-
 δεηθῆναι πυρὸς, τῆτω πρόσκομμα γίνεται, καὶ πῆ-
 τῆτω ἀφαφερέμεθα. πῆ τῆτω καὶ δὲ πειητέον τὸ
 λόγον, ἕτω αὐτὸ διελόμενοις τὰ πῆ τῆτω ζητή-
 μενα διχῆ μὲν διήρηται. θατερον δὲ αὐτὸς τὸ δύο τῆτω
 εἰς δύο τομῆν καὶ διαίρεσιν ἔπιθέχεται.

πρῶτον μὲν γὰρ ἐστὶ ζητητέον, εἰ πινῶν ἀμαρτιῶν
 ἀφες μὲν θάνατον ἀνθρώποις πῆ τῆτω κτίσαστο
 χορηγεῖται. δεύτερον δὲ, εἰ διὰ κελεύσεως, ἢ ἀπὸ τῆ
 τῆ θείας Φιλανθρωπίας, καὶ ταῖς τῆ ἐκκλησίας ἐλεῖ-
 μῆτος. εἰ δὲ διὰ κελεύσεως, πότερον ἀλλο-
 τῆτος καθάρσεως, οἷον εἰρηκτῆς, ἢ ζόφου καὶ αἰτίας, ἢ
 ἐξ ἀνάγκης πυρὸς, καὶ τῆτω σωματικῆς, ὅπῃον ὑ-
 μεῖς διατρίνεσθε. ἕτως ἔν τῆτω ἀφαφερέμεθα, ἡμεῖς
 τῆτω μὲν τελούται ἔπι τῆτω (τῆτω δὲ ἐστὶ διὰ κε-
 λύσεως τῆ διὰ καθαρτηρίω πυρὸς) τὰς ψυχὰς διελ-
 θούσας ἔπι τὸ αἰώνιον ἀφικεῖσθαι ζωῆν, ἔπιθέμεθα.

ὅτι

peccata contraxerunt non mortalia, neq; æterni supplicii rei sint futuri (neq; enim hoc diuinæ benignitati fuerit cōsentaneum, quod & nobis videtur) neq; diuinæ gloriæ participes sint futuri, priusquam pœnam quandam luerint eorum quæ oportuerat non præstiturū, & contractam inde labem exemerint atq; expiarint, in hoc videlicet igne purgatorio; quemadmodum vos in vestra hac de re Apologia exposuistis. In hoc discrepamus, neq; eadem vobiscum sentimus. Illud enim, animas illas æternum supplicium non mereri, rectè dicitur, neq; ei contradici potest. Illud verò, quòd purgatorio igne egeant, offendiculum fit, & de eo vobiscum dissentimus. De hoc etiam faciendus nobis est sermo, ita ipsum partientibus. Vniuersam aut̄ hac de re quæstionem in duo capita partiemur; quorum singulari rursus in duas partes secabimus & diuidemus.

Primum quidem quærendum venit, An quorundam peccatorum remissionem post obitum hominib. creator largiatur. Secundò, an punitione adhibita, an simpliciter diuina benignitate, Ecclesiæque precibus placatus. Si autem per punitionē, vtrum aliā quapiam expiatione, videlicet carceris, vel caliginis & doloris, vel etiam necessariò ignis atque huius quidem corporei, qualem vos affirmatis. Sic itaq; diuisa quæstione, nos postremo hoc modo supra tertium (est verò hic per punitionem quæ fit per ignem purgatorium) animas per hunc transmissas ad vitam æternam peruenire nequaquam statuimus;

quod neq; à quoquam Doctōrū hoc traditum acceperimus; ac præterea non exiguus metus nos incellat, ne temporarium atq; purgatorium ignem statuentes, vniuersum Ecclesiæ consensum labefactemus. Cū enim Deus ac seruator noster peccatores in ignem æternum abituros pronuntiet, hunc solum ignem agnoscunt fideles: eoq; ipsorum aures à pueris personant, & ad hunc respicientes eumq; maximè omnium metuentes dicta factaq; sua omnia moderantur & corrigunt. Si verò nunc nouiter temporarium etiam vocauerimus ignem: verendum est ne fideles hunc existimantes æternum, etiam omnem iam talem esse ignem putent; atque hinc in Origenis errorem prolabantur, æternique supplicii memoriam animis suis excutiant, finem pœnæ statuentes. Ex quo multa quidem secutura absurda; quum & magnam arrepturi sint circa vitam suam rectè instituendam negligentiam, & magnam suppeditaturi æterno supplicio materiã, nemo ignorat. His igitur de causis nunquam in hunc vsq; diem tale quicquã statuimus, neq; omnino statuemus. Quod verò rursus Deus post migrationē è corpore peccata remittat iis qui venialia cōmiserunt; quod & primum erat eorū quæ in quæstionem venerunt: hoc etiam à doctōribus dicentibus audiimus, ita vt illi docent. De media verò & secunda quæstionē sermo est reliquus. Ea autem est, An per aliquam punitionem, punitionem inquam, veluti carceris aut caliginis cuiusdam;

ἰμήτε ᾧ δ' αἰνός τ' διδασκάλων αὐτὸ παρείλη-
 κτην. εἴη τε ἔ φόδος ἔ μικρὸς ὑποθρύψη μαῶ μη
 ἢ προσκαίρον ὑποθέμενοι ᾧ δ' αἰνόν τε κ' κριταρ-
 ριον, τῷ παιτὶ λυμηνώμεθα τ' ἐκκλησιαστικῶν πλη-
 ματι. Ἰδ' γὰρ θεὸς ἔ σωτήρως εἰς αἰώνιον πύρ ἀποφθι-
 κτῶν ἰδ' ἀμδρῶλως ἀπελεύσεως, ὁποῖον δὴ τοῦθ'
 ῥληπίον π' πύρ, τῆτο μόνον ἴσασιν οἱ πιστοί, ἔ πεί-
 τῃ τ' ἀκράτῃς ἐκ παιδῶν ἐνήχλω), ἔ πρὸς Ἰδ' τοῦ ἀ-
 ρῶντες, κακείνο δεδιότες μάλιστ' πάντων, ἔ λῶ-
 ἀπευθύνουσι πάντα ἔ πράξῃ. εἰ δὴ νῦν ἐκ νέου ἔ
 ῥσηκαίρον ὀνομάσῃ πύρ, δέθ' μὴ Ἰδ' ἔ ἔπι-
 ῥουατες εἶναι οἱ πιστοὶ τὸ αἰώνιον, ἔ πᾶν ἢ δὴ τῶ Ἰδ' τοῦ
 ἴσασιν πύρ, κᾶν τεύθεν τὰ ὤρμηγῶν νοσήσωσι, ἔ
 αἰώνιος κολάσεως μνήμῃ τ' ψυχῶν ἀποκίσιω-
 τέλ' ἔ κολάσεως θεμένοι. ὅθεν ὡς πολλὰ μὲν
 ἴτα ἔ ἔπαι, πολλῶν ἢ Ἰπιδείζοντα πεί τ' οἰκείαν
 ἰτέαν ἀμέλειαν, καὶ πολλὴν χορηγήσουσιν ὑλῆν
 κᾶν ἰω κολάσει, ἔ δειῖς ἀγνοεῖ. Διὰ ταῦτα οὐ
 ποτε μέγρι τοῦ νῦν εἰρήκαίρω τοιοῦτον οὐδέν, ἔ δ' ἔ-
 ῥς ἐρούμεν. ὅτι δὲ αὐθις ἀμαρτιῶν ἀφεσις δι-
 τῆς συζητωσὶ πλάσασιν ἐκ θεῶ μ' τ' ἀπὸ τοῦ
 ματ' ἔ λύσιν, ὅπερ ἦν καὶ πρῶτον τ' ζήτῃ μένων,
 ῥ καὶ τ' διδασκάλων λεγόντων ἀκούομεν, ὄν ἐκεῖ-
 ἰδ' αἰνοῦσι τρόπον. πεί τοῦ μέσου δὲ δὴ καὶ
 ῥέρου ὁ λόγ' ἔ λοιπός. τοῦτο δὲ ἔστιν, εἰ Διὰ ἴν' ἔ
 ῥίσεως, κολάσεως ἢ οἶον εἰρηκτῆς ἢ ἴν' ἔ ζόφου,

24 ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΥ
ἢ ἀπλῶς διὰ τῆς Φιλανθρωπίας τῆ θεῶ καὶ τῆ
ἐκκλησίας εὐχῶν ἰλεῖσθαι αὐτὰ τὰ τοιαῦτα ἀφίε
ἀμαρτήματα. ἀλλὰ πῶς μὲν τὰ ταῦτα ἐκ
εἰπεῖν· πρὸς δὲ τὰ πῶς ὑμῶν εἰσενηνεγμήα τὰ
ἰσχυρῶν, καὶ δεκτέον ὡς ἑδαιμῶς τῶ ἑαυτῶν λόγων·
θαρηρῶς πρὸς ἀπεμνημόνευσαν οἱ τῶ ἡμετέρας
ἐκκλησίας διδάσκαλοι, καὶ ἄπερ ἡμῶν παρεκνομιστοί·
τὰ τὰ ταῦτα συστατικὰ, ἐξηγητέον καὶ δυνάμιν αὐτῶν

Τὴν μὲν ἀπὸ τῶ Μακκαβαϊκῶν, ἐστὶ καὶ τῶ Μα
θαίου θεῶ εὐαγγελίῳ εἰσενηνεγμήα ὑμῶν μὲν
εἶναι, αὐτόθεν ὅπερ ἡμῶν ἀνώθεν εἶρηται, ἔπειτα
πεισόμεθα λόγον. δηλῶν γὰρ καὶ παντὶ, ἀφῆσιν
τινῶν ἀμαρτημάτων μὲν θάνατον χορηγήσει τῶ
καὶ πάνυ δηλοῦνται. ὅτι δὲ τὸ πῶ, καὶ εἰ διὰ
λάσεως, καὶ ταύτης διὰ πρὸς, ἔδ' ὑπεκφαίνουσι
ὅλως. ὅτι γε μὴν ταῦτα τὸ καθαρῶν πρὸς
εἰσάγουσι ἑδαιμῶς, καὶ ἡλίε φανώτερον. τί γὰρ
νὸν ἀφῆσε, καὶ καθάρσε διὰ πρὸς ἐκλάσεως
γὰρ ἐκλάσεως, ἢ ἀφῆσεως χρῆσθαι καὶ ἔχ' ἀμαρ
„φοῖν. τῶ γὰρ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον βλασφημήσει
„ἐκ ἀφῆσε), ἔτε ἐν τῶ νῦν αἰῶνι, ἔτε ἐν τῶ με
„λοντι. καὶ προστίθησι πλεον ἑδέν. ἐπὶ καὶ ἑδέν
„Μακκαβαϊκῶν ἐκείνο, Καλὸν εἶναι, λέγον, καὶ σ
„τηρῶδες τὸ ὑπὲρ τῶν ἀποθανόντων εὐχεσθαι, ὅτι
αὐτῶν ἀμαρτηῶν ἀπολυθῶσιν· ἑδέν ἑδ' αὐτὸ πρὸς
σι λέγον περὶ ἐκλάσεως, ἐ ταύτης ὀνομασμήα

an verò simpliciter per clementiam Dei, & Ecclesiæ preces ipsū placeamus, vt talia peccata remittat. Sed de hoc quidem in præfentiâ didici locus non est. Ad ea verò quæ à vobis allata sunt sermo est referendus, & demonstrandum, Ecclesiæ nostræ doctores Purgatorii ignis nusquam meminisse, & quæ à vobis dicta siue testimonia prolata sunt ad hunc astruendum constituendumque pertinentia, ea statim volente Deo pro viribus explicabimus.

Ac de testimonio quidem à vobis ex Machabæis & diuino Matthæo allato, quemadmodum & supra diximus, non multa faciemus verba. Manifestum enim cuius est, remissionem peccatorum nonnullis vitâ functis concedi. Quoniam verò modo, & an per punitionem & quidem illam per ignem, ne meminerunt quidem in vniuersum. Porro quòd hæc Purgatorium ignem non inferant, Sole clarius est. Quid enim commune est remissioni, cum purificatione? aut enim punitione, aut remissione uel condonatione est opus, & non simul utroque. *Ei enim qui blasphemauerit in Spiritum sanctum, non remittetur, neque in presenti seculo, neque in futuro; nihilque amplius addit. Præterea, nihil etiam illud ex Machabæis dicens, non esse ac salutare, pro mortuis orare, vt à peccatis suis absoluantur, nihil, inquam, de peccatis atque ea quidem expressè nominata agit;*

sed tantùm hortatur vt Deum pro mortuis oramus, spe fore vt ipsis peccata remittat. Atque hæc quidem ita se habent. Ad ipsum verò illu peruulgatum B. Pauli dictum nos conferamus, eiusque sensum eruamus, præcipuè quidem Doctorum nostrorum expositionibus & contemplationibus insistentes; quin & nos ipsi omnia quæ ab Apostolo olim dicta sunt mentis nostræ acie perscrutantes, quoad eius fieri poterit, & vestigiis ipsis verborum inherentes, donec veram diuini præconis mentem assequi possimus.

Fundamentum, inquit, aliud nemo potest ponere præter id quod positum est, qui est Iesus Christus. Si verò quis superadificauerit super hoc fundamentum aurum, argentum, lapides pretiosos, ligna, fœnum, stipulam, vniuscuiusque opus manifestum erit. Dies enim declarabit, quia in igne reuelabitur, & opus cuiusque quale sit ignis probabit. & cuius ergo opus manserit, quod superstruxerit mercedem accipiet. cuius verò exustum fuerit, damnum accipiet, ipse verò seruetur; sic tamen tanquam per ignem.

Primum itaq; velim vos scire quòd B. Ioãne ille & animo & lingua aureus, in exponendis D. Pauli Epistolis, vt & reliquo vniverso veteri & N. Testamento laborauit. Fertur autem de eo atque adeo in ipsius vitâ scriptum legitur, quoniam
nihil

ἀλλ' ἢ μόνον ἐλπίδι τῶν ἀμαρτημάτων τῶν ἀπειχομένων
 ἀφῆσεως, ὑπὲρ αὐτῶν τῶν θεῶν δέεσθαι προστρέπεται.
 ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἔτι ἕως αὐτὸ δεδῆ τὸ πολυθρύλ-
 λητον ἰωάννη, καὶ τὸ τῶν μακαρίων Παύλου ρητὸν ἐξε-
 τήσωμεν, ὅτι νοεῖ, μάλιστα μὲν τῶν διδασκάλων ἀ-
 πολυθουῶντες ἐξηγήσεσθε ἑξ ἑωρέας τῶν ἡμετέρων.
 ἰδοὺ οὖν ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ἐπὶ τὸν ἀνάθεον πάντες τοῖς λε-
 γομένοις ἐπὶ τῶν ἀποστόλων ἀπισήσαντες (ὡς ἐνόν) καὶ
 κατ' ἰχνησάτω τοῖς λόγοις ἐπόμενοι, ἕως αὐτὸν τὸν ἀληθῆ
 τῶν κήρυκων τοῦν δεικνύειν ἀψαυ.

Θεμέλιον, φησὶν, ἀλλ' ὁ κτίσας δύναμις εἶναι πα-
 ρὰ τὸ κτίσμα, ὅς ἐστιν Ἰησοῦς Χριστός. εἰ δέ τις ἐποι-
 κησόμεν ὅτι τὸ θεμέλιον τὸ ἐπὶ τὸν χυσοῦν, ἀργυροῦν, λί-
 θος τιμῆς, ξύλα, χόρτον, κάλαμον, ἐκάσθ' τὸ ἔργον,
 φανερόν γενήσεται. ἢ γὰρ ἡμέρα δηλώσει, ὅτι ἐν πυρὶ
 κατακαλύπτεται, καὶ ἐκάσθ' τὸ ἔργον ὅπου ἐστὶ τὸ
 πῶς δοκιμάσθαι. εἰ τινὲς τὸ ἔργον μὲν οὐκ ἐπὶ τῶν
 κτισθέντων, μισθὸν λαμβάνεται, εἰ τινὲς κατακαύσεται τὸ
 ἔργον, ζημιωθήσεται, αὐτὸς δὲ σωθήσεται, ἔτι ἕως
 τοῦ πυρός.

Πρῶτον μὲν οὖν ὑμᾶς εἰδέναι βεβλήμεθα, ὅτι ὁ
 μακάριος Ἰωάννης ὁ χυσοῦς ἐψυχὴν ἐτὶ γλώττιαν,
 ἔργον ἐπίστατο ἑαυτὸς τῶν ἀποστόλων τῶν κήρυκων.
 ἡμιθεῖον, ὡσαύτως ἐτὶ ἀλλῆς ἀπάσης γραφῆς πα-
 ριαῖς τε ἐνέει. λέγεται δὲ πρὸς αὐτὸν καὶ ἀνάθετον
 τὸν κτίστην Θεοῦ βίβλου, καὶ ὑμεῖς δε πιστεύομεν, ὡς

παντός μᾶλλον ἀληθῶς εἰρημένῳ ἐγχειρήσῃ τα
 πράγματι βεληθέντα, πολλὰ μὲν ἰλιγγιᾶν, ἀφο
 ρῶνται πρὸς τὸ βάθος τῶν νοημάτων τῶν ἀποστόλων, πολ
 λά δὲ δεδιέναι μὴ κατόπιν λειφθῆ τῆς διανοίας ἐκεί
 νων. ὅθεν ἐπ' εὐχὴν τρεψάμενον, ἔτι πολλὰ δεηθέντα τῶν
 Παύλου συλλαβῶν οἱ πρὸς τὸ προκείμενον ἀπέδοσαν
 μα, ἕτως ἀψαθῶς ἔτι ἔργα. τὸν δὲ μακάριον Παύ
 λον τῶν μὲν ἀποδεξάμενον τὸ τῶν φρονήματος αὐτοῦ
 μέτρον, τῶν δὲ ἔτι δηλῶσαι βελλόμενον, ὡς καὶ νοῦ
 αὐτῶ εἴη ἐρμηνεῖα τῆς αὐτῶ γενέσθαι τῶν ἰωάννου, ὅφ
 θιῶν παρεστῶτα τε αὐτῶ κατημύω καὶ λοιπὸν ἀ
 ψαμύω τὸδε ἔργον, ἔτι πρὸς τὸ εἰς ὑποψιφουρίζοντα
 ὀφθῆναι δὲ Πρόκλῳ τῶν ἐμαθητῶν ἰωάννου καὶ Διό
 δόχῳ τῶν Κωνσταντινῶν πόλεως θρόνων. ἔτι τρεῖς οἰοῦ
 τῶν ἐν τέλει τινὰ δυσυχία χησοῦμενον, καὶ ὀργῆς π
 * πειράμενον βασιλικῆς, τὸ δὲ Πρόκλον ὑπανοίξαντα
 τῶν δωματίων θύραν τῶν διδασκάλων, ὡς εἰσελθεῖν τ
 ἔτι ἀναγείλαι, ἰδεῖν ἀνδρα τινὰ ὅππῃ παρεστῶτα τ
 ἰωάννη ὑποκεκυφῶτα μικρὸν, ἔτι πρὸς τὸ εἰς ὑποψιφ
 ρίζοντα ὑποπτεύσαντα δὴ τινὰ παρ' αὐτῶν εἰσεῖναι, μ
 εἰδότες αὐτῶ, ὑπερέψα καὶ εἶπεν τῶν δυσυχουῶντι ἀν
 δρὶ, ἀπιόντα εἰσωῶθις ἐπανελθεῖν. ἔτι τῶν ὅππῃ τρεῖς
 νυξὶ γέγονεν ἐφεξῆς. καὶ ὁ παριστάμενος αὐθραπ
 ἔτι ἀφίστα τῶν ἰωάννου ἐγκύπτοντος ἡσθη πρὸς τ
 ἔργῳ λοιπὸν, καὶ τῶν Παύλου τῶν ἐξέγησιν ποιημέ
 νων. ἀλλ' ἅμα τῶν ἀναγγελεῖν ὁ Πρόκλῳ εἰσεῖ
 κακείνῳ

nihil prius haberet quàm prædicti loci verum ac genuinum sensum assequi: magnam ipsi of-
 fuitam fuisse caliginem, ad obscuritatem Pauli-
 næ sententiæ respicienti; veritumque magno-
 pere ne à vero sensu aberraret. Quocirca ad
 preces conuersum, quum multum Paulo sup-
 plex fuisset, vt ea in re conatus suos adiuuaret;
 ita tandem rem ipsam assecutum esse. Paulum
 verò, partim approbata æquitate modestiaque
 petitionis, partim etiam vt declararet gratum
 sibi esse, quòd Io. Chrysostrum interpretem
 scriptorum tuorum nancisceretur: visum esse
 astare ipsi sedenti ac deinceps opus aggredienti,
 atque in aurem insusurrare. Vitum verò etiam
 Proclo Ioannis discipulo, & vicario sedis Con-
 stantinopolitanæ. Modus autem hic fuit. Qui-
 dam è primoribus vrbis reb. suis malè affectis,
 quiq; regiam indignationem incurerat, noctu
 ad magnum hunc Ioannem venit, precaturus vt
 sibi regem placaret. Proclus autem, quum re-
 cluso domunculæ ostio ingrederetur, significa-
 turus id suo doctore; cōspicatus est virum quen-
 dam Ioanni à tergo astantem, subinclinantem
 se atq; in aurem susurrantem. Suspiciatus itaque
 aliquem ad ipsum se inscio ingressum, reuertus,
 miserū illum virū abire iubet, aliasq; redire. idq;
 ipsum tribus deinceps noctib. accidit; & vir ille
 adstans nō discedebat à Ioanne iam incumben-
 te operi, & Pauli interpretationem aggresso.
 Sed simul ac Proclus nūtiaturus ingrediebatur;

etiam ille ipsi apparebat adstans. Quum verò post tertium demum diem Ioannes viri illius recordatus esset, (cognorat enim iam antea ipsius res, atque ita statutum erat ut ad se veniret) miratus est quòd tùm primùm venisset, causamque è Proclo sciscitatus est. At ille, Venit verò, inquit, ille, & quidem frequenter. Sed quum quotiescunque ingrederer te cum alio occupatum viderem, miratus sum, & veritus ne tibi molestiam crearem. Tum verò Ioannes dicto examinato, statim in habitum & formam illius hominis inquisiuit; & ubi cognouisset caluum visum, & imagini quæ ibi appensa erat similem, magnopere & Deum & Paulum laudavit, magnamque spem concepit ad cœptum opus alacrius persequendum, & iuvante Deo & Paulo ad finem perducendum. Quanta verò gratia huius scriptis aspersa sit, & quanto opere omnes & stili elegantia, & sententiarum splendore gravitateq; exuperaverit, soli scire possunt qui linguam quâ vsus est intelligunt. Hic itaque (ne rem longius protrahamus) quum ad hunc locum pervenit, dictū hoc interpretans, nihil tale dixit aut cogitavit quale vos dicitis, neq; purgatorium & temporariū ignem significare vocem hanc statuit, sed de æternâ & finis experte pœnâ dictam accipit. *Ligna enim, & stipulam, & fœnum, æternæ flammæ fomites*

à Pau-

καὶ κείνῳ αὐτῷ ἐφαίνετο παρελάμενον. ὡς δὲ με-
 τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐμνήσθη ποτε τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου ὁ
 θαυμάσιος Ἰωάννης (ἦδει γὰρ δὴ τὰ πρὸ αὐτῶν
 πρεσβύτερον, καὶ συγκείμενον ἐν παρ' αὐτὸν ἀφικέσθαι)
 ἐθαύμασε τε εἰ μὴ μέχρι τῆς ναῦ ἦλθε, καὶ τὸ Πρόκλος
 ἐπύθετο. ὁ δὲ, καὶ πανυμνῶν, ἔφη, καὶ ἦλθε καὶ πολ-
 λάκις. ἀλλὰ σὲ παραμελόμενον ἑτέρω ὁσαῖς εἰσῆειν
 ἔρῳν, ἐθαύμαζόν τε, καὶ ὄχλον σοι πρὸς ἀρχαῖς ἐδεδίειν.
 τὸν δὲ συμβαλόντα τὸ εἰρημένον, εὐθύς ἐξετάσας τὴν
 χῆμα καὶ εἶδεν τὸν ἀνδρὸς ἐκείνου, ἴπταθόντα
 ἀναφαιδαντῆσαν τε φαίνεσθαι, καὶ τῇ ἐπιτηρημένῃ ἐκεί-
 νῃ τὸ Πάυλος εἰκόνι αὐτὸν ἐμφορῆν, μεγάλαν τε δρο-
 σάσαν θεὸν καὶ τὸν Παῦλον, ἔτι εὐελπὶν γεγονότα πρε-
 σβύτερόν τε τῶν προκειμένων ἀψαθῶν ἔργου, καὶ τὸ
 πάντων συμπερανείσθαι συλλαβομένου θεοῦ ἔτι τῶν Παύ-
 λου. οἷα δὲ χάρις τέτοις ἴπταχεται τοῖς λόγοις
 αὐτοῦ, καὶ ὡς καὶ λειτε φράσεως καὶ νοημάτων, ὡ-
 ρα τε καὶ βαρύτητι πάντας ὑπερεβάλετο, μόνοί
 μιν αἰντο αὐτὸ εἶδέναι οἱ τῆς ἐκείνης σιωπῆντες φωνῆς.

ἔτι δὲ αὖ, ἵνα μὴ μακρὸν ἀποτείνωμεν λόγον, ἐν
 τῷ αὐτῷ τόπῳ γράμμενον, καὶ τὸ ρητὸν τῶν ἑρμη-
 νῶν, οὐδὲν τοιοῦτον οὐδὲ εἶπεν, οὐδὲ ἐγενόησε οἷον
 κείνους λέγετε. ἔδὲ καθαρτῆρον καὶ πρὸς ἡμῶν πῦρ
 πρὸς φαίνῃν ταυτῶν τῶν φωνῶν ἀπεφλέατο, ἀλ-
 λὰ πρὸς τῆς αἰωνίου ἐκείνης καὶ ἀτελευτήτης κο-
 ῖσεως τὸν λόγον ἐδέξατο. ξύλα τε γὰρ ἔκαλά-
 νω καὶ χόρτον, τὰ τῆς αἰωνίου φλογὸς ὑπεκκαύματα

λέγειν ὑπέιληφε τ' ἀπόστολον ἐ πῦρ τὸ αἰώνιον· τ' οὐ
 ἐν πυρὶ τ' κολαζομένων σωτηρίαν, τ' διαμονὴν τ' ἐ
 αὐτῷ, καὶ τὸ διωκεῖς τ' κολάζεσθαι· ἵνα γὰρ μή τις ἀκεί
 σαι πῦρ, εἰδὼς δε καὶ σῶμα καὶ τ' ἀνάστασιν αἰαλή
 ψεσθαι τὰς ἀνθρώπων, τὰς δ' ἀμαρτωλὰς ἤδη καὶ πα
 ρητὸν, ὑποπέυσθη χρόνῳ ποτὲ παθεῖν, καὶ φθαρῆναι
 ἐκεῖνα τὰ σώματα τέτω δὴ πυρὶ, ἐ τέλεον αἰαλα
 θῆναι, ἐ μάλιστα καὶ οὖσιν τ' ἔργων ἀκούσας, πρὸς τὸ
 το αἰθιστάμενος ὁ διδάσκαλος, ἐκ ἔσται τῶν, φησὶ
 ἐκ ἔσται· οὐς γὰρ αὐτὸ ἐκεῖνο λάβει τὸ πῦρ, αἰωνίως κρα
 θέξει κολάζον, ἐ ἀπολύτρωσις ἐκεῖθεν ἐκ ἔσται· εἰ γὰρ
 δὴ καὶ τὰ ἔργα αὐτῶν ἔξ αἰσὶς ἐκεῖνη γενήσεται, αἰτίαι
 ἐκ αἰαλωθήσονται, ἀλλὰ διαμενέσσι κολαζόμενοι
 σεσῶσμενοι, ἐ ὄντες εἰσὼ τ' πυρός· ἔτω μὲν οὖν ἔτι
 ἐξεδέξατο ῥητὸν τῶν· ἔτω δὲ καὶ τ' διδασκάλων
 πλείους, οἷς ἐ χρεῶν ἀπίσθιν.

Εἰ δὲ τὸν μακάριον Αὐγουστίνον ἡμῖν προβαλεῖσθαι
 ἐ εἶπεν κατ' ἐκεῖνον τ' λατίνων ἀγίων ἄλλως ἐκδι
 ξασμένους τ' λόγον, καὶ πρὸς τὸ καθαρτηρικὸν πυρός ὑπε
 ληφόντας λέχθῆναι· πρῶτον καὶ φαίημεν αὐτὸν ἐ μάλ
 δικαίον τὰ Ἑλλήνων τὰς Ἑλλήνας δεῖν ἴπισθαι
 μάλλον, καὶ τῆς ἐκεῖνων φωνῆς τὰς πρὸς αὐτὴν ἀφ
 ἔντας σωεῖναι καὶ ὑμεῖς αὐτὸν συγχωρήσατε· εἰ οὖν
 Ἑλλήνικῶς τῷ κήρυκι γεγραμμένα εἰδὲς τ' τ' Ἑ
 λληνικὴν ἀφίεντων ἀγίων ἄλλως φαίνεται σωεῖσθαι
 ἐρμηνεύσθαι ἢ ὡς ὁ μακάριος Ἰωάννης, ἐκεῖνοις
 χεῖρα μάλλον πιστεύειν, τοσούτοις εἰς ἐ τῆλικούτο

à
e
m
en
ho
ros
ur
&
abli
Noi
ille
nebi
met
fant
bunt
etiam
Chrvi
Pauli
quibus
Siv
quem
aliter h
noigne
respond
Graeci fu
tebimini
gere eos
qua Gra
qui Grae
tellexit e
vi B. Ioani
tot tantiq

à Paulo vocari censuit, & ignem illum æternum: eorum verò qui igne puniuntur *σωμείαι*, per- mansionem in igne, & perpetuitatē pœnæ. Ne enim quispiam audito nomine ignis, sciens verò homines etiam corpus post mortem assumtu- ros, peccatores autem etiam passioni obnoxii- um: suspicetur ad tempus aliquod passura esse, & corpora illa hoc igne perditum ac tandem absumtum iri: huic opinioni occurrens Paulus, Non erit hoc, inquit, non erit. Quos enim ignis ille semel acceperit, in æternum puniens reti- nebit, neque vlla inde futura est redemptio. Ta- met si enim etiam opera illorum incensio illa fiant, non tamen absumentur, sed permane- bunt qui puniuntur, *σεσωμένοι*, hoc est *integri*, etiam existentes in igne. Hoc itaque modo Chrysostronus interpretatus est hoc dictum Pauli: eodem etiam modo plerique doctores, quibus fides deroganda non est.

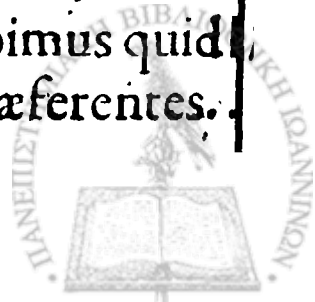
Si verò B. Augustinum nobis obiicitis, & si quem alium Latinorum sanctorum, qui vt ille aliter hæc verba sit interpretatus, & de purgato- rio igne dicta esse existimarit: primum quidem responderimus, valde equum esse vt Græci quæ Græca sunt melius norint. neque vos ipsi diffi- tebimini Græcanicam linguam melius intelli- gere eos, quibus ea est vernacula. Quod si igitur quæ Græcè à Paulo scripta sunt nemo eorum qui Græca lingua vt patria vtuntur aliter in- tellexisse aut interpretatus esse cognoscitur quã vt B. Ioannes Chrysostronus; certè illis porius, tot tantiq; quum sint, fides est accommodanda.

Latinos enim partim quòd in translatione scripturæ eis non suppetat vocabulum quod aptè significet atque exprimat Græcæ vocis sensum; censuerimus in hanc sententiam adductos; partim, maioris mali tollendi causa minus admisisse. Quemadmodum enim ex ipsius Augustini verbis constat, erant qui dictum hoc ad omnia peccata traherent, censentes omne peccatum esse expiabile; adeo ut etiam æternum supplicium finem aliquem esset habiturum. Hanc itaq; opinionem volens Augustinus sublatam atque ex animis hominum erasam, medium hoc punitionis genus admisit, expiatorium ignem largiens, tametsi vocis fortasse infirmitate eò abductus. Nam τὸ σῶσθαι & σώζειν, & σωτηρία simpliciter nihil apud Græcos in vulgari nostrâ linguâ significant, quàm *Permanere* atq; *Esse*. Hoc verò etiam ipsa Apostolici dicti sententia demonstrat. Cùm enim natura ignis sit, disperdere atq; absumere; qui autem in æterno supplicio detinentur, non absumentur (nam alioquinne æterna quidem esset eorum detentio) manebunt, inquit, existentes & σωζόμενοι, hoc est *integri*, etiam in igne comburente.

Primùm itaq; huic loco ita obuiam imus. Deinde verò, quum & Io. Chryl. omnesq; Græci S. doctores ita dictum hoc interpretati sunt, ita verò Augustinus & Latini; nos mediis cōstituti, & altius dictum Apostolicū repetemus, & vestigiis verborū inherentes, cōsiderabimus quid significare velit, veritatē omnibus præferentes.

τὰς μὲν γὰρ λατίνους ἀγίους τὸ μὲν τῆ μεταφορᾷ τῆς
 γραφῆς ἐκ εὐπορησάσης λέξεως προσφυῆς, δηλώσης
 ὁ καὶ τὸ Ἑλληνικὸν βέλεται, φαίημεν αὐτὸ εἰς ταύτην
 διάνοιαν ἀπαχθῆναι· τὸ δὲ καὶ μείζον ἡ κακὸν ἀνα-
 φρασίτας, συγχωρῆσαι τὸ ἔλαττον. ὡς γὰρ ἐξ αὐτῶν τῶν
 Αὐγυστίνου δείκνυται λόγων, ἦσαν οἱ τὸ ῥητὸν τῆς ἐ-
 πί πάσας εἰληθὲν ἀμαρτίας, πᾶσαν νομίζοντες εἶναι
 κατάρσιμον, ὡς καὶ τὴν αἰώνιον τέλος ἔχουσαν ποτὲ κή-
 λατιν. τῆ το οὐ βελόμεν ἀνελεῖν, καὶ τῆ ψυχῶν
 ἀπελάσαι, τῆ μέση ταύτη συγχωρεῖ κολάσει, παρὰ
 δικὸν δὲς πῦρ, καὶ τῆ λέξεως ἴσως ἀσθενείας ἀπενε-
 χθεῖς ἵπτι τῆς. τὸ γὰρ Σωθῆναι καὶ Σώζεσθαι, καὶ ἡ
 Σωτηρία ἀπλῶς, ἔδεν ἄλλο ὄρα. τοῖς Ἑλλησι ἵπτι
 τῆ ἡμετέρα βέλεται γλώττη, ἡ τὸ Διάμμεν καὶ
 εἶναι. τῆ το δὲ καὶ αὐτὴ ἡ ἴδ ἀποσολικῆ ρητῆ δηλοῖ
 ἔννοια. ἐπειδὴ γὰρ φύσις μὲν πυρός, ἀπολλύναι, αἱ δὲ
 αἰωνίως κατέχον) δίκη οὐκ ἀπολοιῦται (ἡ γὰρ ἐστὶ
 αἰωνίως κατεῖχοντο) μὲν ἔσιν, φησὶν, ὄντες τε καὶ σω-
 ζόμενοι, καὶ τῶ περὶ κατακίοντι.

Πρῶτα μὲν οὐκ πρὸς τῆτον ἀπαντῶμεν τὸν λόγον.
 ἔπειτα δὲ ἔτω μὲν τῆ Ἰωάννου καὶ τῆ Γραικῶν ἀγίων
 ἀπάντων ἡρμηνεύσεων τῆτον τὸν λόγον, ὡς λέγομεν,
 ἔτω δὲ Αὐγυστίνου καὶ τῆ Λατίνων, αὐτοῖς μέσοι γενό-
 μενοι, αἰώθεν τε τῶ ἀποσολικῶ ἵπτισησμεν λόγῳ, ἔ
 κατ' ἴχνος ἐπόμενοι, θεωρήσομεν ὅ, τι δηλῶν βέ-
 λεται, τῆ ἀλήθειαν προσετιμηχότες ἀπάντων.

ἔχει γὰρ ἕτως· Ὁ μὲν θεμέλιος φησὶ καταέβληται
 καὶ ἄλλον ἔκ ἐστὶ θεῖνα λοιπὸν. εἰς γὰρ ἐστὶ καὶ ὁ αὐτὸς Ἰη-
 σὺς Χριστὸς, καὶ μὴ ἀπισήσῃ εἰς αὐτὸν. ἕτος μὲν οὐ
 μέγρι τὰς πρὸς διλογμάτων ὁ λόγος τὰ δὲ ἐξῆς περὶ
 φιλοσοφίας τῆς πρακτικῆς. πρὸς γὰρ πιστὸς τὸν λόγον πι-
 στευόμενος, τὸ μὲν λέγον τὸ πίστεως, καὶ μάλιστα τὸ ταύτην
 θεμέλιον (ὅτι ἐστὶν ἢ εἰς τὸ σαρκωθέντα θεὸν πιστὸς
 ἐκαλλάξαι, φησὶν, ἔκ ἐστὶν ἔσθῆνα, ἐπεὶ τὸ, τὸν τῶν
 πολυμήσωντα, τὸ πᾶν ἀνατρέψαι λοιπὸν. ἐπεὶ δὲ τὰ
 δὲ ἔργα νεκρὰ τὸ πίστεως ἀνδρῶν, ἢ τε πιστὸς ἀνδρῶν τῶν
 ἔργων ἰσχύει ἔσθῆναι, τῆ πίστει λοιπὸν καὶ τὸν περὶ τῶν
 πραγμάτων προστίθῃσι λόγον, καὶ περὶ τῶν ἐποικη-
 δομένων τὸν λόγον πιεῖται. διαρῆται δὲ αὐτὸν εἰς
 δύο ἑξ ἑκείνων, τρίτον ἑξ ἑκείνων ὑπεκφαίνων ἔσθῆναι. χρύσειον
 μὲν ἑξ ἑκείνων καὶ λίθου ἑκείνων, τὰς ἀρετὰς ὀνομά-
 ζων· ξύλα δὲ ἑξ ἑκείνων ἑξ ἑκείνων ἑξ ἑκείνων ἑξ ἑκείνων
 τὰ ἐναντία, δηλαδὴ τὰς κακίας. καίτοι τὸ ἀνείχε-
 ῖσως καὶ τινα τὸ ἀνάγκη ὁ ὕψος ὑμῶν λεγόμενος λό-
 γος, εἰ διχῆ μὲν τὸ κακίαν διήρει ἔτι καὶ θεὸν δὲ ταύτης
 εἶναι καθαρόσιμον, τὸ δὲ οἶον τὸ αἰωνίαν καθάρσεως ἀ-
 ξιοῦσθαι. νῦν δὲ πεποίηκε τοιούτων ἔσθῆναι, ἀλλὰ τῶν τῆς
 αἰωνίαν ζωῆς παραιτίων, λέγω τὰς ἀρετὰς, τὰς τε τῆς
 αἰωνίαν δίκης κακίας ἀριθμησάμενος, εἶτα ἐπάγει
 ἐκάστη τὸ ἔργον φανερὸν γενήσεσθαι. προστίθῃσι δὲ ἑξ ἑκείνων
 πότε, τὸ τελευτᾶσαν ἐκείνην ἡμέραν ὑψημαίνων, ἐμ-
 ῆ κατεῖσαι ὁ θεὸς τὰ κατὰ ἀξίαν ἀποδώσων ἐκάστω.

ἢ γὰρ

Hoc itaq; modo se Pauli dictum habet: *Fundamentum*, inquit, *positum est*, & non licet aliud ponere. Vnus enim est atq; idem Iesus Christus, & non erit infidelis in seipsum. Atq; hic quidem est huc vsq; de dogmatib. sermo. Quæ sequuntur agunt de studio quod versatur circa opera. Ad fideles enim verba faciens, Rationem quidem fidei & præcipuè huius fundamentum (est verò hoc, Fides in Deum incarnatum) nemini, inquit, licet immutare; ac deinde quicumq; hoc ausus fuerit facere, prorsus atque in vniuersum perditum iri. Cùm autem opera mortua sint absq; fide, & fides absq; operibus nihil possit: fidei deinceps etiam sermonem de operibus adiungit, & de superædificantibus verba facit. Diuidit autem sermonem in duo & sola, tertium ac medium nullum statuens. *Aurum* quidem & *argentum* & *lapides pretiosos*, virtutes appellans: *ligna* verò & *stipulam* & *fœnum* è contrario. contraria, vitia nimirum. Porro vestra opinio aliquid fortasse necessarii secum adferret si vitium bifariam partitus fuisset, ac præterea Deum alterum ex his expiare, alterum æterno supplicio afficere dixisset. Nunc verò, nihil tale dixit. sed quum æternæ vitæ conciliatrices, virtutes inquam, æterni verò supplicii, vitia enumerasset. deinde subiungit, *Vniuscuiusq; opus manifestatum iri.* addit autem etiam, quando; extremum illum diem designans in quo descensus est Deus, vnicuique pro suo merito retributurus.

Dies enim manifestum faciet, inquit, *quod reuelabitur in igne*. Erat enim hic dies, procul dubio, secundi illius aduentus Seruatoris, & futurum illud seculum, Dies propriè vocatum. Vel quod sit Dies, quatenus cum presenti vita comparatur, quæ noctis rationem habet, quemadmodum etiam ipse alio in loco testatur: *Nox præcessit, dies autem appropinquauit*. Hic itaque est, ut dictum est, ille Dies, in quo veniente ipso cum gloria, fluuius ignis ipsum præcedet; de quo etiam Daniel Propheta ait: *Ante ipsum roborabatur fluuius ignis: & Dauid rursus, Ignis ante faciem ipsius ardebit, & circum ipsum procella impetuosa*. de quâ etiam B. Petrus inquit, *Veniet autem dies Domini tanquam fur in nocte, in quo cœli cum stridore præteribunt, elementa verò aestuantia soluentur*. Et rursus, *Expectantes & accelerantes aduentum diei Dei, per quem cœli incensi soluentur, & elementa aestuantia liquefcent; quemadmodum etiam dilectus noster frater Paulus pro sapientia sibi data nobis scripsit*. E quibus omnibus manifestum est quòd de extremo illo die atque æternùm duraturo aduersus peccatores igne B. Paulus hîc loquatur. *Ignis porrò ille, inquit, opus cuiusque quale sit probabit; illud quidem illuminans, hoc verò cum suis authoribus exurens*. Hunc enim ignem cum doctores omnes, tum verò Basilius ille Magnus duplicem

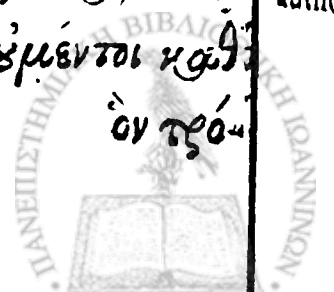

Η γὰρ ἡμέρα δηλώσῃ, φησὶν, ὅτι ἀποκαλύπτεται ἐν
 πυρὶ αὐτῇ γὰρ ἔσται φανερώς ἢ τῆς δευτέρας ἐλεύσεως
 τοῦ σωτῆρος, καὶ ὁ μέλλων ἐκείνος αἰὼν, ἡμέρα κυρίως
 καλέμενος. ἢ ὅτι μὴ πέφυκεν πρὸς τὴν παρεῖσθαι ζωὴν
 συγκοινομένην ἡμέρα, ὡς πρὸς νύκτα ἀναλογεῖ, ὡς
 καὶ ἐν ἄλλαις φησὶν ὁ αὐτός, Ἡ νύξ προέκεψεν, ἢ ἡμέ-
 ρα ἠγάγειν. αὐτὴ οὖν ἐστὶ, ὡς εἴρηται, καθ' ἣν ἐρχομένης
 μετὰ δόξης αὐτῆς, πύρος ποταμὸς αὐτῆς προπορεύσεται
 πρὸς τὸ φησὶ, καὶ ὁ Δαυὶδ προφήτης, Πύρος ποταμὸς
 εἴλκεν ἔμπροσθεν αὐτῆς. καὶ ὁ Δαβὶδ αὐθις, Πύρ-
 ἐνώπιον αὐτῆς καυθήσεται, κύκλω αὐτῆς καταγίς
 σφοδρά. Ἐαὐθις, Πύρ ἐνώπιον αὐτῆς. πρὸς τὴν καὶ ὁ
 μακάριος Πέτρος φησὶν, Ἡξει δὲ ἡμέρα κυρία, ὡς
 κλέπτης ἐν νυκτὶ, ἐν ἣ ὅι ἔρανοὶ ριζηδὸν παρελεύσονται,
 σοιχεῖα δὲ καυσόμενα λυθήσονται. καὶ αὐθις, Προσδο-
 κῶντας καὶ σπεύδοντας τὴν παρουσίαν τοῦ θεοῦ ἡμέ-
 ρας, δι' ἧν οἱ ἔρανοὶ πυρούμενοι λυθήσονται, καὶ σοιχεῖα
 καυσόμενα τήκεται. καθὼς καὶ ὁ ἀγαπητὸς ἡμῶν ἀ-
 δελφὸς Παῦλος κατὰ τὴν δοθείσαν αὐτῷ σοφίαν ἐγρά-
 ψεν ἡμῖν. ἐξ ὧν δήλον ἀπάντων, ὅτι πρὸς τὴν τελει-
 αίαν ἐκείνης ἡμέρας καὶ ἔσθ' ἀδικωθήσονται κατὰ τὴν ἀμαρ-
 τῶν πύρος ὁ μακάριος Παῦλος ἐνταῦθα τὸ λόγον
 ποιῆσθαι. Τὸ δὲ πῦρ ἐκείνο, φησὶν, ἐκάστου τὸ ἔργον, ὁ-
 ποῖον ἐστὶ δοκιμασθεῖν ἀλλήλων φωτίζον, ἀλλ' ἐσὼ αὐτοῖς
 ἐκείνοις τῆς δράσεως καὶ μακάριον. τὸ γὰρ δὴ πῦρ τὸ ἐπι-
 ῖντε διδάσκαλοι πάντες, ὁ, τε μέγας Βασιλεὺς.

διπλῆν ἀπεφύατο εἶναι. ἡ μάλιζα πάντων ἔστι
 ἐκεῖνο τὸ ψαλμικὸν ἐξηγούμενον Θ, φωνὴ κυρίας δια
 κέπλοντος φλόγα πυρός, τὸ ἡτοιμασμένον εἰς κέλασ
 τῷ Διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτῶ. Πῦρ, λέγων
 ἐκεῖνο Διακέπεται τῇ φωνῇ τῆς κυρίας, ἵνα ἐπειδ
 δύο εἰσὶ δεινάμεις, ἡ τε καυσικὴ, ἡ δὲ φωτίζουσα, τ
 μὲν δριμύ καὶ κελαστικὸν τῆς πυρός τοῖς ἀγγείοις τῆς καύ
 σεως προσοπομείνη, τὸ δὲ φωτιστικὸν αὐτῶ καὶ λαμ
 πρὸν τῇ φαιδρότητι τῆς εὐφραϊνομένων ἀποκλήρω
 θῆ. φωνὴ οὖν κυρίας Διακέπλοντος φλόγα πυρός, (ο
 μερίζοντ), ὡς ἀλαμπές μὲν εἶναι τὸ πῦρ τῆς κελά
 σεως, ἀκαυστὸν δὲ τὸ φῶς τῆς ἀναπαύσεως Διαμείναι
 τῶς τοιχεροῦ τὸ μὲν ἐστὶν οἶον πεδραζόμενον τῆς δι
 κείων, φωτίζουσα τε αὐτῶ καὶ λαμπρύνουσα, χρυσίς τ
 πάντος ἀποφῆναι λαμπροτέρης· τὸ δὲ οἶον τῶς πονη
 ρῶς καταχθόν, κατακαίειν τε καὶ αἰωνίως κελάζειν. δι
 φησὶν, κρείττω ἐκάστῳ τὸ ἔργον ὁποῖόν ἐστι τὸ πῦρ δροκ
 μάσει. ὧν μὲν γὰρ τὰ ἔργα μενεῖ κρείττω τῆς πυρός ἐ
 κείνης φανέντα, ἢ μᾶλλον οὐκεία τῇ φωτιστικῇ ἐνεργείᾳ
 αὐτῶ. φίλα συγγενόμενα φίλῳ, ἢ ὅμοια τοῖς ὁμοίοις
 ἔτι φωτεινῶ τὰ φωτεινὰ, ἔστι μισθὸν λήψονται εἰ
 ἀδὲ Ἰπιδείξει) τὴν καυσικὴν ἐνεργείαν ἑαυτῶ πρὸς
 ἑξῆς Ἰπιδείξει) ὄντα, καὶ τῶς ἐν αὐτῶ σώζοντα
 τὸ λόγον, ὃν πρὸς ἄλλην τινα φλόγα ξύλα καὶ καλάμη
 καὶ χόρτ, τὰ τῶν ὑλῶν εὐκαταπρησα καὶ ἐνά
 ναπλοοὶ τῶτων ἐργάται ζημιωθήσονται. ἐμέντοι καὶ
 ὃν τρῶ

d
 m
 m
 m
 e
 cal
 cel
 oig
 Pa
 qui
 Lo
 tien
 ls,
 near
 com
 splen
 appre
 Quor
 riorac
 acfaci
 gantia
 splend
 opera
 incentic
 eandem
 quam ac
 pulx, for
 stioniqu
 authores

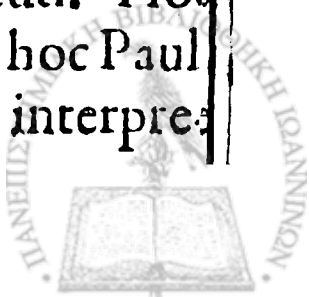
duplicem esse statuerunt. præcipuè verò omnium hic, exponens illud è Psalmo, *Vox Domini incidentis flammam ignis, qui paratus est in pœnam diabolo & angelis eius.* Ignis, inquit, ille discinditur voce Domini, vt quum duæ sint facultates ignis, altera vstiua, altera illuminans: acerba illa atque vstiua vis eos qui combustione digni sunt manet. quod verò in igne est illuminatiuum & splendidum, ad splendorem eorum qui letitia perfruuntur pertinet. Vox itaque Domini discidentis flammam ignis, & partientis, ita vt splendoris expers ignis ille pœnalis, vtedinis verò lumen illud requiei permaneat. Huius igitur ignis altera vis est iustos complecti, eosque illustrare, & quouis auro splendidiores efficere: altera verò, peccatores apprehensos comburere, æternumque punire. Quorum enim opera manserint, igne illo superiora declarata, aut potius ad propriam eivim ac facultatem illuminandi, vt amica se aggrogantia amico, & similia similibus, & splendido splendida, hi mercedem accipient. In qua verò opera declarabit vstiua suam facultatem, ad incensionem vstionemque apta existentia, eandemque ad illum rationem obtinentia quam ad aliam aliquam flammam ligna, stipulæ, fœnum, materiæ scilicet incensionem vstionemque accommodatæ, horum operum authores damnium patientur. Non tamen

eodem modo quo mala illa opera abolebuntur
 atque absumentur igne, ita etiam eorum perpe-
 tratores. Hi enim in igne perdurantes mane-
 bunt, æternumque punientur. Primum itaque
 ex hoc quod peccata non diuiserit in mortalia
 & non talia; sed opera simpliciter, in virtutes &
 vitia: deinde, per id quod declarat quando id
 futurum sit, extremo scilicet illo die, quod & B.
 Petrus ait: & tertio, quum dicat illum ipsum ven-
 rentem ignem circumplexurum ea opera qua
 sunt incensionis vitionisq; apta, & quæ permane-
 fura sint inabsumta: manifestum est Paulum
 nequaquam de purgatorio igne loqui (quod &
 vos de leui aliquo peccato, non de omni, id quod
 ante iudicium censetis, & quidem incensurum
 illos qui venialia siue expiabilia peccata commi-
 serint, non autem iustos, quorum opera sunt
 aurum & lapides pretiosi) sed de æterna illa &
 finis experte pœna, in qua hæc fiet. Quin &
 ipsa vox *ζημιωθήσεσθαι*, hoc est *damnum passuro*
esse eos quorum opera vitioni apta fuerint, ni-
 hil aliud quam in æternum punitos declarat
 qui que priuantur diuini luminis participatio-
 ne & splendore eius qui examinat. quæ ne-
 quaquam iis qui ex vestra sententia purgan-
 tur conueniunt; qui præterquam quod nullum
 damnum accipiunt, multum etiam lucris
 faciunt; vitiositate quidem deposita atque ex-
 uita puritatem munditiemque consecuti. Hoc
 itaque modo nos quidem dictum hoc Paulum
 interpreta-

interpretat

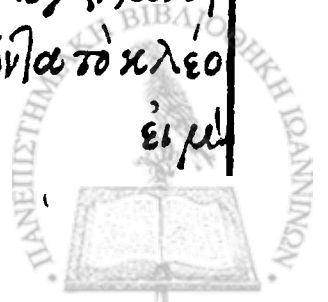

ὄν τρόπον τὰ πονηρὰ ἐκείνα ἀφανισθήσονται ἔργα, καὶ
 ἀνάλωθήσονται τῷ πυρὶ, ἕτω δὴ καὶ οἱ ἐργασμένοι.
 αὐτοὶ γὰρ ἐν τῷ πυρὶ διατελέσασιν διαμένοντες, καὶ
 αἰώνια κολαζόμενοι. πρῶτα μὲν οὖν διὰ τὸ μὴ τῶν
 κακιῶν πεπειθήκεναι διαίρεσιν εἰς θανασίμους καὶ μὴ
 τοιαύτας, ἀλλὰ καὶ τῶν ἔργων ἀπλῶς εἰς ἀρετὰς καὶ
 κακίας· δεύτερον δὲ, τῷ πότε ταῦτα γενήσεται διὰ τὴν
 τελευταίαν ἡμέραν ὑποσημαίνῃν, ὃ καὶ μακάριος Φη-
 σὶ Πέτρος ὁ καὶ τρίτον, τῷ περὶ δρασάδα λέγειν τὸ
 αὐτὸ καὶ ὅτι τὰ τῶν ἔργων εὐάναπτα, τὰ τε πρά-
 ξαντα διαμρῆν ἀνάλωτα, δῆλός ἐστιν ὁ μακάριος
 Παῦλος, ὃ καὶ περὶ καθαρτηρίας πυρὸς τὸ λόγον ποιούμε-
 νος, ὃ καὶ περὶ μικρᾶς τινος ἀμαρτίας ὑμεῖς ἔπασαν
 κακίαν ἀπλῶς ἐπὶ τὴν κρίσεως δοξάζετε δηλαδή,
 καὶ κατ' ἀνάπτεσθαι τὴν καθάρσιμα πεπραχότων, ἔχει
 δὴ πρὸς τὴν δικαίαν, ὧν χρυσὸς καὶ τίμιοι λίθοι τὰ ἔργα·
 ἀλλὰ περὶ τῆς αἰωνίας ἐκείνης καὶ ἀτελευτήτης κα-
 τὰσεως, καὶ ἵνα ταῦτα γενήσεται: ἀλλὰ ἐκ αὐτῆς
 ἡ λέξις ἔζημιώθησας ὧν τὰ ἔργα εὐάναπτα, οὐδὲν
 ἄλλο ἢ τὴν αἰωνίως κολαζομένης δηλοῖ, καὶ τὴν ζη-
 μιεύσας τὴν τῆς θείας φωτὸς μετουσίαν, καὶ τὴν ἀ-
 γλιωτοῦ δοκιμάσαντος ἀ τοῖς καθ' ὑμᾶς καθαιρο-
 ῦσιν ἔδαμοθεν πρὸς ἡμᾶς, εἶπερ ἔτι πρὸς τὸ μη-
 ἐν ζημιώσασθαι, καὶ μεγάλα κερδαίνουσιν, ἀπὸ τῆς
 ἀφροῖ μὲν τὴν κακίαν, μεταμφιενόμενοι δὲ τὴν καθαρὸ-
 ηται καὶ τὸ ἀσπίλον. ἕτω μὲν οὖν ἡμεῖς τὸ ῥητόν:

ἐκδεχόμεθα τὸ ἔτι δ' ἴσως καὶ ἀληθὲς ἔχει
δοκεῖ. εἰ δέ τις ἄλλως αὐτὸ ἐξηγήσῃ, σωτηρίαν μὴ
τὴν ἀπαλλαγὴν τῆς κολάσεως, διέλθουσιν δὲ διὰ τὴν
πυρὸς τὴν καθάρσιμον ἐννοήσας, φαίνεται φανερώς
ἀκρεβείας μὴ ἀφικέμεθα. καὶ θαυμαστὸν ἔδειξεν
αὐτοῖς εἴη ὅτι πολλοὶ τῶν διδασκάλων φαίνονται
διὰ φόβον ἐξηγούμενοι τὰ ῥητὰ τῆς γραφῆς, ὅτι πάντες
ἴπτιυγαίνοντες ὁμοίως τὴν ἀκρεβείας. ἔδει γὰρ δυνατὸν
τὸν πλὴν αὐτῶν ῥῆσιν πρὸς διαφοροὺς ἀποδιδοί-
μεν ἐννοίας ἐφθραμόζειν ἀπάσης ὁμοίως. ἀλλὰ
ἡμᾶς δεῖ τὰς κυριώτερας τῶν ἐκλεγμένων
συμφωνοτέρας τοῖς ἐκκλησιαστικαῖς διλογίαις, τὰ
λοιπὰς ἐν ὀυτέρῳ τίθεσθαι.

Ἐπεὶ δὲ καὶ τινῶν ῥητῶν ἐπεμνήσθητε τὴν πατρι-
ων δοκεύτων συνίσταται τις παρ' ὑμῶν εἰρημέ-
νοισι, διὰ βραχυτάτων, ὡς ἐνεστὶ καὶ πρὸς τῶν ἐρέ-
μεν, τὸ τὸ λογισμῶν ἐκφεύγοντες. πρῶτον μὲν
οὐκ εἶπερ τὸ μέγα Βασίλειον προσηύχασθε ἐν ταῖς
καὶ τῶν πεντεκοσίων εὐχαῖς λέγοντα, καὶ τὸν ἅγιον
Ἐπιφάνειον, ἐπὶ δὲ ἑστὶ ἐκ Δαμάσκου Ἰωάννην θεῖον
μὴν ἀλλὰ καὶ τὸ πάμμεγαλον Διονύσιον, ἔδειν ἄλλο δὲ
λεῖψα ἢ ὅτι πρὸς τινῶν ἀμαρτημάτων ἀπαλλαγὴν
αὐτὸ εὐχαὶ καὶ αἱ ὑπὲρ ταύτων δεήσεως λυσιέλθει δὲ
πάνυ, ὑμεῖς ἰεσύνιστε, καὶ πολλῶν λόγου δεῖν ἔνομιζομεν
ἐπειδὴ δὲ ἀφ᾽ αὐτῶν μακάριον Θεοδώριον λέγειν, αἱ δὲ
σοφὸν τε καὶ θεῖον, ἑστὶ μέγα ἴπτι λόγους ἁγίον τὸ κλεο-

interpretamur, atque ita verissimiliter se res habere videtur. Si verò quispiam aliter hoc exponat, per *σαμείων*, liberationem intelligens à punitione; & per transitum per ignem, purgatorium ignem: hunc certum est genuinum Pauli sensum nequaquam esse consecutum. Neque mirum est ubi multi sunt Doctores diuersimodè sacræ Scripturæ dicta interpretantes, si non omnes eandem sensus perfectionem consequantur. Impossibile enim est eandem vocem diuersis sensibus explicatam omnibus æqualiter accommodare. Nos verò oportet principales ex iis eligentes, Ecclesiasticisque dogmatibus quàm maximè consonos, reliquos iis posthabere.

Cùm verò etiam nonnullarum authoritatum ex Patribus memineritis, quæ pro vestra opinione facere videntur: breuissimè quantum fieri potest etiam de his dicemus, prolixitatem orationis euitantes. Primum itaque si Basilium Magnum allegastis, in Precibus quæ ad Pentecosten fiunt dicentem, S. Epiphanium, præterea etiam diuinum Io. Damascenum, nec non maximum illum Dionysium, nihil aliud innuentes, quàm quod ad nonnullorum peccatorum absolutionem mortuis preces supplicationesque pro ipsis magnopere conducant: & vos conticiti estis, & multis verbis nequaquam egere existimamus. Deinde, quæ dicitis B. Theodoretum sensisse, virum & sapientem & diuinum, & magnam eloquentiæ laudem consecutum:

K

si quidē etiam apud nos ita se habere deprehenderentur, haberent vtique aliquam rationem; & nonnulla fortassis defensione egerent. Nunc verò; quum in multis illius quæ apud nos exstāt scriptis nihil tale vnquam dixisse cōperiat, ne verbis quidem ad illa opus esse censemus.

Superest vnus B. Gregorius Nyssenæ Ecclesiæ præsul, qui magis quàm alii quæ pro vobis faciunt dicere videtur. Atqui satius erat illius auctoritatē silentio præterire, nullaq; ratione nos cogere eorū quæ dixit defensionē apertē in mediū proferre. Dicendū tamē nobis est, salua quoad eius fieri potest Patris illius existimationes Homo erat. Homini verò, etiā si ad culmen sanctimoniam peruenerit, nō est impossibile errare & præcipuē iis in rebus de quib. nulla antea præcessit inquisitio, neq; cōmunibus Patrū suffragiis atque sentētiis aliquid est decretum. Manifestum enim est multos rectius quàm vnū alium quem veritatem assequi posse. si quidē duo boni præstant vni. Cū itaq; quæstio de pœnâ æternâ nondū agitata discullaq; esset, videtur etiam Gregorius Nyssenus eius opinioni ἀποκρίσιως, hoc est, *Euasionis* siue *Redintegrationis* quæ peccatores cōsequentur accessisse, finemq; supplicii inferre: nihil aliud supplicium illud esse stituēs quàm purgationē quandam & fornacem attractionemq; ad Deum per dolorem & labores, tanquam futura tandē perfecta instauratione omnium, etiam dæmonū ipsorū, vt sit, inquit Deus omnia in omnibus, iuxta dictū Apostolū

εἰ μὲν καὶ παρ' ὑμῖν ἔτι εὐρίσκειτ' ἔχοντα, εἶχον
 αὐτίνα λόγον, καὶ τινὲς ἴσως ἀπολογίας ἐδέξασθαι.
 ἔπειτα πολλῶν ὄντων τῶν σκείνων παρ' ἡμῖν συζητη-
 ματων, ἐν ᾗ οὐ φαίνεται πῶποτε εἰρηκῶς, οὐδὲ λό-
 γου ἡμῖν δεῖ πρὸς τὰ σκείνη.

Λοιπὸς δὲ Γρηγόριος ὁ μολιταῖος ὁ τ' Νυασέων
 πατριάρχης ἐκκλησίας, ὅς δὲ μᾶλλον τῶν ἄλλων δοκεῖ
 λέγειν ὑμῖν σιωπῶντα. καὶ τὸ βέλτιον ἐπισημα-
 τὸ σκείνη ἡμαῶτα, καὶ μηδαμῶς ἡμᾶς ἀναγκάζε-
 ῖται πῶ ὑπὲρ τούτων ἀπολογία φανερώς ἐν τῷ
 μέσῳ ποιῆσαι. ῥητέον δὲ οὐ ὅμως (ὡς ἐνεστὶ) πῶ
 εὐφημίαν φυλάξασιν τῶν πατέρων ἀνδρῶν τῶν
 ἀνδρῶν δὲ, καὶ ὅτι μάλιστα εἰς ἀκρον ἀγνοσιώης
 ἰφικηται, οὐκ ἀδύνατον ἀμαρτεῖν, καὶ μάλιστα πρὸς
 μηδεμίαν προσέβη ἐξέτασις, μηδὲ κοινῆ σιωπῶντες
 πατέρες τὸ δοκεῖν ἐψηφίσαντο. δῆλον γὰρ δὴ τὸ πολ-
 λὰς ὑπὲρ τὸν ἕνα τὴν ἀληθῆ διδάσκειν σιωπῶναι, εἶγε
 οἱ δύο ἀγαθοὶ ὑπὲρ τὸν ἕνα. Ἔργου πρὸς τὴν αἰωνίαν
 θλάσεως μήπω ἐξήλασμεν ζήτημα, τὸ τὴν ἀμαρ-
 τῶν ἀποκαταστάσεως δοξῆς καὶ ἔτι γνέσθαι δο-
 εῖ, καὶ τέλος εἰσαγεῖν κολάσεως, μηδὲν ἄλλο τῶ-
 μιν εἶναι ἀποφαινόμεν, ἢ καὶ τὰς ἡμῶν καὶ χρι-
 στίαν καὶ πρὸς θεὸν ἐκκλισμὸν δι' ὀδύνης καὶ πόνων, ὡς
 οὐδέποτε τελείας ἀποκαταστάσεως τῶν αὐτῶν, καὶ
 δαιμόνων αὐτῶν, ἵνα ἡ, φησὶν, ὁ θεὸς τὸ πᾶν ἐν πᾶ-
 ρι τὸν ἀποστολικὸν λόγον.

Πρῶτον μὲν οὐκ ἀπολογούμεθα ὑπὲρ τῶν
 πατρῶν ἡμῶν παρελάβομεν, ὡς εἰκὸς Δια-
 φθορὰς εἶναι ταῦτα καὶ παρεμβολὰς αἰρετιζόντων
 πινῶν, καὶ τὰ Ὁριγύεις Φρονουῶτων, οἵ τινες ἤκμα-
 σεν πολλοὶ κατ' ἐκείνας τὰς χρόνας ἐν τοῖς κατ' Αἰ-
 γυπτον μάλιστα καὶ Παλεστίνῃ τόποις, ἵνα καὶ τὸ ἁ-
 γιον ἔσται καὶ μέγαν Φωστῆρα συνήγορον ἔχειν δοκῶ-
 σιν. Ἐπὶ ἣ τῶ Φαριζαῖ, ὡς εἰ καὶ δόξης τισαύτης, α-
 ἀληθῶς, ὁ ἁγ. Θεὸς, ἀλλ' ἐπιόντ' ἀμφισβητή-
 σίμῃ δόγματος τότε, καὶ μήπω Διακεκρημμένον
 τελείως, ὡς εἴρηται, μηδὲ τ' ἐκείνης δόξης ἀποβλη-
 θείσης, ὁ κατ' τὴν πέμπτην ἐγέρτετο συνόδον, εἴ τι τ' ἀκρε-
 βείας, ὡς ἀθροῦς, ἐ αὐτὸς παρεσφάλη, θαυμα-
 εῖδεν, ὅπως καὶ τὸ πρὸ αὐτῶ πολλοὶ τὸ ταῖς τὸν ἔπαθ'
 Εἰρηναῖος τε ὁ Λαγδονῶν, καὶ Διονύσιος ὁ Ἀλεξ-
 δρείας, ἐ ἕτεροι. Ἐ γὰρ ἔστι λαβὴν τινὰ παρέχον
 Διαβάλλασιν, οἷς εἴρηκασιν. ὅτι ἡ ἀμφισβητήσι-
 μῶ ποτὲ τὸ δόγμα, καὶ μήπω Διακεκρημμένον ὅτι
 ἀκρεβείας ἔχοι, μάρτυς ὁ θεολόγος Γρηγόριος
 ἐν τῷ εἰς τὸ βάπτισμα λόγῳ, πρὸς αἰσθέτας ἐκ-
 πρὸς Φιλοσοφῶν, καὶ μὲν τῶν λέγων, Εἰ μή τῳ Φι-
 νοῦσαι καὶ ἀνταῦθα τοῦτο Φιλανθρωπώτερον, καὶ ἔ-
 λάζοντος ἐπαξίως. ὁρᾶς, ὡς ἐφίησι τοῖς Βελοῦ-
 νοῦσαι τὸ πῦρ ἐκείνο Φιλανθρωπώτερον; ἀλλὰ
 πέμπτη τῶ συνόδων ἀπανθρωπώτατη πασῶν ἡ
 αὐτὴ δόξα νενομίσθη, καὶ ὡς λυμαινικὴ τ' ἐκπλη-

Primùm itaque hisce respondebimus quod à Patribus nostris accepimus, vt æquum est, hæc esse subdola perniciofaque commenta hæreticorum quorundam, & Origeni assentientium, quales multi per illa tempora viguerūt, potissimum in finitimis Ægypto & Palestinâ locis, vt etiam sanctum illud, & magnum luminare patronum suæ opinionis habere viderentur. Secundo loco dicimus, quòd tametsi etiam in tali opinione reuera sanctus ille fuerit, existente tamen etiamnum tum temporis controuerso dogmate, neque adhuc plenè diiudicato, vt iam dictum est, neq; contrariâ opinione reiectâ (quod in quinto Concilio factum fuit) nihil miri est si non nihil à verò vt homo etiam ipse aberrarit, quod & aliis ante ipsum multis accidit; Irenæo videlicet Lugdunensium Episcopo; & Dionysio Alexandrino, & aliis. Nam & hi dictis suis ansam quandam calumniatoribus præbuerunt. Quòd verò controuersum iam olim fuerit hoc dogma, neque ita repurgatum vt eius veritas esset certa, testis est Gregorius Theologus in libro de Baptismo, vbi de inextinguibili illo igne disserens, subiungit, *Nisi quis piam malitiam hic benignius id ipsum intelligere, & punientis dignitati conuenientius.* Vides quo pacto liberum faciat volentibus ignem illum benignius interpretari? Sed & quinto Concilio opinio illa omnium maximè inhumana crudelisque est visa, & tanquam Ecclesiæ perniciofa,

ac bonis animorum remissionem inducens, anathemati subiecta fuit. Quæ dicta sunt igitur, tametsi etiam à B. Gregorio de igne illo sint dicta, purificationem quidem non particularem sed perfectam inferunt, atque absolutam omnium redintegrationem. Nequaquam verò nobis fidem faciunt, qui ad communem totius Ecclesiæ sententiam respicimus, & sacris Scripturis tanquam regula ac norma utimur; neque quid vnusquisq; peculiariter scripserit consideramus. neque, si quis alius de Purgatorio igne alia quædam scriptis mandarit, ea amplecti necesse habemus. Neque enim Scriptura duplicem pœnam, & duplicem ignem, neque quinta Synodus œcumenica nobis tradidit.

At Augustinus, dicetis. apertis verbis hunc asserit, & B. Ambrosius, & Gregorius Theologus. Fætetur hoc etiam nos, neque potest negari. Sed quum illi viri Latini fuerint, & in scriptis suis Latinâ linguâ sint vsi, partim nihil in vniuersum apertè de Purgatorio igne, sed tantum docent mortuos liturgiis & precibus quæ pro ipsis fiunt iuari: tum verò, si quid apertè de iis asserunt, nullum tamen eiusmodi scriptum in hunc vsque diem à nobis lectum est, nullum quidem quod vel de hac quæstione agat, vel de aliâ aliquâ, præterquam paucis ab hinc annis De Trinitate tantum Augustini, & Gregorii Dialogi è Latina lingua in Græcam translati.

Quid

καὶ τῶν παλαιῶν ἐκλυτικῆ, τῶ ἀναθέματι ὑποβέ-
 βληται. καὶ τὰ εἰρημνῶα τοίνυν, εἴπερ εἰσὶν εἰρημέ-
 κατῶ θυμασῶ Γρηγορίῳ πρὸς πύρος ἐκείνας, κα-
 θαρσιν μὲν οὐ μερικῶ ἀλλὰ τελείαν εἰσαύχουσι, καὶ
 τελείαν πάντων ἀποκατάστασιν· πείθουσι ἢ ἡμᾶς ἔ-
 δαμῶς, πρὸς τὸ κενῶ ἀφορῶντας δόξαν τῆς ἐκκλη-
 σίας. Ἐτὶ θείας γραφῆς ὡς καινοὶ χρωμένους, ἀλλ'
 ἔχ' ὅτι ἐκαστος ἰδίᾳ γέγραφε σκοπεύμενος ἐκ τῶτων,
 ἔδε εἴ τις ἄλλ' ὡς καθαρσίᾳ πύρος ἑτέρα ἵνα γέ-
 γραφεν, ἀνάγκη ἔχομεν ὡς ἀδελφάδα. ἔδε γὰρ ἡ
 γραφὴ διπλῶ κέλασιν καὶ διπλοῦ ὡς, οὐδ' ἡ
 πέμπτη τῶ οἰκουμενικῶν συνόδων ἡμῖν ὡς ἀδεδώκεν.

Ἀλλ' Αὐγουστίνος Διάρρηθλι εἶρηκε, φήσετε, πρὸς
 τῶτα, Ἐ Αμβρόσι' οἱ μακάριοι, καὶ Γρηγόρι' ὁ
 θεολόγος. Ἐτὶ Φαμὲν καὶ ἡμεῖς, Ἐ σὺκ ἔστιν ἀρνήσασι.
 ἀλλὰ τῶ ἀνδρῶν τῶτων ὄντων λατίνων, καὶ λατίνικῶς
 πυγέγραφοῦτων τὰ ἑαυτῶν, τὰ μὲν ὅλως ἔδεν ἡ σα-
 φῶς πρὸς ἡ καθαρτηρίᾳ πύρος ἀποφαίνον, ἀλλ' ὅτι
 μόνον ὡφελῶσι τῶς τεθνεῶτας αἰ ὑπὲρ αὐτῶν γηρό-
 μαλαι λειτουργίαι τε καὶ εὐχαί, διδάσκουσι τὰ ἢ καὶ
 σαφῶς Ἐτὶ Διαιγορεύον, ἔδεν τῶτων μὲν ἔδε πῶ Ἐ
 τῆμερον ἀεγνώσθη σύγγραμμα παρ' ἡμῖν, ἔδεν μὲν
 ὅ, τι φησὶν πρὸς ἡ ζήτηματ' ὡς τῶτα, ἔ ἢ πρὸς ἄλλου.
 ἴνους, ἢ ὅσον ὀλίγοις χρόνοις πρῶτερον πρὸς τῶτάδ' ὡς
 μόνον Ἐ Αὐγουστίνου, καὶ οἱ τοῦ Γρηγορίου Διάλογοι με-
 τεγεχθέντες ἐκ τῶ Ρωμαίων ἐς τῶ Ελλάδα διάλεκτον.

τί οὐκ ἴσθαι ἴσθαι εἰ ἀγνοοῦμεν ὃ μηδέποτε εἶδομεν,
 μήδ' αἰέγνωμεν, μήδ' ἠκεύσαμεν; οἱ μὲν γὰρ ἡμέ-
 τεροι, καὶ ὅσοι τῶν Ἑλλήνων ἀφίεσαν, εἰρήκασιν περὶ
 τούτων ἔθεν. ἀδὲ εἶπον Λατῖνοι, ἡμῖν Ἑλλήσιν εἰσὶ
 πάντως ἀσυνέτα. οὐ μὲν ἀλλὰ καὶ τὰς τῶν πα-
 τερῶν τέτων ἔχοι τις αὐτῶν ἰσχυρῶς ἀποδείξαι καὶ
 μάλα καλῶς. ἐξ αὐτῶν γὰρ Αὐγουστίνου μακαρίου,
 καὶ Γρηγορίου τοῦ θεολόγου φαίνεται δηλῶς, μήτ'
 αὐτοὺς, μήτ' ὅσοι τούτο εἰρήκασιν ἄλλοι ἐπὶ ἕξασίας
 διασκεψαμένους εἰπεῖν, καὶ αὐτόθεν ἰσχυροτέρως
 τῶν σκέμματι, καὶ ὡς ἀληθῆς πωθόμενος, ἀλλ', ὡς
 αὐτῶν εἶποι τις, εἰσωθόμενος, καὶ ἐν τῶν τῶν λόγων
 ἀπειλημένους, καὶ μείζον ἀναγκαζόμενος κακὸν
 ἀνελεῖν. τὸ δὲ ἰσχυρῶς, πᾶσαν ἀμαρτίαν εἶναι κατάρ-
 σιμον, ὡς τισιν ἔδοξε. τὸ γὰρ ἀπεναντίας τῆ τῶν πολ-
 λῶν δόξῃ εἶναι βίαιον νομίσαντες, ὡς ἔοικε, καὶ διε-
 λιάσαντες μὴ ἀπίθανον τὸν λόγον ποιήσωσιν, ἐὰν
 ἐκείνων πᾶσαν ἀνομίαν νομιζόντων κατάρσιμον,
 αὐτῶν ἐκ τοῦ ἐναντίου ἀποφύωσιντο μηδεμίαν, μέ-
 στω ἐβάδισαν, τὸ ἕλαττον δόντες, ἵνα μᾶλλον πι-
 θανὸν τὸν λόγον ποιήσωσιν, τὸ μείζον αἰέλοισιν. οἷς
 δὲ τινες οἰκονομικῶς εἶπον τούτοις μὴ μέχρι πάντων
 ἔπεσθαι δεῖν, πάντες αὐτῶν φαίημεν, καὶ τοι εἰ οἱ οὐ-
 τω φρονουῦτες καὶ μάλα τούτο δοξάζοντες, τὰ περὶ
 τούτου ἐξέθεντο, οὐδ' οὕτως ἡμῖν ἀναγκαῖον ἐστὶν ἔ-
 πεσθαι καὶ πείθεσθαι ταύτῃ τῇ δόξῃ. εἰ γὰρ ἐκ τοῦ ῥητοῦ

Quid igitur miri est , si ignoramus quod nunquam vidimus , aut legimus , aut audiimus ? Nostri enim Doctores, & quotquot Græca lingua vsi sunt , nihil planè de his scriptū reliquerunt ; quæ verò scripserunt , à nobis qui Græci sumus planè non intelliguntur. Quid, quod & hisce Patrum dictis moderatio quædam & medela adferri possit , & quidem valde rectè. Ex ipso enim B. Augustino & Gregorio Theologo manifestè apparet, neq; ipsos neque quotquot hoc dixerunt, pro authoritate potestateque sua id statuisse, neque sententiæ suæ tanquam veræ mordicus inhaesisse: sed veluti impulsos quodãmodo, & angustiis rationū constrictos, ac maius malum tollere coactos fuisse. Erat autem hoc, Omne peccatum esse expiabile, vt nonnullis visum est. Multorum enim opinioni ex aduerso reluctari, violentum esse existimantes, vt verisimile est; & metuentes ne parum probabilia dicerēt, si quum illi omne peccatum expiabile esse statuerent, ipsi è contrario nullum; mediam viam ingressi sūt, & minus malum admittentes, vt opinionem suam probabiliorem facientes, maius malum tollerent. Iis verò quæ nonnulli certo quodam respectu dispensatiuè dixerunt, non esse omni ex parte firmiter acquiescendum, omnes facile iudicauerimus; quin imo etiam si tanquam ita sentientes planeque statuentes hæc dixerint; ne sic quidem necessarium est vt eos sequamur, eorumque sententiæ acquiescamus. Si enim ex dicto

B. Pauli ad hoc feruntur, atque inde arguuntur, existimantes illum ibi de tali aliquo temporario igne loqui, (quid autem ille senserit, abundè dictum est) & nobis exponentibus ea quæ à Io. Chrylostomo dicta sunt, tanquam ex dicti ipsius consequentia, planè discrepantia ab hoc sensu quo illa Occidentalis Ecclesiæ sancti exposuerunt: quonam pacto nos facilè fidem adhibuerimus illi sententiæ quæ ex tali aliquo initium sumit, quod nobis non probatur; atque indè procedenti vnde contrarium infertur?

Atqui dicitis etiam B. Gregorium in quarto Dialogorum libro multis exemplis & reuelationibus demonstrare Purgatorium. Statuit quidem reuera Purgatoriū ignem post mortē, ante futurum illud iudiciū, siue allegoricè hoc intelligens, siue etiam verè ita sentiens. quæ verò testimonia ex sacra Scriptura ad hoc stabiliendū confirmandūque adfert, nihil omnino necessarij secum adferunt: quemadmodum & antea à nobis dictū est. & narrationes reuelationesque quas adfert nihil in vniuersū definiti habēt quo in loco Purgatorium ignem statuunt. Nōnullos enim eorum qui purgātur ad thermas relegatos iis qui lauantur ministrare dicit: alios per reuelationem apparuisse vstos diuersis in locis. quæ quidem omnia videntur nihil aliud esse quàm miracula & reuelationes ad conuersionē & respicientiam viuentiū à Deo priuatim ostensa.

Vniuer-

Παύλος ἔμακαρίσθη ὁρμῶν ὅτι πρὸς ἔτο, καὶ κείθεν ἐπι-
 χερῶσι, νομίζοντες πρὸς τοιαύτην ἰνὸς ἐκείνον ἐκεῖ λέ-
 γον πρὸς καὶ πυρὸς (τὸ ἵ ὅ, τι νοεῖ μάλιστα εἶρη)
 τὰ τε Ἰωάννη Χρυσόσωμα εἰρημνύα ἐν θερμύαις ἡμῖν,
 ἄτε ὑπ' αὐτῶ τοῦ λόγου ἀκολούθια παντάπασιν δια-
 φέροντα τούτης τ' ἐννοίας καθ' ἡν οἱ δύλικεῖ ἐξεδέ-
 ξαι το ἅγιοι πῶς ἀν' ἡμεῖς ῥαδίως πιστεύσαι μὲν λό-
 γω ἐκ τοιούτου ἰνὸς ἔχοντι τὴν ἀρχὴν, ὅπερ ἡμῖν οὐ
 δοκεῖ, καὶ κείθεν ὁρμῶν ὅθεν σὺν ἀγε) τὸναντίον

Καὶ μὲν καὶ Φατὲ τ' μακάριον Γρηγόριον ἐν τῷ
 τετάρτῳ τοῦ Διαλόγου λόγῳ πλείστον ὡς ὑποδεί-
 χμασι καὶ ἀποκαλύψεσιν ἀποδεικνύει τὸ καθαρτή-
 ριον. ἀποφαίνει ὅτι μὲν ἀληθῶς εἶναι τὸ καθαρτήριον
 πρὸς μὲν θάνατον πρὸς τ' μελλέσης ἐκείνης κρίσεως, εἴ-
 τε ἀληθορμῶς ἔτ' νοῶν, εἴτε ἔ ἀληθῶς ἔτω δοξά-
 ζων. ἀ ἵ ἐπάγγελται πρὸς τ' γραφῆς πρὸς τ' τέτων
 ὄντασιν, ἔθεν ὅλως ἀναγκαῖον μεθ' ἑαυτ' ἔχουσιν, ὡς
 καὶ πρὸς ἡμῖν εἶρη) . ἔ τὰ διηγήματα ἵ ἔ αἱ ἀποκα-
 λύψεις, αἱ πρὸς ἀπίθησιν, ἔθεν ὅλως ἀφωρισμένον
 ἐν τῷ πῶ τινι καθαρτήριον πρὸς ὑποφαίνουσι. τὸς
 ἀν' γὰρ τ' ἔτω καθαρτῶν ἐκείνων εἰς τὰ θερμά φησι πα-
 ραδίδόμενος τοῖς ληομένοις ὑπηρετεῖν, τὸς δε Δια-
 ἀποκαλύψεως φαίνουσι καὶ καγομένους ἐν Διαφόροις
 τόποις. ἄπερ ἀπαντα φαίνει ὅτι μηδὲν ἄλλο εἶναι τὰ ἡμ-
 νύματα καὶ ἀποκαλύψεις εἰς ὅτις φησὶ τ' ζώντων
 καὶ διορθῶσιν πρὸς θεοῦ μερικῶς γνωρίζουσαν

καθολικὸν δὲ εἶναι πῦρ ἐξ αὐτῶν καθαρτήριον ἔδεν
 ἔδαμῶς, ἐξ ἀνάγκης δείκνυται. Ἐμὴν κ' ἂν ἐφε-
 ξῆς ἐπάγει, τὸ τοῦτον δόγμα τοῦ καθαρτήριου πυρός
 ἀνακρίεται. τὰ μὲν γὰρ τῶν εἰρημένων ἐλαφρῶν κ' ἐλα-
 χίστων ἀμειψτημάτων ἐν τοῖς δεικνύοις δι' ἀντιστοιχί-
 σεως ἑτέρων ἀγαθῶν πράξεων ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ φησὶ
 καθαίρεσθαι. τὰ ἢ ἐν τῇ ἐξόδῳ τῆς ψυχῶν ἐκ σώματος,
 δι' αὐτὰς ἔμονται ἔφοδος καθαίρεσθαι ὡς δαδίδωσι. τὰ
 δὲ καὶ μὲν θάνατον διὰ τῶν ὑπὲρ αὐτῶν γνομένων
 εὐποιῶν τε καὶ περισφορῶν.

Ἐπεὶ ἢ ἔστιν ἡ κράτης ἐπεχρήσατε τῆς Ῥωμαϊ-
 κῆς ἐκκλησίας, ὅπερ πέμπτον μὲν ὑμεῖς τοῖς ἄλλοις
 ὀπιχειρήμασιν ἐνετάξατε, ἡμεῖς δὲ εἰς τὸδε ἀνεβα-
 λόμεθα, ἔδει ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ὅτι εἰ ἔτι εἰς ἡμῶν
 μὴς πρὸς ἀλλήλων ἀμφοτέρωθεν, ὡς τὰ ὡσαύτως ἐκείνης
 ἐκκλησίας κρατῶντα ταῦτα ἡγεῖσθαι κ' κύρια, ἔδει ποτ'
 αὐτῶν ἀλλήλοις σιωπήσασθαι, ἔδει εἰς λόγους ἡλθοῦμεν αὐ-
 τῶν ἀλλ' αὐτὸ τὸ πρῶτον κ' μέγιστον τῶν ἡμετέρων σιωπῶν
 σιωπῶν αἴτιον, τὸ πάσης ἀφιεμένους πρὸς ἡμῶν, καὶ
 παντὸς ἔθους μὴ κ' τῶν λόγων βοηθημάτων, γυμνά κρι-
 ναὶ τὰ πράγματα, ὡσαύτως ὡσαύτως τὰ λόγια ἔδει
 τὰς ἀποφάσεις τῶν διδασκάλων, καὶ οὖν αὐτοῖς χρη-
 σαμένους, ἔδει πρὸς ταῦτα. ἐπεὶ τοιγαυτοῦ μὴ ἔ-
 τω, ἀλλὰ τῶν ἔθων τὰ πράγματα κρίνωμεν, πάνθ' ἔτι
 ἐξέσται λύειν ἀμφοῖν, καὶ συμβησόμεθα ἀλλήλοις
 ἔδει ποτε. ἔτι μὲν ἔν τε ἐντεῦθεν, ἔτι ἐκ τῶν εἰσηνεμέ-
 σθων ῥητῶν ἔδει εἶναι αὐτὰ παρ' ὑμῶν τῶν ἀνάγκων.

Vniuersalē autem esse ignem purgatoriū, nulla ex iis necessaria ratione probatur. At verò per ea quę postea subiungit, tale de Purgatorio igne dogma planè euertitur. Nonnulla enim eorum quę dicuntur leuia siue minutissima peccata in iustis, per recompensationem aliorum bonorū operum in hac vitâ ab ipsis præstitorum purgari dicit: nonnulla verò, in exitu animarū è corpore, per ipsum & quidem solum metum purgari tradit: nonnulla, etiam post mortem, per beneficia & oblationes quę pro ipsis fiunt.

Cum verò etiā ab authoritate Romanę Ecclesię argumentamini, quod quidem quintum inter vltra argumenta locum obtinet, nos autem huc vique distulimus: nō oportet vos ignorare, quòd si ita vtrinq; inter nos animis affecti essemus, vt quę in singulis Ecclesiis obtinēt etiam rata firmaque duceremus, nunquam simul cōuenissemus, neq; colloquiū inter nos instituissemus: Sed illa primaria & maxima nostri conuētus causa fuit, vt omni præsumptiōe & consuetudine quę ratiōe nō nitatur sepositâ, nudas res iudicemus, eas conferentes examinātesq; ad sacram Scripturam & declarationes Doctorū, vt ētes iis tanquā regulis & normâ à quâ non deflectamus. Si enim non ita rem instituamus, sed ex consuetudine de rebus iudicemus: hoc pacto vtrique parti quæuis dissoluere in promptu erit, neque vnquā inter nos conueniet. Ita enim neque hinc, neque ex vllò dictorum quę illata sūt, necessitas vlla sequetur.

Cum verò ad extremum etiam ratiocinationis ope ad propositam quæstionem vsi sitis, & à iustitia Dei argumentum duxeritis: necesse est vt intelligatis, quòd & nobis nihilo impossibilius sit ratiocinationibus quibusdam ad ea quæ nos dicimus confirmanda, & quidem contraria iis quæ vos concluditis inferre, à Dei benignitate erga homines orsis; ac p̄terea de diuersarum apud eum mansionũ necessitate, & fruitionis illius diuinæ gradibus, quæ quidem fruitionis inæqualitas necessario postulat, vt non ex æquo omnes sint purgati. Ex aliis etiam multis rationibus, quarum plures suo tempore reddemus, si opus fuerit. Nunc verò cum pauca quedam ex iis dixerimus, de his finem faciemus. Dicimus enim magis esse consentaneum diuinæ bonitati, exiguum bonum non contemnere; quàm exiguum peccatum punire velle. Atqui exiguum bonum in iis qui graua peccata commiserunt nullum præmium siue compensationem consequitur, propter peccatorum vim atque abundantiam. Ergo neque exiguum peccatum in iis qui multa bona opera fecerunt pœnam meretur; quia quæ meliora sunt, hoc est virtutes, vincunt. Si enim id quod videtur magis, non est; nullo modo id quod minus est, erit. Ergo neq; Purgatorium ignem esse credendum est.

Præterea quemadmodum se habet exiguum aliquod bonum in iis qui cetera mali sunt: ita exiguum malum in iis qui ceteroqui boni sunt. Sed exiguum bonum in illis non potest bonorum retributionem

Ἐπεὶ ἡ τελείωσις ταῖον καὶ λογισμῶν πρὸς τὸ πρὸ κεί-
 νου ἐχρήσατο συνειργῶν, καὶ ἀπὸ τοῦ θεοῦ δικαιο-
 τῆς ἐπεχειρήσατε, γινώσκον ὑμᾶς ἀναγκάσθαι, ὅτι
 καὶ ἡμῖν οὐχ' ἠκιστα δεινὰ τὸν λογισμοῖς ποῖν πρὸς
 ἑπερ ἡμεῖς λέγουμεν χρήσασθαι, καὶ αὐτὰ τὰ αἰτια
 ἐκ ἀγαθῶν ὧν ὑμεῖς συμπεραίνετε, ἀπὸ τε τῆς Φι-
 ληθροπίας τῆς τοῦ θεοῦ ὁρμῶν ἄρχοι, προσέτι δὲ καὶ
 τῆς τῶν σκείσε Διαφορῶν μονῶν ἀνάγκης, καὶ τῶν
 τῆς ἀπολαύσεως σκείνης βαθμῶν ἡτις ἐξ ἀνάγκης
 παιτεῖ μὴ κεκαθάρθαι πάντας ἴπτισης. ἔτι δὲ ἐξ
 λαῶν λόγων πολλῶν, ὧν τὰς μὲν πλείους ἐν κείνῳ
 σποδῶσμεν, εἰ δεήσει· τὰ νῦν δὲ ὀλίγα ἵνα πρὸς τῶ-
 ν εἰπόντες, τὸ λόγον καὶ παύσομεν ἴπτι τῶτοις. Φα-
 ῖεν γὰρ μᾶλλον προσήκειν τῇ ἀγαθότητι τοῦ θεοῦ τὸ ὀ-
 ῖγον ἀγαθὸν μὴ παρεῖν, ἢ τὴν σμικρὰν ἀμαρτίαν
 κης ἀξιοῦ. ἀλλὰ τὸ ὀλίγον ἀγαθὸν ἐν τῆς μεγάλα
 μαρτηθῶσιν ἔδεμιας ἀμοιβῆς ἴπτι τυγχάνειν Δια-
 κὴ τῆς πονηρίας πλεονεξίαν. οὐδ' ἄρα τὸ ὀλίγον
 κῆν ἐν τοῖς μεγάλα κατωρθωκῶσι προσήκει δικης
 χεῖν, Δια τὸ τὰ βελτίωνικῶν. εἰ γὰρ τὸ μᾶλλον
 οκευῦ σὸκ' ἐσι, χολῆ τὸ, τε ἡττον ὄν εἴη. ἔσθ' ἄρα
 ἡρ κατ' ἀρτῆρον προσήκει νομίζεν.

ἔτι ὡς ἔχει τὸ ὀλίγον ἀγαθὸν ἐν τοῖς τ' ἄλλαι
 αὔλοις, οὕτω τὸ ὀλίγον κακὸν ἐν τοῖς τ' ἄλλ-
 κ ἀγαθοῖς. ἀλλὰ τὸ ὀλίγον ἀγαθὸν ἐν ἐ-
 ῖνοις οὐ δυνάσται ἀγαθῶν ἀπ' ἀπόδοσιν

ποιεῖν, ἀλλὰ μένον διαφοράν ἀπελευθέρωσης. ὅκ' ἄρα
πῦρ καθαρτῆριον νομισέον.

ἔτι, ἢ τ' αἰωνίαν κολάσεως δικαιοσύνη κατὰ τοῦτο
μάλιστα δείκνυται, μὲν τὸ ἀμετάβλητον τ' ἢ ἡμαρ-
τηκότων θελήσεως. τῇ γὰρ αἰδῆ ποιηθείας θελήσεως καὶ
αἰδίου. ὁ φείλεται δίκη. ὡς περ καὶ ἑνώπιον καὶ τὸ
ἀκόλουθον δὴ, εἰ ἢ τὸ πνηροῦ αἰκίονη. ὁ αἰδίου θέ-
λησις αἰδίου δίκη κολάζεται, ὅς δὴ εὐθύνεται ἐστὶ
ἀμετάβλητον θέλησιν ἔξει. εἰ γὰρ ἀπὸ τοῦ πνηροῦ
αἰωνίαν δίκη τηρεῖται· εἰ δὲ τ' ἀγαθῶν, τίς χρεῖα κε-
λάσεως ὄψεσθαι φανούμ' ἰσχύει; ἀλλὰ μὲν τοῦτο
τέττω καθαρτῆριον τῶ πυρὶ, θέλησιν ἀμετάβλη-
τον ἔχειν φατέ καὶ ὑμεῖς. ὅκ' ἄρα πυρὶ τέττω ἀ-
νάγκη καθαρτῆριον.

ἔτι, εἰ τὸ τέλειον ἔπαθλον τοῖς καθαρτοῖς τῇ καθαρ-
τῆ καὶ τῇ ψυχῇ τὸ ἰδεῖν τ' θεόν, τούτου ἢ ἔχ' ὁμοιο-
πάντες ἵπτιυχαύουσιν. ἐστὶ ἄρα τῆς αὐτῆς καθαρ-
σεως εἰσὶν ἅπαντες, ἐστὶ ἄρα χρεῖα τὸ καθαρτῆριον
πυρὸς, εἴπερ ἐν ἴσιν ἐλλίπης ἢ καθαρτοῖς ἢ. καὶ γὰρ αἱ
ἡσων ἅπαντες ἐπ' ἴσης καθαρτῆριον διὰ τοῦ αὐτοῦ
πυρὸς, καὶ πρὸς θεοπείαν ὁμοίως ἔχοντες. πύτο ἢ καθαρ-
τῆ ἢ τ' νομοθεσίας ὄρεσιν συμβολικῶς τε καὶ τιτικῶς
ἐγμέτο. τότε γὰρ ἔπαυται τ' αὐτ' φαίνον τ' εἰσεως τ'
καὶ τάξεως· ἀλλ' ὁ μὲν τ', ὁ δὲ τ' πρὸς μέτρον (οἶμαι) τ'
ἑαυτοῦ καθαρτῆριον ἑκάστος καὶ τ' θεολόγον Γρηγόριον
ἔτι ὅ ἐν τοῖς ἀγίοις μέγας Γρηγόριος ὁ θεολόγος.

efficere, sed tantum differentiam fruitionis: non est igitur putandum Purgatorium ignem esse.

Ad hæc, æterni supplicii æquitas in hoc maxime ostenditur, post immutabilem eorum qui peccarunt voluntatem. Perpetuæ enim peccandi voluntati, perpetua etiam debetur pœna: quemadmodum etiam è contrario verisimiliter certe, si eius qui malus est immota perpetuò volūtas perpetuâ pœnâ punitur: qui utique corrigitur, immutabilem etiâ voluntatem non obtinebit. Si enim à malo, æternæ pœnæ servatur: Si verò à bono, quid necesse est puniri eum quæ coronare conuenit? Atqui eos qui hoc igne purgantur, voluntatē immutabilē habere dicitis etiâ vos. Non igitur igne eos purgari necesse est.

Insuper, si perfectum præmium eorum qui sunt puri corde & animo est, videre Deum; hoc verò non æqualiter omnes consequuntur, neque par est omnium purgatio: nullus ergo sus erit Purgatorii ignis, si in nonnullis imperfecta purgatio fuerit. Omnes enim essent æqualiter purgati per eundem ignem, & ex æquo pti ad videndum Deum. Hoc verò etiam in monte vbi Lex lata fuit, significatiuè ac figuratè factum fuit. Tunc enim non omnes eiusdem apparuerunt status atq; ordinis; sed hic quidem iuius, alter verò alterius, pro ratione ac modum purgationis, iuxta Gregorium Theologum.

Præterea magnus ille Gregorius Theolo-

L

gus, De Paschate cōtemplatiuè atque analogi-
cè sermonem faciens, quum ad eam partē venit
in quā dicit, *Non efferemus autem quicquam
neque in postridianum, relinquemus*, expresse a-
perreque ita statuit, quòd ultra præsentem no-
ctem purgatio aliqua non sit; noctem quidem
præsentem vniuscuiusque vitam appellans, &
nullam purgationem post hanc admittens.

Idem in Sermonē De plagâ grandinis, ita dif-
ferens; *Omitto dicere quæ illic sunt tormenta qui-
bus malos impunitas in hac vita tradit; ut sati-
us sit nunc castigari & purgari, quam examini
quod post hanc vitam sit tradi, quando punitionis
tempus est, non purgationis*: manifestè statuit nul-
lam esse purgationem post migrationem ex hac
vitâ, sed tantùm æternam pœnam.

Dominus etiam noster in Euangelio se-
cundum Lucam, docens quæ sit vtriusqu^e
futura conditio, Lazarum quidem dicit sta-
tim atque mortuus fuerit delatum iri ab an-
gelis in sinum Abrahamæ. diuitem verò simul-
atque mortuus fuerit, etiam animam ipsius
inuentum iri in inferno, existentem in tor-
mentis. Atque ita, per sinum quidem Abra-
hæ, supremum illum statum in beata requie
piorum significans; per infernum verò & tor-
menta, extremam damnationem & pœnam
æternam: nullum inter hæc medium locum
reliquit qui temporariam pœnam contineat;

sed

ως τ' ωει δ' παχα λόγον θεωρητικως και αιαλογικως
παιδμενος, ελθων εις το μερ Θ εν ω φησιν, ουκ
ξοισμεν δι' εδει, εδε εις το πρωι καταλειψομεν
κπο φαίνεται οητως ετω ε καθαρωσ, οτι μη υπερ τ'
υκτα ταιτυν εσι τις καθαρισ, νυκτα μη τον εκασθ
καρδονια βιον αποκαλων, κ μηδεμιαν καθαρισιν μετ'
υπο ειναι παραχωρων.

επι ο αυτος εν τω εις τ' πληρην τ' χαλασης λογωσ
Αγαγορευων ετως, Ε ω λεγην τα εκεισε δικαιωτηρια
η εν τω φα φειδω παραδιδωσιν, ως βελτιον ειναι
ικαμδ φηναι κ καθαρηνηναι, η τη εκειθεν βασανω
δαπεμφηνηναι, ηνικα κελασεως καρδωσ, ε καθαρι-
ωσ παρσησι φανερωσ, μηδεμιαν εη καθαρισιν μετ'
νηνδε απαλατην, αλλ η μονον τ' αιωνιον κελασιν.
επι ο κυρ Θ εν τω κατα Λεκαυ ευαγγελιω παθε
πλεσιε και Λαζαρωσ διδασκων τ' εκατερσ Αδαδε-
μην κληρον, τ' μη Λαζαρον φησιν, αμα τω απο-
κειν απενεχθηναι υπο τ' αγγελων εις τ' κολπον
Αβρααμ· τ' η πλησιον ομοσ τε αποθανοντα, και
υ ψυχην αυτα ευρεθηναι εν τω αδη υπο αρχουσιν
Βασανωσ. και ετω Αδα μη κολπον τυ Αβρααμ
υ ακροτατυ καταξασιν εν τη ευδαιμονι ληξει τ'
οφιλων εμφηνας· Αδα δε τυ αδου και των βα-
νων, τυ εχατυ κατακρυσιν και αιωνιαν δικιω
ημαρτωλων παρασησας, εκετι μελαξυ τετων ετε-
τυπον κατελιπε προς κηρον τινα βασανον εχοντα

ἀλλ' ἢ χάσμα μέγα καὶ ἀδιέβατον διεϊζγον ἐκατέ-
 ρος ἐξ ἀλλήλων, καὶ τῶν ἀκρῶν καὶ ἄμεσον ἐναντίω-
 σιν παριστῶν.

ἐπι τῶν ψυχῶν ἀπαλλαγείσων ἔσωματῶν, καὶ
 ἀσώματον πάντη καὶ ἀύλον γνομῆν, ὅσα ἐστὶν εἰ-
 κὸς ὑπὸ σωματικῆς πυρὸς κολάζεσθαι, ἔσωματος
 αὐτῆς, ἔτὸ πῦρ ἔμελλε πειδράτρεσθαι. Διαφθαρέν-
 τῶν. μὲν γὰρ τῶν ἀνάστασιν ἐπαναλαβούσῃ τὸ σῶμα
 ἀφθαρτον, καὶ τῆς κτίσεως πάσης ἀλλοιωθείσης, καὶ δι-
 αίρεθέντῶν τοῦ πυρὸς, ὡς μανθάνομεν, εἰκὸς αὐτῆ τῆ
 διπλοτέτρα κέλασιν κατὰλληλον ἔσεσθαι, καὶ ὅσα αὐτῆ
 μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς δαίμοσιν, αἴτε καὶ τοῖς ζοφεροῖς
 ἔσοι, καὶ ἔχ' ὑλῶν ἰνὰ καὶ παχύτητα πειδβεβλημέ-
 νοις καὶ σώματα ἀέρα ἢ πύρρα, κατὰ τὴν μέγαν βα-
 σιλέαν. πρὶν δὲ τὸ οἰκεῖον σῶμα διπλολαβεῖν, εἶδῶν
 ἔσοι μόνον τῆς ὑλης ἀμικτον, εἰς καθ' ἑαυτὴ ὑφέσθηκε,
 πῶς ἀν' ὑπὸ ἔσωματικῆς πυρὸς κολάζεσθαι διώαται,
 ἐπι οἱ τὸν ἰσάγγελον ἑπὶ γῆς πολιτευσάμενοι βίον
 ὅσοι οἱ πατέρες ἡμῶν πολλαχῆς ἐπὶ πολλάκις δι' ὀπτα-
 σιῶν καὶ ἐνυπνίων καὶ ἑτέρων θαυμάτων τὰ περὶ τῆς
 εὐωνίου κολάσεως καὶ τῆς ἐν αὐτῇ ἀσεβῶν καὶ ἀμαρ-
 τῶν αὐτοῖ γε μνυόμενοι καὶ τὰς ἄλλας μνουῦτες,
 καὶ ὡς παρόντα, καὶ ὡς ἤδη γνομῆρα θεμενοῖ τε καὶ
 δεικνυῖτες τῶ λόγῳ. καθάπερ καὶ ἡ κατὰ Λακῶν πα-
 ραβολὴ διαζωγραφεῖ, περὶ καθαρικῆς περσκαί-
 ρα πυρὸς ἔδεν ἔδαμῶς διεσάφησαν.

sed ingentē quendam & imperuiū hiatū, separā-
tem utrosque ab inuicē, & summam omnisque
medii expertem contrarietatem statuens.

Præterea consentaneum non est, Animam
quando migravit è corpore, ut iam prorsus in-
corpoream materiæque expertem factam, à
corporali igne puniri, quum corpus ipsius quod
ignis erat apprehensurus iam interierit. Post
resurrectionem verò quum receperit corpus
incorruptibile, & creatura omnis immutata fu-
erit: igne irrogato, ut docemus, verisimile est
pœnam quæ ab igne proficiscitur congruentem
ipsi fore; neque ipsi solum, sed etiam dæmoni-
bus, utpote etiam his caliginosis existentibus,
neque materiam aliquam indutis & crassiuem,
& corpora aërea vel ignea, iuxta magnum Basi-
lium. Priusquam autem proprium suum cor-
pus recipiat anima, species tantum existens nul-
li materiæ mista, si etiam per seipsam subsistit,
quo pacto à corporali igne puniri possit?

Ad hæc quotquot Patres nostri parem cum
angelis in terra vitam duxerunt, multifariam &
frequenter per visiones & insomnia aliaque mi-
racula de supplicio æterno quo impii & pec-
catores cruciantur, cum ipsi instituti, tum alios
instituentes, ac veluti præsentia & iam facta sta-
tuētes atq; exponentes, quemadmodū & simi-
litudō illa secundū Lucā describit: de Purgatorio
temporario igne nihil in vniuersum declararūt.

L 23

Denique dogma illud de Instauratione omnium, & fine æterni supplicij quod ab Origene, vt dictum est, originem sumsit, & à nonnullis Ecclesiæ antistitibus, inter quos est etiam Didymus & Euagrius, tanquam Dei erga homines benignitatem prætendens, & magno cum applausu ab ignavis exceptum, quemadmodum Theophorus ille Ioannes cælestis Scalæ author ait: explosum nihilominus damnatumque fuit: à Sanctâ quintâ & vniuersali Synodo, tanquam supinitatem animis inferens, & negligentes negligentiores efficiens, expectantes aliquando à tormentis liberationem, & promissam instaurationem.

Has ob causas nunc etiã propositum dogma de Purgatorio igne exterminandum est ab ecclesia, vt negligentiam sedulorum animis inducens, ac persuadens ipsis ne omnibus viribus adnitantur vt in hac vita se ipsos expurgent, quum alia [post hanc vitam] purgatio expectetur.

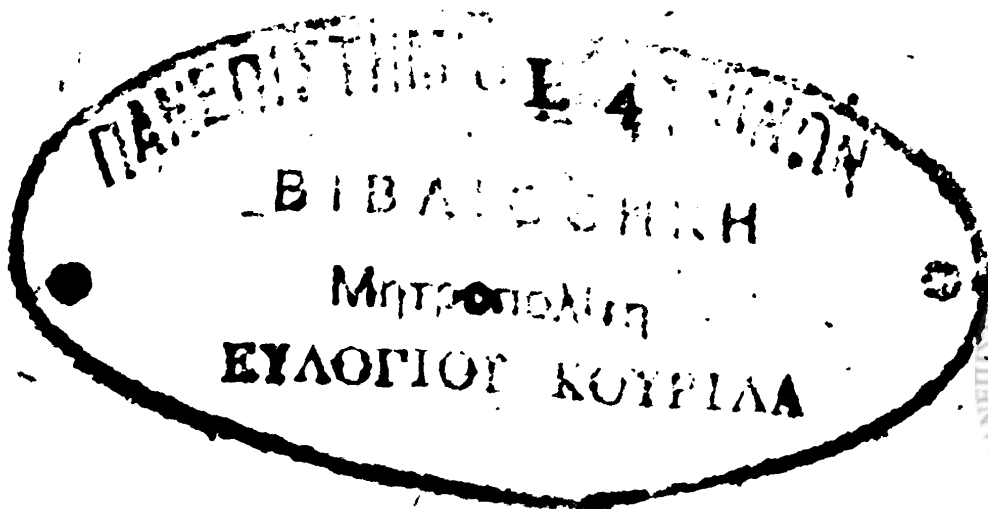
F I N I S.

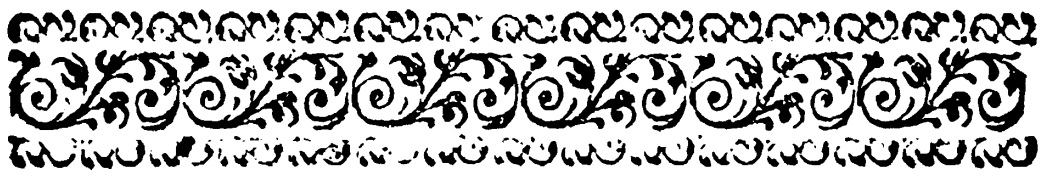

ἔπι τὸ ἴδιον ἀποκατάστασις δόγμα, καὶ τοῦ τέλους
 τῆς αἰωνίου καλοσύνης, ὡς ἂν ἀρχὴς ὡς εἶρηται,
 τὴν ἀρχὴν εἰλαφός, καὶ τῶν τῶν τῆς ἐκκλησίας
 Ἰπικρατουῦτων, ὧν ἐστὶ καὶ Διδύμοι καὶ Εὐά-
 γελος, ἅτε τὴν τοῦ Θεοῦ Φιλανθρωπία πρὸς βαλ-
 λόμενον, καὶ εὐπερίληκτον ἐν εἰς ραθύμοις γινώ-
 μενον, ὡς ὁ Θεὸς Φῶς Ἰωάννης ὁ τοῦ οὐρανοῦ κλίμα-
 κος ἀρχιεπίσκοπος Φησὶ, ὅπως ἀπεκηρύχθη καὶ ἀνε-
 θεματίσθη ὡς ἂν τῆς ἀγίας πέμπτης καὶ οὐκ ἐκρη-
 κῆς σωδός, ὡς ἐκλυση τῆς ψυχῆς ἐμποιοῦν, καὶ
 τὰς ραθύμους ἐπι ραθυμότερας ἀπεργαζόμενον, ἐκδε-
 χομένους πρὸς τὴν τῶν βασιλέων λύτρωσιν, καὶ τὴν
 ἐπιηλεμένην ἀποκατάστασιν.

Διὰ τὰ αὐτὰ γινώσκον καὶ τὸ προκείμενον δόγμα τοῦ
 καθαρηθίως πρὸς ἀποβλητέον αὐτῶν εἶη τῆς ἐκκλησίας,
 ὡς ραθυμίας ἐμποιοῦν τοῖς ἀσθεδαίοις, Ἰπικρατουῦτον αὐ-
 τὰς μὴ πᾶσι τρόποις ἀγωνίζεσθαι κατὰ τὸν παρόντα
 βίον ἑαυτὰς ἐκκαθαίρειν, ὡς προσδοκούμενης ἐτε-
 ρης καθάρσεως.

Τ Ε Λ Ο Σ .

EXCERPTA

Ex Actis

GENERALIS OCTAVAE SYNODI,

Quæ Ferrariæ incepta

AN. M. CCCC. LVIII.

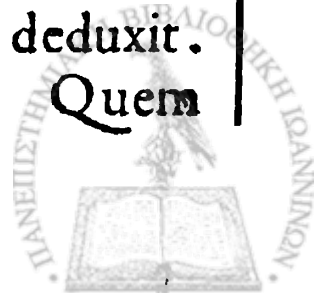
Peracta fuit Florentiæ, tempore

EUGENII P. P. IV.

NNO Domini nostri Iesu Christi
 M. cccc. xxxviii, die verò quarta
 mensis Martij, pontificatus Euge-
 nij Papæ quarti anno septimo, Ioã-
 nes Palæologus serenissimus Con-
 stantinopolitanus Imperator, ad
 celebrandam octauam œcumenicam synodum, ad
 Francolinum Ferrarię vicum triremibus inuectus
 est. Quò statim Nicolaus ipsius Ferrariæ marchio,
 vnà cum suis præstantioribus ciuibus, ac pontifi-
 cibus omnibus, qui cum summo pontifice Impe-
 ratorem ipsum Ferrariæ expectabant, obuiam
 prodiit, ac ipsum equo insidentem, vnà cum se-
 dis Romanæ legato, qui cum Imperatore Con-
 stantinopoli venerat, ad urbem & palatium, vbi
 ab ipso summo pontifice omnibusque cardina-
 libus expectabatur, magna pompa deduxit.

Quem

Quem cùm summus pontifex iam aduentare
 seniffet, surrexit, & læto gradu inambulare cœ-
 pit, ac ipsum paulo procul à sede sua excepit, &
 volentem genu flectere, minimè permisit, sed
 stantem amplexus fuit, ac ei dexteram osculan-
 dam dedit, ipsumque à sinistra proximum sibi
 confedere voluit. Postea verò Imperator sur-
 rexit, ac sua in sede stans, à singulis amplissimis
 cardinalibus honorificentissimè fuit salutatus.
 Habitoque in confessu cum summo pontifice
 breui secretoque colloquio, vterque surrexit.
 Et pontifex summus in eodem palatio, vbi ha-
 bitabat, remansit: Imperator verò ad aliud or-
 natissimū pompa eadem iuit. Porro autem qua-
 tuor post dies Iosephus sanctissimus Cōstanti-
 nopolitanus patriarcha cum maiori parte suo-
 rum pontificum, (nam ceteri cum Imperatore
 fuere) cymbis multis ornatissimisque, Venetiis
 Ferrariam aduenit. Cui quidem è cymba exe-
 unti quatuor amplissimi cardinales, & ipse mar-
 chio, nec non ad xxv Occidentalis Ecclesiæ
 præfules obuiam iere, ac ipsum equitem, medi-
 umque inter duos amplissimos cardinales, ma-
 gna etiam pompa ad palatium comitati fuere:
 vbi pontifex summus stans in sua sede, ipsum à-
 plexus, & in gena osculatus est. Iphis deinde
 confedentibus, Orientales antistites dexteram
 simul & genam summi pontificis, ceterorum
 verò Græcorum alii dexteram, alii pedem tan-
 tùm osculati fuere. Qua quidem salutatione fa-

eta, pontifex summus in cubiculum se recepit: patriarcha verò, eodem quo venerat ordine ac pompa, domum sibi paratissimam venit. Proxima verò Dominica, quindecim Græci sacerdotes domi Imperatoris, iussu eius, Missam solemniter celebrârunt. Vbi etiam marchio cum suis ciuibus adfuit, & panem benedictum per patriarchæ dextram, more Græcorum, accepit atque libauit. Nonnullis deinde post diebus Imperator à summo pōtifice contendere cœpit, vt quæ admodum ei promiserat, non solum pontifices & abbates, verùm etiam reges & duces, ac ceteros Christianorum principes ad synodũ cōuocaret. Quod quidem tametsi summo pontifici propter ipsorũ principũ discordias factu difficile videbatur, vt ad synodum conuenirent, se tamen operam daturum promisit, vt principes ipsi conuocaretur. Continuoq; nuntios & litteras ad eos misit, vt intra menses quatuor vel ipsi adessent, vel suos vicarios mitterent. Porrò autem post aliquot dies tam Græcis quàm Latinis maius operæ precium visum fuit, vt edicto publico synodus conuocaretur, hac conditione, vt nisi principes ipsi venirēt, vel suos nuncios mitterent, synodus tamē ipsa celebraretur, ac in ea de quibusdã dogmatibus ageretur, & siue Græcorum & Latinorũ coniunctio fieret, siue non, adhuc tamē synodus summa pace dimitteretur. Dum autē hæc geruntur, quæsitum fuit, quonã ordine sedes in synodo disponi deberēt, qua de re nō mediocris inter eos cōtrouersia fuit orta.

Nam

Nam sūmo pontifici videbatur cōueniens esse, vt Imperator ac patriarcha cum suis hominibus à sinistra templi parte, & occidentales pontifices à dextra, ipse verò in capite medius inter vtranque partem sederet. At Imperator dicebat locum ipsum sibi potius quàm sūmo pontifici conuenire. Post longas autem discrepationes, lectis ceterarum synodorum gestis, omnes in vnā sententiam iuēre, vt summus pontifex ac omnis occidentalis Ecclesia à dextra templi parte, Imperator autem cum orientali Ecclesia eregione à parte altera consideret. Igitur in basilica diuo Georgio consecrata, à dextra parte apud maius altare pontificia sedes, & proxima ei, paulo tamen inferior, Romanorū, vel (vt Græci dicebāt) Germanorū Imperatoris sedes disposita fuit, quæ semper propter eius absentiam vacua stetit. Apud autem ipsam, amplissimorū cardinaliū, deinde archiepiscoporum, & episcoporum Occidentalis Ecclesiæ, qui ad centum & quinquaginta præter protonotarios & abbates ac alios clericos, qui multo plures fuere, locus ordinatus fuit: è regione verò sūmi pontificis, vt paulo antè dictum est, Constantinopolitani Imperatoris eminens quidē vt pontificia, & illi proxima à sinistra, paulo tamē inferior, patriarchalis sedes collocata fuit. Et apud eā eodē ordine, legatorū trium ceterorū patriarcharū, deinde aliorum Occidentalium patrum, ex quibus duo ex Iberia venere, sedes fuerunt dispositæ.

Nam à dextris ipsius Imperatoris, Demetrius Despotus frater eius, infimo gradu subsedit. Ante verò maius altare aliud altare fuit erectum, ac super eo inter beatorum apostolorum Petri & Pauli capita, sanctorum Euangeliorum liber, ac ante ipsum duo accensa candelabra fuere posita. Quibus ita dispositis, ac omnibus præparatis, ad diem ix mensis Aprilis, quæ quidem feria quarta maioris hebdomadæ fuit, cardinales ac omnes antistites vestibus sacris induti, unà cum summo pontifice ac Imperatore templum illud introire, ac suis in locis, absente ob valetudinem patriarcha, paululum consedere, deindeq; surrexere, summusq; pontifex orare cœpit: quibusdam deniq; psalmis, hymnis, ac precibus hinc inde decantatis, omnes iterum consedere iussit, vt consentiente Imperatore, absentis patriarchæ consensus, & suum edictum ex suggestu recitaretur. Quibus per scribam alta voce publicè recitatis, quum Orientali Ecclesiæ videretur alienum à ratione esse, vt nonnullis ipsorum absentibus qui Basileam ad celebrandam Synodum conuenerant, quicquam de grauioribus rebus inter ipsos & Occidentalem Ecclesiam cõtrouersis tractaretur: tandem post multam contentionem decreuerunt de Purgatorio ac aliis quibusdam Ecclesiasticis quæstiunculis disputare, donec tẽpus synodi celebradæ veniret. Itaq; Latini duos amplissimos cardinales, & duos archiepiscopos, & duos episcopos, & duos abbates, & duos monachos,

&

& duos notarios: Græci verò, pontifices sex & duos abbates, & duos cruceſignatos, ac duos notarios elegerunt, qui bis hebdomada quaque ad diui Franciſci templum ad diſputandum conuenirent. Qui cùm ad diem quartam menſis Iunii conueniſſent, Latini quæſtionem de Purgatorio propoſuerunt, ac ita dixerunt.

QVÆSTIO
DE PURGATORIO.

LATINI.

NOſignè, Patres ampliffimi, in hoc mundo credimus eſſe, quo quidem animæ peccatis leuioribus, vel (vt vulgò dicitur) venialibus obnoxia, coadiuuante Eccleſia, ſacerdotũ precibus, Miſſis. ac eleemoſynis expiãtur. Nam ſanctorum & iuſtorum animas in cælo eſſe, ac Trinitati aſſiſtere, ſuam deniq; felicitatẽ conſecutas eſſe, nemo dubitat. Animas verò eorum, qui ſine pœnitudine mortem obierint, in inferno viã cum Iuda pœnas æternas luere profitemur. ita vt tria mortuorũ loca ſimpliciter ſint. Vnus quidem ſanctorum, quod cælum creditur eſſe. Alter delinquentium, qui ſunt inferi. Qui verò conſeſſi, ſacratiffimum Chriſti corpus, abſq; tamen pœnæ præuia ſatiſfactione, ſumunt, continuoq; moriuntur, hi dubio procul in ſupradictõ igne, q̄ Purgatoriũ appellari ſolet, purgãtur. De quo quidem igne Paulus ad Corinthios ſcribit: *Uniuſcujuſq; opus quale ſit, ignis probabit. Et paulò infra: Ipſe autem ſaluabitur, ſic tamẽ quaſi per ignẽ.* Hæc Latini. Græci autem ita reſponderunt.

G R Æ C I.

Quæcunq; Patres amplissimi protulistis atq; citastis, Orientalis Ecclesia profitetur, quanuis inter Græcos & Latinos parua sit differentia. Vestram ergo sententiam litteris tradite, quod ipsi quoque facturi sumus, vt in quonam à vobis differamus, palam fiat.

Quæ cū audissent Latini, magno affecti gaudio, gratias Deo egerunt, & datis litteris, discesserunt. Ad xiv autem diem eiusdem mensis iterum conuenerunt. Et Græci, Pauli dictum longè aliter exposuerunt, ac suam expositionem ita litteris mandârunt.

G R Æ C I.

Paulus ad Corinthios scribēs, Patres Amplif. *Si quis autem superedificat supra fundamentū hoc aurum, argentum, lapides preciosos, ligna, fœnum, stipulam, & reliqua: hominū vitam & opera intellexit, videlicet, an prauæ studio sæue sint, ita, vt cuius opera in igne combusta permāserint, is bonus censeatur, ac operum suorum mercedem accipiat: cuius autem opus arserit, id est, cuius opera friuola fuerint combusta, ipse detrimentū patietur, hoc est, dānabitur & saluus erit: sic tamen, quasi per ignē, id est, in igne semper saluabitur, in eo luens pœnas æternas, ita vt ignis ipse, de quo Paulus loquitur, nō purgatorius, verū eternū suppliciū sit: de quo etiam inquit Euāgelista, *Discedite à me maledicti in ignem eternū.* Nam ipsi purgatorium, non ignem, sed obscurū*

quæ-

dam locum, ac laborum plenum, esse censemus, in quo quidem existētes animæ, lumine diuino priuantur, donec coadiuuante Ecclesia (vt supra dictum est) expientur ac liberentur. Sic ergo sentimus de Purgatorio. Sed in alio quoq; differre videmur. ipsi namq; tenemus, obnoxias animas & grauioribus ac (vt dicitur) mortalibus peccatis affectas, non satis perfectè in præsentia mulctari. Sed postea quàm cum suis corporibus resurrexerint, fore, vt perfectissimas pœnas pro suis delictis luant, quemadmodum etiã iustorũ & sanctorum accidit animabus; quippe quæ bono quodam imperfectè fruatur: post verò suam resurrectionē felicitatē sibi debitā consequentur, vt Paulus inquit: *Et hi omnes testimonio fidei probati, non acceperūt re promissionem.* vos autem non ita sentire videmini. Idcirco vestram (si lubet) sententiam dicite.

L A T I N I.

Nos animas delinquentes, absque corporibus suis, Patres amplissimi, non perfectè puniri, vt ipsi quoque tenetis, credimus; ita vt in hoc bene conueniamus: iustorum autem ac sanctorum animas, quatenus animæ sunt, perfectam suā felicitatem assecutas esse censemus: ita tamen, vt aliam cum suis corporibus perfectionem expectent, quā quidem perpetuò fruatur.

G R Æ C I.

Tum Græcorũ alij cum Latinis, alij cōtrà (vt supra dictũ est) sentientes, partes in duas diuisi fuere, quorum omnium sententiis hinc inde

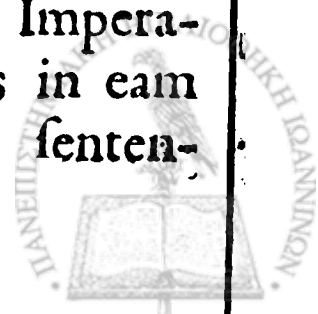
litteris traditis, conuentum soluerunt. Deinde ad xxv & ad xxvii diem mensis eiusdem iterum conuenerunt, ac eademmet repetierunt. Nam Latini dictum Apostoli sic exponebant.

L A T I N I.

Nos quamplurimis aliis authoritatibus, Patres Amp. adducimur, vt credamus illud Apostoli, *Saluus erit quasi per ignem*, pro Purgatorio, non autem pro igne perpetuo, capi debere, iuxta illud Prophetæ: *Salua me Domine, quoniam defecit sanctus*. Et alibi: *Salua seruum tuum Deus meus sperantem in te*. Et, *Domine Deus virtutum conuerte nos, & ostende faciem tuam, & salui erimus*. Petrus autem timens ne submergeretur, dixit: *Domine salua me*. Christus verò extendens manum, accepit & saluauit ipsum. Et, *Salua Deus populum tuum*. Verbum ergo, *Saluare*, Patres Amp. semper ad bonam partem accipitur, nisi huius oppositū demōstretis.

G R Æ C I.

Græci verò tergiuersantes, se suas sententias litteris daturus responderunt. Nolebant enim suam sententiam explicare. Sed ita leuiter disputabant, vt tempus protraherēt, donec frequens synodus conueniret. Ad xxi verò diem mensis Iulii, Imperatoris iussu patriarchæ domū conuenere, vt decernerent, quidnam Latinis de quæstione secunda respondere deberent, vbi diuersa (vt pauloantè dictum est) sentire visi fuerunt. Tandem post multa, Imperatore ac patriarcha præsentis omnes in eam senten-

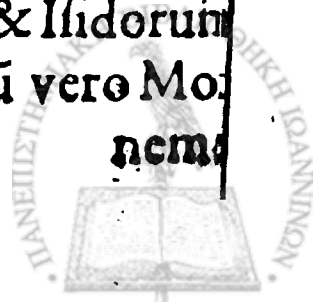
sententiam iuerunt, iustorum ac sanctorum animas perfecta frui felicitate, perfectiori tamen cum suis corporibus, quum resurrexerint, frui-
 turas: quum etiam ut sol vel lumen resplende-
 ant, quemadmodum Iesus Christus Dominus
 noster in Thabor monte resplenduit.

Dum autem haec ageretur, terror magnus Græcos
 inuasit. Nam morbus quidam vehementissimus
 Ferrariam affligere coepit, ita ut mortem ferè
 subitam Ferrarienses obirent: quo magis etiam
 Græci terri fuerunt, quod morbo eodem Dio-
 nysius præstantissimus ille Sardensis præsul,
 non sine Græcorum omnium luctu, obiit. De
 tamen benignitate nemo alius ex Græcis, tum
 mortuus fuit. Porro autem iam mensibus
 quatuor elapsis, urgebant Græci, ut synodus ce-
 lebrari, sessionesque fieri inciperentur, tametsi
 nemo eorum, quos expectarent, conuenerat.
 Quibus quidem Græcis summus pontifex æ-
 quo animo satisfecit, dicens: Vbi ego & Impe-
 rator ac patriarcha sumus, ibi Christianorum
 omniū synodus esse creditur: præsentibus præ-
 tertim ceterorū patriarcharū legatis, nostrisq;
 cardinalibus. Timebant autem Græci multitu-
 dinem Latinorum, propterea quod suas sen-
 tentias suffragiis declarare solebant. Hoc ta-
 men metu solutis Græcis, ut non suffragiis uterentur;
 verum quisque suam sententiam pro-
 ferret, communi omnium sententia fuit decre-
 tum, ut sessiones inciperent celebrare. Porro

M

autem, quoniam summus pontifex laborabat podagra, & ad basilicam, vbi synodi locus (vt supra dictum est) paratus fuerat, nequaquam ire valebat: idcirco decretum ab ipsa synodo fuit, vt in sacello palatii, vbi summus pontifex habitabat, sessiones celebrarentur, & octaua die mensis Octobris inciperent. In eo igitur loco non aliter quam in cathedrali Ecclesia, sedes fuere dispositæ: quarum equidem ordinem, breuitati studens, non repetâ: silentio tamen ne utiquam præteribo, duces, marchiones, comites, equites, ac ciuitatum cum aristocraticarum, tum democraticarum oratores, ante summi pontificis & Romanorum Imperatoris sedem subsedisse. E regione autem apud patriarcham, trium œcumenicorum patriarcharum legatos paulo inferius, reliquos deinde pontifices Græcos consedis; cruce signatos verò, & reliquos Græcos nobiles, à dextra Imperatoris versus sacrarium subsedis. Nam Demetrius Despotus Imperatoris frater, prope dexteram eius, multo tamen eo inferius consedit. Sedem autem patriarchæ, quanuis pontificiæ Imperatoriæque sedis, quæ quidē æqualiter eminentes fuere, paulo inferior fuerit, simili tamen ornatu decoratam fuisse. Patriarcharum verò legatos, fuisse Antonium Heracleensem, & Gregorium venerandum, ac magnum confessorem pro Alexandreo, & Marcum Ephesium & Isidorum Rutenum pro Antiocheno, Dositheum vero Monem

Monembasiensem, ac Dionysium Sardanensem, qui mortem obiit, pro Hierosolymitano. Cæterorum autem Græcorum pontificum, & aliorum clericorum nomina hîc prætereo, quandoquidem ipsa in vnionis litteris subscribam. Ante verò maius altare, quod (vt suprâ dictum est) dispositum fuit, à Latinorum parte sex eorum doctores, à parte autem altera sex alii ex Græcis confederunt, qui quidem ad disputandû à suis selecti fuere, videlicet ex Græcis Marcus Ephesius, & Isidorus Rutenus, & Bessarion Nicenus, & Theodorus Xanthopolus, cognomento Siderophas, magnus sacrista, & Sylvester Balsamorum magnus bibliothecarius, ac Georgius Gemistus. Ex Latinis auté Nicolaus tituli sanctæ Crucis presbyter Cardinalis, & Iulianus Cęsarinus tituli sanctę Sabinę, item presbyter cardinalis, & Andreas Archiepiscopus Colossensis, & Foroliuiensis antistes, ac duo Monachi in Theologia præclari.

F I N I S.

M 2

B

BARLAAMI

MONACHI

L. I. B. I.

De principatu Papæ

IOHANNES LEYDOR
interprete,

ΤΟΥ ΣΟΦΩΤΑΤΟΥ

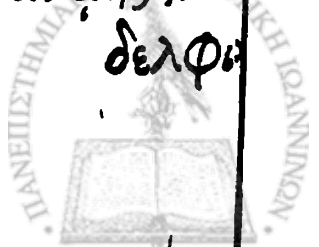
ΒΑΡΛΑΑΜ ΛΟΓΟΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ

του παπα αρχης.

Κ Ε Φ . Α .

Ι πει τας επισημας δεινοι, ω χρη-
 στε φραγκισκε, λεγουσιν, οτι εκαστα
 επισημων μονοις δυωατα διαλε-
 γεσθαι πει οτουου τ κτ' πτω οικει-
 αν επισημω προβαλλομενων, τω
 φυλασσει τας ε επισημης αρχας· ει δε τις ταυ-
 τας αναρει, οδετι λογος προς ε τον. ετο εγω και
 τωις εκκλησιαστικωις σκωπων βλεπω. οσοι γω ε αυ-
 τωις αρχαις χρωμενοι φαίνονται, τωτοις δη πρ πει
 παντος ε προτενει ε δυατ ες λογος ελθειν· οη
 η εχ αι αυτα ωμολογηω, αδυωατον παντως. α-
 ναγκασθον αρα, ει μελλοιμεν πει ε μεταξυ ζητημε-
 νων λογος κινειν, τας αυτας αρχας ομολογειν· ει-
 μη, εκατερ ε φ ησυχιας μερετω. επει η συ καλω
 ποιων ομολογησας ηδη τυγαυεις, ως τας μεν αρ-
 χας, η τα εκ τετων ορθως δεικνυμενα, φυλατεις·
 η τετρις εσιν υπεναντια, ε πωραδεχη· δειν ωητην α-
 δελφω

BARLAAMI DE PA-
PÆ PRINCIPATV
libellus.

C A P. I.

VI scientiarum, Franciscæ cog-
nitione pollent; cum illis solis
hominibus scientiæ gnarum de
quavis quæstione, quæ quidem
scientiæ ipsius propria sit, dissere-
re posse, aiunt; qui scientiæ illius
obseruant principia: quæ si quis tollat; cum illo,
nullo modo posse disputari. Id quod ego in ec-
clesiasticis quoq; vsuuenire rebus, videor anima-
aduertere. Nam qui eisdem principiis vtun-
tur, de quavis proposita quæstione cum iis de-
mum potest disceptari. contra verò, cum illis,
quibus eadem in confesso non sunt principia,
nulla omnino insticui potest disputatio. Neces-
se ergo est, si quidem de rebus controuersis ver-
ba facturi simus; eadem admittere principia at-
que concedere: alioquin vterq; nostrum con-
ticescat. Sed enim quia tu rectè profiteris; te, &
principia, & ea quæ è principiis ritè demonstra-
ta fuerint, obseruaturum; ac dissentientia mini-
mè admissurum: mei ratus sum officii esse, vt fra-

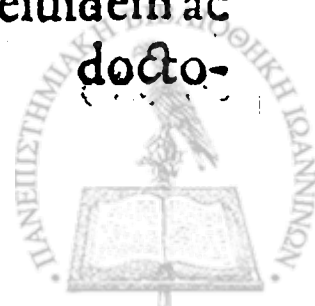

terne tecum atq; amicè, ex eisdè principiis progressus, de rebus inter nos controuerſis differam. Interea Dei optimi maximi benignitatem supplex oro, vt mentè vtriusq; nostràm illustrare velit; mihiq; veritatì consentanea dicere cōcedat; ac tibi rectè & incorruptè de eisdem iudicare. Tua est etiã à me roganda caritas, vt, vbi aliquid in iis quę à me dicuntur, quę tibi minùs arrideãt, offenderis, patiēter primū id tantisper legas; donec sensum dicti atq; sententiã fueris affecutus: deinde, ad principia inter vtrosq; posita & cōcessa, reducas; à quibus si quidē dissentire videris, vel repugnare, redarguere ne dubites; haud ingrata futura est reprehēſio nobis. Etenim à fratre & amico redargui multò fatius est; quã alterius cuiuspiã audire blãditias. Verū enim uero principiorū tibi & memoriã refricare, alienū nequaquam arbitror. Sunt autē hæc. Quatuor Eūāgelia, Apostolorū scripta; Epistolæ vniuersales & particulares; Acta Apostolorū; Ioannis Theologi Apocalypſis: Apostolorū, sanctorū itē Patrū, qui in septē illis sacris œcumenicis Synodis cōuenere, Canones. Atq; hæc quidē principia sunt. E quib. tū alios redarguere; minimè ambigā; tū redargui me facile patiar.

C A P. II.

Disputationem autem sic exordior. Tu affirmas, Dominum nostrum Iesum Christum B. Petro Ecclesiam suam tradidisse; cōmunemq; eum pastorem eiusdem ac docto-

δελφικῶς τε καὶ φιλικῶς ἐκ τῶ αὐτῶ ἀρμημύος ἀρ-
 χῶν, βραχέα σοι περὶ ὧν διαφερόμεθα, διαλα-
 βεῖν. δεόμεθα ἢ τὸ παναγάθη θεῶ φιλανθρωπίας ἰνα
 φανίσῃ ἀμφοτέρων τῶν, καὶ δῶ ἔμοι μὲν ὀρθῶς λέ-
 γειν, σοὶ ἢ κρίσιν ὀρθὴν τῶ λεγομύων. δεόμεθα ἢ τὸ σῆς
 ἀγάπης, ἰν' ἐπὶ δὲ ἐν τοῖς παρ' ἔμῃ λεγομύοις ἰδῆς
 πῶ μὴ ἀρεσκένῃ σοι, περὶ τῶ μὲν μακροθύμως αὐ-
 τοῦ ἀγαθῶς, ἕως αὐτῶ καταλάβῃς τῶ λεγομύου τῶν
 εἰτ' ἀναγνώστῃς ὅτι τὰς κοινῆ ὁμολογημύας ἀρ-
 χάς. καὶ εἰ ἴδῃς ταύτας διαφωνεῖν, ἢ ἐναντιεμύων,
 ἐλεγξαι, καὶ τῶ ἐλεγχον προθύμως δεξόμεθα. κρεῖττον
 γὰρ ὑπ' ἀδελφῶ καὶ φίλων ἐλέγχεσθαι, ἢ ὑπὸ τῶ ἀκούειν
 τὰ προσφιλέστατα. ἀναγκαῖον ἢ ἡγεμύα αὐτῶς ὑ-
 πομνήσῃ σε τῶ δειχῶν. εἰσὶ ἢ αὐτῶ τὰ τέσσαρα εὐ-
 αγγέλια, τὰ τῶ ἀποστόλων συγγράμματα, αἱ τε ἡσθ-
 ονικαὶ ὁπισθολαὶ καὶ αἱ μερμύα, αἱ τε τῶν ἀποστόλων
 πράξις τῶ Θεολόγου ἢ ἀποκαλύψις, κανόνες τῶν ἀ-
 πστόλων, αἱ κανόνες τῶν θείων πατέρων ἡμῶν, τῶν ἐν
 τῶ ἀγίας οἰκουμενικῆς ἐπιὰ σωόδοις συνεληθόντων.
 ὅπου μὲν αἱ ἀρχαί. ἐκ τῶτων ἢ ἐλέγχειν ἀλλῶς ἢ
 ἀπεισιμύα, καὶ ἐλεγχόμεν κατὰ δέξομα.

Κ Ε Φ Β.

Αρκτίον δε μοι ὡδε τῶ λόγου. Φησὶ ὅτι ἰῶ μακαρίῳ
 Πέτρῳ ὁ θεαπότης ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστῶς τῶ βα-
 σιλικῆσαν ἐνεχέριστο, καὶ πικρῶ αὐτῆς καὶ κρι-

γόν διδάσκαλον καθεστάναι ἐπέταξε, καὶ εἶπεν τὸν
 Ρώμης Ἐπίσκοπον, Διάδοχόν τε τῶν τυγχάνοντα,
 πάντων κρατεῖν, πάντων ἀρχεῖν, καὶ πάντων ἔχον-
 τα ἐξουσίαν, καὶ ὡς αὐτοὶ ἐν Βελομόνῳ ἐσὶν αὐτῶν κατὰ
 πολλῶν ἐξουσίαν δογματίζεσθαι, καὶ μηδενὶ πάντων ἐξεί-
 ναι τοῖς ἐκείνῳ δεδογμένοις ἀντιπεῖν, ἀλλὰ πάντας
 ἀπολυπραγμονῶς ὡς θεῶν Φωνοὶς τὰ ἐκείνῃς λό-
 γματα δέχεσθαι. ἐγὼ δὲ, ὅτι μὲν ὁ μακάριος Πέτρος
 καθολικὸς ποιμὴν τε ἔστι διδάσκαλος ἀπάσι τῆς ἐκ-
 θεῶν ἐκκλησίας κατέστη, πάνυ γε ἀληθὲς φημί· οἱ
 μὲν αὐτὸς γε μόνος, ἀλλ' ἰσότητως αὐτῷ Ἰωάν δώ-
 δεκα ἕκαστος ἔχει καὶ ἄλλοι. τὰς κλείς τῆς βασιλείας
 τῶν οὐρανῶν δώσειν τῷ Πέτρῳ ὑπέσχετο, ἑαυτὰς εἶ-
 ναι τῷ ἔδεσμεῖν τε καὶ λύειν ἐξουσίαν, δι' ὧν ἐπήρατος
 ἐδήλωσεν. ἀλλὰ μὲν τούτῳ γε καὶ τοῖς λοιποῖς ἀπο-
 στάλοις δεδοκίως φαίνεται. Ὁ γὰρ αὐτὸς εἶπεν, Ἰπ-
 τῆς γῆς, ἔσαι δεδεμμένος ἐν τοῖς οὐρανοῖς· καὶ ὁ αὐτὸς λύσει
 Ἰπτι τῆς γῆς, ἔσαι λελυμένος ἐν τοῖς οὐρανοῖς. καὶ πάλ-
 λιν, λάβετε πνεῦμα ἅγιον ἀλλήλων ἀφήτε τὰς ἁμαρ-
 τίας, ἀφίεν) αὐτοῖς· αὐτῶν κρατῆτε, κεκράτηται
 ἀλλὰ καὶ τῶν ἱερῶν καὶ μυστικῶν τῶν θυσίαν ἔτι
 Πέτρῳ μόνῳ, ἀλλὰ κοινῇ πᾶσιν Ἰπτιτελεῖν ἐπέταξε
 καὶ τῷ γὰρ, φησὶ, ποιεῖτε εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἀνάμνησιν. καὶ
 καὶ πρὸς Πέτρον μόνον εἶρη) τὸ, Ποίμανε τὰ πρόβα-
 τὰ μου· ἀλλ' ἐν δυνάμει καὶ πρὸς τὰς λοιπὰς ταύ-
 τας ἀφαιρῶν, ὡς ἐξ αὐτῶν ἐστὶ φανερόν τ' ἐπραγματῆται

τί γὰρ

doctorem instituisse: Romanumq; Episcopum,
vt pote huius successorē, debere omnibus im-
perare, præesse omnibus, vt qui in omnes pote-
statem obtineat: ipsiq; licere pro amplitudine
potestatis suæ, quidquid libuerit decernere; nec
fas esse cuiquam illius contradicere placitis: sed
omnes omninò teneri ad decreta ipsius, ceu
Dei eloquia, sine vltiore disquisitione, am-
plexanda. Ego verò B. quidem Petrum totius
Ecclesiæ pastorē ac doctorem fuisse vniuersa-
lem; verissimum agnosco. Atqui non ille solus
fuit: sed eadem cum illo sorte æqualiq; honore,
duodecim Apostolorum vnusquisq;. Nam sic se-
res habet. Petro clauces regni cælorum Christus
se daturum pollicitus est. quas nihil planè aliud
esse, quàm ligandi ac soluendi potestatem, ver-
bis sequentibus apertè declarauit. Verùm, istam
vtiq; potestatem à Domino reliquis quoq; A-
postolis datam, cōstat. *Quidquid enim ligaueri-*
tis, inquit, in hac terra; ligatum erit & in ipsis cælis;
& quidquid solueritis in hac terra; in ipsis quoq; cæ-
lis solutum erit. Item, *Accipite Spiritum San-*
ctum: quorum peccata dimiseritis, dimittuntur ip-
sis: quorum detinueritis, detenta sunt. Sed & sacro-
sanctū illud diuinissimumq; sacrificium, nequa-
quā soli Petro, sed omnibus peræquè peragere
mandauit. Ait enim, *Hoc facite in mei recorda-*
tionē. Tametsi autē soli Petro dictū fuit; *Pasce o-*
ues meas: dicti tamen illius vis, ad reliquos pari-
ter spectat: prout ex rebus ipsis liquidò patet.

Matth. 16,
18.

Matth. 18,
18.
Ioann. 20,
23.

Matth. 22,
19.
Ioann. 21,
17.

Quid enim, quæso, fecit Petrus, quod idem reliqui similiter non fecere? annon post Spiritus Sancti descensum, aliam alius orbis terrarum partem sortitus, errantes docuit, tenebrisq. obcæcatos illustrauit? nonne ecclesias constituit? nonne presbyteros creauit? nonne Episcopos? nonne Diaconos? ecquando horum quispiam ista Petri hortatu peregit? nonne vnusquisque eorū eadem à Domino Christo potestate accepta in quacunq; tandem orbis regione versabatur, docebat; eademque exercebat ibidem quæ & Beatus Petrus in quibus locis prædica-
bat? Porro si nostræ conuenit pietati non tam ad verborum diuersitatem, quàm ad naturæ rerum cognationem attendere; quid tibi, quæso, videtur illud innuere, *Accipietis virtutem ex alto, superueniente super vos Spiritu Sancto; eritisque mihi testes tum Hierosolymis, tum in Iudæa tota, ac Samaria, atque ad extremos usque fines terre; quod omnibus plurali numero est enunciatum? Item illud, Prosi iscirini in omnes gentes, & prædicate Euangelium meum vniuersæ creaturæ: baptizantes illos in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti: docentes eos ea omnia obseruare quæ vobis præcepi? quid? nonne verbis istis omnes, orbis vniuersi pastores ac doctores creauit? Itaque nemo eorum huius vel illius ciuitatis regionisve Episcopus nuncupatus est:*

sed

Act. 1, 8.

Matt. 28, 29

τί γὰρ ὧν ὁ Πέτρος ἐποίησεν, ἔχει καὶ πάντες ἐπρατίον ἔ-
 τοιμή; τί γὰρ εἰς πνεύματι ἁγίῳ καὶ ἰσχύϊ, ὡς ἄλλοι
 ἄλλο τι τῆς οἰκουμένης μέρος λαλαβῶν, τὰς πεπλα-
 νημένους ἐδίδασκε, ἕως ἐσκετισμένους ἐφώτιζεν;
 ὡς ἐκκλησίας καθίστα; οὐ πρεσβυτέρους ἐχειροτό-
 νει; ὡς ἐπισκόπους; οὐ διακόνους; πότε δέ τις οὐν τῶ-
 ν ἐπὶ ταῦτα προετραπείας πρὸς τὸν Πέτρον ταῦτ' ἐ-
 πετέλει; ἔχει ἕκαστος αὐτῶν αὐτῶν ὡς ἁγίου ἁγίου
 ἁγίου ἀληθῶς ἐξουσία, οἷον εἰ μὲν τῆς οἰ-
 κουμένης διδάσκων ἐτύγχανεν, ταῦτα αὐτῶν ἐποίησεν,
 καὶ ὁ μακάριος Πέτρος ἐν οἷς τόποις εὐηγγελίζετο;
 καὶ τῆς ἡμετέρας εὐσεβείας ἐστὶ τὸ μὴ τῆς διαφορᾶς
 τῶν ῥημάτων προσέχειν, ἀλλὰ τῆς ταυτότητι πραγ-
 μάτων, τί σοι δοκεῖ τὸ, λήψασθε δυνάμιν ἐξ ὕψους,
 πρὸς τὸν ἁγίον πνεύματι ἁγίῳ ἐφ' ὑμᾶς, καὶ ἐ-
 στέ μοι μάρτυρες ἐν τῇ Ἱερουσαλὴμ καὶ ἐν πάσῃ
 Ἰουδαίᾳ καὶ Σαμαρείᾳ καὶ ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς,
 ἀληθινῶς τοῖς πᾶσιν εἰρημέιον; καὶ τὸ, Πορεύε-
 τε εἰς πάντα τὰ ἔθνη, καὶ κηρύσσετε τὸ εὐαγγέλιον
 ἐν πάσῃ τῇ κτίσει, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνο-
 μα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος,
 διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετείλα-
 μ ὑμῖν; τί οὖν; οὐδὲν ἀπὸ τούτων τῶν ῥημάτων ἀ-
 ντιστάσας ποιμένας τε καὶ διδασκάλους ἐχειροτόνησεν
 τῆς οἰκουμένης ἀπάσης; διὸ εἰς αὐτῶν τῆς διῆ
 τῆς πόλεως ἢ χώρας ἐπίσκοπος καὶ τῶν ἡμετέρας

ἀλλὰ πανταχῶς τὴν αὐτὴν ἐξουσίαν ἐτύγχανεν ἔ-
 χων· οἱ ἤ μετ' αὐτοὺς ὑπὸ αὐτῆ χειροτονηθέντες, ἄλ-
 λος ἄλλη πόλει καὶ χώρα μερικὸς ἤδη ποιμνίῳ ἐ-
 γνωρίζετο. πῶς οὖν ὁ μακάριος Πέτρος κερυ-
 φαῖς ἐκ πρώτου θρόνου τῆς ἀποστόλων ὀνομάζεται, ἐ-
 ταῦθ' ἔτι ἔχει μικρὸν ἑπίτιχος, ἐτέστι τὴν λύ-
 σιν παρέξομεν, ὅτι ἀπὸ τῶν οἰκείων λογισμῶν, ἀλλὰ
 ἀπὸ τῆς θείων λογίων τὰς πίσεις κομίζοντες. ἔτε γὰρ ἡ-
 μεῖς πώποτε ἐξ ἀνθρωπίνων λογισμῶν πείλων μυ-
 στικῶς ἡμῖν πῶς δεδομῆναι εἶπειν τι τῶν ζητουμέ-
 νων ἐπιχειρήσομεν, ἔτε τῶν ἄλλων ἔτι τολμώντων
 ἀμαθῶς καὶ θρασέως, ἀνεξόμεθα, ἢ τὰς ἀκροῦς ὑ-
 ποθήσομεν τῆς βεβήλοις αὐτῶν κενοφωνίας. ὅρα
 εἴη τὸ Πέτρον, ἡμῶν δεήσει πρὸς ἀναπλήρωσιν ἰῶ
 εἰς δεκά ἄλλον τινὰ καθιστάναι, αὐτὸν ἀναστάντι
 πρώτῳ τῷ λόγῳ ἀρχιερέον. ὁμοίως εἴη ἔτι μὲν τῶν
 ἁγίου πνεύματος ἐπέλασιν αὐτὸν εὖροι τις ἀ-
 τῆς διδασκαλίας ἡγούμενον. τούτ' ἄρα τὸ ἐκείνο
 πρωτεῖον, τὸ τῶν ἄλλους αὐτῶ τὴν πρῶτα λέ-
 γειν τιμῶν πῶς χωρεῖν. εἰ ἡ σὺ ἀρχιερατικὸς δι-
 ακριῶν ἀξίας, τὴν δὲ μετὰ φῆς δεδόσθαι τῷ Πέτρῳ
 τὴν δὲ τοῖς λοιπῶν· εἰς τὸν πῶς ἐκ τῶν θείων λο-
 γίων, ἀφείς τοὺς λογισμοὺς, καὶ δεξόμεθα. ἐγὼ γὰρ
 ἔχ' εὐρίσκω πόθεν αὐτὸς τεκμήριον τὸ διάφορον
 οὔτε γὰρ ἐξ ὧν πρὸς αὐτοὺς ὁ δεσπότης διελέγει, ἔ-
 ἔστι σοχάσασθαι, ἔτε ἐξ ὧν αὐτὸ μὲν ταῦτα ἐποίησεν.

sed eandem ubiq; locorum habuit potestatem. Ipsorum verò successores, quos ordinarant, alium alii ciuitati ac regioni; particularis iam pastor quisq; cognitus est. Sed enim, si hæc ita se habet, qui fit vt B. Petrus Apostolorū princeps, primariæq; sedis appelletur? Attende paulisper, huiusq; dubitationis solutionem afferemus; argumentis non è proprio cerebro depromtis, sed è diuinis eloquiis. Neq; enim nos vñquam de mysteriis nobis cōmendatis ex humano ingenio dicere aliquid conabimur; sed neque alios, qui imperitè & audacter id tentauerint, feremus; aut profanis illorum clamoribus aures præbebimus. Animaduerto equidem, Petrum ipsum, cū opus foret aliquem ad supplendum numerum duodecim Apostolorum surrogari; surgere, qui primus verba faciat. Similiter etiam à descensu Spiritus Sancti, reperias, vbi primas docendi partes obeat. Illius proinde prærogatiua hæc est: alios primo loco dicendi honorem ipsi deferre. Quod si summarum ecclesiasticarum dignitatum partitione facta; aliam Petro datam fuisse dixeris, reliquis aliam: rationibus omissis, è verbo Dei nobis istud demonstra; passisque vñis accipiemus. Nam ego sane non reperio, vnde hoc discrimen quis coniciat: cū neque ex Domini sermonibus ad illos habitis; neque ex iis quæ ipsi postea factitarunt, illud queat elici. Ve-

Act. 1, 15.

Act. 2, 14.

rum tu ita mihi videris his in rebus affectus, perinde ac si Petrus solus ab ipso Christo: reliqui vero Apostoli à Petro fuissent instituti, ac propterea omnes mortales Papæ cogis potestati obtemperare; nec permittis cuiquam illius imperium detrectare: ordinationemque omnem, quam ille non sanxerit, irritam ducis: quasi necesse omnino sit, aut omnem omnino ab illo pendere; aut certe quæ non sit, cassam nullamque censendam. Sed de ordinatione postea. Nunc autem conclusis iis, quæ fusius à nobis sunt demonstrata: omnes quidem Apostolos, quod ad Ecclesiam attinet, pari eodemque planè fuisse honore; sacri autem illorum duodenarii numeri principem B. Petrum fuisse asseueramus. hac scilicet in re ceteris superior, quòd aliis præsentibus, primas ipse docèdi partes obierit, ac fortasse etiam primo loco sederit.

C A P. III.

Mnes igitur omninò, vti dictum est, sermonis discipuli, pastores doctoresque orbis terrarum exstiterè: particulares autem pastores, quos Episcopos appellauere, alium alius ciuitatis constituerunt, aut regionis. Verbi gratia, Athenarù Dionysius, Timotheus Ephesi, Titus Crete, alius alius loci pastor ab Apostolis constitutus est. similiterque S. Clemès Episcopus Romæ à Petro est ordinatus: qui soli
sacro:

ἢ ἐμοὶ δοκεῖς πρὸς τῶν διανοεῖσθαι, ὡς κεί μόνος μὲν
 τοῦ Πέτρους ὑπὸ χειρῶν, ὑπὸ ἢ τούτων τῶν λοιπῶν ἀ-
 ποστόλων χειροτονηθέντων. τὰς ἐνεκαὶ ἑαυτῶν ὑ-
 πό τινος τοῦ πάπα συνελαυνοῦντες ἐξέστειλαν, καὶ μηδὲν αὐ-
 τὰς ἐκείνους συγχωρεῖς ἀρχὰς διαφυγεῖν, καὶ χει-
 ροτονίαν ἀπιστῶν ἀφετεῖς, ἡ δὲ ἐκείνους ὁσὶ ἐψηφί-
 ζετο ὡς ἀναγκαῖον ἢ πᾶσιν ἐξ ἐκείνους ὑπάρχουσιν, ἢ
 ἀκυρόν γε πάντα πασι νομίζουσιν. ἀλλὰ πρὸς μὲν χε-
 ροτονίας ὑπερον ἐρεμῶν νικῶν ἢ συμπεραίνοντες τὰ δια-
 πλειόνων ἡμῶν ἀποδείξουσιν, λέγουσιν, ὅτι τὰ μὲν
 πρὸς τινος ἐκκλησίαν ἰσοτιμοὶ πάντες ἐτύχασαν. τὸ
 ἢ ἱεραὶ αὐτῶν δωδεκάδ' ὁ μακάριος Πέτρος ἐξ-
 ἤρχετο· τούτο πλέον τῶν ἄλλων ἔχων, τῶν ἄλλων παρόν-
 των, αὐτὸς τὸ διδασκαλίας ἡγεῖσθαι, καὶ πρωτοκαθε-
 δρίας ἴσως ἀξιῶσθαι.

Κ Ε Φ. Γ΄.

Κοινῇ μὲν ἔν, ὡς εἶρη, οἱ τοῦ λόγου μαθητῶν ποι-
 μνῆς τε ἑαυτῶν διδάσκαλοι τῶν οἰκουμένης ἐτύχασαν
 μερικῶς ἢ ποιμνίας, ἕως ἂν πισκέτους ὠνόμα-
 σαν, ἄλλον ἄλλης πόλεως ἢ χώρας πρὸς ἐβάλλοντο. ὡ-
 σπερ οὖν Διονύσιος μὲν Ἀθηνῶν, Τιμόθεος δὲ
 Φέσσου, Τίτος δὲ Κρήτης, καὶ ἄλλοι ἄλλης ποι-
 μνῆς ὑπὸ τῶν θείων ἀποστόλων κατέστη· οὕτως
 καὶ ὁ ἀγιος Κλήμης Ῥώμης ἀπίσθη ὑπὸ
 τοῦ Πέτρους κεχειροτονηταί· καὶ μόνος τῆς κατὰ

Ν

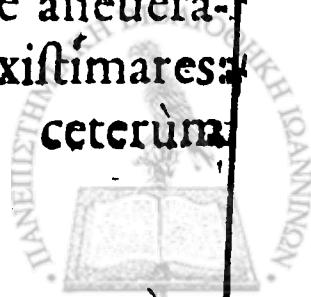

τῶν Ῥώμην ἀγίας τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας ἡγεῖσθαι καὶ
 ταῦτῶν οἰκονομεῖν ἐπετέτραπτο. ὕστερον μὲν τοι, ὅτε
 προνοία Θεοῦ ἦλθεν ἡμῖν τὰ βασιλεια, θεασίμασι τῶν
 εὐσεβείων βασιλέων καὶ τῶν θείων πατέρων ἡ-
 μῶν, πρῶτον εἶναι τὴν Ῥώμης καθεδρὰν νενομοθε-
 τηται, διὰ τὸ βασιλεύουσάν εἶναι τῶν πόλιν, καὶ δεῖν
 τὰς καὶ τὸ οἰκουμένῳ ἐκκλησίας ὑπὸ μίαν εἶναι
 ἀρχὴν. πρὸς ἣν τούτου ἔτε πρῶτον ἔστ' ἕκαστος ἐκ
 Ῥώμης ἐπίσκοπος, ὡς ἔδε τῶν ἄλλων ἔδειξεν. εἰ δὲ
 σὺ ἔτ' ἔχεις δεῖξαι, ὅτι ὁ ἀγιὸς Κλήμης ἐκ Ῥώμης
 ἐπίσκοπος μόνον, ἀλλὰ ἑξυμπαύσεως τῆς τῆς Θεῆς ἐκ-
 κλησίας ἀπὸ τοῦ Πέτρου ποιμὴν παρεβλήθη, καὶ
 ἄρχειν μὴ μόνον τῶν ἐπισκόπων εἰς οἱ ἄλλοι διόδο-
 λοι ἐχειροτόνησαν, ἀλλ' ἤδη κακείνων εἰς ὁ κερυθαῖ-
 ος ἐν τῶν ἄλλαις πόλεσι κατέστησε· δεῖξον ταῦτα ἐξ
 εἰπομένων ἀρχῶν, καὶ δεξόμεθα. εἰ δὲ σὺ τοιοῦτον μὴ
 δεῖξαι σὺ ἔχεις, ἡμῖν ἣν τυραντίον ράδιον δεῖξαι
 ἢ πείσθητι, πρὸς θεοῦ, ἢ παύσαι ἀδίκως φιλονεικῶν
 τίς γὰρ πώποτε ἢ τὸν Πέτρον Ῥώμης ἐπίσκοπος
 παρεῖπεν, ἢ τὸν Κλήμητα κερυθαῖον; πολλῶν δὲ
 παρεβλήθεντων ἐπισκόπων ὑπὸ τοῦ κερυθαῖ-
 οῦ Πέτρου ἐν διαφοραῖς ἄλλαις πόλεσι, ποῖος νόμος
 κελεύει μόνον τῶν ἄλλων τῆς Ῥώμης ἐπίσκοπον διάδο-
 χόν τε αὐτὸν ὀνομάζεσθαι, καὶ τῶν λοιπῶν ἀρχε-
 πῖς ἣν λόγος ἐπικωλύσει μὴ καὶ τὸν Ἀλεξανδρείης
 διάδοχον εἶναι τῶν Πέτρων, ἑπάνητων ἔχον τὰ πρῶτα

sacrosanctæ Dei Ecclesiæ quæ erat Romæ, præ-
 esset, eandemq; moderaretur. Verum enim ue-
 ro postea, cum Dei prouidentia, ius imperii ad
 nostros peruenisset; piissimorum Regum, san-
 ctorumq; Patrum nostrorum decretis ut Ro-
 mana sedes prima esset, ideo sancitum est; quod
 vrbs illa rerū potiretur: ecclesiæq; orbis terra-
 rum, vnius imperio subiici, videretur consenta-
 neum: cum antea Romanus Episcopus, ut nec
 ceterorum quisquam, nec primus esset, nec po-
 stremus. Quod si tu demonstrare potes, S. Cle-
 mentem non Romæ solum, sed vniuersę etiam
 ecclesiæ Dei pastorem fuisse à Petro constitu-
 tum; nec illis modo Episcopis, quos ceteri A-
 postoli creauerant, debere imperare; verum iis
 etiã ipsis, quos primarius ille Apostolus in aliis
 ciuitatibus ordinauerat: ex iis, quæ dixim⁹, prin-
 cipiis, firma solidaque argumenta contexito, li-
 benter acquiescemus. Sin tu tale nihil demon-
 strare poteris: nobis autem nihil facilius fuerit,
 quàm aduersariã sententiã rationibus cõmuni-
 re firmissimis: aut cede, quæso, veritati; aut ab
 iniusta saltem cõtentione desistito. Quis enim
 v̄mquã aut Petrũ Romæ Episcopum dixit; aut
 Clementem, primariũ? Cumq; multi in multis
 aliis ciuitatibus Episcopi à primario Petro fue-
 rint creati: quenam lex solũ iubet inter ceteros
 Romanum Episcopum, huius successorem ap-
 pellari, ac reliquis imperare? Et quid obstat, quo-
 minus Alexandria Episcopus Petri successor
 habeatur, primasque in omnes obtineat?

Namq; vt Clemens Romæ, ita Marcus Euangeliſta Epifcopus Alexandria factus eſt. FRANCISEVS. Atqui Apoſtolus Romæ vitam diuinitus finiuit. neceſſe ergo eſt, Epifcopum Romanum, locum illius tenere. BARLAAMVS. Ergo, quandoquidem Dominus noſter Ieſus Chriſtus, mortem Hieroſolymis noſtrâ cauſâ obiit: Hieroſolymorum Epifcopus, vtpote qui primarii noſtri Pontificis locum teneat; omnibus prærit. Et quidem tanto maior Romano Epifcopo, quanto Chriſtus Petro. Præterea, quam absurdum illud eſt; & à ratione abhorrens; ceterorum quidem Apoſtolorum vnumquemq; communem paſtorem ac doctorem orbis terrarum, perinde atq; Petrum, fuiſſe: eorū autem neminē, præter ſolum Petrū, ſucceſſorē reliquiſſe? Quod ſi quis ceterorū Apoſtolorū, ſucceſſores voluit relinquere vel Epifcopos ab ipsis cōſtitutos, vel earum Eccleſiarū moderatores, in quibus vnusquiſq; vitā finiit, aut ad Deum migravit: qua ratione, omnes a Papa creati iubes? numquid enim dicere potes, ipſos à S. Petro Apoſtolos fuiſſe cōſtitutos? Id, ſi verum non eſt: quī fit vt illorum ſucceſſores, à Petri, vti tu appellas ſucceſſore, ordinari oportere contēdas? Atqui verò, reliquos quoq; Apoſtolos, ſucceſſores reliquiſſe, in quibus nullus, aut primus, aut poſtremus, aut poſtremus fuerit; ſed omnes æquales eiꝰdēq; planè ordinis; ſi nudè aſſeuerare, minus fortasſe credendum mihi exiſtimares: ceterum

ὡσπερ γὰρ Κλήμης Ῥώμης, ἕτως ὁ εὐαγγελιστὴς Μάρ-
 κος Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ
 Πέτρου ἐγέρθη. ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΣ. ἀλλ' ἐν Ῥώμῃ
 ὁ ἀπόστολος τοῦ κτ' Θεοῦ τέλος ἔτυχεν. ἀναγκάσιον
 ἄρα, τὸ ταύτης ἐπίσκοπον τὸ ἐκείνη τόπον ἐπέχειν.

ΒΑΡΛΑΑΜ. σὺ κοῦν ἐπεὶ ὁ δεσπότης ἡμῶν Ἰη-
 σοῦς Χριστὸς ἐν Ἱερουσαλήμοις τὸ ὑπὲρ ἡμῶν ὑπέστη
 θάνατον, εἴη αὖτὸ Ἱερουσαλήμων ἐπίσκοπος πάν-
 των παροεσῶς, ὡς τὸ τόπον ἐπέχειν τοῦ πρώτου ἡμῶν
 ἀρχιερέως· ἢ τοσούτον μείζων τοῦ Ῥώμης, ὅσον καὶ ὁ
 Χριστὸς τοῦ Πέτρου. ἔπειτα πῶς ἐκείτοπον καὶ ἄλο-
 γον. ἕκαστον μὲν τῶν λοιπῶν ἀποστόλων κοινὸν ποιμνία
 ἐδιδάσκαλον ὁμοίως τῷ Πέτρῳ καθ' ἐξουσίαν τῆς οἰ-
 κουμενίας, μηδένα ἢ καταλιπεῖν διάδοχον, εἰ μὴ μό-
 νον τὸ Πέτρον; εἴ ἢ βέλοισι τις διάδοχος καταλι-
 πεῖν τῶν ἄλλων ἀποστόλων, ἢ ἴσως ὑπ' αὐτὸν χειροτονηθέν-
 τας ἐπισκόπους, ἢ τὰς οἰκονομίας τὰς ἐκκλησίας,
 ἐν αἷς ἕκαστος ἔτυχε τελευτήσας, ἢ πρὸς θεὸν ἀναλύ-
 τας, πῶς πάντας ὑπὸ τῶν πάπα χροστνεῖσθαι κελεύεις;
 καὶ γὰρ ἔχεις εἰπεῖν ὅτι οἱ ἀπόστολοι ὑπὸ τῶν ἁγίων Πέτρου
 ἐχειροτονήθησαν; εἴ ἢ τὸ ἐκ ἀληθῆς, πῶς τὰς ἐκεί-
 νων διάδοχος ἀξιοῖς ὑπὸ τοῦ ὄντος Φησ τοῦ Πέτρου διά-
 δοχον, χροστνεῖσθαι; ἀλλ' ὅτι μὲν διάδοχοι καὶ τῶν
 λοιπῶν ἀποστόλων κατελείφθησαν, καὶ οὐδεὶς ἐν
 αὐτοῖς ἢ πρῶτος ἢ ἕσχατος ἴσως, ἀλλὰ πάντες ἦσαν ὁ-
 μοταγεῖς· λέγουσι μὲν ἀπολλῶς ἐκ αὐτῶν ἴσως πρῶτος εἶη.

ὡς ἀρχῆσι ἡ ἀξιοπίστον μάρτυρα, ὅτι αὐτοὶ ἔχουσιν ἀν-
 τειπεῖν. ἔστι ἡ ἔτι ὁ ἱερός Ἐθεῖ Διονύσιος ὁ Ἀ-
 ρεοπαγίτης, ἐν οἷς γράφων πρὸς Δημοφίλον θερα-
 πύτῳ φησὶν, αὐτὸς μὲν ἐν Ἰππιζυμῖα καὶ θυμῶν,
 λόγῳ τὰ κατ' ἀξίαν ἀφόρμιζε σοὶ ἡ οἱ θεοὶ λειψυ-
 γοὶ καὶ τέτραις οἱ ἱερεῖς· οἱ ἱεράρχαι ἡ τῆς ἱερεῖσι, καὶ τῆς
 ἱεράρχαις οἱ ἀποστόλοι, καὶ οἱ τῶν ἀποστόλων Διάδοχοι
 Ἐπίσκοποι ἐν ἐκείνοις ἔπροσηκοντο ἀποστο-
 λείῃ, ὡς αὐτὸ ὁμοταγῶν ἀγίων ἐπανορθωθήσεται.
 εἶτα ἔτις μὲν συγγενῶς τοῖς ἀποστόλοις, καὶ ἀκέραι-
 εἰδῶς τὰ τῶν καὶ ἐκείνων, τῶν τῶν ἀποστόλων Διά-
 δόχους ὁμοταγεῖς εἶναι φησὶ, καὶ ὑπὸ ἀλλήλων
 πανορθοῦσθαι, οὐδ' ἡ πάντων ἀρχεῖν τὴν πάπαν κελε-
 εῖς, καὶ ἕως μὲν ἄλλως αὐτὸ ἐπανορθοῦν, αὐτὸ ἡ ὑπὸ
 ἑδενός, καὶ πρὸς τὸν ὅτι οὐκ αὐτὸ καὶ δογματίζονται.

Κ Ε Φ. Δ'.

Μ Ἀλιστα δὲ φανερόν ὅτι ὑστερον ὑπὸ ἰωάν ἀγίου
 πατέρων Ἐπιπέτου βασιλέων πρῶτον
 θρόνος ἐλήνετο ὁ Ῥώμης, καὶ ἐξ ὧν αὐτοὶ τούτου ἐνομι-
 θήτησαν. εἰ γὰρ ἰωάν πρῶτον πρῶτον, καὶ ὁ Ἰππίσιος
 πρῶτον Ῥώμης ποιμὴν οἰκουμένης ἰωάν, κατὰ τὰς ὑπὸ
 τοῦ θεοῦ Πέτρος ἔκαστος οἱ θεοτάτη βασιλεῖς Κωνσταν-
 τίνος τε καὶ Ἰουστινιανὸς ὡς αὐτοὶ κύριοι ὄντες
 πρῶτον, νομοθετοῦντες ἔλεγον, Θεοπίστον
 μὲν ἵνα ὁ Ἰππίσιος πρῶτον Ῥώμης πρῶτον ἡ πάντων
 τῶν

ceterum testem omni exceptione maiorem
 producenti, nullo modo refragari potes. San-
 ctus is est & diuinus ille Dionysius Areopagita, *Dionys.*
 in ea quam ad Demophilum monachū episto- *ep. 8.*
 la scripsit his verbis, *Tu igitur cupiditati, iracun-*
dia, ac rationi, prout par est moderare: tibi verò
sancti ministri; his sacerdotes; pontifices sacerdoti-
bus; pontificibus Apostoli, Apostolorumq; successo-
res. quorū si quis aliqua officii parte deliquerit, à san-
ctis eiusdem ordinis corrigi potest. Hic igitur æ-
 qualis Apostolorum, qui res temporis illius
 probè norat, Apostolorum successores, ordine
 pares fuisse pronunciat. contra verò tu omnes
 Papæ imperio subiici iubes: qui in alios quidem
 animaduertat; ipse autem à nemine prorsus;
 quidquid egerit ac decreuerit, castigetur.

C A P. III.

E Romanam sane sedem multis po-
 stea sæculis, sanctorum Patrum, piis-
 simorumque Imperatorum beneficio,
 primas fuisse nactam; vel ex eorum ipsorum
 sanctionibus, hac de re editis, liquido constare
 potest. Nam si Episcopus Romanus antea pri-
 mus fuisset, orbisq; terrarū pastor, à S. Petro
 constitutus: nunquam proculdubio diuinissimi
 illi Imperatores, Constantinus atq; Iustinianus,
 vt de re sui iuris sic promulgassēt sanctione, *De-*
cernimus vt Romanus Episcopus, primus omnium *Coll. ix tit.*
14. c. 2.

sacerdotum sit. Idque adeo primum, quia nulla fuisset opus lege: deinde, impietate sese obstringere videri possent, si Petri potestatem ac iurisdictionem sibi arrogarent, quodque tot ille antea sæculis sanxerat, id ipsi decernere præsumerent superciliose!

C A P. V.

ET vero, ut ad postremam huius nostræ disputationis demonstrationem deveniam; cui nemo, qui quidem sacrosan-

ctos Canones admittit, potest refragari; Quartæ Synodi vicesimus octavus canon sic habet:

*Syn. Chal.
c. 28.*

Sanctorum Patrum definitionibus ubique insistentes; & modo recitatum canonem sanctissimorum centum quinquaginta Episcoporum agnoscentes: de sanctissima Ecclesia Constantinopolis novæ Romæ prærogatiuis, nos quoque eadem definimus atque decernimus. Etenim sedi veteris Romæ, propter urbis illius Imperiū, Patres merito primas contulere: Quinetiã eodem sibi proposito scopo centū illi & quinquaginta Episcopi Deo carissimi, eadē privilegia ac prærogativas in sanctissimã novæ Romæ sedem contulere. consentaneū rati, ut urbs, Imperatoria maiestate & Senatu ornata; eisdemq; cū veterē imperatrice Romæ privilegiis decorata: in ecclesiasticis itidem, ut illa, rebus, summam auctoritatem amplissimamq; potestatem, utpote illi secunda, adipisceretur. Satis ergo aperte ac perspicue hic canon declarat, & cuius beneficio

Romana

τῶν ἱερέων. πρῶτον μὲν ὅτι οὐκ ἔδει νόμος, εἴτε ἔδοξαν
 αὐτῶν ἀσεβεῖν, τῶν δὲ Πέτρῳ ἐξουσίαν καὶ νομοθεσίαν εἰς
 ἑαυτὸς ἐφελκόμενοι, καὶ ὅπερ ἐκείνος περὶ τούτων
 χροῶν λέγει νομοθετήσας, ἔτο αὐτοὶ θεασίζεν ἀ-
 παυτοποιεῖν.

Κ Ε Φ. Ε'.

Τελευταία ἡ δὲ λόγου ἀπόδειξις, πρὸς τὸν
 δεῖς ἀντιπεῖν αὐτῶν ἔχει τὸ δεχομένων τὸς ἱεροῦς
 κανόνας, ὁ εἰκοστὸς ὄγδος καὶ τῆς τετάρτης σινο-
 δου· ὅς φησι, Πανταχῶς τοῖς τῶν ἁγίων πατέρων ὅροις
 ἐπιμένοντες, καὶ τὸ δευτέρως ἀναγνωσθέντα κανόνα τῶν ἑ-
 κατὸν πενήκοντα θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων γνω-
 ρίζοντες· τὰ αὐτὰ καὶ ἡμεῖς ὀρίζομεν καὶ ψηφι-
 ζόμεθα περὶ τῶν πρεσβείων τῆς ἁγιωτάτης ἐκκλησίας
 κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης. Ἐν δὲ τῷ θρόνῳ πρε-
 σβυτέρως Ῥώμης, διὰ τὸ βασιλεύειν τὴν πόλιν ἐκεί-
 νῳ, οἱ πατέρες εἰκότως ἀποδεδώκασι τὰ πρεσβεῖα.
 Ἐν δὲ αὐτῷ σκοπῷ κινούμενοι οἱ ἑκατὸν πενήκοντα θεο-
 φιλέστατοι ἐπίσκοποι, τὰ ἴσα πρεσβεῖα ἀπένεκται τῷ
 νέας Ῥώμης ἁγιωτάτῳ θρόνῳ· εὐλόγως κρίνοντες
 τὴν βασιλείαν ἐσυγκλήτῳ πρὸς τὴν πόλιν, καὶ τῶν ἴσων
 ἐπολαύσουσιν πρεσβείων ἢ πρεσβυτέρων βασιλίδι Ῥώ-
 μη καὶ ἐν τῶν ἐκκλησιαστικῶν, ὡς ἐκείνην, μεγαλιώ-
 τερα πράγμασι, δευτέραν μὲν ἐκείνην ἐπάρχουσιν.
 Ἐφ' ὧν ἀρα ἔστι ὁ κανὼν διαγορεύει καὶ ὑποτίθησιν ἐ-

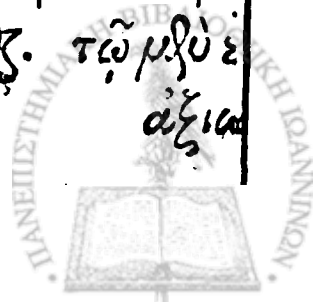

γίνετο πρώτη ἢ τῆς Ῥώμης καθέδρα, καὶ τὴν αἰτίαν ὅτι ὑ-
πὸ τῶν πατέρων, καὶ διὰ τὸ εἶναι τὴν πόλιν βασιλεύσαν.

Κ Ε Φ. 5.

Περὶ τῶν πρεσβείων τῆς δευτέρας μεγαλοπόλεως
θρόνου, ὁ μὲν τρίτος κανὼν τῆς δευτέρας συνόδου
ὁ παρῶν ἐμνήσθη, ἔφησιν, Τὸν μὲν τῶν Κωνσταντινουπό-
λεως ἐπίσκοπον, διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν νέαν Ῥώμιν, ἔχειν
τὰ πρεσβεῖα τῆς πρώτης μὲν τῆς Ῥώμης ἐπίσκοπον. ὁ δὲ
Τριτακτος ἕκτος τῆς ἑκτης φησὶν, Ἀνανεύρητοι τὰ πα-
ρα τὴν ἑκατὸν πενήκοντα ἁγίων πατέρων τῶν ἐν τῇ Θεο-
φυλάκτῳ ταύτῃ καὶ βασιλίδι πόλει σωελθόντων καὶ
τῶν ἑξακονταίων τετρακοντα τῶν ἐν Καλχηδόνι σωελθόν-
των νομοθετήσαντες, ὁρίζονται ὡς τῆς Κωνσταντινουπόλεως
θρόνον τῶν ἰσῶν ἀπολαύειν πρεσβείων τοῦ τῆς πρεσβυτέ-
ρας Ῥώμης θρόνου, καὶ ἐν ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς, ὡς ἐ-
κείνον, μεγαλιώεσθαι πράγμασι, δεύτερον μετ' ἐκεῖ-
νον ὑπάρχοντα μετ' ὁμοτιμίας Ἀλεξανδρέων μεγα-
λοπόλεως ἀρθμεῖσθαι θρόνον· εἶτα ὁ τῆς Ἀντιο-
χείων καὶ μὲν τρίτον ὅτι Ἱεροσολυμιτῶν πόλεως. τῆ
δὲ ἑκατοσῆ τετρακοντῆ πρώτη νεαρά τοῦ εὐσεβεστά-
του βασιλέως Ἰστανιανοῦ ἔτι φησὶ, Θεοπίστοι τε
ἁγιώτατον τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης πάντων πρώτων
εἶναι πάντων τῶν ἱερέων· τὴν δὲ μακαριώτατον ἀρχιεπι-
σκοπον Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης, δευτέρας
τάξις ἐπέχει μὲν τὸ ἁγιώτατον θρόνον τῆς πρεσβυτέρας
Ῥώμης τῆς ἄλλων πάντων προτιμίας. τῶ μὲν ἐ-

ἀξια

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΟΥ ΠΑΠΑ ΑΡΧΗΣ. 203
Romana sedes prima euaserit; & causam aperit,
qua ad id fuere impulsī: Patres uidelicet aucto-
res extitisse: eoque adductos, quòd rerum urbs
illa potiretur.

C A P. VI.

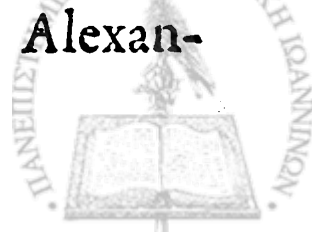
AM vero prærogatiuarum amplissimæ
huiusce urbis sedis, cum secundæ Syno-
di canon tertius his verbis meminit, *Ve. Syn. Const.*
rum Constantinopolitanū Episcopum post Roma-^{c.3.}
nū Episcopum, honoris prærogatiuas obtinere: tum Syn. Const.
tricesimus sextus Sexte; Renovatis centum quin- in Trullo
quaginta sanctorum Patrum, in hac diuinitus cu-^{c.36.}
stodita ac regia urbe coactorum; item sexcentorum
triginta Chalcedone congregatorum, decretis: san-
cimus, ut sedes Constantinopolitana, eisdem cum
veteris Romæ sede fruatur priuilegiis: in rebusque,
ut illa, ecclesiasticis, amplissimam dignitatē sum-
mamque potestatem obtineat, ut que illi secunda
sit. cui proxima, Alexandrina magnificentissima
urbis sedes numerator: tum Antiochena: postre-
mò Hierosolymitana. Porro centesima tricesi- Coll. IX. tit.
ma prima Nouella Iustiniani, piissimi Impera- 9.c.2.
toris, hæc habet verba; Sancimus ut sanctissimus
veteris Romæ Papa, omnium sacerdotum primus
sit: beatissimus autem Constantinopolis, no-
ua Romæ, archiepiscopus, secundo quidem post
sanctissimam veteris Romæ sedem ordine sit:
sed cæteris omnibus anteponitor. Quapropter

dignitate quidem parem esse decreuerunt, in rebusque ecclesiasticis, perinde atq; illū, summa eminere potestate: sed ordine secundū. Neque tamen ita secundū, vt ab illo crearetur: quandoquidē nec hic nec alius quisquā Patriarcharū à Papa ordinabatur. Etenim leges sanxerunt vt ordinationis Episcoporū summa plenaque auctoritas penes singulos Metropolitans esset: isti autem à Patriarchis constituerentur; illo nimirum cui sedes vnaquæque subiiciebatur. Patriarchas vero à Papa ordinari; nulla lex iussit. Mihi si minus credis, tu saltē ipse sacrosanctos Canones tum diuinorū Apostolorū, tum sacrarū etiā septem œcumenicarū synodorū in manus sume, diligenterq; perlege. quod si vllū vspiam canonem repereris, qui Patriarcharū ordinandorū summā auctoritatem Papæ tribuat: indica modo nobis illum; vicerisq; ilico. Sin hoc nunquam reperire poteris: qua tandem necessitate cogimur vt ea quæ tu è proprio sensu depromis admittamus? Præterea, Hierosolymitani Episcopi qua ratione debent à Papa ordinari? neq; enim aut Dei frater Iacobus à Petro ordinatus est: aut huius successorē, pat fuit, neminem fuisse; nisi Papa illum creasset.

C A P. VII.

Illud autem mirum est vos latere, canones sanxisse, vt, quemadmodum nouæ Romæ Episcopus à Papa secundus ordine est; ita planè Alexandrinus, huic secundus: deinde Alexan-

ἀξιώματι ἴσον εἶναι ἐνομοθέτησαν, καὶ ὡς ἐκείνον ἐν
 τῆς ἐκκλησιαστικῆς μεγαλιώεως πράγμασι τῆ
 τάξεϊ, δεύτερον. ἔχ' ἔτω ἡ δεύτερον, ὡς ἔω' ἐκείνους
 χειροτονείας. ἔτε γὰρ ἔτ' εἰς, ἔτε ἄλλος τις τῶ πατριαρ-
 χῶν ὑπὸ ἑπάππ' ἐχειροτονεῖτο. τὸ μὲν γὰρ χειροτονίας
 τῶ ἐπισκόπων τῆς ἐν ἐκάστοις μητροπολίτας ἔχον το
 κύριον τῆς τῆς ἡ ὑπὸ τῶ πατριαρχῶν χειροτονείας,
 ὑφ' ὀνόματι αὐτῆς αὐτῆς το θρόνον, οἱ νόμοι ἐθέσπισαν,
 πατριαρχας ἡ ὑπὸ ἑπάππ' χειροτονείας, ἔδει
 νόμον ἐκέλευσεν. ἡ σύ γε λαῶν ἐν χερσὶ τῆς ἱερῆς
 κανόνας τῶν τε θείων ἀποστόλων καὶ τῶν ἁγίων ἐπιπέ-
 ρικηρικῶν συνόδων, ἀνάγνωθι τῆς τῆς ἐπιμελῶς.
 καὶ εἶπε εὐρῆς κανόνα διοριζόμενον ὅτι δεῖ τὸ πάππ'
 τὸ κύριον ἔχειν τῶν πατριαρχῶν χειροτονίας. δεῖ-
 ζον ἡμῖν ἔτω, καὶ νενίκηκας. εἰ ἡ ἔτ' οὐκ αὐ ποτε ἔ-
 χοις εὐρεῖν, ἐκ ποίας ἀνάγκης δεξόμεθα ἄπερ ἐξ οἰ-
 κείας συφῆς διανοίας; ἔπειτα τίς ὁ λόγος τῶ
 ἱεροσολύμων ἐπισκόπος ὑπὸ ἑπάππ' χειροτονεῖ-
 θαι; ἔτε γὰρ ὁ ἀδελφός τε Ἰάκωβος ὑπὸ τοῦ
 Ἰέτρου κεχειροτονῆ, ἔτε τῆς τῆς διάδοχον εὐλογον
 καὶ ἄλλον εἶναι, εἰ μὴ τῶτον ὁ πάππ' χειροτονήσεν.

Κ Ε Φ. Ζ΄.

Εκείνο ἡ πῶς ὑμᾶς λέληθεν, ὅτι ὡσπερ τῶ νέας
 Ῥώμης ἐπίσκοπον δεύτερον τῆ τάξει ἀπὸ τοῦ
 πάππ' οἱ κανόνες ὤρισαντο. οὕτω δὴ καὶ τῶ Ἀλεξαν-
 δρείας δεύτερον αὐ μὲ τῶν ἐθέσπισαν, ἑ καθεξῆς

τὴν Ἀντιοχείας μὲν τὴν Ἀλεξανδρείας, καὶ μὲν τὸν δὲ τὴν
 τὴν Ἱεροσολύμων. εἰ τοίνυν τὸ τὴν νέας Ῥώμης ἐπίσκεπον
 αὐτοῦ γὰρ ὑπὸ τοῦ πάπα χειροτονεῖται. διὰ τὸ δὲ
 τεραῖα μετ' ἐκείνον τάξιν ἐπέχεν καὶ καθ' ἑξῆς αὐτὴν εἶη
 δεῖν ὡς ἐκείνον τὸν πατριάρχων, τὸν πρώτον αἰετὸν
 μετ' αὐτὸν τὸν χροσνίαν ἔχεν ἐπὶ ἐξουσίας. ἀλλὰ ἵδου
 εὐδὲ ποτε ἕτως ἐγένετο, καὶ μὲν εὐδὲ γίνεται. ὡς δὲ
 σις ἢ σιφῆς τὴν εἰρημύων ἢ αὐτὸν κρατήσασα συν-
 ἡθῆα. ἕκαστος γὰρ τὸν πατριάρχων ἐψηφίζετο μὲν ὑ-
 πὸ τῶν οἰκείων ἐπισκόπων· ἐχειροτονεῖτο ἢ ὑφ' ἐνός
 αὐτῶν. ὅπερ καὶ μέχρι τῆς σήμερον οὕτω γίνετο. οἷον ὁ μὲν
 ἡμέτερος πατριάρχης ὑπὸ τῆς μητροπόλεως Ἡρα-
 κλείας· ὁ δὲ Ἱεροσολύμων, ὑπὸ τῆς Καισαρείας. ὁ-
 μοίως καὶ οἱ λοιποὶ.

Κ Ε Φ. Η'.

Δ ἴκαμον ἢ ἡγούμεθα καὶ ὑμεῖς τοῦτ' αὐτὸ ὁμολο-
 γήσατε, ὅτι εἴπερ ὁ Χριστὸς ἡμᾶς εἰρηνοποίησε
 λύσας τὴν ἔχθραν· τοσοῦτον λόγον ἔχειν τὸ πάπα
 πρὸς τοὺς πατριάρχας, ὃν εἶχε καὶ ἐν τῶν καιρῶν ὅτε
 ὑπὸ ἡρχομὲν καὶ ὑμῶν εἰ τοίνυν τότε εὐδὲ εὐδὲνα εἰ
 χειροτονεῖ, εὐδὲ σὺν ἡμῶν ὡς τοὺς πατριάρχας
 ὑπὸ τοῦ πάπα χειροτονεῖται· πῶς ὅπερ οὐδέ ποτε
 εἶχετε, νυνὼ ὡς ἀπὸ τῆς κλήτης ἀπαμείβετε; οὔτε νόμι-
 μον ἄρα, οὔτε εὐλογον, οὔτε σὺν ἡμῶν, τῶν πατριάρ-
 χων ὑπὸ τοῦ πάπα χειροτονεῖται.

Alexandrino proximus Antiochenus, Hierosolymitanus deniq; Antiocheno. Quod si igitur nouæ Romæ Episcopum ideo à Papa constitui necesse sit, quod secundum ab illo gradum obtineat, vnumquemque profectò Patriarcharū par est deinceps primarium secundarii ordinationis ius penes se habere. Atqui hoc numquam ita factitatum est; nec etiamnum fit. Id quod vetere consuetudine confirmari potest. Patriarcharum enim quisque à propriis quidem Episcopis designabatur; ab eorum autem vno creabatur, prout in hodiernum vsque diem ritè obseruari solet. verbi causa, noster Patriarcha à metropolita Heracleæ; Hierosolymorum Patriarcha, à metropolita Cæsareæ. similiter & reliqui.

CAP. VIII.

AC nobis sanè quidem equum videtur; (neque vos illud infitiabimini, quando quidē pacem nobis Christus sublata inimicitia conciliauit) vt, quam rationem ad Patriarchas Papatum habuit, cum vniti fueramus, eandem iam habeat. Quod si igitur tum nemo Patriarcha Patriarchā creabat; neque moris erat vt à Papa ordinarētur Patriarchæ: quo ore id quod numquam habuistis, nunc vt inuiolatum exigitis? Quocirca nec legibus est consentaneum, nec consonum rationi, nec consuetudini congruū, vt Patriarchæ à Papa constituantur.

Vo modo ergo ceterorum Papa princeps est, siquidem eos nō ordinat? quo modo item B. Petrus, cuius successorem Papam esse contendis, princeps Apostolorum censebitur, si eos ipse non ordinarit? Euolutis igitur canonibus, ego hanc tum Papæ prærogatiuam præ aliis fuisse reperio; vt primo sederet loco, primusque frater appellaretur; atque adeo in mysticis diuinæ liturgiæ precibus prima illius mentio fieret. tu siquid amplius dicere habeas; è sacris canonibus id demonstra; minimeque refragabimur: Sed enim id quod nulla vniquam œcumenica synodus de Romana sede statuit; quartæ synodi decimus septimus canon nouæ Romæ sedi adiudicauit; *Ut in unaquaque nimirum præfectura siquis Episcopus iniuria aliqua à metropolitano fuisset affectus; apud exarchum dioceseos, aut apud sedem Constantinopolitanam iure experiretur.*

*Syn. Chal.
c. 17.*

C A P. X.

Neq; vero, vt quis opinari posset, Papam œcumenicis conciliis præerat, ipsiusque leges dictabat: quiniimo & ipsemet, & ipsius ecclesia, totius Concilii pars erat: Concilium autem ipsum, quemadmodum aliis Ecclesiis; ita plane & Romanæ Ecclesiæ leges dabat: Ait enim; *Quia in Romana ecclesia*

*Syn. Const.
in Trullio
c. 13.*

ΚΕΦ. Θ΄.

Πως ἔν ὁ πάπας πρῶτ' ἢ τῶν ἄλλων, εἰ σὺν αὐ-
 τὸς χειροτονεῖ αὐτὸς; πῶς ὁ μακάριος Πέ-
 τρος, ὃς φησὶ Διάδοχον τὸν πάπαι, πρῶτος τῶν ἄλ-
 λων ἀποστόλων, εἴπερ σὺν αὐτὸς ἐκείνους ἐχειροτόνη-
 σεν; ἐγὼ μὲν οὐ τὴν καινὰς προχειροτονίαν, ἀλλὰ
 τοῦτο πλεον τῶν ἄλλων εὐρίσκω τὸν πάπαι ἔχοντα
 ἴτε, τὸ πρωτοκαθεδρίας ἀξιῶσθαι, καὶ πρῶτον ἀδελ-
 φὸν ὀνομάζεσθαι, καὶ ἐν ταῖς μυστικαῖς εὐχαῖς τῆς θείας
 λειτουργίας πρῶτον ἐκείνους μιμνήσκεισθαι. εἰ δὲ σὺ
 πλεον τῶν ἄλλων εἴπειν, δεῖξον τὸ ἐκ τῶν ἱερῶν κα-
 τ' ὄντων, καὶ σὺν ἀντιλέξιμῳ. ὃ ἡ ἑδεμῖα τῶν οἰκου-
 μενικῶν συνόδων πρὸς τὸν θρόνον τῆς Ῥώμης ἐνομοθέ-
 ησε, τοῦτο ὁ ἐπίσκοπος ἀδελφῶν καὶ τῶν τετάρτης συν-
 ὁδος τὴν τῆς Ῥώμης θρόνον ἔχειν ἐδικαίωσεν. Ἰνα
 ἰσονότι καὶ ἐκείνῳ ἐπαρχίαν εἴ τις ἐπίσκοπος
 δικαίως πρὸς τοῦ ἰδίου μητροπολίτη, πρὸς τῷ ἐξ-
 αρχῷ τῆς διοικήσεως δικάζηται, ἢ τῷ τῆς Κωνσταντινου-
 ὦλεως θρόνω.

ΚΕΦ. Ι΄.

Αλλὰ μὲν ἔδ', ὡς αὐτὸς ἐπολάσει, ὁ κατ' ἐπι-
 ροὴν πάπας ἐξῆρχε τῶν οἰκουμενικῶν συνόδων, ἔδ'
 τὸς αὐταῖς ἐνομοθέτῃ ἄλλ' αὐτὸς μὲν ἢ ἢ πρὸς αὐ-
 τὴν ἐκκλησίαν μέρος ἢ τῆς ὅλης συνόδου. ἡ δὲ συνέ-
 σθαι ὡς περὶ ταῖς ἄλλαις, οὕτω δὲ καὶ τῆς Ῥώμης

ἐκκλησίαι ἐνομοθέτει. Ἐπειδὴ γὰρ, φησὶν, ἐν τῇ Ῥω-
 μάων ἐκκλησίᾳ ἐν τάξει κανόν ὁ ᾧ δεδεδόται
 ἀγνώστῳ, τὰς μέλλοντας διακόνου ἢ πρεσβυτέρου
 ἀξιῶσθαι χειροτονίας, καθυμολογῆν ὡς ὁκέτι τῷ αὐ-
 τῷ συνάπλων γαμετῷ. ἡμεῖς, τῷ ἀρχαίῳ ἀκλου-
 θουῦτες κανόνι τῆς ἀποστολικῆς ἀκρίβειας ἐπιτάξεως
 τὰ τῶν ἱερῶν ἀνδρῶν κατὰ νόμους πτωικέσια καὶ ἀπὸ τοῦ
 νυῦ ἐρῶσθαι βεβλόμεθα, μηδαμῶς ἀντὶ τοῦ πρὸς γαμετῷ
 τὰς συνάφθαι διαλύοντες, ἢ ἀποσερῆντες αὐτὰς
 πρὸς ἀλλήλους κατὰ κανόνιον προσήκοντα ὁμιλίας.
 ὃ ἡ πεντηκοστὸς πέμπτος φησὶν, Ἐπειδὴ μεμαθήκαμεν
 ἄλλοι τὰς ἐν τῇ Ῥωμάων πόλει ἐν τῇ ἀγίᾳ τῆς τεσσα-
 ρακοστῆς νηθείαις τοῖς ταύτης σάββασι νησεύειν πα-
 ρὰ τῷ ᾧ δεδεδόται ἐκκλησιαστικὴν ἀκροθίαν ἐπι-
 δοξε τῇ ἀγίᾳ συνόδῳ, ὡς κρατεῖν καὶ ἐπὶ τῇ Ῥωμά-
 ῶν ἐκκλησίᾳ ἀποστολιεύτως τὸ κανόνιον τῆς δια-
 ρεύοντα, εἴ τις κληρικὸς εὐρεθῆι τῇ ἀγίᾳ κυριακῇ
 νησεύων, ἢ τὸ σάββατον, πλὴν ἑνὸς ἐμὸν, καθυμ-
 ρείσθω εἴ ἢ λαϊκὸς, ἀφορμίζεσθω. ἐκ τῶν ἀρε-
 τῶν κανόνων δῆλον, ὡς αἱ συνόδοι καὶ τῆς ἐκκλησίας
 τῆς Ῥώμης ἐνομοθέτουσι.

Κ Ε Φ. Ι Α'.

Οτι ἡ μόναις ταῖς δυτικαῖς ἐκκλησίαις ὑπὸ τῶν πα-
 πατικῶν οἰκονομειῶσθαι οἱ θεῖοι πατέρες διατάξαι τὰ
 τῶν λοιπῶν ἀλλὰς ὑπὸ ἄλλων ἀνάγκῃ πατριάρχων
 χιῶν, καὶ μὴ ἐξίεναι ἵνα ἐπὶ τῷ ἐνοσίῳ, τὸ μὴ αὐτῶν

προσῆ

clesia canonis loco traditum dignouimus, ut qui Diaconi aut Presbyteri ordinandi sint, cum uxoribus se in posterum rem minime habituros profiteantur: nos, veterem canonem Apostolica accusationis & ordinis sequentes; legitima sacrorum virorum cum uxoribus consortia deinceps rata esse volumus: ita ut coniugii vinculum cum uxore, nullo modo tollatur, aut mutua suo tempore societas eis denegetur. Quinquagesimus autem quintus canon sic habet, Quandoquidem in Romana Ecclesia, sanctorum quadragesime ieiuniorum tempore, Sabbato ieiunare solemne esse accepimus: contra quam ecclesiasticus ritus, nobis per manus traditus, postulat: sacrosancto huic Concilio placuit, ut canon ille, cuius hæc verba sunt, Siquis clericus deprehensus fuerit, qui vel sacrosancta Dominica, vel Sabbato, præterquam uno & solo, ieiunet; deponatur: si laicum, segregetur: in Romana quoque ecclesia sancte obseruetur. Ex his igitur canonibus manifestum est; Concilia, etiam aduersus Romanam ecclesiam leges condere.

C A P: X I.

AM vero solas Occidentales ecclesias Papæ gubernationi à sanctis Patribus fuisse cõmendatas; reliquas autem ecclesias alii subiectas Patriarchæ; eos etiã cauisse insuper ne quis in finitimã ecclesiã quæ ad ipsam minimo

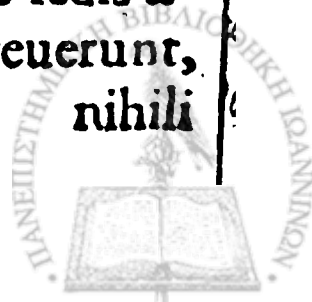
ſpectet, inuaderet: quid attinet dicere, cum tot canonibus illa ſancita ſint? Verùm ceteris omiſſis; ſextum, quæſo, & ſeptimum canonem primi Concilii legas: ſecundum item ſecundi; ac viceſimum octauum quarti: manifeſto que deprehendes, id quod à me modo dictum eſt, ita ſe habere.

C A P. XII.

Ceterùm nec Patriarcharum cuiquam, nec Metropolitanarum, ac ne ipſi quidẽ Pape fas eſſe aliquid decernere, aut noui quidquam moliri, ſine omnium ipſi ſubditorum conſenſu: cum alii permulti canones iſtud præcipiunt, tũ expreſſè triceſimus quartus canon Apoſtolorum hiſ verbis: *Cuiusque gentis Episcopũ omnes primarium inter ſe debent agnoſcere, ipſumque capituli loco habere: nihilque eo inconſulto agere, quod quidem maioris ſit momenti. ea etiam unumquemque Episcopum tractare decet, quæ ad parœciam ipſius ſpectent, & ad regiones eidẽ ſubiectas. verumtamen nihil ille ſibi ſine omnium ſententiã faciendũ exiſtimet. Ita enim concordia futura eſt, Deusque per Dominum Ieſum Chriſtum glorificabitur.*

C A P. XIII.

TV interea quæ quidem de veteris Romæ ſedis priuilegiis Patres conſtituerunt, nuſquam non inculcas: adeo que impietatis reos peragis, qui vlllo modo audent aduerſari: ſed quæ iidem de nouæ Romæ ſedis æqualitate, non ſemel, ſed ſæpius decreuerunt, nihili

προσέκρουσαν, τί γρη καὶ λέγειν, τοσούτων κανόνων
 ταῦτα διορίζουσιν; πλὴν, τὰς ἄλλας ἀφείδ, ἀ-
 καγωδι τ' ἐκτὴν καὶ ἔσδομον κανόνα τ' πρώτης σωό-
 δα, καὶ τὸν δεύτερον τ' δευτέρας, καὶ τὸν εἰκοστὸν ὄγδοον
 τ' τετάρτης, Ἐ γνώση σαφῶς ὁ νῦν εἶπον.

Κ Ε Φ. ΙΒ'.

Αλλ' ἡ μὲν εἰς ἐφείται τινὶ τ' παλαιάρχων ἢ τῶν
 μητροπολιτῶν ἢ τῶν πάπα, δογματίζειν, ἢ καμ-
 ῶν τι ποιῆν ἀντὶ τ' γνώμης πάντων τ' ὑπὸ αὐτὸν,
 πολλῶν μὲν καὶ ἄλλων ἔτ' κελθόντων κανόνων, ἰδί-
 ος ἢ τρεμάκος ἔτ' τετάρτος τ' ἀποστόλων ὅς φησι, Τους
 ἠπισκόπους ἐκάστου ἔθνους εἰδέναι γρη τ' ἐν αὐτοῖς
 πρώτων, καὶ ἡγεῖσθαι αὐτ' ὡς κεφαλὴν, καὶ μηδ' ἐν τι
 πράττειν σπειθον ἀντὶ τ' ἐκείνης γνώμης. ἐκεῖνα δὲ
 ἴονα πράττειν ἔνασον, ὅσα τῆ αὐτῆ παροικία ἐπιβάλ-
 εις τ' ὑπὸ αὐτ' χώραις. ἀλλὰ μηδ' ἐκεῖν ἄ-
 ντὶ πάντων γνώμης ποιείτω τι. ἔτω γ' ὁμόνοια ἔ-
 κε, καὶ δοξαζήσεται ὁ θεὸς διὰ κυρίως Ἰησοῦ Χρι-
 στοῦ.

Κ Ε Φ. ΙΓ'.

Στ' ἢ ἀ μὲν περὶ τ' προνομίων ἔτ' παλαιᾶς Ρώ-
 μης θρόνου διέφερον οἱ πατέρες ἀνω καὶ κάτω προ-
 κλάς, Ἐ ἀσέβησαν τ' ὅπως δήποτε αἰθισα μύων κα-
 γνώσκας. ἀ ἢ οἱ αὐτοὶ πρὸ τ' ἰσοτιμίας ἔτ' τῆς νέας
 ῥόμης θρόνου, ἔχ' ἄπειξ ἀλλὰ Ἐ πολλὰ κίς ἐθέσπισαν,

αὐτὸ ἐδεδόξαστο λογίζεσθαι ὅτι μὲν τὸ πάπαν πρῶτον εἶναι
 τῶν ἄλλων ἐδικαιώσαν, Ἰππικῶς ἐγνώσθη ὅτι ἦ τὸ νέ-
 ας Ῥώμης Ἰππικῶν τῶν ἰσῶν ἀξιοῦσθαι ἐκείνων πρε-
 σβείων, ὥς ἐκείνων ἐν ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς μεγα-
 λυτέαις πράγμασιν, ἐνομοθέτησαν, ἐκὼν τῶν ῥα-
 τρέχων. καὶ πῶς ταῦτα, ὡς πρὸς θεῶν δικαιοσύνης ἐχού-
 μεθα; ἐγὼ μὲν ἐν ὁμοίᾳ περὶ ὑμῶν φησὶν ἡ-
 θαι τὴν ἐλάσθησαν πρὸς αὐτοὺς εἰ δὲ τις, ὡς τινὲς δὴ-
 που ὑμῶν βραχὺ δὴ καὶ ἐμέλει, Φιλαρχίαν κατα-
 γρησείη, πλεονέκτητος τε καὶ ὑπερφάνης ἀποκαλῶν,
 τί δὴ πρὸς ἑσὶν ἀπολογησέσθαι; εἰ τοίνυν ὁ πά-
 πας ἔτετε τὸ πατριάρχων χειροτονίας τὸ κύριον ἔ-
 χει, ἔτε ἔξεστιν αὐτῷ ἀντιτῆ πάντων γνώμης τι καί-
 νον δογματίσειν καὶ τὸ ἡμέτερον πατριάρχων αὐ-
 τῶν ἀξιοῦσθαι πρεσβείων, καὶ ὡς ἐκείνων ἐν ταῖς ἐκ-
 κλησιαστικαῖς μεγαλυτέαις πράγμασιν οἱ θεῖοι νό-
 μοι ἀνακελεύονται πῶς ἡμᾶς ὑπακούειν καὶ
 πείθεσθαι τῷ πάπᾳ ἀναγκάζετε, ἔς ἕως τῶν ἀγι-
 ωτάτων ἡμῶν πατριάρχων ποιμάνεσθαι νόμοις; ἢ
 εἴτα πῶς αὐτῷ πείθεσθαι οὐ κελεύεις, ἀκίνητα φυ-
 λάττοντι τὰ τῶν θεῶν πατέρων ὅρα, καὶ μηδὲν
 τῶν θεῶν δογματῶν ὑπακούοντι ἢ τιμωρι-
 οῦν; ἀλλὰ μηδέποτε γίνονται ἀπὸ ἡμᾶς εἰς τοσοῦ-
 τον ἐληλακέναι μανίας, ὥς ἀρδύσομεν ὄντα καὶ
 πάντα τοῦ τῶν πατέρων σοιχοῦντα, ἀποσερή-
 σαμεν τῆς ἡμετέρας, ἣν οἱ πατέρες αὐτῶν δεδώκασι.

εἰ δὲ

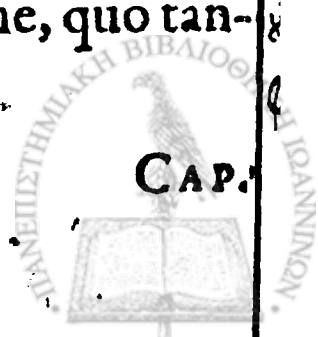
nihili facis. Ac probè sane nosti, Patres statuisse
 ut Papa ceterorū princeps sit: sed eosdē sanxisse
 ut nouæ Romæ Episcop⁹ iisdē plane quibus ille
 insigniatur prerogatiuis ac priuilegiis, summāq;
 æq; atq; ille, in ecclesiasticis rebus magnificēti-
 am obrineat: id verò datâ operâ præteris. De-
 um immortalem, quo pacto ista iustitiæ conue-
 niunt? Ego certe adduci non possum, ut vocem
 contumeliosam de vobis vniquam proferam:
 se si quis (ac reuera quemuis vestrūm pauxil-
 lum hæc cura torquet) ambitionem vestram
 incusaret, auarosque ac arrogantes vocitaret:
 quid tandem isti responderetis? Quod si igitur
 Papa nec Patriarcharum constituendorum ius
 auctoritatemque habet; nec ei licet, absque om-
 nium sententia noui aliquid decernere; quini-
 mo si nostrum Patriarcham, eisdem ornari
 prerogatiuis, & perinde atq; illū summam in re-
 bus ecclesiasticis auctoritatem ac magnificen-
 tiam obtinere; sacrosanctæ leges iubent: qua
 tandē ratione nos Papæ obedire cogitis, qui ut
 à nostris ipsorum sanctissimis Patriarchis pasca-
 mur regamurque, lege astringimur ac consue-
 tudine? Præterea, quū sit ut illi obtemperandum
 non suadeas, qui sanctorum Patrum scita accu-
 rate obseruat, neq; diuersum quid, aut repugnās
 diuini decretis, perperam mandat? Sed absit,
 ut eo nos infamæ vniquam deueniamus, ut or-
 thodoxum, patrumq; vestigiis vbiq; inhærentē;
 quæ patres ipsi detulerūt, honore spoliemus.

Sin Papa vester diuinarum legum ac decretorum violator existit: cur damnū ducitis, si nos vobiscum vnā perire nolumus? quod si contenderitis, nihil prohibere, licet hæreticus sit, peruersiq; decreti auctor; quo minus Petri interim sit successor, clauēque regni cælorum gerat: nō magnopere sane refragabimur. Successor nimirum ita erit Petri; vt morbus sanitatis; tempestas, serenitatis; tenebræ, lucis. clauēq; regni cælorum geret, non illas quæ aperiunt, sed quæ claudunt; nec eorum cuiquam, qui ipsum sequuntur, introire permittant.

C A P. XIV.

FRANCISCVS. Atqui fieri non potest vt Papa sit hæreticus. BARLAAMVS. Hem, quid ais, mi homo? mortuum video; mihiq; dicis, eum mori non posse? FRANCISCVS. Verū multi Patriarchæ priscis sæculis hæretici exstiterē: Papa, nullus. BARLAAMVS. Dicat ergo Macedonius; quandoquidem ante ipsum nemo Episcopus Constantinopolitanus, hæreticus fuit; proinde ne se quidem esse. Aut potius, vt exemplo magis familiari vtamur, si quis impudicæ illius mulierculæ quæ Papa fuit, causam velit agere; dicat, quandoquidem nulla ante eam femina Papa fuit, ne ipsam quidem fuisse. Quæ cum sana rectaq; ratione, quo tandem pacto cohærent?

εἰ δὲ τῶν θείων, ὡς βασιλῆος ἐστὶ νόμων τε καὶ διο-
 γματων· τί ζημίαν ἠγεῖσθε εἰ μὴ καὶ ἡμεῖς σὺν ὑμῖν
 ἀποκλύμεθα; εἰ δὲ καὶ αἰρετικὸν ὄντα καὶ ὡς δο-
 γματιστὴν οὐδὲν κωλύειν φατέ καὶ οὕτω Διάδοχον
 εἶναι τοῦ Πέτρου, καὶ τὰς κλεῖς τῆς τῶν οὐρανῶν βα-
 σιλείας ἔχειν, ὅσα ἀντιλέγομεν. Διάδοχός μὲν ἔ-
 σομαι, ἀλλ' ὡς νόσός ὑγείας, καὶ ζάλη γαλιῶης, καὶ
 σκότος φωτός. κλεῖς δὲ τῆς οὐρανῶν βασιλείας ἔ-
 ξει, οὐ τὰς ἀνοιγούσας, ἀλλὰ τὰς κλειούσας ἢ μη-
 δένα εἰσιέναι, ὡς χωρῆσας τ' αὐτὰ ἐπομνύων.

Κ Ε Φ. ΙΔ'.

ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΣ, ἀλλ' ἀδιώατον τ' πάπαν αἰ-
 ρετικὸν εἶναι. ΒΑΡΛΑΑ΄Μ. τί φῆς ἀνδρωπε;
 κερὸν βλέπω; καὶ λέγεις μοι ὅτι ἀδιώατον ἀπο-
 θανεῖν; ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΣ. ἀλλὰ πατερῶν μὲν
 πολλοὶ ἐν τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις αἰρετικῶν ἐγίνοντο,
 πάπας δὲ οὐδέ τις. ΒΑΡΛΑΑ΄Μ. ὅπου λέγε-
 γωσαν καὶ οἱ περὶ Μακεδόνιον ὅτι ἐπειδὴ πρὸ αὐ-
 τοῦ Ἰππίσκου τις Κωνσταντινουπόλεως αἰρετικὸς
 ὅσα ἐγίνετο, οὐδὲ αὐτὸς ἄρα. ἢ μάλλον, ἵνα οἰκειο-
 τέρῳ χρόνῳ ὡς δείγματι, εἰ τις ὑπὲρ τοῦ ἀ-
 κελάστου ἐκείνου γυνάγου τοῦ γρομνίου πάπα ἀπο-
 λογιῶμαι ἐθέλοι λεγέτω, ὅτι ἐπειδὴ τῶν πρὸ αὐτῆς
 εἰδῆς γυνῆ ἢ, εἰδὲ αὐτὴ ἄρα, καὶ ὡς ταῦτα σώ-
 φρονος λογισμὸς;

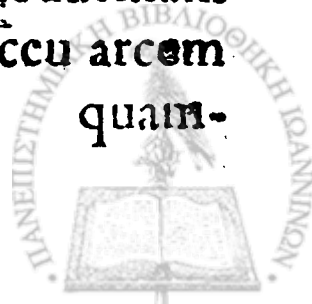
Επει ἢ εἰς ἐκκλησίαν Ῥωμαϊκὴν καὶ πίσιν Ῥω-
 μαϊκὴν καὶ αὐτὰς πτεύειν ὁμολογεῖτε, καὶ τὰ
 ἄλλας ἔτω πτεύειν ἀναγκάζετε, δεῖ καὶ πρὸς τούτων
 ἀλαβεῖν. ἀφ' ἑρῆ τῶν ἁγίων πατέρων
 ἡμῶν, ἐκκλησίαν Ῥωμαϊκὴν εἶπεῖν, καὶ καθολικὴν
 ἐκκλησίαν. καθολικὴν μὲν γὰρ ἐκκλησίαν λέγου-
 ντες, τὸ σύστημα νοούσι τῶν ἀπανταχῆ τῆς οἰκουμένης
 ὀρθόδοξων Χριστιανῶν, τὸ ἀκίνητα καὶ ἀσάλευτα τα-
 ῦ εὐσεβείας δόγματα ἀφ' ἡρώτων. Ῥωμαϊκὴ δὲ
 ἐκκλησία ὅταν εἴπωσι, πρὸς ἀντιδιαβολὴν τῶν ἄλ-
 λων καὶ τῶν οἰκουμένη μερικῶν ἐκκλησιῶν ἔτω λέξ-
 σι, καθάπερ ὁ εἰσὸς τέταρτος κανὼν τῶν Καρθε-
 γίνῃ συνόδου, ἔτω λέγων· Ἡρεσεν ὡς πρὸς τὸ διχο-
 νοίας τῶν Ῥωμαϊκῆς καὶ Ἀλεξανδρινῆς ἐκκλησίας
 πρὸς τὸ ἁγιώτατον πάπαν Ἰννοκέντιον γραφῆναι, ὅ-
 πως ἐκατέρωθεν ἐκκλησίαι πρὸς ἀλλήλας εἰρήνην φυ-
 λάξωσιν, ἣν ὁ κύριος πρὸς ἡμᾶς ἐλάλει. οὐδεὶς ἢ ἀν-
 τὶ τῶν εἰπεῖν καθολικὴν ἐκκλησίαν, Ῥωμαϊκὴν πο-
 τε εἶπεν. τὸν αὐτὸν ἀφ' ἡρώτων, καὶ πίσιν καθολι-
 κὴν ὅταν λέγωσι, τῶν τῶν νοούσιν, ἣν ὁ πᾶντες οἱ ὀρ-
 θόδοξοι Χριστιανοὶ ὁμολογοῦσιν, ὅπου περ ἀντυγ-
 χάνοιεν. πίσιν ἢ Ῥωμαϊκὴν τῶν τῶν Χριστιανῶν πί-
 σιν, ἔδεις ἔμάνεις, εἶπεν. ἐνομοθέτησαν ἢ ἕκ εἰς Ῥω-
 μαϊκὴν ἢ πίσιν ἢ ἐκκλησίαν, ἀλλ' εἰς καθολικὴν ἢ
 κοινὴν καὶ πίσιν καὶ ἐκκλησίαν ἡμῶς πτεύειν ἢ πίσιν ἐκ-
 ὁμο-

C A P. XV.

Sed enim quia in Romanam ecclesiam ac fidem & vos credere profitemini, & ceteros similiter vultis credere: age de istis quoque rebus differamus. Romana ecclesia, & Catholica ecclesia, non vnā rem aliquam apud sanctos Patres; sed diuersas ac discrepantes sonat. Nam cum Catholicam ecclesiam dicunt; Christianorum intelligunt cœtum, qui vsquam terrarum, de fide rectè sentiunt; pietatisque dogmata immota & inconcussa obseruant. Romanam autem ecclesiā cum dicunt, vt illā à ceteris in orbe ecclesiis particularibus distinguant sic loquuntur. Prout Concilii Carthaginensis centesimus quartus canon habet, his verbis: *De dissensione inter Romanam & Alexandrinam ecclesiam orta, ad sanctissimum Papam Innocentium scribi placuit; ut utraque ecclesia inter se pacem & concordiam colat, quam Dominus precipit.* Iā vero pro Catholica ecclesia, Romanam nemo vnquam dixit. Catholicam itidem fidem cum dicunt; eam vtique intelligunt, quam omnes rectè sentientes Christiani vbiunque locorū profitentur. Christianam autem fidem, Romanam nemo sanæ mentis dixit. quinimo non in Romanam aut fidem aut ecclesiam; sed in Catholicam, seu vniuersalem, atque communem fidem & ecclesiam credere nobis præceperunt. **Quam certe fidem ac**

professionē & obseruauimus hactenus; & deinceps in perpetuum, Deo auctore, obseruabimus. Quid? vllus ne vnquam martyr coram aliquo Tyranno; aut hæreticus quispiam ex errore vię suę reuersus, tale aliquid in fidei professione dixit, vt *Credo in Romanã vel fidem, vel ecclesiam?* Quis vnquam talem fidei professionē à quopiam exegit, quæ nostram funditus religionem tolleret? Quocirca nec nobis dicere conuenit, nos in Romanam ecclesiam credere; neque vobis, in Catholicam. Etenim nobis, qui Catholicę ecclesię leges obseruamus, eiusq; traditiones illibatas ac integras custodimus; profiteri, in eam nos ecclesiam credere, cuius & dogmata sequimur, omninò necessè est. Vos verò, qui Catholicę ecclesię traditionibus antiquatis, eisdēq; pro nihilo habitis, peregrina nescio quæ & aliena decreta earum loco introducitis: in illam, quam aspèrnati estis, ecclesiam vos denuo credere; quo iure potestis profiteri? Ecclesiam ergo Romanam, illi alteri è regione oppositam, in mediũ proferri, necesse fuit: vt ita demũ videlicet aperte declararetis, vos à Catholicę ecclesię communionem prorsus excidisse. Nam quæ ecclesia Dei vniuersa cõmuniter sanxit, ipsique adeo diuini Apostoli, ac sancti Patres decreuere; ea vos, (non sine rubore & conscientię morſu) obseruare profiteamini: sed si quis à vobis sciscitetur, quĩ fiat vt hanc aut illam legem violetis: ad Papæ potestatem, cœu arcem quam-

ὁμολογίαν καὶ ἐφυλάξαμεν, καὶ εἰς τέλος, θεοῦ
 φρενῶν ἡμᾶς, φυλάξομεν. ἢ ποῖος μάρτυς τυ-
 ραίνω ποτε παρεσῶς, ἢ αἰρετικὸς ἐκ πλαιῆς ὁδῶ αὐ-
 τῶν Πιστέφω, ἐν τῇ τῆ πίστεως ὁμολογία εἶπέ τι τοιοῦ-
 τιν, οὐκ Πιστεύω εἰς Ῥωμαϊκὴν ἢ πίσιν, ἢ ἐκκλησίαν;
 τίς ὅτι τοιαύτῃ ὁμολογίαν ἀπήτησέ ποτε ἵνα, τὴν ἡ-
 μετέραν αἰαυρομένη γε εὐσέβειαν; οὐτ' οὐκ ἡμᾶς
 ὀνειδιον εἰς Ῥωμαϊκὴν ἐκκλησίαν φαίμαι πιστεύειν,
 εἴθ' ὑμᾶς εἰς καθολικὴν. ἡμᾶς μὲν γὰρ ἅτε τῆς
 καθολικῆς ἐκκλησίας ἐμμενόντας νόμοις, καὶ σώας
 ἐν ὁλοκλήρῃ ταῖς ἐκείνης ᾠδαδοσεῖς φυλάττον-
 τας, ἀναγκαστῶν εἰς αὐτῶν πιστεύειν ὁμολογεῖν, ἢ
 ἐν ταῖς δογματικαῖς Διατηρουῦντες τυγαύομεν. ὑμεῖς δὲ
 εἰ τὰς τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ᾠδαδοσεῖς ἀθε-
 τήσαντες, καὶ ταύτας εἰς ἕδεν ἡμέροι, ξένα ἵνα ἔαλ-
 λότρια αὐτῶν ἀγαγετέ δογματὰ· πῶς αὖ εἴητε δι-
 σθηοὶ καὶ ἡμεῖς ἡμεῖς ἐκκλησίαν, εἰς ταύτην αὐθις πι-
 τεύειν ὁμολογεῖν; ἀναγκαστῶν ἄρα πρὸς ἀνιδιαστολήν
 αὐτῆς τῆ Ῥωμαϊκῆν ἐκκλησίαν προβάλλεσθε. ἔτω
 ὁ αὐτὸς φησὶ Φαιερῶς, τῆ καθολικῆς πτωτάπασιν
 ἐκκλησίας ἐκπετῶκεναι. τὰ μὲν γὰρ κοινῇ ἀπάση τῆ
 θεῶ ἐκκλησία νομοθετηθέντα ὑπὸ τε τῆ θείων ἀπο-
 λων ἔτ' ἀγίων πατέρων ἡμῶν, ἀρχιερέων, καὶ ὑ-
 πὸ συγκλήσεως ἐλεγχόμενοι, φυλάττειν ὁμολογεῖ-
 ναι ὅτις ὑμᾶς ἔρη, πῶς τὸ δεῖναι ἢ τὸ δεῖνα ᾠδα-
 φρετε νόμον· ἐπὶ τῆ ἐξουσίαν εὐθύς, ὡς ἐπ' ἀκρόπολιν

ἵνα, καταφεύγετε ὁμοίον ἡ τῆς τυραννίδος πειθόντες
οἱ λόγῳ πείθειν ἀπορῶντες τοὺς μάρτυρας, ὄρατε ἐν
αὐτῆς διὰ τῆς ἐξουσίας οὐκ ὤκνησεν τὰ χεῖρις αὐτῆς.
καὶ ἄλλοις.

Κ Ε Φ. Ι 5.

Δ Εἴη με ἀνακεφαλαιωσάμενοι τὰ διὰ ὧν
ἡμεῖς δεδειγμένα, τέλος ἐπιθεῖναι τῷ λόγῳ.
πρῶτον μὲν ἐν ἀπέδρα, ὅτι ἕκαστος τῶν ἁγίων ἀποστο-
λων καθολικὸς πειθὸν τε ἐδιδάσκαλος τῶν οἰκουμένων
ἀπάσης ἀμέσως ὑπὸ τῆς δεσποτικῆς Χριστοῦ πρεσβυτείας.
δεύτερον, ὅτι ὁ μακάριος Κλήμης οὐ τῶν οἰκουμένων
ἐπίσκοπος, ἀλλ' ἰδίως τῆς Ῥώμης, ὡς περὶ ἄλλων
ὑπὸ τῆς κορυφαίας χειροτόνηται καὶ ἔτε πρῶτον
ἔτε ἕκαστος ὁ Ῥώμης ἦν θρόνος, ὑπὸ τῆς ἁγίων πα-
τέρων ἡμῶν καὶ τῶν εὐσεβεστάτων βασιλέων νομοθεσίᾳ
πρῶτος ἐγίνετο. τρίτον, ὅτι ἐν τῆς Ῥώμης θρόνῳ
καὶ ὡς ἐκεῖνον ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικαῖς μεγαλυτέροις ἐ-
θέσπισαν πρᾶγμασι. τέταρτον, ὅτι ἔτε νόμος τις κα-
λεύει, ἔτε σωτήρια κενεράτηκε τῆς πατριάρχας ὑπὸ
τῆς πάπας χάριτος νεύουσα, καὶ μὴν ἔδε ἐγίνετο. πέμ-
πτον, ὅτι οὐκ ἐξῆρχεν ὁ πάπας τῶν συνοδῶν, ἀλλ'
συνόδοι καὶ τῆς πρὸς αὐτὸν ἐκκλησίας ἐνομοθέτου.
ἕκτον, ὅτι διεκρίθη ὑπὸ τῶν θείων πατέρων ἡμῶν τὰ
νόμος τῶν καὶ τῶν οἰκουμένων ἐκκλησιῶν ὑποκειῖσθαι
θεῖον τῶν πάπας, ἐπὶ τῆς ἕκαστος τῶν λοιπῶν πατριάρχων
ἐδοξάσθη, ὅτι οὐκ ἔξεστι τινὶ τῶν πατριάρχων ἢ τῶν πάπας
περιτῶν ἢ δογματίζειν ἀνεῦ τῆς πάντων ἁγίων γνώμης. ὁ δὲ

quandā, ilico cōfugitis. vt Tyrāni scilicet solēt; qui verbis martyres cum minus flectere valent; extrema in eos exempla edere, potestate freti, minime dubitant. Sed de his hæctenus.

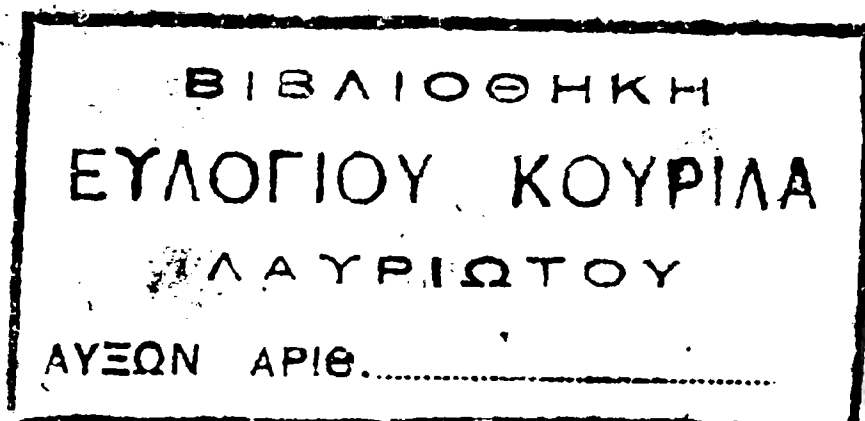
C A P. XVI.

DEnique quæ fufius à nobis demonstrata sunt, ad certa quædam videntur capita reuocāda; vt ita finis tandem aliquando huic dissertationi imponatur. Primo itaque demonstraui, sanctorum Apostolorum vnumquemq; totius orbis terrarū pastorem doctoremq; immediate a Domino Christo fuisse cōstitutum. Secundo, B. Clementem, non totius orbis Episcopum, sed vt alium quemuis, Romæ specialiter ac propriè à primario Petro creatum fuisse: sedemq; Romanam, nec primam fuisse, nec postremam; atq; sanctorum Patrum, Regumq; piissimorū legibus primā euasisse. Tertio, vt nouæ Romæ sedes in rebus ecclesiasticis perinde atq; illa, sūma emereret potestate; eosdem sanciuisset. Quarto, nulla lege præcipi, aut cōsuetudine obtinuisset; vt Patriarchæ à Papa cōstituerentur; neque verò ita fuit factitatum aliquando. Quinto, Papā Conciliis minime præfuisse: quinimo Concilia leges ipsius ecclesiæ dictasse. Sexto, diuinos Patres distincte cōstituisse, quænam orbis terrarum ecclesiæ subiicerentur Pape; quæ itidem vnicuique Patriarcharum. Septimo, nēmini licere Patriarcharum, aut ipsi Pape, de rebus graueribus aliquid, sine omnium sententia, decernere. Octauo,

eum honorem Papæ, Patrum scitis acquiescenti, deferendum; quem definiunt canones: non acquiescentem, vt lupum, ac hostem ecclesiæ meritò fugiendum. Nono, Christianorū esse, vt in Catholicam seu vniuersalem ecclesiam, ac fidem, credant; non autem in particularem: cū ita ab initio sancitū fuerit. Decimo, eos deniq; qui sanctorum Apostolorum, diuinorumque Patrum traditiones respuunt ac reiiciunt; seque in particularem ecclesiā & fidem credere profitentur: partem esse à toto Catholicæ ecclesiæ corpore abscissam, atque emortuam. Contrà vero eos, quibus nihil vniquam fuit antiquius Catholicæ ecclesiæ traditione; sanam demum esse partem, quibus solis fas est dicere, se in Ecclesiam Catholicam credere. Atque hæc quidem fere habui, quæ ad tuam caritatem censui mittenda; habita vbiq; veritatis ratione; nihilque locutus turbide. Quibus acceptis ac perlectis, siquid interim tibi occurrerit, quod aut omnibus, aut quibusdā, aut vni saltem eorū, opponere possis: ex iis quæ diximus principiis oratio tua fidem faciat; te patienter sumus audituri.

FINIS.

NOTÆ

ὅτι ἐμμελῶντι μὲν τῷ πάπα τῆς τῶν πατέρων δόγμασι
 χρηθῆ δ' ὀνομένην αὐτῷ τοσαύτῃ τιμῇ, ὅσῃ οἱ κανόνες
 διορίζονται. δίκαιον γὰρ μὴ ἐμμελῶνται, φεύγειν αὐτὸν
 ὡς λύκον καὶ λυμεῶνα τῆς ἐκκλησίας. ἔννατον, ὅτι
 εἰς τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν ἔστι πιστὴν πιστεύειν δεῖ τῆς
 Χριστιανῆς, καὶ οὐκ εἰς μερικὴν· ἔτω γὰρ ἐξ ἀρχῆς
 νενομοθέτη. δέκατον, ὅτι πᾶσιν ὅτι μερῶν δ' ὀνο-
 μεσθῆναι τὴν ὁλότητῃ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας
 ἐστὶ καὶ ἀνεκρωμῆσον οἱ τὰς τῶν ἁγίων δόξασι καὶ
 τῶν θεῶν πατέρων ἡμῶν ἀρεταῖς πάντες ὁμοθυμαδόν,
 καὶ εἰς μερικὴν ἐκκλησίαν καὶ πιστὴν πιστεύειν ὁμο-
 λογουῦτες. οἷς ἡ εὐδὲν εὐδέπω τῆς καθολικῆς ἐκκλη-
 σίας ὁμοθυμαδόν ἀνεκρωμῆσαι προτιμώτερον, οὗτοι δὴ-
 που τὸ ὑγιαῖνον ὑπάρχουσι μέρος, οἷς καὶ μόνοις εἰ-
 κὸς εἰς ἐκκλησίαν καθολικὴν φαῖναι πιστεύειν. ταῦ-
 τα μὲν οὖν ἐγὼ δίκαιον ἔκρινα πρὸς τὴν ἀγάπην
 πέμψαι, πανταχοῦ τῆς ἀληθείας φροντίσας, καὶ μη-
 ῖεν κατὰ πάθος εἰρηκῶς. σὺ δὲ ταῦτα δεξάμενος
 καὶ ἀναγνούς, εἴ τι ἀν' αἰτίας ἀντειπεῖν ἢ πᾶσιν ἢ τι-
 νὶ ἢ ἐνὶ γε αὐτῶν· ἐχέτω τῷ πιστῶν ὅσος λόγος ἐξ
 ὧν εἴπομεν ἀρχῶν, ἐμακροθύμως ἀ-
 κουσόμεθά σε.

Τ Ε Λ Ο Σ .

ΕΙ

Ρ

ΑΥΘΟΓΡΑΦΗ

NOTÆ IN LIBRVM PRIMVM NILI.

Quantum per tēporis angustias licuit, atq; otii egestatē, qua quidem propter varias occupationes hoc tempore nobis laborare contigit, in his pauculis & breuib⁹ notis præstare aliud nihil potuimus, quam lectionū quasdam varietates obseruare, quæ viderentur profus non omitti dignæ. Harum nonnullas suggessit nobis codex scriptus Palatinæ Bibliothecæ, plures verò & maiores hausimus ex Amplissimi Seruini libro, nobis à Clarissimo Bongarsio misso. Qui liber istius totius operæ quam hac editione præstitimus nobis materiam, & argumentum præbuit. Sed ad rem veniamus.

Pag. 18. ¹ ἐδὲ αὖ ἐλπίζου βσι] *Ampliss. Seruini liber ἐδὲ αὖ ἐλπίζου βσιν, cui consentit Palatinus. αὖ ἐλπίδι βσι, ut αὖ καλῶ βσι, pro καλὸν βσι. ita fortasse legendum. vulgata tamen non mutamus.*

Pag. 21. ² σωπετρημένος ὦν] *idem liber ὅπιπετρημένος. Sed σωπετρημένος melius. aliud enim est ὅπιπετρημένος λόγος, aliud σωπετρημένος. hoc si quid ind. co, non ante illud τῷ ἤ γραφῆς λόγῳ conuenit. σωπετρημένος igitur λόγος est, ὁ σωτόμος ὡς πολλῶν ἑμεγάλων διαγορεύων, ut hoc verbum Nili retineam. σωπετρημένον λόγον Latini concilium sermonem dicerent.*

³ αἰτία δὲ ἐλομένος] *idem liber cum Palatino, ἐλομένος perperam. nam ἐλομένος verum est. Μοχ, ἅμα ἵδου τῆ πο] idem liber ἑ ἅμα διὰ τῆ πο.*

⁴ ἠγοήκαμεν] *uterg, ἠγοήσαμεν.*

³ παροφείραν ἡμῖν] *Palatinus*, παροφείραν *mendose*. παροφείραν αἰτία *Herodoto & alijs*. *distingue hoc loco, ὅτι παροφείραν μετὰ παροφείρειν ἡμῖν, &c.*

⁴ κωρωθῶαι τὸ ζητούμενον] *Minus proprie dicitur κωρωθῶαι τὸ ζητούμενον. non enim prius τὸ ζητούμενον sciet κωρωθῶαι, quam d. sinat esse ζητούμενον. Absurdum enim est aliquid κωρωθῶαι de quo adhuc inter omnes ἀμφισβητεῖται. Sed quid pluribus arguamur? Scribendum, κωρωθῶαι τὸ δόγμα qua lectione nihil verius est, praesertim firmitantibus eam scriptis Codicibus. Infra, τὰτε δόγματα ἐύρωω, & alibi.*

Pag. 22. ⁷ ἐν ποιούτοις] ἐν τοῖς τοιούτοις. & παλοποστ, ἐν αἰθῆρ μοῖρα. *quod elegantius est. ita etiam legitur in epigrapha libri, in Codice Pal.* In fine pag. v. 23. ὑβικαὶ ὁ ἰσλιος, *Ampliss. Servini liber omittit ὁ.*

Pag. 25. ⁸ βυλεύεται] *melius ex Palat.* βυλεύεται, & *in nino ita scribendum est.*

Pag. 26. ⁹ οἰκουμηνικῶς κατατέινειν] *pro οἰκουμηνικῶν correspondendum πρὸς οἰκουμηνικῶν. Hoc etiam viderat doctus Interpretres, ut ex ipsius versione apparet.*

¹⁰ τῶν πατέρων τῶν πατέρων] τῶν πατέρων τῶν πατέρων δι' ὧν εἶπον, & δι' ὧν ἔπαρξαι. *ita scripti codices. Sed non multum interest, utrum hoc, an illo ordine legantur.*

¹¹ σὺν ὁδοῦ οἰκουμηνικῶν ἀθροίζειν] *in Pal.* σὺν ἀθροίζειν.

¹² ἢ ἀρχὴν ἢ αὐτὴν] *reponne ex libris, ἢ αὐτὴν αὐτὴν. αὐτὴν ἢ πατέρα. τὸ τῶν ποιῆν, quod facit Papa scilicet. Qui tantum sibi iuris arroget ut soli sibi facultate datam se dicat oecumenicam indicendi Synodum, & in ea tantam sacra Christi vice, ut ita dicam, indicandi, nimirum hac faciens αὐτὴν πρὸς ἀρχὴν κατὰ λύξ. vox, αὐτὴν, ὅτι nino hic erat necessaria.*

Pag. 29.¹³ [ὁ σοφαιέντες ἀπώλουτο] *vel priusquam scriptos libros vidissim, legendum esse videbam, ὁ ἐπὶ βραχὺ καὶ πρὸς μικρὸν φαιέντες ἀπώλουτο. Nunc cum ἔ' illi accesserint ad me a coniectura cōfirmationem, nemini dubium esse potest, quin ita reponi debeat, præcipuè cum aliter cōstare sententia vix queat.*

¹⁴ εἰρήνης ἢ κεχυμένης] *Hæc longè aliter accipienda ἔ' vertenda erant, quàm putavit doctus interpres. nam verbum quod sequitur ἀπηλούειτ' à manifesto corruptuū est, pro quo iam pridem restituendum videram ἀπήλαυνεν ἄ. igitur, εἰρήνης κεχυμένης ἐ' ἐκκλησία, nō est perturbata Ecclesiæ pace, quod verum esset, si legeretur συγκεχυμένης. Ita accipiendum ac si scripsisset, εἰρήνης κεχυμένης εἰς ἐκκλησίαν. Nam ἐ' ἐκκλησία pro εἰς ἐκκλησίαν positum est. Notum est studiosis moris esse Græcis recentioris ævi has duas præpositiones interdum confundere, ἔ' alteram pro altera ponere. Dicit igitur Nilus, si per Ecclesiam uniuersam pax fusa esset (ita κεχυμένης interpretamur) Papam ipsum quoq; iis quæ ipsi debentur fruiturum esse, cū nunc propter illud discidium, uniuersa turbata Ecclesia, quattuor Patriarchalium sedium primatu ipsi carendum sit, quæ sibi iure deberētur rebus compositis, ἔ' pace Ecclesiarum firmata. Hæc huius loci sententia est.*

¹⁵ ἕως αὐτῶν ἑαυτοῖς λατῆνοι σοιχάσω] *ἑαυτοῖς σοιχεῖν. Nilus Constantinopolitanus elegantissimus, ἔ' eloquentissimus scriptor dixit δεξιτῆ σοιχεῖν. οἱ ὅ πολλοὶ λαχαίων ὤμων ἔ' ἀκροδύων στιχοδοσι δεξιτῆ τράπεζαν ἀκαρύκευτον ἀγαπῶντες ἔ' ἀτεχνον. Multa de huius verbi notione in recentioris Græciæ scriptis obseruauimus, quæ hic libenter omittimus. Non enim commentarios scribimus.*

¹⁶ ἢ κεχρησώ μω] *lege ἢ κεχρησώ μω, πλὴν εἰς οἰκοδομῶ.*

¹⁷ ἀποσώλων κανόνα λθ] *Scribe λδ ex libris. Hunc numerum agnouit interpres, nec falsus est.*

¹⁸ μὴ ἀπλῶς ᾠδραμίτε] *Ampliss. Seruini liber addit, πίνω. μὴ πίνω ἀπλῶς ᾠδραμίτε. quod si recipimus exrungen dum erit τὸ οὐὼ quod precedit, hoc modo, ἐλεφνὸ-
τατα δλακζμένων ἡμῶ μὴ πίνω ἀπλῶς ᾠδραμίτε &c. Et sane illud οὐὼ non comperet in Palatino Codice. Sed hac lenia sunt, & vix digna qua nos morentur.*

Pag. 33. ¹⁹ καίτοι Χειρὸν ἔχων] *idem liber, καὶ τότε, pereram. Sententia enim postulat, καίτοι.*

Pag. 34. ²⁰ ἐαυτῷ τὸ πρεσβύτιον (αὐτῷ πρεσβύτιος] *ita etiam Palatinus. αὐτῷ πρεσβύτιος. Sed ἔνδοξος ille Seruinus elegantem vocem ex scripto suo Codice annotauit, τὸ πρεσβύτιον λαύτης, & λαύτω esse vult loca Lautia, quorum mentio apud Apuleium & Sidonium Apollinarem epistola octaua, adde Plutarchū περὶ Ῥωμαϊκῶν & Polybium περὶ πρεσβυτών. Quae sint loca Lautia, & quam bene vox αὐτῷ huic loco conueniat non possumus iam ignorare. Itaque nos tanti viri auctoritate permoti λαύτης restitui-
mus & τὸ αὐτῷ exrungimus. Qui hanc vocem usurpauit ex recentioris Graeciae scriptoribus, neminem alium si hunc Nilum noui. Sed non nescimus multas peculiaris τῶν λέξεων χησες, multas etiam χαμβομβόμενας λέξεις apud hunc aut illum reperiri. Quaruῦ usum si quis ex aliis auctoribus firmare satis ageret, frustra esset.*

Pag. 37. ²¹ ἐπίθοντο πάντες] *Palatinus, ἐπίθονται. πρὶ-
πίθονται. precedit enim, δλαδέχεται, & προκατάρχει. sic hoc loco, πίδονται. Mox v. 10. pro δίκαιοι, ampliss.
u. lib. δίκαιον.*

²² καὶ πῶς αὐτῷ ἔχει ταῦτα λόγον] *Post hac verba, καὶ πῶς ἔχει ταῦτα λόγον, multa desunt in vulgatis quae iam pri-*

dem ex suo codice suppluerat Ampliff. Seruinus: quod
 nis item extare in libro Palatino testatur. Quae quare
 omittenda fuerint, non video, nec cur reponenda non
 sint. ita igitur in scriptis libris habetur: καὶ πᾶσι
 ἀνέχει ταῦτα λόγους, ἢ τοίνυν φημί; ὁ ὁρατεὶς ὡς ἀπλά και δίκαι
 λέγει. εἰ μὲν τις οἰκουμένην σωθῶς πρὸς τῷ, ἢ δεινομίσειν πρὸς
 ὁκπορεύσεως τῷ ἁγίῳ πνεύματι ὁκ τῷ ἡσ ἀπεφίνατο, τῷ κρατεῖν
 ὁ μὴ τὰ κοινῇ δεδομένα λύσει. ἢ ἔνοχος αὐτῷ εἴη πάντως τοῖς ὁκ εἰ λα
 ληθεῖσιν ὁπιπμίσι; ὁ πρὸς τὰ διορισμένα δοξάζων. εἰ δὲ ἕτω κο
 νῆ γῶμη πρὸς τῷ πρὸς θεῷ δέκρινει, ἀναγνώσκεις μὴ τὸ πρὸς
 τῷ ἁγίῳ πατέρων ὁκτε δὲν σύμβολον, ὁ πιστεύειν ὅτι τὸ πνεῦμα
 ἁγίον ὁκ τῷ πατρὸς ὁκπορεύει) ὁκ πτερον ὁκ μόνον τῷ πᾶσι ὁκ π
 ρεύεται, ἢ ὁκ τῷ ἡσ, τῶτων ὁκ μὴ δὲ ἕτερου κύριον ἡγίασ, ἔως
 αὐτὸ τὸ πνεῦμα τὸ ἁγίον δὲ κοινῷ συλλόγῳ πρὸς ἑαυτῷ λαποθῆν
 ται, εἴτε ὁκ μόνον τῷ πατρὸς, εἴτε δὲ ὁκ τῷ ἡσ. ἀλλ' ὁ πρὸς τῷ
 πορεύσεως λόγος τῷ ἁγίῳ πνεύματι ὁκ τῷ ἡσ φησιν, ἀρχαῖος τῆ
 ἐκκλησία. Hæc quidē hæctenus. Quæ data opera fuisse omitt
 vel cæco appareat. nec enim hic defectus ex proferant
 librarij natus est, qui tot versus transilierit, sed de inda
 striarefecta ab eo qui ut his omissis cōtinationem senj
 ὁ verborum reconcinnaret, hæc mutauit: ἀλλὰ τὸ δόγμα
 πρὸς τῷ ἀμφισβητεῖτε φασίν, ἀρχαῖον τῆ ἐκκλησία ὁκ. Sed
 sese habeant ista, quædam in illis verbis, quæ superius p
 suimus nobis emendanda veniunt. ὁ primum εἰ δὲ ὁ
 κοινῇ γῶμη πρὸς τῷ πρὸς θεῷ δέκρινει. lege, εἰ δὲ ἕτω κοινῇ γ
 μη. ὁ τῶ ἀναγνώσκεις. sub finem distingue, ἀλλ' ὁ πρὸς
 ὁκπορεύσεως λόγος τῷ ἁγίῳ πνεύματι ὁκ τῷ ἡσ, φησιν, ἀρχαῖος
 ἐκκλησία. φησιν, subaudi ὁ λαπῆνος. Sic infra ἀλλ' εἰ τῷ οἰκ
 μενικαῖς τῷ σωθῶν, φησιν, ὁ πρὸς τοῖς ἡσ, ὁ sic alibi sæpe.

²³ ἀλλ' ὁ πρὸς τῷ ὄντων] ita etiam in Pal. Sed legendum est
 ὁ τῶ ὄντων. ut ὁ ex ampliff. Seru. Cod. est adnotatum

Paulo post lego ἵνα τὰ ἀληθῆς ζητηθῆ, καὶ ζητηθῆν εὐρεθῆ, & εὐ-
ρεθῆν κερυθῆ. *vidimus illa deesse, καὶ ζητηθῆν εὐρεθῆ. & sanè*
doerant. τὰ ἀληθῆς etiam ampliss. Seru. liber.

²⁴ ἢ ζητηθῆναι τὸ δόγμα δίκαιον] *nescio an preferenda scri-*
ptura libri prestantiss. Seruini, τὸ πρῶτον. ut supra dixi-
mus τὸ δόγμα ὅτι πρῶτον ἢ κερυθῆν μὲν πολλὴν ζήτησιν & ἀμ-
φοιβήτησιν & ἐξέτασιν. Sed quomodo ζητῆται & ἐξετάζεται καὶ
ἀμφοιβητῆται non est δόγμα, sed ζητούμενόν τι & ἀμφοιβητέ-
μενον, ut saepe legitur in hoc Nilo. Sed ut ut sit, δόγμα non re-
iciamus, cum etiā Codex Palatinus hanc lectiōnē agnoscat.

Pag. 42. ²⁵ εἴπερ μήδ' ὁκείνος] μηδὲ ὁκείνος.

²⁶ ἄλλως ἔχη τὰ πρῶτα] *Post hac verba verōne ex*
scrip:is Codicibus: ἀλλ' ἐπιφύησαν ποτὲ τῆ Ῥωμαίων ἐκκλησία,
φθῆσιν, ἀνθρώποι, τ' ἄλλοις πρῶτα φθοραῖ. οἱ τ' ἴσον τ' πατερικῆς ὑσίας
ἀποσερῆντες, ἄλλα τε ἔλεγον κτ' τ' ἑαυτ' κεφαλῆς, & δὴ & ὅκ τῶ μὴ
πρῶτάλλην τὸ πνεῦμα τ' ἴσον τὸ τ' ἀνομίας συνῆζον συμπέρασμα.
διὰ ταῦτα καλῶς ποιοῦσα ἡ ἐκκλησία, τότε δόγμα κύριον ἔκεινε &
τῷ συμβόλῳ προσήτησιν. εἰ μὲ οἰκονομοῦσα ἡ ἐκκλησία τῶτο ποιεῖ,
δεδοῦσα. & δὴ καλεῖται ἵνα τ' οἰκονομίαν εἴη) & τῶ νέφους παρελ-
θόντος μηκέτι σοφίζεσθ. καίτοι γε ἔχ ἀπλῶς οἰκονομεῖν ἔξεστι, ὅδὲ
κακῶ τὸ κακὸν ἰάσθ. εἰ ὅ & ἀληθῆς ἡ γυμνή ποδ δίκαιον ἐφ' ἑτέρα
τ' ἀίπαι πρέπιν ἄλλως τε & ἀληθοῦς ὄντος τῶ δόγματος ἔχ ἔτω τ'
ὡανπίων τ' λόγον λύειν ἔχρω. εἰ γὰρ δόξαι τὸ πρῶτάλλην ὁ ἴσος ἔχει,
& τ' αὐτ' ὑσίας ὅτι τῷ πατεῖ, ἀπικλωτεῖται ἄρα τὸ πνεῦμα τ'
πατερικῆς ὑσίας, ἐστερημένον τ' πρῶτολῆς. ὅ μὲν ἀλλ' εἰγε ἄπερ εἶ-
πεν πατεῖ τῶ ἴσος, ταῦτα & πατεῖ τῶ πνεύματος ἔλεγον ὡς ἐπιδήπερ
μόνον ἀπαιτ' ὅτιν, ἔλατῶν ὅτι τ' πατερικῆς ὑσίας, τίποτε ἀν' πρὸς
αὐτὸς ἐλέγετε, σκῆψις ταῦτα ὡ ἀνθρώποι, & τ' ἀληθείας ἀποφυγή.
ἄλλως τε πῶς ἔχ ἰστέρεθῆν ὅτι, ἰστέρεθῆν ὁκείνων & κακῶς λύειν
αἰρήσθ, καὶ κινεῖν τὰ ἀκίνητα οἷς ἤρκεσιν αὐ, εἰς ἔλεγχον τὸ πρῶτά
πασῶν σωδῶν ὡς ἀσεβεῖς ἐλαύνεσθαι. ἡ μὲν ὅ μέτετα & ἀληθῆ

λεχόντων, Ἐνόμοις ἀποστόλων χρωμένων οἱ ἔκ ἐωσιν ἰδίᾳ τὰ ἴδιον ἐκκλησίας τυπεύουσι. μηδ' ἐν πνοῦ λόγον ποιεῖσαι, ἀλλὰ ἴδιον πάντα καθάπερ μορμουκκίον ἡμῶν ὅπως εἶναι ἀρχὴν. *Hæc quantivis errorum præcisi, & quantivis momenti, vel propter hanc postremam periodum. restat, ut quedam quæ corrupta sunt indicemus, & emendemus. & statim in initio Ἐ δὲ Ἐ ἐκ τῶν μὴ θεοβάλλειν τὸ πνεῦμα ἢ ὑὸν τὸ ἴδιον ἀνομίας σωῆζον συμπέρασμα. Quodnam sit istud ἀνομίας συμπέρασμα, non video. corruptum esse puto, Ἐδὲ nisi valde fallor, sic egregiè poterit restitui, si legamus τὸ τῶν ἀνομοίου σωῆζον συμπέρασμα. parva mutatione. vel, si quis malit, ἴδιον ἀνομοίῳ, ut aliquid subintelligatur. Sed illud magis placet. & manifesta est sententia. Illi de quibus loquitur τὸ τῶν Ἀρείῳ φρονουῶτες ἰταρολογουμέναν, Filium non posse dici esse ἴδιον αὐτῶν ἕσας τῶν πατέρων, nisi etiam cum patre θεοβόλεις τῶν παναγίου πνεύματος diceretur. nihil apertius. Infra, εἰ γὰρ διότι τὸ θεοβάλλειν ὁ ὑὸς ἔχει, Ἐ ἴδιον αὐτῶν ἕσας ὅτι τῶν πατέρων, ἀπηναικῶς τῶν πατέρων, ἀρα τὸ πνεῦμα ἴδιον πατρικῆς ἕσας, ἐσρημένου ἴδιον θεοβόλης. Nihil igitur certius quam legendū, τὸ τῶν ἀνομοίῳ συμπέρασμα. Paulo post emendandum, ποῦ δὲ δικαίον ἐφ' ἕπερα ἴδιον αἰπῶν τῶν πῶν. Nam malè scriptum est ἕπερα & πῶν in scripto codice.*

²⁷ αἰπῶν πῶν πῶν βασιλείᾳ Ῥωμαίων] *Ampliff. Serv. Cod. αἰπῶν πῶν πῶν βασιλείᾳ Ῥωμαίων, τὰ πῶν ἴδιον ἡμετέραν ἐκκλησίαν. & ita scribendum est. & paulo post, αἰπῶν πατέρων ἡμῶν ὅπως εἶναι πῶν ἐκείνους ἀποσειόμενα ἴδιον σωῆζον. vulgo πῶν ἐκείνους non legitur, quod reposuimus ex codice Palatino.*

²⁸ τὰ παρόντα ἀρκεῖ] *idem liber, Ἐ τὰ παρόντα ἀρκεῖ.*

NOTA IN LIBRUM SECVNDVM.

Secundus hic liber est, πῶν ἴδιον τῶν πάντων ἀρχῆς, primus erat ἀποδεικτικὸς ἴδιον αἰπῶν ἴδιον ἐκκλησιαστικῆς διδασκείας. Sed ve-

TEOR

reor ne hi duo tractatus separandi sint, nec satis scio quam bene hic τὸ δεύτερον λόγου τάξιν obtineat. Puto sanè hos libellos, siue λόγους, siue tractatus esse singulares. idque mihi videor certò deprehendere ex indice Codicis Palatini in quo manifestò separantur. Nam neq, ille τῶς, neque hic δεύτερος ibi vocatur. Alias tertium his duobus librū possemus adiungere, eiusdem Nili ἀπάντησιν ἁφῆ τε ἁσώ-
 πικον τῶς Λατίνοισι ὡσπερ ἐγγχειδίον πῶς θεοκαίμενον, τοῖς βυλο-
 μένοισι ἀρθούξοισι τῶς οὐκείνοισι. Sed ut diximus hic liber nō est secundus, sed peculiaris quidam & singularis tractatus, etsi materiam non multum à prioris libri materia diuersam habeat. At vero non malè coniunguntur hi duo libelli. Argumento enim ἡ materia planè sunt affines.

Pag. 45. ¹ καὶ τὰς κλεῖς ἐγγχειδίον, ἧς πύλαι ἀδὲ κα-
 χύκισι] aliquid deest. nam quo refertur illud, ἧς; annota-
 vit præstantiss. Servinus in codice edito Francofurti anno
 1555 legi βασιλείας. Nobis illam editionē videre non cō-
 iigit. Ipse autem in suo codice haberi annotat, ἐκκλησίας.
 nos βασιλείας probamus. Nec aliter scriptum in Codice
 Palatino reperitur, qui etiam amplius habet, ἁφῆ τε τῶ
 ἐκκλησίας οἰκοδομηθῆναι. Et hac etiam in ampliss. Servini
 est. Totum igitur hunc locum sic lege, εἰκότως ἁφῆ τε κλεῖς
 ἐγγχειδίον ἁ βασιλείας τῶ ἁραίων, ἁφῆ τε τῶ ἁ ἐκκλησίας
 οἰκοδομηθῆναι.

Pag. 53. ² ἁ νικαράν ἐκατὸς λῶ] perperam Servini liber
 κατὸς λῶ. v. 17. ὁ πάπας εἰλήφει] idem, ἔχει. Sed Palatinus
 λῶν retinet, & nos cum illo retinemus. v. pen. ἁ Πέτρῶ.
 dem Serv. lib. ἁ τῶ Πέτρῶ.

Pag. 57. ³ ἀνθρώπος αἰ] lege, ἀνθρώπος ὄν.

Pag. 58. ⁴ Σερλίῳ ἀρετικῶ ἀιάξιμα] omissa sunt ver-
 ba, propter quæ maxime hac ex ἁδῆς sexta Synodi Nī-

Ius producit, sic reponenda ex Palatino: Σερλίω ἀρεπκῶ, αἰάθεμα. Κύρω ἀρεπκῶ, αἰάθεμα. Οἰωείω ἀρεπκῶ, αἰάθεμα.
perperam in libro scriptum, κωείω. Nam est ille Κδρος τῆς
τῆ Ἀλεξανδρέων ἱερατεύσας, ut paulo post scribit.

⁵ Θεόδωρον τῆ Φαράν] Φαράν scribe. Φαρανίτης ἔθνικόν,
 ἀπὸ τῆ Φαράν. unde & idem Θεόδωρος Φαρανίτης vocatur.
 Φαράν πόλις μεταξὺ Αἰγύπτου, & Ἀραβίας. Stephanus. Nilus
 Constantinopolitanus, ἀλώμενος μὲν τῆ ἑφοδὸν τῆ βαρβαρῶν
 ἠλθόν εἰς τῆ Φαράν & c.

Pag. 61. ⁶ ἠδυμείσθαι ὃ δὲ] δὲ abest libro scripto. non
 male, si ita distinguas, ἀλλὰ μᾶλλον τὰς λόγους ἐφαρμόζειν τοῖς
 ἀράμασιν, ἠδυμείσθαι ὃ & ἔπης οικονομίας. Paulo ante v.
 13. ἀξιῶσμεν ὃ, lib. Seru. ἀξιῶσομεν γὰρ habet.

⁷ ὅσα γε εἰς πίστιν φέρει] Post hac Palatinus, verba om-
 nino necessaria interfert, τοιαῦτα πέπεκε τῆ μακάριον Ἀγά-
 θωνα γράφειν, ἢ πῶς ἐρμηνεύσας τὸ, & c. quae vulgò in editis de-
 sunt. Sequitur statim, ἄλλωσε εἰπὼν, scilicet Ἀγάθων.

Pag. 65. ⁸ Θεοφυλάκτῳ ταύτῃ βασιλίδι] & βασιλίδι Ser-
 vini liber. Et paulo post, τῆ τῆ πρεσβυτέρας Ῥώμης θρόνω.

⁹ μὲν ὁ τῆ Ἀλεξανδρέων] idē liber μὲν ὦν. legendū, μὲν ὄν

¹⁰ ἔμω δὲ εἰ μὲν Κωνσταντίνου πόλεως] Scribe ἀλλ' εἰ μὲν
 Κωνσταντίνου πόλεως. desideratur enim articulus, ὁ ὁ Κωνσταν-
 τίνου πόλεως, subaudi, θρόνος. Sic infra ὁ τῆ Ῥώμης. & alibi.

Pag. 66. ¹¹ τῆ ἐκκλησίας] Palatinus, τῆ ἐκκλησίας.

¹² τὰς τῆ Ἀσίας τῆ διοικήσεως] idem, τὰς τῆ Ἀσίας.

¹³ τῆ πατέρων ἡγή] melius, ἔθ. & multis alijs locis hoc praes-
 bari potest. ita etiam scribendum in sequenti Canone, τῆ
 ἀρχαία ἔθ κρατεῖτω.

Pag. 69. ¹⁴ τῆ τῆ Κωνσταντίνου] lege, τῆ τῆ τῆ Κωνσταν-
 τίνου. Articulus, τῆ, manifesto deest. Mox pag. 70. v. 3. πρὸς
 ἑτέρου ἐπίσκοπον, Seru. lib. πρὸς τῆ ἐπ. ἐπίσκ.

Pag. 74. ¹⁵ ἐκ βῆσιν ἐκ τῆς ἐκείνου λόγου] *Palat.* ἐδὲ βῆσιν.

Pag. 77. ¹⁶ ὅπῃ οἰκουμενικὴ δῆλον μὲν ἐκ τῆς ἰσοείας Βασιλείας] *falsa lectio, & prava distinctio, his enim duobus vitiis locus hic laborat, docto interpreti imposuit, qui sic vertit, Manifestum est etiam ex historia Basilii habente Gortynes quæ est in Creta Episcopum, totius in Synodo apud Romam ecclesiæ locum tenentem. prorsus male. Pal. ἐκ τῆς ἰσοείας βασιλείας ἔχουσα, quam lectionem etiam ex suo annotavit Ampliss. Seruinus, ipse autem legit Βασιλεῶν ἐχούσης. egregie. Sed ἔχουσα retinendum putamus, & ita distinguimus, ὅπῃ οἰκουμενικὴ, δῆλον μὲν ἐκ τῆς ἰσοείας, ἔχουσα Βασιλεῶν Γορτυνῆς τῆς κατὰ Κρήτην ἐπίσκοπον πέποιθαι ἐν τῇ συνόδῳ τῆς κατὰ Ῥώμην ἐκκλησίας τόπον ἐπέχουσα. Ex eo probat, sextam illam Synodum Oecumenicam fuisse quod Basilium Gortynes episcopum habuerit, qui Romani episcopi locum in ea tenebat. ἔχουσα omnia verum est. Nam si ἐχούσης retines, ad ἰσοείας referendum erit, quod non procedit.*

Pag. 78. ¹⁷ ἢ αὐτῶν δευτέρῳ] *alii, δευτέρῳ.*

Pag. 82. ¹⁸ τὰς αὐτοῖς ἀποδοκιμάζειν συμφωνεῖν] *aliquid deesse semper suspicati sumus, sed & τὸ συμφωνεῖν aliquando debebamus. Palatinus aliquid deesse fidem fecit, & nobis defectum supplevit, qui ita habet, ὡς περ ἀνάξιον ἑαυτῆς ἡγουμένους τὸ πρὸς ἑαυτοῖς συμφωνεῖν. lege, ὡς περ ἀνάξιον ἑαυτῆς.*

¹⁹ τοῖς τῶν πατρῶν κειμένοις νόμοις] *forte, τοῖς ὡς τῶν πατρῶν κειμένοις νόμοις. αὐτῶν, πρὸς τῶν πατρῶν, ut infra.*

Pag. 85. ²⁰ ὁμοταγῆ τῶν τοῖς ἄλλοις] *addendum, ἔτι. ὁμοταγῆ τῶν ἔτι τοῖς ἄλλοις.*

Pag. 89. ²¹ ἢ τῆς Ἀλεξανδρέων μητροπόλεως] *Pal. μεγαλοπόλεως, & ita supra multis locis, ἢ τῆς Ἀλεξανδρέων μεγαλόπολιν vocat. falsum igitur, μητροπόλεως.*

²² [πατριαρχικός σιῶεδρος] *idem Palatinus*, συγελος, λέγε σύγγελος *vel* σύγκελλος. *Qui sint* πατριαρχικοί σύγκελλοί *est huius temporis, aut loci docere. Alias res satis nota est vel mediocriter eruditus.*

²³ πῶς ἢ πατέρων δόγμασι] πῶς πατεροῖς δόγμασιν. *forte πατεροῖς.*

Pag. 93. ²⁴ κτ' ἢ ἰσῶρανον] *distingue*, κτ' ἢ ἰσῶρανόν

Α Δ Ε Χ Σ Ε Ρ Τ Α.

P. 110. ¹ ἕκτη ἐδέξατο. ἔμω ἀλλὰ] *adde φανερόν, ex Seruini libro.*

Pag. 112. ² πᾶσα ἀνάγκη πῶ ἀλήθειαν μετ' ἐκείνων εἰῶαι] *ex eodem libro* γερणे πᾶσα ἀνάγκη [ἔ] ἢ ἰσῶρανον νομί- ζου ἢ πνεύματος [ἔ] ὅτι ταῦτα ἀληθῆ, δῆλον ἐκείθεν. *ἐκείθεν* παρόντας σιωδῆλας ἡμῶν.

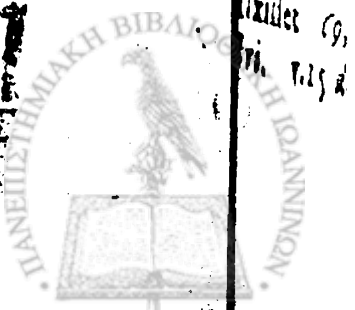
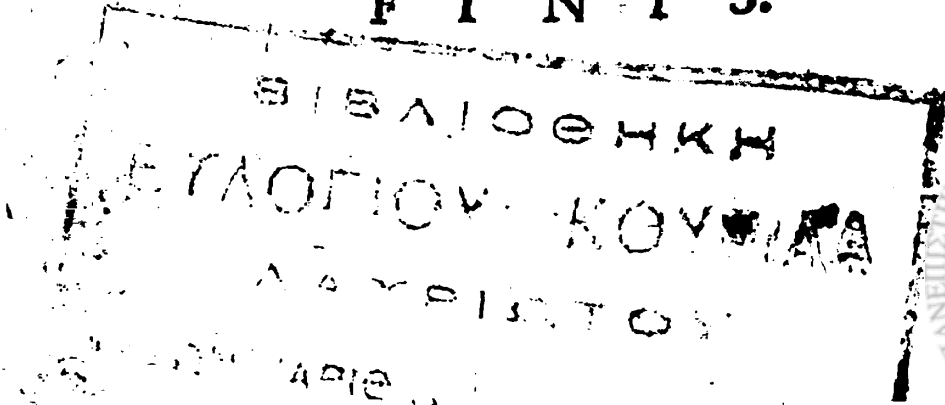
Ι Ν Β Α Ρ Λ Α Α Μ Ν Ο Τ Α.

Pag. 182. Cap. I. ¹ τῶτον ἐγὼ καὶ τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς σκοπῶν] *legendum*, τῶτον ἐγὼ καὶ τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς σκοπῶν βλέπω. *βλέπω.*

Pag. 189. Cap. II. ¹ ἢ δι' ἢ δι' ὁλόως] *lege*, ἢ ἢ ἢ. *Ita apud Gregorium Naz. serissime.*

Pag. 190. ² ὁμοίως δὴ τῶ μτ' πῶ ἀγίας ἔ πνεύματος ἐπέλευ- σιν] *scribendum*, ὁμοίως δὴ πῶ μτ' ἢ ἔ.

F I N I S.

L E C T O R I.

Quum in horum libellorum editione cum operis partim imperitissimis cōflictareremur, eorumq; absolutio festinaretur admodū, cum ipsis demum nundinis inceptā seriō editione, raptim pagellas eas, quantū potuit, relegere conati sumus, & tam ea quae à priorē Nūi editione errata ex plurimis hic relicta, quàm quae à nostris inuecta se obtulere, hic subiicere visum est, pauculis quibusdam, quae in mentē venire dum ista percurrimus, adspersis. Ante omnia verò ista emenda, quae in exemplis non omnib. ἐσφαλῆ. P. 58, v. 7. numerum 4 adnotationis indicem interpone ante Σεργίω. & v. 14. numerum 5 ante Θεόδωρον. Sic p. 74, 20. numerum 15 ante ὄκ. In litterā E numeri charta ex una parte falsi, ad alterius rectos emendandi; hoc ordine, 65, 66, 67, 68 & c. usq; ad F P. 60, v. 1. supple, eam non praxual. Nunc ordine cetera persequemur. Pag. 18. pen. in. MCCCCLV III. sumpta hac ex pag. 168. inf. ut ibi in Lugd. exemplari inuenimus. Sed ipsum initium excerptorum & historia annum MCCCXXIII nominant. P. 25, 5 scrib. παρὰ πύας. v. 16. malim pro κῆ id legere κῆ τ' ἰδίαν. P. 28. ad oram emend. 1. Cor. 9. 21. 2 δ' ἡ πύας) sic festinantes edidimus: erat autem in exemplo δ' ἡ πύας. iam incidit legi etiam posse δῆ πύας, quod verius videtur. v. 5. scr. αὐ' πύας v. 10. interp. videtur auctius habuisse φασί v. 20. scrib. ex Apostolo ipso ἐγχεπλῶ v. 21. forte ita distingu. ἡμῶν ἡ δὲ τ' ἐξουσίας, ἡν ἔχῃ. v. 24. διαχρίσιον, ἡν P. 4, 24. σημεῖον δὲ σωϊόντων v. 35. ad oram initio pag. adde Gal. 2. P. 40, 5. male internā. quum certum sit, externā scribendum. v. 13. scr. ἔκτις 41, 14. κακῆ, & 44, 15. sint praxu. Pag. 50. v. 13. καὶ ἡ τῆ ἔχῃ. usque ad v. 23. omnia adhuc sunt verba Canonis, quae & inf. in Barlaamo p. 201. habes. In Latino pag. consexu hic litterā quam cursivam vocāt erant pertexent. Sed in exemplo id neglectū: nec nobis in tempore animaduersū. 51, 4 à fi. scr. ex his d. 54, 21 leg. πύο χειρῶν τῶν ἰερῶν 57, 8 in exempli. αὐ' erat. 58, 15 dele comma post Σεργίω το 59, 8 analecta post Pharanitz in exempli. omissum erat. 65, 11 κῆ δ' ὄν, & amiss. Salmasius, ὁ παύ, emendat; est etiam infra apud Barl. 202 v. 16 malim Α' λ. ἐξουσίαν. 67, 1 scr. orbis 68, 5 cum xisset 69, 1 scr. ἰθῆ. ut a. 1. c. 66, 4 fuit. v. Notae Salmasii nota v. 15 dele comma post ὁ γῆνις v. 20 scr. γῆρ. 77, 20 e-

mend. videtur emendari, pro emendari. 93, 5 ἐπισκόποις, τὰ 94, 10, 11
 σὺν ὁδῶν v. 19 καὶ τὴν αἴτησιν 97, 45 pro κατεπέ-
 γε leg. 98, ult. ἡγάμισα τε 100, 3 prædecessi. 106, 11 τὴν τε τ.
 v. 19 πόλεον. 109, 10 an αὐτὴ ἑαυτῆς scrib. v. 12 videtur ita
 distingu. ἐπεψηφίσαντες; τὰς ἑσ. 114, ult. πραγμάτων 119, 4 ὑπὸ
 μίαν 120, 23 potius leg. διαίρεσιν 124, 7 Interp. ὑμῖν legit, id-
 que videtur rectius. non raro hæc particula mutatur in ἔ in Nilo;
 nec semel id in contextu nostro emendatum iam. ibid. v. 19
 χρεία 127, 7 id corruptum est. mox scr. ἐπ. 128, 14 pro οἱ
 an ἔτ' scribendum. nec enim credo interrogative capiendæ. mox
 asteriscum apposui. tota enim linea deest: quam tamen habuit in-
 terp. vers. 17. scr. θύραν. 136, 14. χρυσὸν v. 25. τελευτήσαν
 143, 15. an κατανάπτεσθαι. vers. 25. μελαμφεινύμφοι. 144, 4.
 τὸν κατ. vers. 21, 22. legendum videtur δηλοῦντες.
 156, 23. pro σάδμα, forte σάδμη legendum. v. 26. scrib. εἰσὺν-
 ῶν ἐγμῶν. 158, 12. sine 159, 11. καιρῶ. v. 17. potius scrib. ἐπι-
 τυχαίει 160, 5. an? εἰδὼ ποτηρ. v. 24. distingu. potius, ὁ ἵς
 πρὸς μ. 164, 14. an? μέγαν Βασίλειον. 171, 12. consideret.
 190, 19. αὐτὸς τὴν. 194, 4. εἰσεβέσάτων 196, v. 6. à si. appellas.
 succ. v. 3. à fin. dele aut postremus, que male repetita fuere.
 200, v. 10. à fin. detulere. Quinetiam. 202, 12. potius Χαλκηδό-
 νι scrib. ut sup. p. 65. 203, à si. v. 7. pro γ. c. 2. reponere χι. c. 2.
 215, 10. sed si quis 222, 5. δέ με. Hæc minima maxima, ut
 se obtulere, te celare nolimus. Tu studium nostrum boni consules
 atque vale.

